

DET KONGELEGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2024–2025)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2025

Utgiftskapittel: 1100–1161

Inntektskapittel: 4100–4150, 5576, 5652

DET KONGELEGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2024–2025)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2025

Utgiftskapittel: 1100–1161

Inntektskapittel: 4100–4150, 5576, 5652

Innhald

Del I	Innleiande del	9	Kap. 1141 Haustbare viltressursar – jegerprøve, tilskott til organisasjonar m.m.	88
1	Landbruks- og matpolitikken til regjeringa	11	Kap. 4141 Haustbare viltressursar – jegerprøve, tilskott til organisasjonar m.m.	89
2	Oversikt over budsjettframlegget for Landbruks- og matdepartementet	20	Kap. 1142 Landbruksdirektoratet	90
			Kap. 4142 Landbruksdirektoratet	101
			Kap. 1148 Naturskade – erstatningar	101
			Kap. 1149 Verdiskapings- og utviklings- tiltak i landbruket	103
3	Oppfølging av oppmodings- og utgreiingsvedtak	23	Kap. 1150 Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	105
4	Oversiktstabellar for budsjettet	32	Kap. 4150 Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	121
Del II	Budsjettframlegg	35	Kap. 1151 Til gjennomføring av reindrifts- avtalen	121
			Kap. 1152 Bionova	125
5	Nærare omtale av løyvings- forslaga	37	Kap. 1161 Myndigheitsoppgåver og sektorpolitiske oppgåver på statsgrunn	127
Programområde 15			Kap. 5576 Sektoravgifter under Landbruks- og matdepartementet	129
Landbruk og mat		37		
<i>Programkategori 15.00</i>			<i>Programkategori 15.40 Forretningsdrift</i>	133
<i>Administrasjon m.m.</i>		37	Kap. 4162 Statskog SF – forvaltning av statleg eigarskap	135
Kap. 1100 Landbruks- og matdepartementet		38	Kap. 5652 Statskog SF – renter og utbytte	135
Kap. 4100 Landbruks- og matdepartementet		40		
<i>Programkategori 15.10 Matpolitikk</i>		41	Del III	
Kap. 1112 Veterinærinstituttet		46	Rapportering på dei landbruks- og matpolitiske måla og omtale av særlege tema	137
Kap. 1115 Mattilsynet		48		
Kap. 4115 Mattilsynet		56	6	Dei ulike landbruks- og matpolitiske måla .....
<i>Programkategori 15.20 Forsking, innovasjon og kunnskapsutvikling</i>		58		139
Kap. 1136 Norsk institutt for bioøkonomi		61	7	Mål: Matsikkerheit og beredskap .....
Kap. 4136 Norsk institutt for bioøkonomi		65		140
Kap. 1137 Forsking og innovasjon		66	8	Mål: Landbruk over heile landet .....
<i>Programkategori 15.30 Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak</i>		71		143
Kap. 1138 Støtte til organisasjonar m.m.		77	9	Mål: Auka verdiskaping .....
Kap. 1139 Genressursar, miljø- og ressursregistreringar		82		157
Kap. 1140 Haustbare viltressursar – forvaltning og tilskott til viltformål (Viltfondet) m.m.		86	10	Mål: Berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar .....
				166

11	Mål: Ei effektiv landbruks- og matforvaltning	173	16	Oversikt over lønsvilkåra til leiarar i heileigde statlege verksemdar	193
12	Mål: Forsking, innovasjon og kompetanse skal bidra til å nå hovudmåla i landbruks- og matpolitikken	177	Forslag		195
13	Mål: Vareta norske interesser og sikre framgang i internasjonale prosessar	180	Vedlegg		
14	Likestilling	183	1	Standardiserte nøkkeltal for forvaltningsorgan med særskilde fullmakter	202
15	Oppfølging av FNs berekraftsmål	189	2	Oversikt over fullmakter som gjeld meir enn eitt budsjettår	210

Figuroversikt

Figur 1.1	Målstrukturen for Landbruks- og matdepartementet	12	Figur 8.7	Omsøkt og erstatta tap av rein til rovvilt 2022/2023	151
Figur 5.1	Organisering	38	Figur 8.8	Tap av rein av andre årsaker enn rovvilt	151
Figur 6.1	Målstrukturen for Landbruks- og matdepartementet	139	Figur 8.9	Reintal per 31. mars 2023 og øvre reintal per reinbeiteområde	152
Figur 8.1	Endring i produsert mengde fordelt på produksjonar og fylke, 2020 til 2023	146	Figur 8.10	Oppdateringar av distriktsplan og arealbrukskart	153
Figur 8.2	Landbrukseigedommar med minst 5 dekar eigd jordbruksareal, 2022	147	Figur 8.11	Produksjon av reinkjøtt og pris til reineigar, 2023	154
Figur 8.3	Jordbruksverksemdar etter jordbruksareal i drift, 2022 (i prosent)	147	Figur 9.1	Endring i produksjonsvolum fra 2015 til 2024, ifølgje normalisert rekneskap. 2014=100	159
Figur 8.4	Tal på siidaandelar og tal på personar med rein i ein siidaandel, 2023	149	Figur 9.2	Gjennomsnittleg drifts-overskott for bruk med omsetnad over 20 000 kroner i andre landbruksbaserte næringar, 2020–2022	162
Figur 8.5	Leiar av siidaandel, aldersfordeling per reinbeiteområde	149			
Figur 8.6	Leiar av siidaandel, prosent kvinner, menn og felles siidaandel, per reinbeiteområde	150			

Tabelloversikt

<p>Tabell 3.1 Oversikt over oppmodings- og utgreiingsvedtak, ordna etter sesjon og nummer ..... 23</p> <p>Tabell 5.1 Økonomiske nøkkeltal for landbruks- og matforsking-institutta for 2023 ..... 69</p> <p>Tabell 5.2 Oversikt over personale og publisering ved landbruks- og matforsking-institutta for 2023 ..... 69</p> <p>Tabell 5.3 Støtte til organisasjonar i 2023 ..... 78</p> <p>Tabell 5.4 Støtte til organisasjonar i 2024 og budsjettframlegg for 2025 ..... 79</p> <p>Tabell 5.5 Tilsegningsfullmakt for tilskott til genressurstiltak i 2025 ..... 84</p> <p>Tabell 5.6 Tilskott til genressursforvaltning og miljøtiltak ..... 85</p> <p>Tabell 5.7 Fordeling av midlar på kap. 1141, post 75 ..... 89</p> <p>Tabell 5.8 Tilsegningsfullmakt naturskade-erstatningar i 2025 ..... 102</p> <p>Tabell 5.9 Tilsegningsfullmakt infrastruktur-tiltak i 2025 ..... 104</p> <p>Tabell 5.10 Kapitalsituasjonen til LUF 2023–2028 ..... 110</p> <p>Tabell 5.11 Tilskottsramme LUF ..... 111</p> <p>Tabell 5.12 Framlegg om jeger- og fellingsavgifter, 2025 ..... 131</p> <p>Tabell 5.13 Berekning av kapital i Viltfondet, 2025 ..... 131</p> <p>Tabell 5.14 Samla ressursbruk finansiert av inntekter til Viltfondet i 2025 ..... 132</p> <p>Tabell 8.1 Jordbruksareal i drift, 1999–2023 ..... 143</p> <p>Tabell 8.2 Førebelse tal for sysselsette etter arbeidsstad, fordelt på næringar, 2023 ..... 145</p> <p>Tabell 8.3 Indikatorane for kriterium 10, 2022 ..... 154</p>	<p>Tabell 8.4 Leiar av siidaandel som har løns- og eller næringsinntekt frå anna enn reindrift, 2022 ..... 155</p> <p>Tabell 8.5 Indikatorane for kriterium 11 .... 155</p> <p>Tabell 8.6 Tal på registrerte og aktive reinmerke, 2024 ..... 155</p> <p>Tabell 9.1 Produktivitetutvikling 2013–2023 i jordbruket rekna på indeksar for bruttoprodukt ... 164</p> <p>Tabell 14.1 Relativ og absolutt kjønnsfordeling i dei ulike stillingsgruppene per 31. desember 2023 ..... 186</p> <p>Tabell 14.2 Fordeling permisjonar etter kjønn, sett som gjennomsnittleg tal veker på dei ulike permisjonstypene i 2023 ..... 187</p> <p>Tabell 14.3 Den relative og absolutte fordelinga av permisjonar både totalt og mellom kjønna .... 187</p> <p>Tabell 14.4 Nytilsette ..... 187</p> <p>Tabell 16.1 Statskog SF ..... 193</p> <p>Tabell 1.1 Norsk institutt for bioøkonomi – utgifter og inntekter fordelte etter art ..... 202</p> <p>Tabell 1.2 Norsk institutt for bioøkonomi – inntekter etter inntektskjelde ..... 204</p> <p>Tabell 1.3 Norsk institutt for bioøkonomi – forholdet mellom kontantbeholdning, oppsamla kostnader og avsetjingar pr. 31. desember .... 204</p> <p>Tabell 1.4 Veterinærinstituttet – utgifter og inntekter fordelte etter art .... 206</p> <p>Tabell 1.5 Veterinærinstituttet – inntekter etter inntektskjelde ..... 207</p> <p>Tabell 1.6 Veterinærinstituttet – forholdet mellom kontantbeholdning, oppsamla kostnader og avsetjingar per 31. desember .... 208</p>
---	--

Oversikt over boksar

Boks 12.1 Praktiske løysingar for samvære mellom ku og kalv	177	Boks 12.4 Metan frå kufjøs, ein ressurs som kan gi store utsleppskutt	179
Boks 12.2 Berekraftig beitesystem i boreal skog	178	Boks 12.5 Kan tang og tare gi lågare metangassutslepp frå drøvtyggare?	179
Boks 12.3 Kan biokol gi auka opptak av karbon i skog?	178		

DET KONGELEGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2024–2025)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2025

Utgiftskapittel: 1100–1161

Inntektskapittel: 4100–4150, 5576, 5652

*Tilråding frå Landbruks- og matdepartementet 20. september 2024,
godkjend i statsråd same dagen.
(Regjeringa Støre)*

Del I
Innleiande del

1 Landbruks- og matpolitikken til regjeringa

Befolkningsvekst, konflikter, ustabile forsyningar av mat og energi, stigande råvareprisar og store klima- og miljøutfordringar pregar kvardagen til millionar av menneske verda over. Også i vårt relativt rolege hjørne av verda, er det tydeleg at eit aktivt jordbruk og ein berekraftig matproduksjon er grunnleggjande for at vi skal kunne skape ei trygg framtid. Eigen produksjon av mat er viktig for eit samfunn ut frå eit beredskapsomsyn.

Landbruks- og matpolitikk handlar mellom anna om beredskap, distrikt, miljø og klima, i tillegg til nærings- og handelspolitikk. Desse overordna perspektiva ligg til grunn for regjeringa sine prioriteringar for jordbruket i framlegget til statsbudsjett for 2025.

Regjeringa vil ha eit aktivt og berekraftig jordbruk over heile landet. Jordbruket skal gi oss nok og trygg mat, og dyrevelferda skal vere god. Bøndene skal ha rammvilkår som gjer at dei kan utnytte potensialet for inntekt på garden best mogleg.

Regjeringa arbeider med å auke sjølvforsyninga mellom anna gjennom å leggje til rette for auka inntektsmoglegheiter i jordbruket og styrkje konkurransekrafta for norsk mat mot import. Konkurranseskraft i matsektoren er avgjerande for å oppretthalde ein høg marknadssdel i heimemarknaden. For regjeringa er dette ein sentral del av arbeidet med å styrkje beredskapen.

Regjeringa la i Meld. St. 11 (2023–2024) fram ein ambisjøs plan for opptrapping av inntektsmoglegheitene i jordbruket. Planen legg opp til å auke inntektsmoglegheitene med sikte på å lukke den gjennomsnittlege inntektsforskjellen til eit justert gjennomsnitt av løn for arbeidstakarar fram til 2027. I jordbruksoppgjeret 2024 blei planen følgt opp med vidare opptrapping av løyvingane som legg godt til rette for at målet kan nås.

Gjentakande ekstremvær med tørke og flaum har vist kor avgjerande det er med god beredskap for å berge maten til folk og dyr. Storm, tørke og ekstremvær vil også kunne føre til store skadar på skogressursane. Vi må vere budde på klimatilpassingar i landbruket i åra som kjem.

Dette er ein viktig del av beredskapsarbeidet til regjeringa.

Vi må òg nytte dei nasjonale ressursane etter beste evne, og ta vare på mangfaldet og dei gode produksjonsmiljøa i jordbruket, reindrifta og skognæringa.

Reindriftsnæringa nyttar marginale utmarksressursar og næringa er avgjerande for å bevare samisk kultur og språk. Regjeringa vil leggje fram forslag til endringar i reindriftslova våren 2025, som skal vareta ei berekraftig reindrift. Tilgjengelege areal er ein føresetnad for ei berekraftig reindrift. Regjeringa vil gjennomføre tiltaka i tiltakspakka for reindrift og energi, for å leggje til rette for betre varetaking av reindrifta sine beiteareal.

Ansvarleg og langsiktig forvaltning av skogen er ein føresetnad for å produsere skog med kvalitetstømmer, og slik bidra til verdiskaping. Skogen gir òg ei rekkje fellesgode og rekreasjonsverdiar. Ein offensiv politikk for skog- og trenæringa er god nærings-, distrikts- og klimapolitikk.

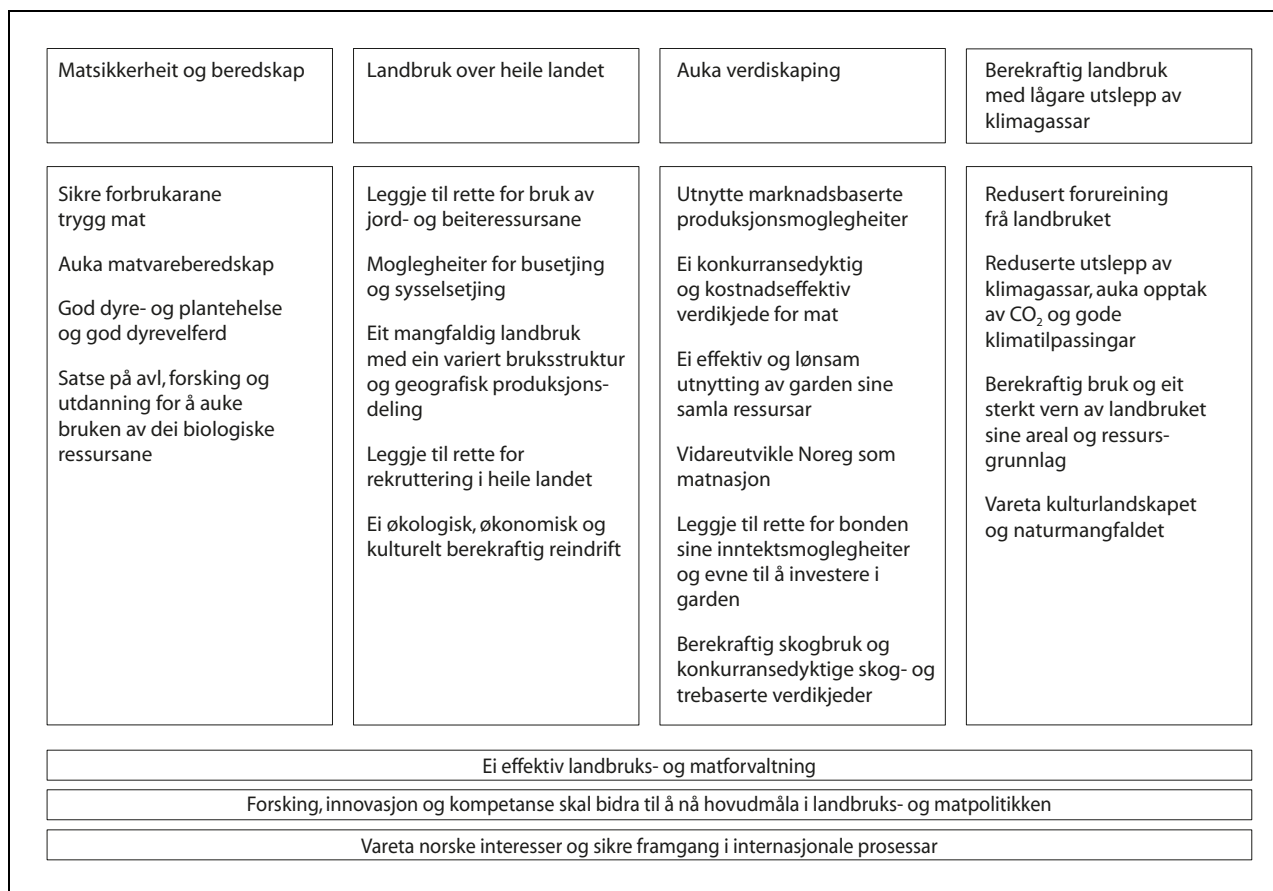
Berekraftsmåla til FN er ein felles, overordna handlingsplan for ei berekraftig utvikling for alle land og samfunnsområde. Måla for landbruks- og matpolitikken skal, på same måte som berekraftsagendaen, byggje på miljømessig, økonomisk og sosial berekraft.

Arbeidet med å redusere klimagassutsleppa frå landbruket skal først vidare og opptaket av karbon skal aukast, samstundes som vi aukar sjølvforsyninga og tilpassar produksjonen til eit endra klima. Satsinga på drenering i jordbruket er eit godt døme på dette. Å få på plass eit nytt gjødselregelverk er ei anna prioritert oppgåve. Ein variert bruksstruktur som er tilpassa naturressursar og geografi, gir eit godt utgangspunkt for å produsere mat på ein berekraftig og klimavenleg måte. Reduksjon av matsvinn er òg eit tiltak for å redusere utsleppa, og regjeringa vil mellom anna utarbeide ei matkastelovgivning og styrkje bransjeavtalen for reduksjon av matsvinn.

Skogen kan bidra til å løyse klimaproblemet gjennom auka opptak av CO₂ og lagring av karbon i tre og skogsjord, og ved at biomasse kan erstatte

materiale med høgare klimagassutslepp. Regjeringa har mål om å auke CO₂-opptaket i norsk skog, og vil føre klima- og miljøtiltaka i skog vidare.

Regjeringa har følgjande mål for ein berekraftig landbruks- og matsektor:

Figur 1.1 Målstrukturen for Landbruks- og matdepartementet

I del III er det gjort nærare greie for resultatane knytte til dei landbruks- og matpolitiske måla. Ein berekraftig landbruks- og matsektor er eit gjenomgåande omsyn for alle dei landbruks- og matpolitiske måla.

Prioriteringar i landbruks- og matpolitikken

Strategi om auka sjølvforsyning

Den globale usikkerheita gjer det viktig med ein nasjonal matproduksjon. Jordbruket sitt samfunnsoppdrag er å sikre befolkninga nok og trygg mat produsert på norske naturressursar, og gjennom dette bidra til sysselsetjing i heile landet, god ernæring og helse. Den 8. mars 2024 la regjeringa fram Meld. St. 11 (2023–2024) *Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmoglegheitene i jordbruket*, i tråd med Hurdalsplattforma. Hovudstrategien som er lagt til grunn for arbeidet med å auke sjølv-

forsyningsgraden er å forbetre og auke produksjonen av planteprodukt, både til mat og til fôr, på ein måte som styrkjer jordbruket si konkurransekraft mot import. Auka sjølvforsyning må anten kome som følgje av auka innanlandsk produksjon av varer med låg sjølvforsyningsgrad, endring i det innanlandske forbruket, endring i norskandel i fôr og fôrråvarer, eller ein kombinasjon av desse. Regjeringa sin strategi er delt inn i tiltak retta mot styrkt konkurransekraft, styrkt planteproduksjon til mat og fôr og tiltak for å oppretthalde dagens høge sjølvforsyningsgrad på husdyrprodukt. Alle tiltak i jordbrukspolitikken framover må vurderast opp mot korleis desse påverkar målet som er sett om auka sjølvforsyning.

Opptrapping av inntektsmoglegheitene

Gode inntektsmoglegheiter er eit viktig verkemiddel for å nå målet om auka sjølvforsyning og dei

andre måla i jordbrukspolitikken. I tillegg til å vere eit verkemiddel for å nå dei andre måla i jordbrukspolitikken, er også gode inntektsmoglegheiter eit mål i seg sjølv. I Meld. St. 11 (2023–2024) la regjeringa fram ein opptrappingsplan for inntektsmoglegheitene. I planen går det fram at ein med utgangspunkt i tala for 2021 i ein modifisert totalkalkyle, legg opp til å auke inntektsmoglegheitene med sikte på å lukke den gjennomsnittlege inntektsforskjellen til eit justert gjennomsnitt av løn for arbeidstakarar fram til 2027. Det blei føreslått ein berekningsmodell med val av samanlikningsgruppe, kapitalkostnader, normeringsfaktor og forslag om uendra tal timar i eit årsverk i jordbruket. Ved Stortingets handsaming av meldinga blei det føreslått endringar i alle enkeltelement i berekningsmodellen, men det var berre regjeringa sitt forslag om å redusere timetalet per årsverk i jordbruket i like delar til 1750 timar fram til 2027, som fekk fleirtal. Opptrapping av inntektsmoglegheitene starta i 2021. I jordbruksoppgjøret i 2024 la partane opptrappingsplanen til grunn, basert på Stortingets handsaming av Meld. St. 11 (2023–2024). Jordbruksavtalen 2024 tek første steg i nedtrappinga av tal timar i eit årsverk i jordbruket til 1750 timar i 2027, ved å redusere timetalet frå 1845 timar i 2024 til 1810 timar i 2025. Vilkåra for opptrappingsplanen som går fram av meldinga, er lagde til grunn. Stortinget vedtok den inngåtte jordbruksavtalen basert på den nye berekningsmodellen den 21. juni 2024.

Jordbruksavtalen styrkjer norsk matproduksjon

Den 16. mai 2024 blei staten og Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag samde om ein jordbruksavtale. Denne blei fremja for Stortinget i Prop. 105 S (2023–2024) *Endringer i statsbudsjettet 2024 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppjøret 2024)* og vedteken 21. juni 2024.

Med jordbruksavtalane dei tre siste åra har regjeringa bidrege til eit stort løft for bøndene. Avstanden i inntekt til andre grupper er vesentleg redusert, i tråd med ambisjonane i Hurdalsplattforma. Ambisjonane har seinare blitt konkretisert i Meld. St. 11 (2023–2024)

På avtaletidspunktet hadde jordbruksavtalen 2024 ei samla ramme for 2025 på 28 933 mill. kroner, noko som var ein auke på 3 015 mill. kroner. Av den auka ramma på 3 015 mill. kroner i 2025, skulle auka løyvingar over statsbudsjettet finansiere 2 217 mill. kroner. På bakgrunn av volumjusteringar i ettertid, blir det fremja forslag om å auke løyvingane med 2 098 mill. kroner i statsbudsjettet for 2025. Bøndene får kompensert for den

prognoserte kostnadsveksten i 2025, og det blir vidare lagt til rette for ein inntektsvekst på 85 600 kroner per familieårsverk frå 2024 til 2025. Av dette er 60 000 kroner per familieårsverk tetting av inntektsgapet til andre grupper.

Partane har i avtalen særleg prioritert økonomien i mjølkeproduksjon, planteproduksjon til mat, tiltak for klima, natur og miljø, velferdsordningar, unge bønder og landbruk i Nord-Noreg.

Auka berekraft i verdikjeda for mat

Regjeringa styrkjer berekrafta i verdikjeda for mat gjennom verkemiddel både innanfor og utanfor jordbruksavtalen. Særleg viktige område er jordvern, klima- og miljøarbeidet i jordbruket, berekraftige fôrråvarer, plante- og dyrehelse, dyrevelferd og mattryggleik. Regjeringa legg òg vekt på medverknad og samarbeid med landbruket gjennom jordbruksavtalen.

Sosial, økonomisk og miljømessig berekraft heng tett saman og skal bidra til å oppnå berekraftsmåla til FN. Landbruks- og matdepartementet har ansvaret for å koordinere det nasjonale arbeidet med berekraftsmål 2; Utrydde svolt, og har delansvar under fleire andre mål, mellom anna berekraftsmål 12; Ansvarleg forbruk og produksjon og mål 15; Livet på land. Status og nasjonal oppfølging av berekraftsmåla til FN er omtalt i del III.

Landbruks- og matdepartementet har vidare ei koordinerande rolle nasjonalt med oppfølging av det FN-initierte arbeidet med utvikling av eit meir berekraftig matsystem. Våren 2024 blei det levert ein statusrapport til FN om Noregs veg vidare for auka berekraft i det norske matsystemet. Rapporten samanfatar både hovudliner i regjeringa sitt arbeid med berekraftige matsystem og innspel frå ein nasjonal dialog hausten 2023, der aktørar frå 73 ulike organisasjonar i det norske matsystemet deltok.

Regjeringa vil setje ned eit offentleg utval om framtidens matsystem som ei oppfølging av Stortingets vedtak nr. 560 av 18. april 2024. Vedtaket blei fatta i samband med Stortingets handsaming av Meld. St. 11 (2023–2024) *Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmoglegheitene i jordbruket* jf. Innst. 258 S (2023–2024).

Beredskapslager for matkorn og matmjøl

Klimaendringar og meir ekstremvær i framtida kan påverke tilgangen på mat og gjere forsyningstryggleiken frå verdsmarknaden meir

utfordrande. Uro i verdikjedene for matvarer og sikkerheitspolitiske kriser kan òg gjere matforsyninga meir utrygg.

I tråd med ambisjonane i Hurdalsplattforma etablerte regjeringa beredskapslagring av matkorn i 2024. Tiltaket bidreg til at befolkninga i Noreg har tilgang til forsyning av matkorn i ein krisesituasjon.

Staten skal eige kornet, som skal vere integrerte i det kommersielle lagerhaldet til marknadsaktørane. Lagera skal byggjast opp så raskt som råd med inntil 15 000 tonn korn per år. Målet er at det skal vere nok korn på lager til tre månaders forbruk innan 2029. Landbruksdirektoratet, som skal forvalte ordninga med beredskapslagring, inviterte til anbudsrunde våren 2024, og kontraktane for kjøp av korn i 2024 og 2025 og lagring 25 år framover i tid, er no underteikna.

For å bidra til auka matsikkerheit i Troms og Finnmark, har regjeringa òg prioritert midlar til etablering av eit beredskapslager for matmjøl i desse fylka.

Jordvernet styrkjer beredskapen

Dyrka mark er ein knapp ressurs. Ved å ta vare på dyrka mark, styrkjer ein beredskapen. Ny jordvernstrategi blei lagt fram for Stortinget i Prop. 121 S (2022–2023) *Endringer i statsbudsjettet 2023 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2023 m.m.)*.

Strategien har eit nytt og skjerpa mål for omdisponering av matjord som seier at omdisponering av dyrka mark skal vere maksimalt 2 000 dekar per år. Strategien inneheld nye og konkrete tiltak for å nå dette målet, og målet skal vere nådd innan år 2030. Regjeringa vil følgje opp den nye strategien.

Landbruket som del av løysinga for klima og miljø

Klima- og miljøpolitikken til regjeringa byggjer på at alle samfunnssektorar har eit sjølvstendig ansvar for å leggje miljømsyn til grunn for aktivitetane sine og for å medverke til at vi når dei nasjonale klima- og miljømåla. For ein samla omtale av prioriteringar på klima- og miljø, sjå Prop. 1 S (2024–2025) frå Klima- og miljødepartementet.

Eit aktivt landbruk over heile landet er ein føresetnad for å vareta kulturlandskapet med eit stort mangfald av naturtypar, kulturminne og kulturmiljø. Miljø- og klimasatsinga over jordbruksavtalen skal bidra til å halde ved lag kulturlandskapet og redusere miljøbelastninga. Regjeringa

sin intensjonsavtale med organisasjonane i jordbruket om å arbeide for reduserte utslepp og auka opptak av karbon i jordbruket, ligg til grunn for klimaarbeidet i sektoren. Etableringa av Bionova er òg eit verktøy for å nå måla i klimaavtalen.

I jordbruksoppgjøret 2024 blei miljø- og klimainnsatsen i jordbruket styrkt ytterlegare. Denne satsinga skal bidra til å følgje opp klimaavtalen mellom regjeringa og organisasjonane i jordbruket og til arbeidet med å nå andre miljømål, til dømes innan vassmiljø og kulturlandskap, bruk av beite og artsmangfald. Oppfølging av planen *Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv* og tilskott til drenering, blei òg særskild prioritert i forhandlingane både i 2023 og 2024. Regjeringa arbeider med å ferdigstille nytt gjødselregelverk som var på høyring fram til sommaren 2024. Sentralt i regelverket er å sørgje for at gjødsel blir spreidd til rett tid, i rett mengd, og med rett kvalitet. Regjeringa vil etablere eit forvaltningsverktøy for forvaltning av nytt gjødselregelverk. Verktøyet vil òg vere til hjelp for at næring og forvaltning kan vareta plikt til rapportering mellom anna av resultat frå jordprøver.

Reduksjon av matsvinn er òg eit sentralt tiltak for auka berekraft og reduksjon av klimautslepp. Regjeringa vil følgje opp Matsvinnutvalget si utgreiing mellom anna ved å utarbeide ei matkastelovgivning og styrkje bransjeavtalen for reduksjon av matsvinn.

Regjeringa har òg mål om å auke CO₂-opptaket i norsk skog. Igangsette og planlagde klimatiltak i skog og på anna areal, er omtalt i *Klimastatus og -plan*. Elles ligg Meld. St. 13 (2020–2021) *Klimaplan for 2021–2030*, til grunn for klimapolitikken for skog- og arealbrukssektoren. Meld. St. 26 (2022–2023) *Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn* omhandlar regjeringa sitt sektorovergripande arbeid med klimatilpassing for den enkelte sektor.

Meir berekraftig fôr

Matsikkerheita er under press som følgje av befolkningsvekst, auka press på areal og ressursar, klimaendringar og meir usikre forsyningsliner. Dei globale matsystema står for over éin tredel av klimagassutsleppa. Auka bruk av norske, berekraftige råvarer til fiskefôr og kraftfôr til husdyr vil vere viktig både for sjølvforsyning og for å redusere presset på klima og miljø.

På bakgrunn av dette har regjeringa lansert eit samfunnsoppdrag som har som mål at innan 2034 skal alt fôr til oppdrettsfisk og husdyr komme frå berekraftige kjelder og bidra til å redusere klima-

gassutsleppa i matsystema. Samfunnsoppdraget skal bidra til å bevare naturmangfald, utvikle ein sterk føringrediensindustri og auke forsynings-sikkerheita i Noreg.

Regjeringa føreslår å styrkje innsatsen med totalt 15 mill. kroner i budsjettet for 2025 for å følgje opp samfunnsoppdraget. Midlane skal sikre framdrift og kontinuitet, og bidra til ei heilskapleg og koordinert FoUI-innsats som dekkjer heile utviklingsløpet frå idé til marknad. Innsatsen skal sjåast i samheng med allereie igangsett arbeid med regelverksutvikling på området.

Bionova styrker klimaarbeidet i landbruket

Gjennom Bionova har regjeringa styrkt arbeidet med klimatiltak i landbruket og utviklinga av den sirkulære bioøkonomien. Bionova er eit viktig verk-tøy for grøn omstilling i landbruket og for omstil-ling til ein meir sirkulær bioøkonomi i næringslivet generelt. Bionova blei etablert i 2023 som ein del av Innovasjon Norge og er lagt til Innovasjon Norge sitt regionkontor i Brumunddal. Bionova forvaltar både midlar gjennom Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i jordbruksavtalen og løyving gitt på kap. 1152, post 70. Dei samla midlane Bionova forvaltar utgjer 410,2 mill. kroner for 2025.

Bionova skal bidra til reduserte klimagass-utslepp og auka opptak og lagring av karbon i jord på gardsnivå, og til auka verdiskaping gjennom ein meir ressurseffektiv og sirkulær bioøkonomi. Tilsegningsfullmakt og løyving knytt til Bionova har gradvis blitt auka sidan etableringa. For 2025 blir Bionova styrkt gjennom Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i jordbruksavtalen og det blir gitt ei auka ramme på 10,0 mill. kroner til utvikling av norsk biodrivstoff-produksjon.

Eit sterkt importvern er avgjerande for landbruks-politikken

Regjeringsplattforma set ambisiøse mål for norsk landbruk og matindustri. Eit solid importvern er ein føresetnad for å nå måla om auka sjølvforsyning, betre inntektsmoglegheiter og landbruk over heile landet. Dette ligg til grunn for forvaltninga av importvernet og marknadsordningane i jordbruket. For å styrkje tollvernet blei tollan lagt om frå kronetoll til prosenttoll for potet og potet-råvarer, heil issalat, kålrot, knollselleri og raudbetar frå 1. januar 2024. For potet og potetråvarer blei det vedteke ein overgangsperiode fram til 1. september 2024.

Regjeringa forhandlar om rammevilkår for handel med jordbruksvarer i WTO, EØS og som ein del av EFTA. I slike forhandlingar legg regje-ringa vekt på at det ikkje blir gitt konsesjonar for sensitive norske jordbruksvarer som til dømes meieri- og kjøttvarer. Regjeringa legg vidare vekt på retten til å innføre tiltak som påverkar hande-len av omsyn til folke-, plante- og dyrehelse.

Straumstønaden reduserer kostnadene i jordbruket. Primærprodusentar i jordbruket og veksthus-næringa fekk ei ordning med straumstønad frå desember 2021. Formålet med ordninga er å bidra til at norsk matproduksjon og produksjon i veksthus kan halde fram trass i dei ekstraordinære, høge utgiftene til straum. Ordninga med straum-stønad til jordbruk, veksthus og vatningslag blir vidareført ut 2025. Dette gir føreseielege rammer for næringa, og sikrar norsk matproduksjon fram-over.

Ordninga har ei stønadsgrad på 80 pst. opp til forbruk på 60 000 kWt per føretak per måned. Denne grensa er sett for å dekkje eit rimeleg og normalt forbruk av straum for både næring og pri-vat forbruk på eit «vanleg» gardsbruk. For stønad til veksthus og vatningslag er det inga maksimal-grense.

Dyrevelferda og plante- og dyrehelsa skal varetakast. Dyrevelferda og plante- og dyrehelsa skal vere god. Dette er avgjerande for at bøndene skal kunne produsere trygg mat og for omdømmet til matproduksjonen.

Regjeringa arbeider med ei ny dyrevelferds-melding som skal gjelde for alle dyr som er omfatta av dyrevelferdslova, inkludert fisk. Ny kunnskap om dyrevelferd og utviklinga i norsk dyrehald, husdyrproduksjon og havbruk står sen-tralt i arbeidet. Mattilsynet har ei viktig rolle med å overvake dyrevelferda og å utvikle regelverket. Innsatsen på dette området har blitt styrkt dei siste åra. Regjeringa føreslår å styrkje budsjettet til Mattilsynet for 2025, slik at det står betre rusta til å løyse sine viktige samfunnsoppgåver på fleire område, mellom anna knytt til akvakultur, mat-svinn og dyrevelferd.

Helsesituasjonen i norsk husdyrhald er god. Samtidig har det dei siste åra vore fleire utbrott av smittsam dyresjukdom, som viser behovet for kontinuerleg arbeid, overvaking og god bered-skapsevne. Også plantehelsa er god, men meir import av planter og plantemateriale aukar risi-koen for nye sjukdommar og skadegjerarar. Til-

syn med kontrollrutinane hos importørane er difor viktig. Mattilsynet arbeider med planverk og tiltak, overvakar og handterer hendingar på plante- og dyrehelseområdet. Dette arbeidet er avgjerande for å styrkje og bevare den gode plante- og dyrehelsa i Noreg.

Det er mangel på veterinærtenester i jordbruket. God tilgang på slike tenester er vesentleg av omsyn til dyrehelsa, dyrevelferda, mattryggleiken og landbruk i heile landet. På oppdrag frå departementet har ei arbeidsgruppe laga ei utgreiing. Det blir arbeidd med fleire av råda i utgreiinga, og det er tildelt midlar til eit omfattande pilotprosjekt som skal bidra til å få nyuttanna til å etablere seg i produksjonsdyrpraksis i distrikta. Ein viktig del av prosjektet er mellom anna å etablere ei mentorordning for veterinærar.

Kampen mot villsvin i Noreg

Villsvin er ein framand art i Noreg, og er i dag etablert i grensestroka frå Halden i sør til Elverum i nord. Bestanden er på usikkert grunnlag rekna til å vere på om lag 1500 dyr, og det er i dei siste åra blitt felt om lag 400 villsvin i året. Utbrotet av den alvorlege sjukdomen afrikansk svinepest i Sverige 6. november 2023, var sentralt då regjeringa fatta nytt mål om å utrydde villsvin i Noreg. Mattilsynet og Miljødirektoratet har spelt inn forslag til forsterka innsats som kan bidra til å nå det nye målet.

Departementet har i 2024 forbetra ordninga med godtgjersle for mellom anna innlevering av prøver frå skotne villsvin til Veterinærinstituttet. Vidare er det gjennom jordbruksoppgjeret i 2024 for 2025 lagt inn forsterka innsats mot villsvin. Regjeringa vil styrkje kampen mot villsvin ytterlegare i 2025 med 2,0 mill. kroner. Mattilsynet og Landbruksdirektoratet vil følgje opp på sine ansvarsområde.

Næringsmiddelindustrien og jordbruket

Det er om lag 40 000 arbeidsplassar i næringsmiddelindustrien i Noreg. Mange av verksemdene ligg i distrikta, og har stor verdi for verdiskaping, sysselsetjing og busetjing.

Jordbruket er avhengig av ein livskraftig næringsmiddelindustri for å kunne foredle råvarer. Samtidig er industrien avhengig av norske råvarer i produksjonen. Til saman dekkjer jordbruket og industrien heile verdikjeda for matproduksjon. Regjeringa har vedteke å utarbeide ei stortingsmelding for industrien som skal leggjast fram i 2025. Meldinga vil òg leggje rammer for utviklinga av næringsmiddelindustrien. I tråd med

Meld. St. 11 (2023–2024) *Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmoglegheitene i jordbruket*, skal regjeringa leggje fram eit vegkart for næringsmiddelindustrien. Vegkartet skal bidra til å leggje til rette for ein robust, innovativ og marknadsretta industri som avtakar av norske råvarer. I budsjettet for 2025 prioriterer regjeringa å opprette ei tilskottsordning for næringsmiddelbedrifter i Troms og Finnmark på 14,0 mill. kroner. Formålet med ordninga er å oppretthalde forsyningssikkerheita for mat i desse fylka gjennom tilskott til næringsmiddelbedrifter som brukar landbaserte råvarer i produksjon.

Importvernet for jordbruksvarer bidreg til å oppretthalde ein levedyktig industri. Auka konkurranse stiller samtidig krav til omstillingsevne, effektivisering og innovasjon i verksemdene. Jordbruksavtalen har ordningar som skal kompensere for prisforskjellar på jordbruksråvarer mellom Noreg og utlandet, slik at næringsmiddelindustrien i Noreg kan produsere og omsetje industrielt foredla jordbruksvarer basert på norskproduserte jordbruksråvarer.

Matnasjonen Noreg

Matnasjonen Noreg er ei felles ramme for arbeid med næringsutvikling og verdiskaping innan verdikjeda for mat, basert på ressursar frå hav og land. Dette arbeidet held fram i 2025.

Auka verdiskaping i jordbruket gjennom mangfaldige, synlege og tilgjengelege norske produkt og matspesialitetar, er lagt vekt på i arbeidet med *Matnasjonen Noreg*. Det er eit mål å auke omsetjinga av lokalmat vesentleg i åra framover. I 2024 vil regjeringa leggje fram ei *Oppskrift for lokalmat og drikke* som skal peike ut retninga for vidare utvikling i lokalmat- og drikkenæringa. Arbeidet med å byggje heilskapelege mat- og reiselivsregionar, blir særskild følgt opp gjennom *Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping* og gjennom nasjonale og regionale samarbeidsarenaer og verkemiddel.

Skogen skaper verdier

Regjeringa la i 2023 fram eit oppdatert *Veikart 2.0 Grønt industriløft*, der skog- og trenæringa og anna bioøkonomi er eitt av satsingsområda. Bioressursane frå hav og land skal bli brukte til klimavenlege og lønsame produkt, inkludert biodrivstoff, og bidra til å utvikle industriarbeidsplassar og lange verdikjeder i Noreg.

Eit berekraftig skogbruk, saman med ein lønnsam foredlingsindustri, gir positive nærings-, energi- og klimabidrag. Hovudprioriteringane er betre infrastruktur for transport av tømmer, auka planting, gjødsling av skog, ungskogpleie og skogplanteforedling for større produksjon av trevirke og auka opptak av CO₂ i skogen. Målet er at skogbruket skal kunne gi større bidrag til verdiskaping og grøn omstilling av økonomien.

Haustbare viltressursar, rekreasjon og næringsutvikling

Regjeringa vil leggje til rette for ei berekraftig forvaltning av dei haustbare viltartane og gode rammer for jakt og fangst. Landbruks- og matdepartementet sendte sommaren 2024 eit forslag til ny viltressurslov på høyring. Siktemålet er å leggje fram ein lovproposisjon for Stortinget i 2025. Overordna prioriteringar framover vil, utover å følgje opp arbeidet med viltressurslova og føresegner til lova, vere å leggje til rette for ei heilskapleg og økosystembasert forvaltning av viltet og leveområda deira. Det vil òg bli lagt vekt på arbeid for å redusere motsetningar mellom vilt og andre samfunnsinteresser. I tillegg vil det bli lagt til rette for næringsutvikling knytt til jakt, jaktopplevingar og viltkjøtt. God samhandling mellom ulike styresmakter og aktørar i viltforvaltninga er sentralt for dette arbeidet. Regjeringa har vedteke å flytte direktoratsansvaret for haustbare viltressursar frå Miljødirektoratet i Trondheim til Landbruksdirektoratet i Steinkjer. Endringa blir sett i verk frå 1. januar 2025.

Ei berekraftig reindriftsnæring

Reindriftsnæringa nyttar marginale utmarksressursar og er avgjerande for å bevare samisk kultur og språk. I heile verdikjeda frå vidde til bord har det vore ei positiv utvikling dei siste åra. Utviklinga i prisen per kg. kjøtt til reineigaren har vore svært god i perioden fram til 2022. Potensialet for auka inntening i og i tilknytning til reindrifta, er framleis stort. Dette gjeld særleg innanfor vidareforedling av reinkjøtt, det reindriftsbaserte reiselivet og lærings- og omsorgsbaserte tenester. Marknadssituasjonen for reinkjøtt har i seinare tid blitt meir krevjande. I denne situasjonen er det avgjerande at ein nyttar dei etablerte ordningane over reindriftsavtalen på ein god måte for å legge til rette for ei god utvikling i marknaden til reinkjøtt.

Reindriftsavtalen 2024/2025 legg til rette for vidareutvikling av ei berekraftig næring. Viktige

prioriteringar er dei direkte tilskotta, varetaking av reindrifta sine areal, klimatilpassing og beredskap. Avtalen vidarefører prioritering av dei som har reindrift som hovudverksemd.

Ei berekraftig reindrift er avhengig av naudsynte areal. Areal er ein knapp ressurs, og det er ein aukande konkurranse om areala. Konfliktnivået mellom reindrift og utbyggingsinteresser, til dømes fornybar energi, har dei siste åra vore høgt. Særleg har dette vore tydeleg etter Høgsterett sin dom i Fosen-saken. I desember 2023 la regjeringa fram ei tiltakspakke for reindrift og energi, som skal bidra til å redusere konfliktnivået. Tiltakspakka skal leggje til rette for betre varetaking av reindrifta sine areal ved utbygging av energi, og omfattar 24 ulike tiltak, på ulike departement sine område. Tiltakspakka omfattar òg tiltak for rovvilt i reindriftsområda. Tap av rein til rovvilt er ei vedvarande utfordring, og saman med anna arealbruk i beiteområda bidreg rovvilt til å redusere mogleghetene for fleksibilitet i bruken av beiteområda.

Reindrifta er ei næring som i stor grad blir påverka av klimaendringane. Årlege hendingar med låste beite i store område gir eit behov for langsiktig klimatilpassing i reindrifta, samstundes som ein må handtere beitekrisene som oppstår. Dette er avgjerande for å nå målet om ei berekraftig reindrift som har god produksjon og lønsemd.

Oppgjeret til pelsdyrbøndene skal slutførast

Regjeringa legg stor vekt på at erstatningsoppgjeret etter avvikling av hald av pelsdyr skal bli slutført på ein god og rett måte. I løpet av 2024 vil det bli utforma så mange endelege tilbod som mogleg, men dette arbeidet vil òg gå føre seg i 2025. I 2025 vil det òg bli arbeidd med andre ordningar som mellom anna kompensasjon for riving og opprydding.

For å avgrense konsekvensane av forseinkingar i erstatningsoppgjera er det gitt tilbod om forskott basert på 90 pst. av ein førebels berekna bruksverdi, eller 75 pst. av takstverdi der det har vore innhenta takst på oppdrag frå Norges Pelsdyrslag.

Dei genetiske ressursane må forvaltast godt

Klimaendringar og press på ressursgrunnlaget er ein trussel mot målet om auka matproduksjon. Desse utfordringane krev gode tilpassingar i landbruket. Dei genetiske ressursane hos husdyr og matvekstar er ein vesentleg del av det biologiske grunnlaget for auka matproduksjon.

God forvaltning av dei genetiske ressursane gjennom bruk og vern er avgjerande for å ta vare på det genetiske forrådet for mat- og landbruksproduksjon i framtida. Departementet vil følgje opp den nasjonale tiltaksplanen for bevaring og berekraftig bruk av genetiske ressursar for mat og landbruk. Tiltaksplanen inneheld prioriteringar for det vidare arbeidet, og viser kva rolle og oppgåver dei ulike aktørane har.

Eigedomslovgivinga legg til rette for eit levande landbruk

Regjeringa vil at matjorda skal bli brukt til matproduksjon, og vil leggje til rette for eit levande landbruk i heile landet gjennom verkemidla i eigedomslovgivinga. Regjeringa vil i 2025 halde fram med lovutviklingsarbeidet som er sett i gang. Det gjeld mellom anna forslag til endringar i konsekvenslova og arbeidet med ein gjennomgang av jordlova.

Landbruk i nord gir god beredskap

Det er avgjerande for nasjonal matforsyning, beredskap, sysselsetjing og busetjing at vi har matproduksjon i alle delar av landet. Landbruk og landbruksbasert verksemd har stor verdi for verdiskaping og sysselsetjing i mange kommunar i Nord-Norge. Regjeringa sin nordområdepolitikk har mellom anna som mål å snu den negative befolkningsutviklinga, utnytte dei lokale verdiane til å skape vekst og bidra til grøn omstilling. Ved jordbruksoppgjering i 2024 blei satsane for Nord-Norge auka i fleire av tilskottsordningane over jordbruksavtalen. Investeringsverkemidla blei og styrkt ved oppgjering. For dei tre nordlegaste fylka er det ikkje eit øvre tak på kor stort kronebeløp som kan utbetalast per søkjar, slik det er i andre delar av landet.

I jordbruksoppgjering i 2022 blei det semje om å etablere ei særskild satsing for å mobilisere næring, kompetansemiljø og verkemiddelapparat for å bremse den negative utviklinga i landbruket i nord, *Bærekraftig matproduksjon og verdiskaping i nord*. Satsinga skal òg bidra til auka utnytting av regionale fortrinn og moglegheiter knytte til det arktiske landbruket. I jordbruksoppgjering i 2024 blei denne satsinga styrkt ytterlegare. Det blei òg lagt opp til ei styrking av tilskott som direkte bidreg til å betre produsentøkonomien i landsdelen. Innanfor denne satsinga skal det gjennomførast ei prøveordning med teigbasert tilskott i utvalde kommunar i Nord-Norge. Frå 2025 blir det i tillegg oppretta ei tilskottsordning for nærings-

middelbedrifter i Troms og Finnmark, jf. omtale ovanfor.

Kunnskap er ein føresetnad for eit berekraftig landbruk

Norsk landbruk er ei kunnskapsintensiv og kompetansekreivjande næring. Landbruks- og matdepartementets midlar til forskning og innovasjon gir viktige bidrag til eit berekraftig landbruk og dei overordna måla i landbruks- og matpolitikken. Dei landbruks- og matfaglege forskingsinstitutta er sentrale i å utvikle relevant kunnskap til næring og forvaltning. Vidare vil rekruttering til landbruksutdanningane, på alle nivå, vere avgjerande for at næringa skal ha tilgang til naudsynt kompetanse. I tillegg er det avgjerande at kunnskap og kompetanse er tilgjengeleg for næring og forvaltning, slik at resultatane frå forskning blir tekne i bruk.

Forskning og ny kunnskap skal bidra til sunn og trygg mat basert på norske ressursar og til auka sjølvforsyning i tråd med ambisjonane i Meld. St. 11 (2023–2024) *Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmoglegheitene i jordbruket*. Samstundes skal landbruket tilpassast eit klima i endring, klimagassutsleppa frå jordbruket reduserast, opp-taket av karbon aukast og miljøet varetakast. Ny kunnskap legg òg grunnlaget for auka produktivitet og best mogleg utnytting av tilgjengelege ressursar og auka verdiskaping i dei landbaserte bio-næringane.

Aktivt statleg eigarskap

Eigarskapsmeldinga til regjeringa, Meld. St. 6 (2022–2023) *Eit grønare og meir aktivt eigarskap*, viser korleis statleg eigarskap kan bidra til høgast mogleg avkastning og gode tenester, samstundes som selskapa driv ansvarleg og bidreg til det grønne skiftet. Det statlege eigarskapet skal utøvast meir aktivt for å fremje fellesskapen sine interesser knytte til klima og berekraft, løns- og arbeidsforhold, lokale ringverknader, verdiskaping i heile landet, læreplassar, kamp mot sosial dumping og moderasjon i leiarlønningar.

Landbruks- og matdepartementet forvaltar eigarskapet i tre selskap; Statskog SF, Kimen Sävarelaboratoriet AS og Graminor AS. Statskog SF er det største av desse, og det einaste som er heileigd av staten. Det er sektorpolitiske omsyn som ligg til grunn for eigarskapet i desse selskapa. For Statskog SF er det energi- og naturressursar og fellesgode som ligg til grunn for eigarskapet, mens det for Kimen Sävarelaboratoriet AS

og Graminor AS er knytt opp mot samfunnstryggleik og beredskap.

Internasjonalt samarbeid

Dei store globale utfordringane med ustabile forsyningar og klima- og miljøkriser, krev eit forpliktande internasjonalt samarbeid.

Noreg har eit ansvar for å bidra til global matsikkerheit, både gjennom eigen produksjon og ved å støtte opp om internasjonalt arbeid på området. Regjeringa har dei globale berekraftsmåla som utgangspunkt for sitt internasjonale engasjement i dette arbeidet. Matsikkerheit er prioritert i utviklingspolitikken, både multilateralt og bilateralt.

Noreg er aktivt med i ei rekkje internasjonale forum på landbruks- og matområdet, både innanfor og utanfor FN-systemet. Mandatet for FNs organisasjon for mat og landbruk (FAO) omfattar global matsikkerheit, reduksjon av fattigdom og berekraftig bruk og forvaltning av naturressursar. Auka utfordringar for matsikkerheit globalt inneber stor merksemd på FAOs mandat. Noreg følgjer aktivt opp arbeidet i organisasjonen. Noreg er i 2024 gjesteland i G20 under Brasils formannskap, og er mellom anna med i ei arbeidsgruppe for landbruk. Vektlegging av familielandbruket

som modell for berekraftig utvikling og styrking av rammeverket rundt FNs tiår for familielandbruk er tydelege ambisjonar for Brasil. Ei overordna prioritering for Brasil er kampen mot fattigdom og svolt, berekraftig utvikling og reform av globale institusjonar.

Innanfor skogområdet deltek Noreg i skogforumet til FN (UNFF) som har sett mål for forvaltning av skogane i verda, og legg overordna premisser for berekraftig skogforvaltning globalt.

Noreg har vidare slutta seg til ei rekkje internasjonale avtalar som dekkjer mellom anna handel, mattryggleik, plante- og dyrehelse, skog, klima og forskning.

Regelverket på matområdet blir i stor grad utforma i samsvar med internasjonal utvikling. Noreg deltek i WTO/SPS-avtalen, som regulerer medlemsstatane si moglegheit til å vedta tiltak for å verne om folke-, dyre- og plantehelse, og i dei standardsetjande organa Codex Alimentarius Commission (Codex), Verdaskommissjonen (WOHA) og i Verdaskommissjonen (IPPC).

Gjennom EØS-avtalen er det etablert eit omfattande harmonisert regelverk på matområdet, mellom anna for mat, dyr og innsatsvarer. Regelverket på matområdet utgjer ein stor del av regelverket som blir teke inn i EØS-avtalen.

2 Oversikt over budsjettframlegget for Landbruks- og matdepartementet

Utgifter fordelt på programkategoriar

(i 1 000 kr)

Kat.	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Budsjettets stilling pr. 1. halvår	Forslag 2025
15.00	Administrasjon m.m.	197 495	198 942	200 942	207 993
15.10	Matpolitikk	1 701 608	1 701 715	1 706 715	1 765 289
15.20	Forskning, innovasjon og kunnskapsutvikling	902 138	891 621	892 621	938 790
15.30	Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak	26 558 827	28 579 586	29 329 286	30 588 967
	Sum programområde 15	29 360 068	31 371 864	32 129 564	33 501 039

Inntekter fordelt på programkategoriar

(i 1 000 kr)

Kat.	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Budsjettets stilling pr. 1. halvår	Forslag 2025
15.00	Administrasjon m.m.	158	141	141	146
15.10	Matpolitikk	219 419	218 729	218 729	239 446
15.20	Forskning, innovasjon og kunnskapsutvikling	19 915	20 935	20 935	21 437
15.30	Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak	377 435	375 584	369 584	394 611
15.40	Forretningsdrift	127 868	44 400	204 500	53 800
	Sum programområde 15	744 795	659 789	813 889	709 440

Programområde 15.00

Programområde 15.00 *Administrasjon m.m.* omfattar drift av Landbruks- og matdepartementet og diverse andre løyvingar forvalta av departementet. Forslag til utgiftsløyving under denne kategorien utgjer 208,0 mill. kroner som er ein

auke med 4,5 pst. frå saldert budsjett 2024. Endringane gjeld stort sett løns- og prisjusteringar, og at budsjettet auka i samband med at departementet har fått ansvar for å følgje opp staten si plikt til å få tak i tilleggsareal for vinterbeite for reindrifta i Sør-Fosen og Nord-Fosen sijte.

Programområde 15.10

Programområde 15.10 *Matpolitikk* omfattar løyving til Mattilsynet og Veterinærinstituttet. Forslag til utgiftsløyving under denne kategorien utgjer 1 765,3 mill. kroner, som er ein auke med 3,7 pst. frå saldert budsjett 2024. Endringane gjeld stort sett løns- og prisjusteringar og ei styrking av Mattilsynets budsjett. Sjå omtale av programkategorien i del II av proposisjonen.

Programområde 15.20

Programområde 15.20 *Forsking, innovasjon og kunnskapsutvikling* omfattar løyving til Norsk institutt for bioøkonomi, andre løyvingar til forskning og innovasjon i landbruks- og matsektoren. Forslag til utgiftsløyving under denne kategorien utgjer 938,8 mill. kroner som er ein auke med 5,3 pst. frå saldert budsjett 2024. Endringane gjeld stort sett løns- og prisjusteringar i tillegg til tekniske justeringar av løyvinga i samband med brutobudsjettering av Noregs forskingsråd og auka løyving til næringsretta matforskning. Sjå omtale av programkategorien i del II av proposisjonen.

Programområde 15.30

Programområde 15.30 *Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak* er den største programkategorien under Landbruks- og matdepartementet. Programkategorien omfattar løyvingane til gjennomføring av jordbruksavtalen og reindriftsavtalen. Andre større område som inngår er løyving til drift av Landbruksdirektoratet og diverse tilskottsordningar forvalta av direktoratet, løyving til Bionova og naturskadeerstatningar. Forslag til løyving under denne kategorien utgjer 30 589,0 mill. kroner, som er ein auke med 7,0 pst. frå saldert budsjett 2024. Auken gjeld stort sett inngått jordbruks- og reindriftsavtale, i tillegg til løns- og prisjusteringar. I motsett retning trekk straumstønadsordninga for landbruket, der det er venta lågare behov for løyving i 2025 på grunn av lågare straumprisar, i tillegg til mindre behov for løyving til kompensasjon og omstilling etter avviking av pelsdyrhald. Sjå omtale av programkategorien i del II av proposisjonen.

Programområde 15.40

Programområde 15.40 *Forretningsdrift* omfattar inntektsløyvingar frå avdrag, renter og utbytte i Statskog SF.

Utgifter fordelte på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
01–29	Statens egne driftsutgifter	2 102 462	2 188 196	2 312 665	5,7
30–49	Nybygg, anlegg o.a.	15 619	15 904	15 786	-0,7
50–89	Overføringer til andre	27 241 987	29 167 764	31 172 588	6,9
	Sum under departementet	29 360 068	31 371 864	33 501 039	6,8

Inntekter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post- gr.	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
01–29	Sal av varer og tenester	276 887	266 404	289 653	8,7
30–49	Inntekter i samband med nybygg, anlegg o.a.	19 915	20 935	21 437	2,4
50–89	Overføringar frå andre	437 993	362 450	388 350	7,1
90–99	Attendebetalinger o.a.	10 000	10 000	10 000	0,0
	Sum under departementet	744 795	659 789	709 440	7,5

3 Oppfølging av oppmodings- og utgreiingsvedtak

Tabell 3.1 viser ei oversikt over oppfølginga av oppmodings- og utgreiingsvedtak under Landbruks- og matdepartementet.

I siste kolonne i tabellen nedanfor går det fram om departementet legg opp til at rapporteringa på

oppmodingsvedtaket no blir avslutta, eller om departementet òg vil rapportere på vedtaket i budsjettproposisjonen for neste år.

Tabell 3.1 Oversikt over oppmodings- og utgreiingsvedtak, ordna etter sesjon og nummer

Sesjon	Vedtak nr.	Stikkord	Rapportering blir avslutta (Ja/Nei)
2023–2024	851	Meir bruk av norskprodusert grovfôr	Ja
2023–2024	850	Tiltakspakke for å redusere jordbruksareal ute av drift	Nei
2023–2024	847	Prinsipp for berekning av inntekt i jordbruket	Nei
2023–2024	846	Prisutjammingsordninga for mjølk	Nei
2023–2024	571	Timetal per årsverk i jordbruket	Ja
2023–2024	569	Gjennomgang av tilskottsystemet i jordbruket	Nei
2023–2024	568	Drift av krevjande areal	Ja
2023–2024	567	Revidert strategi for økologisk landbruk	Nei
2023–2024	566	Plan for meir plantebasert mat	Nei
2023–2024	565	Mål om sjølvforsyning	Ja
2023–2024	560	Offentleg utgreiing om framtidas matsystem	Ja
2022–2023	928	Oppheve lov om endring av jordlova	Ja
2022–2023	867	Bruk av kart i tilskottsystemet	Ja
2022–2023	866	Strategi for auka sjølvforsyning og trygg matproduksjon	Ja
2022–2023	702	Strengare straff for alvorleg dyrekriminalitet	Nei
2022–2023	701	Strengare straff for alvorleg dyrekriminalitet	Nei
2022–2023	700	Strengare straff for alvorleg dyrekriminalitet	Nei
2022–2023	545	Donasjon av overskottsmat til velgjerande formål frå cruiseskip og skipshandlarar	Ja
2022–2023	519	Innsamling, registrering og kontroll av viktige naturverdiar i norsk skog	Nei
2022–2023	95	Utval matkastelov	Nei
2021–2022	754	Bransjeavtalar for biogassproduksjon	Nei
2021–2022	381	Melding til Stortinget om dyrevelferd som byggjer på oppdatert kunnskap	Nei

Tabell 3.1 Oversikt over oppmodings- og utgreiingsvedtak, ordna etter sesjon og nummer

Sesjon	Vedtak nr.	Stikkord	Rapportering blir avslutta (Ja/Nei)
2021–2022	382	Dyrevelferda i svinenæringa	Nei
2021–2022	383	Konkrete tiltak i melding til Stortinget om dyrevelferd	Nei
2021–2022	384	Alternativ til CO ₂ -bedøving av dyr	Nei
2021–2022	35 – nr. 29	Inntektsgap	Ja
2020–2021	1134	Viltlova – utgreiing av omgrepet «kunstig lys»	Ja
2017–2018	489	Fremje forslag til ein matkastelov	Nei

Oppmodings- og utgreiingsvedtak i stortings-sesjonen 2023–2024

Meir bruk av norskprodusert grovfôr

Vedtak nr. 851, 21. juni 2024:

«Stortinget ber regjeringen stimulere til mindre bruk av kraftfôr og mer bruk av norskprodusert grovfôr.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Prop. 105 S (2023–2024) *Jordbruksoppgjæret 2024*, jf. Innst. 448 S (2023–2024).

Regjeringa har lansert eit målretta samfunnsoppdrag om berekraftig fôr som samlar næringsaktørar, avgjerdstakarar og forskingsmiljø i eit blågrønt utviklingsarbeid. Målet for oppdraget er at alt fôr til oppdrettsfisk og husdyr innan 2034 skal komme frå berekraftige kjelder og bidra til å redusere klimagassutsleppa i matsystema. Samfunnsoppdraget skal bidra til å bevare naturmangfald, utvikle ein sterk fôringrediensindustri og auke forsyningssikkerheita i Noreg. Auka del norskproduserte råvarer i kraftfôr til husdyr, og auka kvalitet og del grovfôr i fôrrasjonen til drøvtyggjarar er blant delmåla for samfunnsoppdraget.

Vedtaket blir òg følgt opp i dei årlege jordbruksoppgjæra, mellom anna er beitetilskotta auka for å gjere det meir lønsamt å ha dyr på beite. Den 8. mars 2024 la regjeringa fram Meld. St. 11 (2023–2024) *Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmogleheitene i jordbruket*. Regjeringa sin strategi er delt inn i tiltak retta mot styrkt konkurransekraft, styrkt planteproduksjon til mat og fôr og tiltak for å oppretthalde dagens høge sjølvforsyningsgrad på husdyrprodukt. Alle tiltak i jordbrukspolitikken framover må vurderast opp mot

korleis desse påverkar målet som er sett om auka sjølvforsyning. Departementet legg til grunn at vedtak nr. 851, 21. juni 2024 med dette er følgt opp.

Tiltakspakke for å redusere jordbruksareal ute av drift

Vedtak nr. 850, 21. juni 2024:

«Stortinget ber regjeringen frem til jordbruksoppgjæret for 2025 utrede en tiltakspakke for å redusere jordbruksareal som er ute av drift.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Prop. 105 S (2023–2024) *Jordbruksoppgjæret 2024*, jf. Innst. 448 S (2023–2024).

Regjeringa vil følge opp vedtaket i jordbruksoppgjæret 2025, og vil komme tilbake til Stortinget i proposisjonen om jordbruksoppgjæret 2025.

Prinsipp for berekning av inntekt i jordbruket

Vedtak nr. 847, 21. juni 2024:

«Stortinget ber regjeringen innen februar 2025 på nytt komme tilbake med egen sak med forslag til prinsipper for beregning av inntekt i jordbruket og sammenligning med andre grupper, for å sikre demokratisk forankring av tallgrunnalet til bruk i jordbruksoppgjærene og legitimitet til forhandlingsinstituttet.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Prop. 105 S (2023–2024) *Jordbruksoppgjæret 2024*, som eit laust forslag til Innst. 448 S (2023–2024).

Regjeringa vil komme tilbake til Stortinget på eigna måte.

Prisutjanningsordninga for mjølk

Vedtak nr. 846, 21. juni 2024:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at ny markedsordning for melk har fungert minst ett år, før det vurderes å gjennomføre reduksjon av de konkurransefremmende tiltakene i prisutjenningsordningen for melk.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Prop. 105 S (2023–2024) *Jordbruksoppgjøret 2024*, som eit laust forslag til Innst. 448 S (2023–2024).

Regjeringa vil komme tilbake til Stortinget på eigna måte.

Timetal per årsverk i jordbruket

Vedtak nr. 571, 18. april 2024:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at timetall pr. årsverk i jordbruket trappes ned i like deler til 1750 timer fram til 2027.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Meld. St. 11 (2023–2024) *Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmoglegheitene i jordbruket*, jf. Innst. 258 S (2023–2024).

Den inngåtte jordbruksavtalen i 2024 tek første steg i nedtrappinga av tal timar i eit årsverk i jordbruket til 1 750 timar i 2027, ved å redusere timetalet frå 1 845 timar i 2024 til 1 810 timar i 2025. Regjeringa vil følgje opp vedtaket vidare i jordbruksoppgjøret 2025. Departementet legg til grunn at vedtak nr. 571, 18. april 2024 med dette er følgt opp.

Gjennomgang av tilskottsystemet i jordbruket

Vedtak nr. 569, 18. april 2024:

«Stortinget ber regjeringen gå gjennom tilskuddssystemet for å vurdere om overføringene til jordbruket fører til en styrking av norsk selvforsyning, og at mer jord i Norge tas i bruk til matproduksjon.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Meld. St. 11 (2023–2024) *Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmoglegheitene i jordbruket*, jf. Innst. 258 S (2023–2024).

Dei årlege jordbruksoppgjøra inneber ein gjennomgang av alle tilskottsordningane i jord-

bruket, med sikte på å styrkje produksjonen av norske jordbruksprodukt og jordbruk over heile landet. I Prop. 105 S (2023–2024) *Jordbruksoppgjøret 2024* er det ei eiga liste over tiltak i jordbruksavtalen som særskild bidreg til auka sjølvforsyning. I jordbruksoppgjøret 2024 blei det i tillegg nedsett ei arbeidsgruppe som skal ha ein større gjennomgang av verkemidla innanfor kornsektoren sett i lys av ambisjonane om å auke sjølvforsyningsgraden og Stortingets handsaming av Meld. St. 11 (2023–2024). Satsinga på landbruket i Nord-Noreg blei òg styrkt for å bremse den negative utviklinga, og for å bidra til auka utnytting av regionale fortrinn og moglegheiter. I Meld. St. 11 (2023–2024) står det at alle tiltak i jordbrukspolitikken framover må vurderast opp mot korleis dei påverkar målet om auka sjølvforsyning. Vidare har regjeringa starta arbeidet med å utnemne eit offentleg utval som skal lage ei utgreiing om framtidens matsystem. Regjeringa vil komme tilbake til Stortinget på eigna måte.

Drift av krevjande areal

Vedtak nr. 568, 18. april 2024:

«Stortinget ber regjeringen utrede og prøve ut et teigbasert system, eller tilsvarende, som skal bidra til drift av krevende areal.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Meld. St. 11 (2023–2024) *Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmoglegheitene i jordbruket*, jf. Innst. 258 S (2023–2024).

I jordbruksoppgjøret 2024 blei partane samde om at det, innanfor ordninga *Bærekraftig matproduksjon og verdiskaping i nord*, skal setjast i gang ei prøveordning med eit teigbasert tilskott i utvalde kommunar med stor del areal som det ikkje blir søkt tilskott for. Formålet med prøveprosjektet er å hindre attgroing av areal, og målet er å lage gode system og prøve ut ordningar som kan forvaltast på ein god måte. Landbruksdirektoratet er i gang med å utforme ei slik ordning, som etter planen skal setjast i gang frå 1. januar 2025. Departementet legg til grunn at vedtak nr. 568, 18. april 2024 med dette er følgt opp.

Revidert strategi for økologisk landbruk

Vedtak nr. 567, 18. april 2024:

«Stortinget ber regjeringen revidere strategien for økologisk landbruk i 2024.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Meld. St. 11 (2023–2024) *Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmoglegheitene i jordbruket*, jf. Innst. 258 S (2023–2024).

Landbruks- og matdepartementet arbeider med å revidere strategien, med sikte på at den tek til å gjelde i løpet av våren 2025, og regjeringa vil komme tilbake til Stortinget på eigna måte.

Plan for meir plantebasert mat

Vedtak nr. 566, 18. april 2024:

«Stortinget ber regjeringa komme tilbake til Stortinget våren 2025 med en plan for mer plantebasert mat, hvor målet er at den samlede norske plantebaserte produksjonen skal styrkes og sammenhengen mellom de ulike leddene i verdikjeden skal økes.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Meld. St. 11 (2023–2024) *Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmoglegheitene i jordbruket*, jf. Innst. 258 S (2023–2024).

I medhald til Meld. St. 11 (2023–2024), skal alle tiltak i jordbrukspolitikken framover vurderast opp mot korleis dei påverkar målet om auka sjølvforsyning. I Prop. 105 S (2023–2024) *Jordbruksoppgjøret 2024*, er det ei eiga liste over tiltak i jordbruksavtalen som særskild bidreg til auka sjølvforsyning. Landbruks- og matdepartementet arbeider med å følgje opp punkta på denne lista. Vidare har regjeringa starta arbeidet med å utnemne eit offentleg utval som skal lage ei utgreiing om framtidens matsystem. Regjeringa vil komme tilbake til Stortinget med ein plan våren 2025.

Mål om sjølvforsyning

Vedtak nr. 565, 18. april 2024:

«Stortinget ber regjeringa arbeide etter et mål om at 50 pst. selvforsyning, korrigert for import av fôr, skal nås innen 2030.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Meld. St. 11 (2023–2024) *Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmoglegheitene i jordbruket*, jf. Innst. 258 S (2023–2024).

I medhald til Meld. St. 11 (2023–2024), skal alle tiltak i jordbrukspolitikken framover vurderast opp mot korleis dei påverkar målet om auka sjølvforsy-

ning. I Prop. 105 S (2023–2024) *Jordbruksoppgjøret 2024*, er det ei eiga liste over tiltak i jordbruksavtalen som særskild bidreg til auka sjølvforsyning. Landbruks- og matdepartementet arbeider kontinuerleg med å følgje opp punkta på denne lista, og regjeringa vil arbeide etter eit mål om 50 pst. sjølvforsyning, korrigert for import av fôr, skal bli nådd innan 2030. Departementet legg til grunn at vedtak nr. 565, 18. april 2024 med dette er følgd opp.

Offentleg utgreiing om framtidens matsystem

Vedtak nr. 560, 18. april 2024:

«Stortinget ber regjeringa snarest mulig starte arbeidet med en offentlig utredning som kan legge grunnlag for en stortingsmelding om fremtidens matsystemer, der folkehelse, klima, natur og landbruks- og matpolitikk blir satt i sammenheng.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Meld. St. 11 (2023–2024) *Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmoglegheitene i jordbruket*, jf. Innst. 258 S (2023–2024).

Regjeringa vil snarleg setje ned eit offentleg utval som skal følgje opp Stortingets vedtak. Departementet legg til grunn at vedtak nr. 560, 18. april 2024 med dette er følgd opp.

Oppmodings- og utgreiingsvedtak i stortings-sesjonen 2022–2023

Oppheve lov om endring av jordlova

Vedtak nr. 928, 16. juni 2023:

«Stortinget ber regjeringa legge frem forslag om å oppheve lov om endring av jordlova (oppheve forbudet mot nydyrking av myr).»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Prop. 118 S (2022–2023) *Tilleggslovvingar og omprioriteringar i statsbudsjettet 2023*, jf. Innst. 490 S (2022–2023).

Regjeringa la 5. april 2024 Prop. 79 L (2023–2024) *Lov om endringer i viltloven mv. (endret betegnelse på organ i viltforvaltningen og oppheving av lovvedtak om nydyrking og nedbygging av myr)* fram for Stortinget. Stortinget handsama proposisjonen 28. mai 2024, jf. Innst. 331 L (2023–2024). Lov 11. juni 2021 nr. 82 om endring av jordlova er med dette oppheva. Departementet legg til grunn at vedtak nr. 928, 16. juni 2023 med dette er følgd opp.

Bruk av kart i tilskottssystemet

Vedtak nr. 867, 16. juni 2023:

«Stortinget ber regjeringen, i dialog med faglagene, utrede hvordan bruk av datakart kan sikre høyere presisjon i tildeling av tilskuddsmidler og målrette arealtilskudd mot arealer som ligger brakk, som for eksempel et teigbasert tilskudd. Utredningen skal være klar før de ordinære jordbruksforhandlingene i 2024.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Prop. 121 S (2022–2023) *Jordbruksoppgjøret 2023*, jf. Innst. 487 S (2022–2023).

I jordbruksoppgjøret 2024 blei partane samde om at det, innanfor ordninga *Bærekraftig matproduksjon og verdiskaping i nord*, skal settjast i gang ei prøveordning med eit teigbasert tilskott i utvalde kommunar med stor del areal som det ikkje blir søkt tilskott for. Formålet med prøveprosjektet er å hindre attgroing av areal, og målet er å lage gode system og prøve ut ordningar som kan forvaltast på ein god måte. Landbruksdirektoratet er i gang med å utforme ei slik ordning, som etter planen blir sett i gang frå 1. januar 2025. Departementet legg til grunn at vedtak nr. 867, 16. juni 2023 med dette er følgt opp.

Strategi for auka sjølvforsyning og trygg matproduksjon

Vedtak nr. 866, 16. juni 2023:

«Stortinget ber regjeringen, i dialog med faglagene, legge fram en strategi for økt selvforsyning og trygg matproduksjon basert på norske ressurser, og komme tilbake til Stortinget senest i forbindelse med statsbudsjettet.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Prop. 121 S (2022–2023) *Jordbruksoppgjøret 2023*, jf. Innst. 487 S (2022–2023). Vedtaket er følgt opp med framlegginga av Meld. St. 11 (2023–2024) *Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmoglegheitene i*

jordbruket. Departementet legg til grunn at vedtak nr. 866, 16. juni 2023 med dette er følgt opp.

Strengare straff for alvorleg dyrekriminalitet

Vedtak nr. 702, 25 mai 2023:

«Stortinget ber regjeringen sikre at Mattilsynet i større grad anmelder alvorlige brudd på dyrevelferdsloven.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Dokument 8:219 S (2022–2023), jf. Innst. 369 S (2022–2023) gjeldande representantforslag om strengare straff for alvorleg dyrekriminalitet.

Mattilsynet har styrkt arbeidet med dyrevelferds kriminalitet og ferdigstilt retningsliner for samarbeid mellom politiet og Mattilsynet. Tal på meldingar til politiet har auka dei siste åra, og dette vil bli følgt opp vidare framover. Temaet vil òg inngå i arbeidet med dyrevelferds meldinga. Regjeringa vil komme tilbake til Stortinget med meldinga.

Strengare straff for alvorleg dyrekriminalitet

Vedtak nr. 701, 25 mai 2023:

«Stortinget ber regjeringen sikre at dyreeiere som ikke etterkommer pålegg fra Mattilsynet etter alvorlige og gjentatte brudd på dyrevelferdsloven, lettere fratras retten til å drive med husdyrhold.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Dokument 8:219 S (2022–2023), jf. Innst. 369 S (2022–2023) som omhandlar representantforslag om strengare straff for alvorleg dyrekriminalitet.

Oppfølging av kronisk dårlege dyrehald har vore eit prioritert område for Mattilsynet dei siste åra, og retningsliner for oppfølging av desse dyrehalda er reviderte. Departementet har motteke fleire innspel om tilsynet sin verkemiddelbruk, og temaet vil inngå i arbeidet med dyrevelferds meldinga. Regjeringa vil komme tilbake til Stortinget med meldinga.

Strengare straff for alvorleg dyrekriminalitet
Vedtak nr. 700, 25 mai 2023:

«Stortinget ber regjeringen fremme lovforslag om å inkludere dyrevelferdsloven § 37 i opplistingen i straffeprosessloven § 216 b første ledd bokstav b.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Dokument 8:219 S (2022–2023), jf. Innst. 369 S (2022–2023) som omhandlar representantforslag om strengare straff for alvorleg dyrekriminalitet.

Regjeringa tek sikte på å leggje fram ei stortingsmelding om dyrevelferd i 2024. Dyrevelferds kriminalitet og strafferamma etter dyrevelferdslova vil vere ein del av meldinga. Regjeringa vil komme tilbake til Stortinget med meldinga.

Donasjon av overskottsmat til velgjerande formål frå cruiseskip og skipshandlarar

Vedtak nr. 545 av 23 mars 2023:

«Stortinget ber regjeringen avklare om handlingsrommet for donasjon av overskuddsmat til veldedige formål fra cruiserederier og skipshandlere mv. reelt begrenses av EU/EØS-regler, og avstemme regelverket i Norge med EU-land, med forbehold om at norske veterinærmyndigheter anser dette som forsvarlig.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Dokument 8:116 S (2022–2023), jf. Innst. 220 S (2022–2023) som omhandlar representantforslag om dispensasjon frå toll- og avgiftsregelverk mv. som hindrar donasjon av mat til velgjerande formål.

Departementet har gitt Mattilsynet i oppdrag å avklare handlingsrommet. Dei har komme med ei utgreiing og konkludert med at donasjon av overskott av mat frå cruiseskip og skipshandlarar ikkje vil vere forsvarleg og ikkje kan gjerast innanfor rammene av det gjeldande EØS-regelverket for veterinær grensekontroll. Grunngevinga er at donasjon frå cruiseskip og skipshandlarar inneber særleg stor risiko med tanke på dyrehelse og risiko for spreiding av smittsam dyresjukdom. Regelverket for veterinær grensekontroll har detaljerte krav til dokumentasjon og til kontroll ved utpeika veterinære grensekontrollstasjonar på grensa. Av praktiske grunnar er det vanskeleg for cruiseskip og skipshandlarar å oppfylle desse krava. Departementet legg til grunn at vedtak nr. 545, 23. mars 2023 med dette er følgd opp.

Innsamling, registrering og kontroll av viktige naturverdiar i norsk skog

Vedtak nr. 519, 14. mars 2023:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå dagens metode for innsamling, registrering og kontroll av viktige naturverdier i norsk skog, og vurdere tiltak for å sikre at intensjonen med miljøregistrering er ivarettatt, og at miljøregistreringen har tilstrekkelig kvalitet.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Dokument 8:40 S (2022–2023), jf. Innst. 191 S (2022–2023) som omhandlar representantforslag om ein ny skogpolitikk.

Landbruks- og matdepartementet gav i brev av 9. mai 2023 Landbruksdirektoratet i oppdrag å setje i gang ein feltkontroll av miljøregistreringar i skog. Landbruksdirektoratet har saman med Landsskogtakseringa ved Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO), utvikla eit kontrollopplegg som skal gjennomførast i feltsesongane 2024 og 2025.

Vidare går NIBIO gjennom instruksjonen for miljøregistreringar i skog, med sikte på å kunne evaluere både instruksjonen og oppfølginga av den etter over 20 år med miljøregistreringar. Arbeidet blir utført i 2024 og 2025. Departementet legg til grunn at det blir avslutta etter feltsesongen i 2025. Regjeringa vil komme tilbake til Stortinget på eigna måte når gjennomgangen er utført.

Utval matkastelov

Vedtak nr. 95, 1. desember 2022:

«Stortinget ber regjeringen sette ned et utvalg for å utrede matkastelov med mål om at loven skal tre i kraft i 2024.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga Meld. St. 1 (2022–2023) *Nasjonalbudsjettet 2023*, jf. Innst. 2 S (2022–2023).

Regjeringa sette i februar 2023 ned eit utval som skal greie ut heilskapleg tiltaks- og verke-middelbruk for å nå målet om 50 pst. reduksjon av matsvinnet innan 2030, og korleis ei matkastelov skal inngå i ein samla verkemiddelbruk. Rapport frå utvalet kom i januar 2024, og det er lagt opp ein prosess for korleis dette skal følgjast opp.

Landbruks- og matdepartementet vil følgje opp saka i samråd med Helse- og omsorgsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Klima- og miljødepartementet og Barne- og familiedepartementet. Regjeringa er i gang

med å utarbeide eit forslag til matkastelovgivning, og tek sikte på å fremje forslag til lovgiving for Stortinget våren 2025. Det vil bli satt i gang utgreiingsarbeid for å få på plass utfyllande forskrifter med sikte på at desse trer i kraft i løpet av 2026.

Oppmodings- og utgreiingsvedtak i stortings-sesjonen 2021–2022

Bransjeavtalar for biogassproduksjon

Vedtak nr. 754, 10. juni 2022:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å opprette bransjeavtaler med landbruket og fiskeri- og havbruksnæringene med mål og tiltak for å øke leveransen av råstoff til biogassproduksjon. Klynge-samarbeid på tvers av bionæringene vil spille en viktig rolle i dette arbeidet.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Meld. St. 36 (2020–2021) og Meld. St. 11 (2021–2022) *Energi til arbeid – langsiktig verdiskaping fra norske energiresurser*, jf. Innst. 446 S 2021–2022. Landbruks- og matdepartementet vil følgje opp saka i samråd med Nærings- og fiskeridepartementet og Klima- og miljødepartementet. Regjeringa vil komme tilbake til Stortinget på eigna måte.

Melding til Stortinget om dyrevelferd som byggjer på oppdatert kunnskap

Vedtak nr. 381, 15. februar 2022

«Stortinget ber regjeringen legge fram en dyrevelferdsmelding som bygger på oppdatert kunnskap om dyrevelferd med utgangspunkt i faglige og faktiske forhold. Meldingen bør se faglig og politisk på problemstillinger knyttet til dyrehold, og gi oversikt over det vi gjør bra i dag, og om det er noe som kan gjøre annerledes og bedre i framtida. Det er sammenheng mellom menneskevelferd og dyrevelferd. Meldingen bør omtale dette.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Dokument 8:25 S (2021–2022), jf. Innst. 130 S (2021–2022) gjeldande representantforslag om å styrkje dyrevelferda for produksjonsdyr.

Regjeringa tek sikte på å leggje fram ei stortingsmelding om dyrevelferd i 2024, der temaa vil inngå. Regjeringa vil komme tilbake til Stortinget med meldinga.

Dyrevelferda i svinenæringa

Vedtak nr. 382, 15. februar 2022

«Stortinget ber regjeringen se på insentiver som vil øke dyrevelferden i svinenæringen, særlig med hensyn til areal, underlag og miljøberikelse, og stille strengere krav til dyrevelferd ved oppgraderinger av driftsbygninger eller nybygg.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Dokument 8:25 S (2021–2022), jf. Innst. 130 S (2021–2022) gjeldande representantforslag om å styrkje dyrevelferda for produksjonsdyr.

Regjeringa tek sikte på å leggje fram ei stortingsmelding om dyrevelferd i 2024. Departementet har motteke ei rekkje innspel på området, og desse temaa vil vere ein del av arbeidet. Regjeringa vil komme tilbake til Stortinget med meldinga.

Konkrete tiltak i melding til Stortinget om dyrevelferd

Vedtak nr. 383, 15. februar 2022

«Stortinget ber regjeringa legge fram ei heilskapleg stortingsmelding om dyrevelferd som omfattar både produksjonsdyr i landbruket, kjæledyr og fiskeoppdrett, seinast i vårsesjonen 2023. Regjeringa vert beden om å greie ut og foreslå konkrete tiltak i meldinga både for betra dyrevelferd generelt og for spesifikke artar/grupper av dyr, herunder følgjande tema:

- *å greie ut korleis økonomiske verkemiddel i landbrukspolitikken kan innrettast på ein måte som løner god dyrevelferd.*
- *å greie ut korleis norsk regelverk vil måtte endrast ved implementering av EU sitt varsla forbod mot hald av dyr i bur og trange bingar.*
- *å greie ut Mattilsynet sin kontroll- og rett-leiingsfunksjon og trong for ressursar for å sikre tilstrekkeleg oppfølging av dyrevelferden i landbruket.*
- *å greie ut merkeordningar som gjer det lettare for forbrukaren å velje dyrevenlege produkt. Ei slik merkeordning kan vere statleg eller privat.*
- *å greie ut korleis grisar kan sikrast betre tilgang til uteareal, til dømes gjennom tilskots- eller merkeordningar, eventuelt gjennom endringar i lovverket.»*

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Dokument 8:25 S (2021–2022), jf. Innst. 130 S (2021–2022)

gjeldande representantforslag om å styrkje dyrevelferda for produksjonsdyr.

Regjeringa tek sikte på å leggje fram ei stortingsmelding om dyrevelferd i 2024, og desse temaa vil bli nærare vurderte i samband med stortingsmeldinga. Regjeringa vil komme tilbake til Stortinget med meldinga.

Alternativ til CO₂-bedøving av dyr

Vedtak nr. 384, 15. februar 2022

«Stortinget ber regjeringa sørge for at det vert forska på alternativ til CO₂-bedøving av dyr i slakteri og kverning av hanekyllingar (maserasjon), med mål om at det vert innført betre metodar for avliving, og at det på sikt kan innførast eit forbod mot dagens praksis.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Dokument 8:25 S (2021–2022), jf. Innst. 130 S (2021–2022) gjeldande representantforslag om å styrkje dyrevelferda for produksjonsdyr.

Regjeringa tek sikte på å leggje fram ei stortingsmelding om dyrevelferd i 2024. Metodar for avliving av dyr kjem innanfor ramma av ei slik stortingsmelding. Når det gjeld metodar for avliving av dyr, er desse regulerte i eit EØS-harmonisert regelverk. Regelverket blir basert på den til ein kvar tid tilgjengelege kunnskapen i EØS-området. Regjeringa vil komme tilbake til Stortinget med meldinga.

Inntektsgap

Vedtak nr. 35, vedtakspunkt 29, 2. desember 2021:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en forpliktende og tidfestet plan i løpet av 2022 for å tette inntektsgapet mellom bønder og andre grupper i samfunnet. Inntektsgapet skal tettes uavhengig av bruksstørrelse, produksjon og landsdel.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Prop. 1 S (2021–2022) for Landbruks- og matdepartementet, jf. Innst. 2 S (2021–2022). Grytten-utvalet fekk utsett frist for å leggje fram sitt arbeid til 1. oktober 2022, og rapporten blei deretter sendt på høyring.

Regjeringa la i Meld. St. 11 (2023–2024) fram sin plan for opptrapping av inntektsmoglegheitene i jordbruket. Ambisjonen er å leggje til rette for at inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper kan tettast innan 2027. Meldinga omtaler prin-

sipp for måling av inntekt på nivå og føresetnader for inntektsopptrappinga. Opptrappingsplanen, som den er omtalt i meldinga, ligg til grunn for regjeringa sin politikk. Departementet legg til grunn at vedtak nr. 35, vedtakspunkt 29, 2. desember 2021 med dette er følgt opp.

Oppmodings- og utgreiingsvedtak i stortings-sesjonen 2020–2021

Viltlova – utgreiing av omgrepet «kunstig lys»

Vedtak nr. 1134, 4. juni 2021:

«Stortinget ber regjeringen gjøre en utredning med sikte på å avklare definisjonen av begrepet «kunstig lys» i viltloven, og hvilke prinsipper som bør legges til grunn for en ny bestemmelse om dette i viltloven, i forbindelse med det pågående arbeidet med modernisering av viltloven.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Prop. 149 L (2020–2021) *Endringer i Viltloven*, jf. Innst. 604 L. Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet arbeider med å gå gjennom og modernisere viltlova. Arbeidet inneber ein revisjon av heile lova, noko som òg gjeld reglane om bruk av kunstig lys i samband med jakt og fangst. Eit utkast til ny lov om jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven) blei sendt på offentleg høyring 26. juni 2024, med frist 25. oktober 2024. Departementet legg til grunn at vedtak nr. 1134, 4. juni 2021 med dette er følgt opp.

Oppmodings- og utgreiingsvedtak i stortings-sesjonen 2017–2018

Fremje forslag til ein matkastelov

Vedtak nr. 489, 27. februar 2018:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til en matkastelov som omfatter næringsmiddelindustrien og matvarebransjen. Loven bør omfatte påbud om å donere all spiselig overskuddsmat til veldedige formål og sekundært til dyrefôr, samt påbud om å offentliggjøre nøkkeltall knyttet til matsvinn og reduksjon av matsvinn.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Meld. St. 45 (2016–2017) *Avfall som ressurs – Avfallspolitikk og sirkulær økonomi*, jf. Innst. 127 S (2017–2018).

Regjeringa sette i februar 2023 ned eit utval som skal greie ut heilskapleg tiltaks- og verke-middelbruk for å nå målet om 50 pst. reduksjon av

matsvinnet innan 2030, og korleis ei matkastelov skal inngå i ein samla verkemiddelbruk. Rapport frå utvalet kom i januar 2024, og det er lagt opp ein prosess for korleis dette skal følgjast opp.

Landbruks- og matdepartementet vil følgje opp saka i samråd med Helse- og omsorgsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Klima- og miljødepartementet og Barne-

og familiedepartementet. Regjeringa er i gang med å utarbeide eit forslag til matkastelovgiving, og tek sikte på å fremje forslag til lovgiving for Stortinget våren 2025. Det vil òg bli sett i gong utgreiingsarbeid for å få på plass utfyllande forskrifter med sikte på at desse trer i kraft i løpet av 2026.

4 Oversiktstabellar for budsjettet

Utgifter fordelt på kapittel

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
Administrasjon m.m.					
1100	Landbruks- og matdepartementet	197 495	198 942	207 993	4,5
	<i>Sum kategori 15.00</i>	<i>197 495</i>	<i>198 942</i>	<i>207 993</i>	<i>4,5</i>
Matpolitikk					
1112	Veterinærinstituttet	109 386	113 008	115 994	2,6
1115	Mattilsynet	1 592 222	1 588 707	1 649 295	3,8
	<i>Sum kategori 15.10</i>	<i>1 701 608</i>	<i>1 701 715</i>	<i>1 765 289</i>	<i>3,7</i>
Forskning, innovasjon og kunnskaps- utvikling					
1136	Norsk institutt for bioøkonomi	267 963	271 785	278 450	2,5
1137	Forskning og innovasjon	634 175	619 836	660 340	6,5
	<i>Sum kategori 15.20</i>	<i>902 138</i>	<i>891 621</i>	<i>938 790</i>	<i>5,3</i>
Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak					
1138	Støtte til organisasjonar m.m.	56 552	69 838	72 534	3,9
1139	Genressursar, miljø- og ressurs- registreringar	34 973	33 355	34 535	3,5
1140	Haukbare viltressursar – forvaltning og tilskott til viltformål (Viltfondet) m.m.	83 608	85 590	85 890	0,4
1141	Haukbare viltressursar – jegerprøve, tilskott til organisasjonar m.m.	13 278	12 475	13 306	6,7
1142	Landbruksdirektoratet	1 783 024	1 003 018	886 550	-11,6
1148	Naturskade – erstatningar	38 384	140 400	136 300	-2,9
1149	Verdiskapings- og utviklingstiltak i landbruket	123 878	113 646	113 044	-0,5
1150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	24 174 985	26 716 280	28 813 868	7,9
1151	Til gjennomføring av reindriftsavtalen	180 170	200 000	225 000	12,5
1152	Bionova	37 384	171 184	173 247	1,2

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
1161	Myndighetsoppgåver og sektorpolitiske oppgåver på statsgrunn	32 591	33 800	34 693	2,6
	<i>Sum kategori 15.30</i>	<i>26 558 827</i>	<i>28 579 586</i>	<i>30 588 967</i>	<i>7,0</i>
	Sum programområde 15	29 360 068	31 371 864	33 501 039	6,8
	Sum utgifter	29 360 068	31 371 864	33 501 039	6,8

Inntekter fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
	Administrasjon m.m.				
4100	Landbruks- og matdepartementet	158	141	146	3,5
	<i>Sum kategori 15.00</i>	<i>158</i>	<i>141</i>	<i>146</i>	<i>3,5</i>
	Matpolitikk				
4115	Mattilsynet	219 419	218 729	239 446	9,5
	<i>Sum kategori 15.10</i>	<i>219 419</i>	<i>218 729</i>	<i>239 446</i>	<i>9,5</i>
	Forskning, innovasjon og kunnskaps- utvikling				
4136	Norsk institutt for bioøkonomi	19 915	20 935	21 437	2,4
	<i>Sum kategori 15.20</i>	<i>19 915</i>	<i>20 935</i>	<i>21 437</i>	<i>2,4</i>
	Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak				
4141	Haustrbare viltressursar – jegerprøve, tilskott til organisasjonar m.m.	4 745	4 071	4 680	15,0
4142	Landbruksdirektoratet	51 163	50 463	52 381	3,8
4150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	347	50	50	0,0
5576	Sektoravgifter under Landbruks- og matdepartementet	321 180	321 000	337 500	5,1
	<i>Sum kategori 15.30</i>	<i>377 435</i>	<i>375 584</i>	<i>394 611</i>	<i>5,1</i>
	Forretningsdrift				
4162	Statskog SF – forvaltning av statleg eigarskap	10 000	10 000	10 000	0,0
5652	Statskog SF – renter og utbytte	117 868	34 400	43 800	27,3
	<i>Sum kategori 15.40</i>	<i>127 868</i>	<i>44 400</i>	<i>53 800</i>	<i>21,2</i>
	Sum programområde 15	744 795	659 789	709 440	7,5
	Sum inntekter	744 795	659 789	709 440	7,5

Under Landbruks- og matdepartementet blir stikkordet «kan overføres» foreslått knytt til disse postane utanom postgruppe 30–49

			(i 1 000 kr)	
Kap.	Post	Nemning	Overført til 2024	Forslag 2025
1100	21	Spesielle driftsutgifter	4 922	20 111
1137	70	Innovasjonsaktivitet m.m.	0	2 997
1137	71	Forskningsaktivitet – Noregs forskingsråd	0	204 327
1138	71	Internasjonalt skogpolitisk samarbeid – organisasjonar og prosessar	403	1 453
1139	71	Tilskott til genressursforvaltning og miljøtiltak	1 752	9 681
1140	21	Spesielle driftsutgifter	1 541	33 183
1140	71	Tilskott til viltformål	231	38 578
1141	23	Jegerprøve m.m.	614	4 680
1142	71	Tiltak for berekraftig reindrift	1 746	5 926
1142	77	Tilskott til kompensasjon ved avvikling av pelsdyrhald	1 323 274	150 000
1149	71	Tilskott til verdiskapingstiltak i skogbruket	33	53 603
1149	73	Tilskott til skog-, klima- og energitiltak	22 620	55 775
1150	21	Spesielle driftsutgifter	4 938	29 500
1150	70	Marknadstiltak	27 626	410 500
1150	74	Direkte tilskott	14 247	17 566 323
1150	77	Utviklingstiltak	2 631	397 391
1150	78	Velferdsordningar	19 572	1 965 007
1151	75	Kostnadssenkande og direkte tilskott	5 954	138 400
1151	79	Velferdsordningar	834	4 100

Del II
Budsjettframlegg

5 Nærare omtale av løvingsforslaga

Programområde 15 Landbruk og mat Programkategori 15.00 Administrasjon m.m.

Utgifter under programkategori 15.00 fordelte på kapittel

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
1100	Landbruks- og matdepartementet	197 495	198 942	207 993	4,5
	Sum kategori 15.00	197 495	198 942	207 993	4,5

Inntekter under programkategori 15.00 fordelte på kapittel

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
4100	Landbruks- og matdepartementet	158	141	146	3,5
	Sum kategori 15.00	158	141	146	3,5

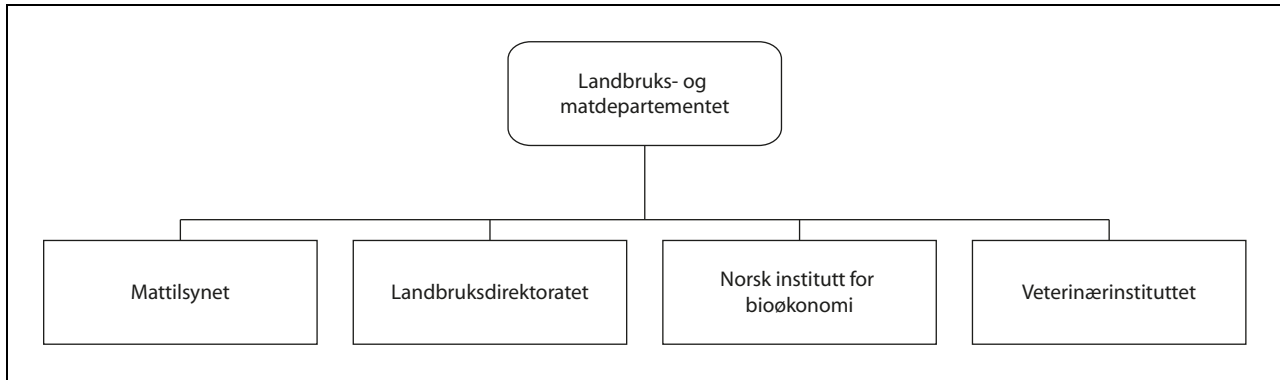
Mål og strategiar

Landbruks- og matdepartementets ansvarsområde dekkjer heile verdikjeda frå primærproducent til forbrukar, medrekna juridiske og økonomiske verkemiddel for mat, jordbruk, skogbruk, reindrift, klima- og miljøtiltak i sektoren, nye landbruksbaserte næringar og haustbare viltressursar. Departementet har som mål at landbruks- og matforvaltninga skal vere effektiv. Det inneber at forvaltninga skal tilby enkle og brukarvenlege løysingar og vere kjenneteikna av god kvalitet og tillit, i tillegg til å ha gode system for samfunnstryggleik og beredskap. Sjå òg omtale av målet

om ei effektiv landbruks- og matforvaltning i del III av proposisjonen.

Organisering

Departementet har ansvaret for fire underliggjande verksemder, der departementet har det overordna administrative ansvaret og budsjettansvaret. Departementet har sidan 2018 òg hatt ansvar for etatsstyring av Miljødirektoratet på området haustbare viltressursar. Frå 1. januar 2025 blir direktoratsansvaret for haustbart vilt flytta til Landbruksdirektoratet.

Figur 5.1 Organisering

Mattilsynet og Landbruksdirektoratet er ordinære statlege forvaltningsorgan som er brutto-budsjetterte. Norsk institutt for bioøkonomi og Veterinærinstituttet er forvaltningsorgan med særskilde fullmakter, og dei er nettobudsjetterte. Institutta har i tillegg egne styre oppnemnt av departementet.

Prioriteringar

Regjeringa ønskjer å utvikle og fornye offentleg sektor gjennom ei tillitsreform. Med reforma skal innbyggjarane i heile landet få offentlege tenester med betre kvalitet til rett tid. Landbruks- og matdepartementet sitt mål om ei effektiv forvaltning blir følgt opp gjennom forenkling og forbetring av

organisering, prosessar, oppgåver og system, der det er potensial for dette. Denne forenklinga og forbetringa skal gi reduserte kostnader og betre tenester i framtida. Arbeidet med samfunnstryggleik og beredskap både i departementet og i underliggjande verksemder vil òg vere viktig i 2025. Sjå omtale av prioriteringane på dei ulike fagområda under dei respektive budsjettkapitla.

Statlege rekneskapsstandardar (SRS) er gjort obligatoriske for alle statlege verksemder innan 2027. Landbruks- og matdepartementet tek sikte på å innføre SRS frå 1. januar 2026 i eiga verksemd. Det vil i 2025 bli arbeidd med naudsynte førebuingar til dette og utarbeiding av ein opningsbalanse for departementet.

Kap. 1100 Landbruks- og matdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Driftsutgifter	176 843	179 724	184 546
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overførast</i>	15 660	15 988	20 111
45	Større utstyrskjøp og vedlikehald – ordinære forvaltningsorgan, <i>kan overførast, kan nyttast under post 50</i>	4 700	2 928	3 026
50	Større utstyrskjøp og vedlikehald – forvaltningsorgan med særskilde fullmakter	292	302	310
	Sum kap. 1100	197 495	198 942	207 993

Post 01 Driftsutgifter

Formål med løyvinga

Departementet har ansvaret for å utvikle og setje i verk den overordna politikken innan områda mat, jordbruk, skogbruk, reindrift, klima- og miljøtiltak i sektoren, nye landbruksbaserte næringar og haustbare viltressursar. Løyvinga dekkjer løns- og driftsutgifter i departementet. Departementet kan òg ved særskilde høve tildele underliggjande verksemder midlar på posten ved behov for særskilde utgreiingar med meir.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 176,8 mill. kroner på posten. Om lag 74 pst. av utgiftene var lønsrelaterte utgifter, mens om lag 17 pst. var relatert til husleige og lokale. Resten av løyvinga blei nytta til andre driftsutgifter, til dømes kjøp av IKT-utstyr og andre utgifter for drift og utvikling av IKT, reiser, kurs for tilsette og abonnement. Per 31. desember 2023 hadde departementet 118 utførte årsverk.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 184,5 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overførast

Formål med løyvinga

Løyvinga blir nytta til løn og drift for særskilde prosjekt og utgreiingsutval med meir. Departementet kan òg ved særskilde høve tildele underliggjande verksemder midlar på posten ved behov for særskilde utgreiingar med meir.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 15,7 mill. kroner på posten. Dei prosjekta det blei brukt mest midlar på var kampen mot skrantesjuka (CWD) i regi av Mattilsynet, nye fagsystem for reindrif, rekrutteringskampanje for mat og måltidsbransjen og Matgledekorps.

Budsjettframlegg 2025

Landbruks- og matdepartementet har ansvaret for oppfølginga av statens plikt til å skaffe til vege eit

tilleggsareal for vinterbeite for reindrif i Sør-Fosen og Nord-Fosen sijte. Val av areal skal gjerast i samråd med reindrif. Arealet må ha ein slik karakter at det oppfyller krava i reindrifloven § 8. Det blir lagt opp til ein reguleringsprosess for å leggje til rette for reindrif i det aktuelle området, og at staten tek ansvar for at det blir inngått avtaler med grunneigarar og retts-havarar. Det blir teke sikte på at eit eventuelt tilleggsareal skal kunne takast i bruk i vintersesongen 2026/2027. Posten blir auka med 4,0 mill. kroner til arbeid med denne saka, og til kjøp av tenester i reguleringsprosessen. Løyvinga vil òg bli nytta til andre særskilde prosjekt og utgreiingar, mellom anna tiltak mot skrantesjuka.

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 20,1 mill. kroner.

Post 45 Større utstyrskjøp og vedlikehald – ordinære forvaltningsorgan, kan overførast, kan nyttast under post 50

Formål med løyvinga

Løyvinga dekkjer investeringar i departementet og utgifter til vedlikehald av eigedommane til departementet. Løyvinga dekkjer òg delvis finansiering av investeringar i underliggjande verksemder og utgifter/arbeid i samband med sal og taksering av eigdommar.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 4,7 mill. kroner på posten. Midlane blei i all hovudsak nytta til større oppgraderingar og vedlikehald ved eigdommar som departementet eig. Departementet sine eigdommar er fordelte på alle landsdelar, og mange av dei er viktig infrastruktur for landbruksforskning rundt om i Noreg. I tråd med Landbruks- og matdepartementets Prop. 1 S for budsjettåret 2023, kan departementet overskride løyvinga på posten ved sal av eigedom avgrensa opp til 25,0 mill. kroner.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 3,0 mill. kroner, som i hovudsak vil bli nytta til naudsynt vedlikehald og utbetringar ved eigedommane som departementet eig. Posten kan overskridast ved sal av statleg eigedom, jf. framlegg til vedtak II.

Post 50 Større utstyrskjøp og vedlikehold – forvaltningsorgan med særskilde fullmakter

Formål med løyvinga

Løyvinga dekkjer delfinansiering av innkjøp og vedlikehold i dei nettobudsjetterte institutta under departementet. Posten må sjåast i samanheng med post 45.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 292 000 kroner på posten. Løyvinga blei tildelt Norsk institutt for bio-økonomi til ekstraordinære vedlikeholdstiltak ved eigedommane som departementet eig, og som instituttet forvaltar.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 310 000 kroner.

Kap. 4100 Landbruks- og matdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Refusjonar m.m.	158	141	146
	Sum kap. 4100	158	141	146

Formål med løyvinga

På kapittelet blir det ført tilfeldige inntekter, refusjonar og inntekter ved sal av eigedom.

Programkategori 15.10 Matpolitikk

Utgifter under programkategori 15.10 fordelte på kapittel

(i 1 000 kr)					
Kap.	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
1112	Veterinærinstituttet	109 386	113 008	115 994	2,6
1115	Mattilsynet	1 592 222	1 588 707	1 649 295	3,8
	Sum kategori 15.10	1 701 608	1 701 715	1 765 289	3,7

Inntekter under programkategori 15.10 fordelte på kapittel

(i 1 000 kr)					
Kap.	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
4115	Mattilsynet	219 419	218 729	239 446	9,5
	Sum kategori 15.10	219 419	218 729	239 446	9,5

Mål og strategiar

Programkategorien omfattar Mattilsynet og løyving til oppgåver innanfor kunnskapsutvikling, kunnskapsformidling og beredskap ved Veterinærinstituttet. Sjå nærare omtale av Veterinærinstituttet i Prop. 1 S (2024–2025) frå Nærings- og fiskeridepartementet. Programkategorien er viktig for arbeidet med å nå matpolitiske mål, og skal særleg bidra til å nå måla i matlova, dyrevelferdslova, dyrehelsepersonellova, husdyravslslova og planteforedlarlova. Ein del av dette arbeidet har ikkje direkte samanheng med matproduksjon. Kategorien omfattar i tillegg arbeidet til Mattilsynet for å nå måla i kosmetikklova.

Det faglege ansvaret på matområdet er delt mellom Helse- og omsorgsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Landbruks- og matdepartementet. Matpolitikken til regjeringa dekkjer heile matproduksjonskjeda frå jord og fjord til bord. Målstrukturen på dette politikkområdet skil seg difor noko frå måla for landbruks- og matpolitikken slik dei er omtalte i andre kapittel.

Hovudmåla på det matpolitiske området er

- å sikre trygg mat og trygt drikkevatn
- å fremje helse, kvalitet og forbrukaromsyn
- å fremje god plantehelse og god helse og velferd hos landdyr og fisk

Andre sentrale omsyn er

- tilrettelegging for marknadstilgang for norske produkt
- sunt kosthald og gode matopplevingar
- nyskaping, mangfald, matkultur og verdiskaping
- langsiktig matforsyning og berekraftig og miljøvenleg produksjon

Regjeringa legg vekt på at maten skal vere trygg og tilfredsstillende ønskje og behov hos forbrukarane. Ein mangfaldig matmarknad og lovfesta matinformasjon som er rett, relevant og lett tilgjengeleg, er føresetnader for at forbrukarane skal kunne ta informerte val, setje saman eit sunt kosthald og utøve makt i matmarknaden.

Regjeringa legg vekt på at rammevilkåra for næringsaktørane, mellom anna regelverk og kontroll, blir fastsette og følgde opp på ein slik

måte at det ikkje oppstår unødige konkurransevridingar. Samstundes må næringsaktørane kunne nytte fleksibiliteten som ligg i regelverket.

Omfattande handel med innsatsvarer, planter, dyr og mat over landegrensene krev eit sterkt internasjonalt samarbeid. Handelen må skje i samsvarende med internasjonale avtaler og vere basert på internasjonale standardar. Varene vi importerer må vere trygge og oppfylle krava frå forbrukarane. Dette er òg vesentleg for å fremje god plante- og dyrehelse. For at norsk eksport ikkje skal bli hindra av urettvise krav frå importlanda, må Noreg vere leiande innan overvaking, risikovurderingar og forskning, særleg for sjømat og fiskehelse. Aktiv norsk deltaking i internasjonale forum er naudsynt, både for å påverke innhaldet i standardar og regelverk og for å utveksle og utvikle kunnskap og erfaring.

Noreg tek aktivt del i internasjonalt samarbeid på matområdet, mellom anna i *Codex Alimentarius Commission* som er FN's organisasjon for matvarestandardar under *FN's organisasjon for ernæring og landbruk* (FAO) og *Verdshelseorganisasjonen* (WHO), *Verdsdyrehelseorganisasjonen* (WOAH), *Den internasjonale plantevernkonvensjonen* (IPPC) og *Den internasjonale vinorganisasjonen* (OIV). Organisasjonane utviklar standardar som blir lagde til grunn i avtaleverket om mattryggleik og matkvalitet, helse og miljø under *Verdshandelsorganisasjonen* WTO (SPS-avtalen og TBT-avtalen). Desse avtalene legg òg premisser for regelverket i EU/EØS.

Hovuddelen av regelverket på matområdet er harmonisert innanfor EØS. EØS-avtalen er basert på at regelverket i EU og Noreg så raskt som mogleg skal vere det same. Effektive og gode EØS-rutinar er difor svært viktige. Regjeringa legg vekt på tidleg involvering av interessentane, tydelege posisjonar og målretta innsats i regelverksutviklinga under Europakommisjonen, der EØS-avtalen gir Noreg best tilgang mellom anna ved utviklinga av nytt regelverk. Ved større eller sentrale rammerettsakter som blir handsama i Europaparlamentet eller Rådet for den europeiske union, arbeider regjeringa inn mot desse organa, for å fremje norske synspunkt.

Mattilsynet er ein sentral offentleg aktør i gjennomføringa av matpolitikken. Oppgåvene omfattar regelverksutvikling, offentleg kontroll, rettleiing, kartlegging og overvaking i heile matproduksjonskjeda, frå innsatsvarer og primærproduksjon til omsetnad til forbrukarane.

Mattilsynet arbeider kontinuerleg med å gjennomføre tiltak for å betre forvaltningskvaliteten i heile verksemda. Fleire og betre digitale tenester,

større grad av brukarorientering og god dialog med næringsaktørane, vil gjere tilsynet meir målretta og effektivt.

God kunnskap og vitskapleg dokumentasjon er avgjerande for å nå måla i matpolitikken. Som ledd i regelverksutviklinga på matområdet utfører *Vitskapskomiteen for mat og miljø* (VKM) uavhengige faglege risikovurderingar for Mattilsynet. Arbeidet krev god samhandling med Mattilsynet og andre kunnskapsinstitusjonar og god kontakt med *Den europeiske myndigheita for næringsmiddeltryggleik* (European Food Safety Authority – EFSA). Sjå òg Prop. 1 S (2024–2025) frå Helse- og omsorgsdepartementet, kap. 745.

God fagleg beredskap, kunnskapsutvikling og formidling er avgjerande for å nå matpolitiske mål og for å sikre ei kunnskapsbasert forvaltning. Veterinærinstituttet, Havforskningsinstituttet, Norsk institutt for bioøkonomi og Folkehelseinstituttet har sentrale roller i dette arbeidet.

Prioriteringar

Målet om å sikre trygg mat og trygt drikkevann

Når det gjeld førekomst av matboren sjukdom, er situasjonen i Noreg er god samanlikna med andre land. Det er naudsynt med kontinuerleg innsats for å halde oppe god mattryggleik. Arbeidet for trygg mat må stadig tilpassast nye trendar, endra klimatiske forhold og utviklinga i den globale matvaremarknaden og forsyningskjedene. Endringane kan skape nye moglegheiter, som til dømes at nye ressursar kan nyttast til mat, fôr og gjødsel, men òg nye truslar, slik som auka fare for utvikling av antibiotikaresistens eller overføring av sjukdom frå dyr til menneske.

Innsatsvarene og matvarene skal vere trygge. Regelverket og kontrollen skal leggast opp slik at ein gjennom innsats i alle ledd i matproduksjonskjeda bidreg til at sluttprodukta er trygge. I arbeidet for å sikre trygg mat er det avgjerande å redusere risikoen for sjukdom eller helseskade som kan oppstå på grunn av smittestoff eller framandstoff i innsatsvarer, mat og drikkevann.

Det er næringsaktørane som har ansvaret for å etterleve regelverket slik at maten er trygg, og for å sikre god hygiene i heile matproduksjonskjeda. Det er viktig med effektive hygienetiltak og gode arbeidsrutinar i verksemdar som framstiller lett-skjemd mat eller handterer mat som ikkje er innpakka.

Vassforsyning er kritisk infrastruktur. Forureining av drikkevann og bortfall av vann fører til risiko for liv og helse, og kan få store konsekvensar for samfunnet. Særleg i ei tid med auka

internasjonal uro er det naudsynt å ha robust vassforsyning. Drikkevatnet i Norge er i hovudsak trygt, men høg lekkasjegrad og låg fornyingstakt av leidningsnett, gjer at det er risiko for bortfall og forureining av drikkevatnet. Tørke både sommar- og vinterstid og intensiverte nedbørsperiodar, utfordrar både leveringssikkerheita og råvasskvaliteten. For å møte denne utfordringa lanserte regjeringa i februar 2024 nye *Nasjonale mål for vatn og helse med gjennomføringsplan*.

Fleire tilfelle dei siste åra viser den nære samanhengen mellom sjukdom hos dyr og sjukdom hos menneske. Tal frå WHO viser at om lag 75 pst. av nye eller kjende infeksjonar som har auka hos menneske dei siste 30 åra, kjem av smittestoff frå dyr. Å ta vare på den gode norske dyrehelsa, som er eit resultat av systematisk arbeid gjennom mange år, er sentralt både for mattryggleiken og for god helsetilstand hos menneske og dyr.

Overvaking av inntaket av næringsstoff og framandstoff er viktig i folkehelsearbeidet og som grunnlag for faglege risikovurderingar. Mattilsynet samarbeider med Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet for å oppdatere inntaksdata om kor mykje folk et av ulike matvarer, og data om innhaldet av næringsstoff og framandstoff i matvarene. I dette samarbeidet blir *Matvaretabellen* med opplysningar om innhald av næringsstoff i matvarer utvida og forbetra kontinuerleg. Det er òg viktig med kunnskap om innhaldet av framandstoff i innsatsvarer og råvarer, og om miljøforureiningar eller andre uønskte stoff i vatn eller jordsmonn som kan påverke innhaldet av framandstoff i fisk, landdyr og planter. Dette er nærare omtalt under kap. 1115 og i del III.

Målet om å fremje helse, kvalitet og forbrukaromsyn
Ernæringsarbeidet, medrekna arbeidet med å forby marknadsføring av usunn mat og drikke retta mot barn, er omtalt i Prop. 1 S (2024–2025) frå Helse- og omsorgsdepartementet, og ligg i hovudsak hos helsestyresmaktene. Arbeidet med å leggje til rette for eit kosthald som er i samsvar med kostråda, blir følgt opp av mange aktørar. Mattilsynet har ei sentral rolle i dette arbeidet, særleg for regelverk og tilsyn knytt til merking av mat, til dømes om ingrediensar og allergen, næringsinnhald, ernærings- og helsepåstandar og anna frivillig sunnheitsmerking slik som *Nøkkelhølet*. *Nøkkelhølet* gir forbrukarane betre informasjon om matvarer som kan bidra til eit sunnare kosthald. Rett merking er naudsynt for at forbrukarane skal kunne gjere informerte val og handtere maten rett.

Merking av mat er i hovudsak regulert i matinformasjonsforskrifta, men det er òg enkelte særskilde nasjonale reglar, til dømes for sjømat. Regjeringa følgjer aktivt opp Europakommisjonens arbeid med revidering av matinformasjonsforordninga der både opphavsmerking, datomerking, forside-ernæringsmerking og merking av alkoholhaldige drikkevarer er sentrale tema.

Målet om å fremje god plantehelse og god helse og velferd hos landdyr og fisk

Det er viktig med god overvaking og høg beredskap mot mange plante- og dyresjukdommar, planteskadegjerarar og sjukdommar som smittar mellom dyr og menneske (zoonosar). Det er òg viktig å følgje med på effekter av klimaendringar på naturmiljø, som til dømes utbreiing av visse sjukdommar.

Noreg har generelt god plantehelse, men aukande import av planter og plantemateriale aukar risikoen for introduksjon av nye sjukdommar og skadegjerarar. Tilsyn med importørane sine kontrollrutinar er difor viktig.

Regjeringa vil prioritere arbeidet med den langsiktige forvaltninga av hjorteviltssjukdommen skrantesjuka, *chronic wasting disease (CWD)*. Sentrale oppgåver er å kartlegge utbreiinga og leggje til rette for å etablere ein ny villreinflukk i Nordfjella, i tillegg til å følgje opp vedteken handsaming av klassisk skrantesjuka på Hardangervidda.

Regjeringa lanserte i september 2024 ny *nasjonal éi-helse-strategi* mot antimikrobiell resistens (AMR). Målet med strategien er å redusere risikoen for at resistensproblema aukar og avgrense konsekvensane AMR kan ha for helse, kostnader og produktivitet. Strategien er tverrsektoriell og har eit tiårsperspektiv. Basert på denne overordna strategien vil det bli utarbeidd sektorvise handlingsplanar der det er behov for det.

For å kunne ta ut det langsiktige vekstpotensialet i havbruket treng vi å løyse utfordringane med sjukdommar. Kontroll med sjukdom, inkludert lakselus, vil òg bidra til å sikre god velferd, minke smittepresset i miljøet, og redusere bruk og utslepp av medikament. Svinnet frå produksjon i oppdrettsnæringa er framleis høgt, og det blir arbeid for å redusere dette tapet.

Trafikklyssystemet for havbruksnæringa har til formål å justere produksjonskapasiteten innanfor dei ulike produksjonsområda langs kysten, basert på korleis lakselus påverkar villaksen i området. Oppfølging og utvikling av dette systemet vil bli

prioritert. Sjå nærare omtale i Prop. 1 S (2024–2025) frå Nærings- og fiskeridepartementet.

Arbeidet med å fremje god dyrevelferd og gode haldningar til dyr held fram. Det trengst auka merksemd både på hald av produksjonsdyr (inkludert fisk) og kjæledyr. Utvikling av kunnskap om korleis avlstiltak og ulike driftsformer påverkar dyrevelferda, er ein viktig føresetnad.

Dyrevelferda i Noreg er gjennomgåande god, sjølv om det òg er utfordringar. Systematisk arbeid med dyrevelferdsprogram for dei fleste produksjonar inkluderer regelmessig veterinærbesøk og kontroll på slakteria. Utvida sjukdomsregistrering i kjøttkontrollen, matkjedeinformasjon og helseregistreringssystem er døme på slike kontrollsystem. Med dette vil teikn på negativ utvikling bli raskare avdekt, og tidlege tiltak for å sikre dyrevelferda kan setjast inn i husdyrproduksjonane. Mattilsynet gjennomfører i tillegg tilsynskampanjar for å kunne setje i verk ytterlegare forbetringstiltak der det er naudsynt. Godt samarbeid mellom Mattilsynet og næringa, mellom anna med landbruket sine HMS-tenester og slakteria, bidreg òg til at vanskjøtte dyrehald kan bli oppdaga tidleg.

Verkemidla for å fremje dyrevelferd er styrkte dei seinare åra, mellom anna gjennom innføring av eit administrativt gebyr ved enkelte brott på regelverket. Mattilsynet har inngått ein samarbeidsavtale med politiet, og det er etablert dyrekrimeringar i heile landet.

Regjeringa arbeider med ei ny dyrevelferds-melding. Meldinga skal omhandle alle dyr som er omfatta av dyrevelferdslova. Arbeidet vil ha merksemd på velferd og føresetnader for alt dyrehald i Noreg og velferda for ville dyr, noko regjeringa prioriterer høgt. Meldinga vil ta for seg utviklinga i norsk dyrehald, husdyrproduksjon, havbruk og fiskeri, og også omtale ny kunnskap om dyrevelferd. Næringane treng rammevilkår som er føreseielege og langsiktige der ulike omsyn er rett balansert. Meldinga vil òg ta stilling til utvikling av regelverk i EU som er relevant for Noreg.

Andre omsyn

Tilrettelegging for marknadstilgang for norske produkt
Kontakt med aktuelle styresmakter i andre land er avgjerande for å betre marknadstilgangen.

Norsk sjømat skal vere trygg og av god kvalitet slik at han blir føretrekt på den globale marknaden. Dei seinare åra har det vore ein auke i krava til dokumentasjon på tryggleiken til produkta som blir eksporterte. For Noreg, som stor eksportør av sjømat, er det avgjerande å kunne

dokumentere mattryggleik og kvalitet gjennom heile produksjonskjeda og å skape føreseielege rammevilkår for eksport. Tilsynsarbeidet til Mattilsynet og kommunikasjon med styresmaktene i importlanda er avgjerande for tilliten. Arbeidet med å forhandle fram avtalar (MoUer), med andre land og forhandlingar om krav i helsesertifikat i land utanfor EØS-området, er ein sentral del av Mattilsynets oppgåver for å leggje til rette for eksport av sjømat, men òg for landbruksprodukt.

Den gode norske dyrehelsa blir nytta i eksportsamanheng, mellom anna ved den aukande eksporten av avlsprodukt frå husdyr. Marknadstilgang til utlandet er òg viktig for ein del andre landbruksprodukt.

Sunt kosthald og gode matopplevingar

Fagleg og vitskapleg basert informasjon om samanhengen mellom kosthald og helse, både for kvar enkelt og for folkehelsa, må nå fram til forbrukarane på ein tenleg måte. Nye nasjonale kostråd for god helse blei lansert av Helsedirektoratet i august 2024.

Arbeidet for å leggje til rette for eit sunnare kosthald må vere basert på kva mat forbrukaren ønskjer, på matglede og god matkvalitet. Det må òg leggjast til rette for innovasjon og produktutvikling av sunnare produkt som kan gjere det lettare for forbrukaren å velje sunn mat. Mange er òg opptekne av kvar maten kjem frå og korleis han blir produsert.

Folkehelsepolitikken legg mellom anna vekt på tiltak for å gjere det enklare å velje sunt, leggje til rette for gode mat- og måltidsvanar i barnehagar, skular/SFO og hos eldre, og verne barn og unge mot marknadsføring av usunn mat og drikke, jf. Meld. St. 15 (2022–2023) *Folkehelsemeldinga – nasjonal strategi for utjamning av sosiale helseforskjellar*. Regjeringa vil vurdere tiltak for å avgrense inntaket av energidrikk. Sjå nærare omtale av folkehelsearbeidet i Prop. 1 S (2024–2025) frå Helse- og omsorgsdepartementet. Innsatsen må sjåast i samheng med det å følgje opp tiltak i Meld. St. 13 (2020–2021) *Klimaplan 2021–2030*, Meld. St. 40 (2020–2021) *Mål med mening* og strategien *Matnasjonen Norge*, og regjeringa sin ambisjon om å gradvis innføre eit dagleg sunt, enkelt skulemåltid.

I arbeidet med å utvikle og synleggjere Matnasjonen Norge, er mat- og måltidsglede ein del av dette. Det er eit sektorovergripande område som omhandlar mellom anna helse, varetaking av mattradisjonar, brukarinvolvering, berekraftig anskaffing av mat og drikke og lokale arbeids-

plassar. I dei siste 5–6 åra har oppretting og bruk av *Matgledekorps* i store delar av Noreg vore ein viktig aktivitet for å løfte mat og måltids glede hos eldre, og særleg på institusjon. Tiltaket er eit samarbeid mellom Landbruks- og matdepartementet og dei involverte statsforvaltarembeta.

Auka sjømatkonsum er blant tiltaka for betre kosthald. Regjeringa vil fremje havet som matfat og betydninga av mat frå havet i arbeid med mat-sikkerheit og ernæring. Blant tiltaka er mellom anna kosthalsprogrammet *Fiskesprell*, som skal gi born og unge smaken på sjømat. Sjå nærare omtale i Prop. 1 S (2024–2025) frå Nærings- og fiskeridepartementet.

Nyskaping, mangfald, matkultur og verdiskaping

Innovasjon og næringsutvikling i produksjon av mat med lokal identitet er sentralt for å kunne ha sterke og innovative små og store verksemder. Regjeringa vil bidra til å auke tilgangen til lokale matprodukt for forbrukarane. Sjå nærare omtale under kat. 15.30.

Mattilsynet vil halde fram arbeidet med å informere betre om regelverket og gjere det meir tilgjengeleg. Å kommunisere og dele kunnskap med verksemder, bransjeorganisasjonar og kompetansenettverk er sentralt for utviklinga på lokal-matområdet.

Langsiktig matforsyning og berekraftig og miljøvenleg produksjon

Det er aukande merksemd nasjonalt og internasjonalt på utvikling av berekraftige matsystem.

Matproduksjon kan ha påverknad på klima og tap av naturmangfald. Samstundes vil klimaendringane kunne påverke norsk matproduksjon, både på kort og lang sikt, gjennom reduserte og mindre stabile avlingar, svakare og meir uviss produktivtetsutvikling og auka førekomst av skadegjerarar og sjukdommar i planteproduksjon og husdyrhald. Noreg må førebu seg på å møte dei utfordringane klimaendringar fører til for det norske matsystemet. I handsaminga av Meld. St. 11 (2023–2024) *Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmoglegheitene i jordbruket*, jf. Innst. 258 S. (2023–2024), blei det gjort følgjande vedtak (nr. 560); «Stortinget ber regjeringa snarest mulig starte arbeidet med en offentlig utredning som kan legge grunnlaget for en stortingsmelding om fremtidens matsystemer, der folkehelse, klima, natur og landbruks- og matpolitikk blir satt i sammenheng.» Regjeringa vil setje ned eit offentleg utval som skal gjere greie for

moglegheiter og utfordringar og gi tilrådingar for framtida sitt matsystem med frist i 2026.

Matsvinn er identifisert som ei av utfordringane på nasjonalt nivå for å oppfylle FN's berekraftsmål om å halvere matsvinnet per innbyggjar på verdsbasis innan 2030. Bransjeavtalen om redusert matsvinn frå 2017 danner grunnlag for samarbeid mellom styresmakter og alle ledd i matverdikjeda om å fremje betre utnytting av ressursar og råstoff gjennom førebygging og reduksjon av matsvinn i heile matkjeda. Eit utval blei sett ned av regjeringa 7. februar 2023 med mandat om å føreslå verkemiddel for å sikre at vi når målet om 50 pst. reduksjon innan 2030, og korleis ei matkastelov skal inngå i ein samla verkemiddelbruk. Utgreiinga blei lagt fram 3. januar 2024. Regjeringa har vedteke å følgje opp matsvinnutvalget si utgreiing ved mellom anna å utarbeide ei matkastelovgivning og å styrkje bransjeavtalen for reduksjon av matsvinn. Landbruks- og matdepartementet følger opp arbeidet i samarbeid med HOD, NFD, KLD og BFD.

Det vil bli arbeidd med å redusere bruk og risiko for negative helse- og miljøeffektar ved bruk av plantevernmidler, i tråd med gjeldande *Handlingsplan for bærekraftig bruk av plantevernmidler*. I dette arbeidet er bruk av integrert plantevern eit sentralt element, der ein i størst mogleg grad nyttar alternativ til kjemiske plantevernmidler. Godt samarbeid mellom næringa, rådgivingstenesta, kunnskapsinstitusjonar og styresmakter er sentralt for å kunne nå måla i handlingsplanen.

Regjeringa tek utgangspunkt i at berekraftig fiskeri og havbruk, sunn og trygg sjømat vil bidra til at mat frå havet blir ei sentral kjelde til mat-sikkerheit og ernæring, og slik kan bidra til å oppfylle FN's berekraftsmål. Skal Noreg lukkast som sjømatnasjon framover, må vi mellom anna sikre god marknadstilgang og finne løysingar på berekraftsutfordringar. Her spelar berekraftig fôr, god fiskehelse og -velferd og dokumentasjon om sunn og trygg sjømat ei nøkkelrolle.

Ytterlegare omtale av arbeidet for å sikre langsiktig matforsyning og berekraftig og miljøvenleg produksjon, finst under kat. 15.20 og 15.30.

Sjå nærare omtale av sjømat i Prop. 1 S (2024–2025) frå Nærings- og fiskeridepartementet.

Lov om forsvarleg hundehald (Hundelova)

Landbruks- og matdepartementet vil arbeide vidare med forskrifter under lova. Arbeid med rettleiing av kommunar og hundehaldarar er òg i gang.

Kap. 1112 Veterinærinstituttet

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
50	Kunnskapsutvikling, formidling og beredskap	109 386	113 008	115 994
	Sum	109 386	113 008	115 994

Post 50 Kunnskapsutvikling, formidling og beredskap**Formål med løyvinga**

Veterinærinstituttet (VI) er eit biomedisinsk forvaltnings- og forskingsinstitutt innan dyrehelse, fiskehelse, dyrevelferd og fôr- og mattryggleik. Instituttet er organisert som eit statleg forvaltningsorgan med særskild fullmakt. Verksemda arbeider med forskning, forvaltningsstøtte og oppdrag i marknaden. Instituttet har hovudkontor på Ås, og fem regionale kontor frå Sandnes i sør til Tromsø i nord.

VI skal innan områda dyrehelse, fiskehelse, dyrevelferd og fôr- og matvaretryggleik, vere den leiande kunnskapsleverandøren til forvaltninga.

VI har følgjande mål:

Hovudmål: God helse hos dyr, fisk og menneske

Delmål: Kunnskapsbasert forvaltning

Delmål: God beredskap

Delmål: Konkurranseskraftige bionæringer

Instituttet får løyvingar til oppgåvene sine innan dyrehelse, dyrevelferd og fôr- og mattryggleik over budsjettet til Landbruks- og matdepartementet. Oppgåvene innan fiskehelse og enkelte område innan sjømattryggleik blir finansierte over budsjettet til Nærings- og fiskeridepartementet, og blir omtalt i Prop. 1 S (2024–2025) frå Nærings- og fiskeridepartementet. Forsking er ein sentral del av verksemda til VI, og er omtalt under kap. 1137.

Løyvinga på denne posten skal hovudsakeleg nyttast til:

- arbeid med kunnskapsutvikling, rådgiving, diagnostisk arbeid og laboratoriestøtte når det gjeld førebygging, oppklaring og handtering av alvorlege smittsame sjukdommar hos landdyr og sjukdom som smittar mellom dyr og menneske (zoonosar).
- bidrag til førebygging og handtering av kriser som kjem av smittestoff og andre helseskadelege stoff i fôr og mat.

- kunnskapsformidling til næringa, fagpersonell og dyreeigarar.
- samarbeid med styresmaktene og næringslivet om å utvikle berekraftig bioøkonomi i Noreg.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 109,4 mill. kroner på posten.

I internasjonal samanheng vurderer VI status for norsk landdyrhelse og mattryggleik som svært god. VI sitt viktigaste kunnskapsgrunnlag for å uttale seg om situasjonen for norsk landdyrhelse, er prøvene som blir undersøkte på grunn av sjukdom eller mistanke om sjukdom. Desse stammar hovudsakeleg frå overvåkingsprogram som instituttet gjennomfører for Mattilsynet, Miljødirektoratet og kontrolloppdrag for næringane. I 2023 undersøkte instituttet i alt 174 000 prøver. Om lag 16 000 av desse blei undersøkte på grunn av mistanke om, eller oppfølging av, meldepliktig sjukdom hos landdyr eller listeført sjukdom hos fisk. Det er teke færre prøver enn i 2022, mellom anna på grunn av redusert prøveuttak i overvåkingsprogramma, der nedgang i talet på CWD-prøver utgjorde den største forskjellen. Det har vore fleire store beredskapshendingar i 2023, både når det gjeld sjukdommar på landdyr og matborne utbrott, men sjukdomsstatus var noko betre i 2023 enn i 2022.

I 2023 blei ringorm på storfè påvist i totalt 16 besetningar i Trøndelag. Veterinærinstituttet hjalp Mattilsynet med diagnostikk og faglege råd i handteringa av utbrottet. Det er på bakgrunn av dette oppretta eit tverrfagleg samarbeid mellom næring og forvaltning (RingiTRØ) etter modell frå Rogaland, og det målretta arbeidet med nedkjemping av ringorm der.

Sommaren 2023 blei Nord-Noreg ramma av eit stort utbrott av *høypatogen aviær influensa* (HPAI) som forårsaka massedød blant villfugl, særleg på måsearten krykkje. Det blei rapportert om 24 000 døde fuglar. I 2023 blei HPAI påvist i to hobbyfjorfehold og ein fuglepark i Tromsø, Kvinnherad og Kristiansund kommune.

I 2023 blei det undersøkt omtrent 14 200 hjortedyr for skrantesjuka (Chronic wasting disease), der om lag 1/3 av prøvene var frå tamrein. Eitt tilfelle av sporadisk CWD blei påvist hos elg. Dette er ein reduksjon frå 2022 som skuldast nedgang i talet på prøver teke i overvåkingsprogrammet. Instituttet har i 2023 gitt råd til Mattilsynet og Miljødirektoratet i handteringa av sjukdommen.

Kunnskapsoppbygginga VI gjer gjennom forskning, oppklaring av sjukdomsutbrott, diagnostikk og overvåkingsprogram er til nytte både for forvaltning og næring. Veterinærinstituttets nasjonale kompetansesenter for produksjonsdyr har òg i 2023 hatt god aktivitet og ei rekkje kurs-tilbod, og formidlar kompetanse til både forvaltning og næring over heile landet. Kompetansesenteret samarbeider i aukande grad med Mattilsynet om tema og innhald for kursverksemda.

Den årlege Dyrehelserapporten gir samla status for smittsame sjukdommar og velferd hos produksjonsdyr, kjæledyr, hest, kamelider og vilt. Dyrehelserapporten blei lansert 25. april 2023 saman med eit seminar med interne og eksterne foredragshaldarar som utdjupa ulike tema i rapporten. Tilbakemeldingane frå forvaltninga og næringane tilseier at rapporten er eit svært nyttig verktøy, og gir ein god status samla sett for helse og velferd for landdyr i Noreg.

Veterinærinstituttet har hjelpt politi og påtalemakter med rettsmedisinske undersøkingar og med faglege utgreiingar i samband med rettsaker innan dyrevern og miljøkriminalitet. Utviklinga kan tyde på at slikt arbeid vil auke i omfang.

Flyttinga av Veterinærinstituttets hovudkontor til det nye veterinærbygget på Ås har gått føre seg i fleire år, og har vore ein krevjande prosess. Ved utgangen av 2023 er heile det nye bygget i full drift, etter at det siste spesiallaboratoriet er flytta til Ås. Den endelege samlokaliseringa har gjort at VI har fått forbetra beredskaps- evne og raskare responstid.

Instituttet har i god samhandling med næringsaktørar og forvaltning for å drive kunnskapsutveksling og –formidling, rådgiving, diagnostikk, forskning og innovasjon. Ein viktig del av bidraget til instituttet òg i 2023 har vore deltaking i oppdragsprosjekt og forskingsprosjekt finansierte gjennom næringane sine forskingsfond. Oppdragsporteføljen for næringane er stabil over år.

I Prop. 1 S (2024–2025) frå Nærings- og fiskeri- departementet er VI sitt arbeid på fiskehelse- området omtalt nærare.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 116,0 mill. kroner.

VI skal, som nasjonalt biomedisinsk forvaltnings- og forskingsinstitutt, vere Noregs leiande kunnskapsleverandør innan beredskap, biotryggleik og handtering av helsetrugsmål. Dette gjeld områda dyrehelse, fiskehelse, dyrevelferd og før- og mattryggleik.

Helsa til menneske og dyr og tilstanden til økosystema dei lever i, er knytt saman, og om dette nyttar ein omgrepet *ei helse*. VI sitt arbeid skal i tråd med hovudmålet verne om den gode dyrehelsa og mattryggleiken i Noreg. Det blir stadig meir sentralt å overvake og ha god kunnskap om sjukdommar som kan overførast mellom dyr og menneske (zoonosar).

Den gode landdyrhelsa i Noreg blir kontinuerleg utfordra gjennom globalisering og klimaendringar. Instituttet vil difor leggje vekt på forskning og kunnskapsutvikling som sikrar og vidareutviklar den nasjonale beredskapen mot kjende og nye helsetrugsmål, med særleg vekt på konkrete førebyggjande tiltak i næring og forvaltning.

VI legg FN's berekraftsmål til grunn for aktiviteten, og vil kontinuerleg vidareutvikle kompetanse og metodar for framleis å vere i front innan sine fagområde. Det vil bli lagt auka vekt på førebyggjande beredskap og prosjektbasert og risiko- basert overvaking og diagnostikk, og å modernisere arbeidet ved bruk av ny teknologi og nye metodar. Dette er spesielt viktig for å vidareutvikle beredskapsevna.

Mattilsynet er VI sin viktigaste samarbeidspartnar. Instituttet vil leggje stor vekt på å bidra til ei kunnskapsbasert forvaltning ved å møte dei behova Mattilsynet har for kunnskap, råd og laboriestøtte på kjerneområda til instituttet. Det er sentralt å vidareutvikle samhandlinga mellom aktørane i matforvaltninga, både offentlege aktørar, relevante kunnskapsorganisasjonar og næringa. VI vil halde fram med arbeidet med digital transformasjon og utvikle og integrere digitale løysingar for betre og raskare kunne utnytte og utveksle informasjon.

Kunnskapsutvikling, overvaking og rådgiving om antimikrobiell resistens, skrantesjuka og på villsvinområdet vil vere sentrale fagområde i 2025.

I arbeidet med å førebyggje sjukdom og å tryggje god dyrehelse er det avgjerande at VI òg gir råd til veterinærar, næring og forvaltning innan smittevern og biotryggleik. For å møte behova i matforvaltninga og næringa, vil instituttet leggje vekt på arbeidet ved det etablerte

kompetansesenteret for produksjonsdyr. Dei fleste hovudaktivitetane ved senteret går føre seg i Sandnes, men det er òg tilsette med kontorstad i Sandnes, Ås, Steinkjer/Trondheim og Tromsø som bidreg i arbeidet. Dette fører til at senteret får ei god nasjonal dekning og tilgang på god kompetanse. Aktivitetane ved senteret skal komme til nytte for produksjonsdyrnæringa og forvaltninga i heile landet.

VI sitt arbeid for god beredskap vil i hovudsak bli retta mot meldepliktige/listeførte sjukdommar definerte i forskrift, og andre alvorlege kjente eller ukjente tilstandar. Beredskapsarbeidet vil vere innretta mot:

- å føreseie den nasjonale og internasjonale helsesituasjonen gjennom overvaking og analyse
- å førebyggje ved å etablere beredskapsplanar, forstå sjukdomsmekanismar og risikofaktorar

- å oppdage og ha kunnskap om eventuelle smitte- og sjukdomssituasjonar
- å nedkjempe sjukdommar ved å yte bistand til Mattilsynet med råd, analysar og diagnostikk

Det er stadig aukande behov for kunnskap om dyrevelferd i samfunnet. Veterinærinstituttet er eit sterkt kompetansemiljø på området, og skal bidra med kunnskapsutvikling og forvaltningsstøtte til styresmaktene og samfunnet elles.

VI vil leggje vekt på å støtte styresmaktene og næringane i vidareutvikling av konkurransekraftige bionæringar. Instituttet sitt mest sentrale bidrag her er forskingsbasert kunnskapsstøtte for betre å ta hand om helse og velferd i samband med berekraftig produksjon og uttak av biomasse på land og i havet. Sjå òg budsjettframlegg i Prop. 1 S (2024–2025) frå Nærings- og fiskeridepartementet.

Kap. 1115 Mattilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Driftsutgifter	1 541 860	1 570 528	1 630 585
22	Reguleringspremie til kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser	27 201	13 986	14 517
71	Tilskott til erstatningar, <i>overslagsløyving</i>	23 161	4 193	4 193
	Sum	1 592 222	1 588 707	1 649 295

Post 01 Driftsutgifter

Formål med løyvinga

Mattilsynet har hovudansvaret for å føre kontroll med at regelverket om mattryggleik, plantehelse, plantevernmiddel, dyrehelse, dyrevelferd, kvalitet og forbrukaromsyn blir etterlevd i heile matproduksjonskjeda.

Mattilsynet fører òg kontroll med at regelverket blir etterlevd på andre område. Dette gjeld mellom anna regelverk om dyrehelsepersonell, planter og dyr som ikkje inngår i matproduksjon, husdyravl, kosmetikk og kroppspeleiprodukt, og omsetnad av reseptfrie legemiddel utanom apotek.

Mattilsynet har òg oppgåver knytte til regelverksutvikling og internasjonalt arbeid. Området er sterkt påverka av internasjonale rammevilkår.

Det er verksemdene sjølve som har ansvar for å kjenne til og etterleve regelverket. God rettleiing frå Mattilsynet om regelverket er sentralt. Mattilsynet vil bruke dei verkemidla lovverket stiller til rådvelde når det er naudsynt for å sikre etterleving av regelverket.

Mattilsynet vil arbeide etter desse måla:

- sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevann
- fremje god helse hos planter, landdyr og fisk
- fremje god dyrevelferd og respekt for dyr
- fremje helse, kvalitet og forbrukaromsyn
- vareta miljøvenleg produksjon
- tilrettelegging for marknadstilgang for norske produkt

Innanfor rammene av dei måla som er sette i lovgivinga, vil Mattilsynet samstundes arbeide på ein slik måte at dei tek omsyn til aktørane langs heile

matproduksjonskjeda. Det omfattar òg marknads-tilgang i utlandet.

Hovudverkemidla i arbeidet er å:

- utvikle regelverk
- rettleie om regelverk
- handheve regelverk
- overvake status og utvikling på området
- ha god beredskap for handtering av hendingar og kriser

Folkehelseinstituttet, Havforskningsinstituttet, Norsk institutt for bioøkonomi og Veterinærinstituttet yter kunnskapsstøtte til Mattilsynet og har ein fagleg beredskap med grunnlag i løyvingar frå dei ansvarlege departementa.

Mattilsynet innhentar uavhengige risikovurderingar frå Vitskapskomiteen for mat og miljø når det trengst i regelverksarbeidet og den utøvande forvaltninga.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 1 541,9 mill. kroner på posten.

Sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevatt

Trygg mat

Matborne sjukdomsutbrott har vore eit vesentleg problem, med fleire nasjonale tilfelle i 2023. Samarbeid mellom Mattilsynet, Folkehelseinstituttet, Veterinærinstituttet og kommuneoverlegar er avgjerande for å identifisere smittekjelder. To variantar av *E. coli* var ansvarlege for alvorlege utbrott, med mistanke om at hamburgerar og kjøttprodukt var smittekjelder. Det var også utbrott av *listeriose* med norsk røykt laks og aure som årsak, og eit *salmonellautbrott* knytt til importerte salatprodukt. Tiltaka inkluderte tilsyn, rettleiing og informasjonskampanjar for produsentar og forbrukarar.

Smilefestilsyn har medverka til betre hygiene i serveringsbransjen. Prosentdelen av verksemder som fekk karakteren «smilefjes», var noko lågare i 2023 enn tidlegare år.

Det er utarbeidd ein rettleiar for tang- og tareproduksjon, og det er fastsett nasjonale maksimumsgrenser for visse næringsstoff i kosttilskott. Uroa for koffeininnhald i energidrikkar blant barn og unge har ført til råd om å setje i verk tiltak, inkludert betre kunnskap og restriksjonar på marknadsføring.

Mattilsynet implementerte i 2023 ei ny teknisk løysing for prøveregistrering i overvakingpro-

grammet for framandstoff for landdyr for å forbetre effektiviteten og datakvaliteten.

Trygt drikkevatt

Det er om lag 1 400 vassforsyningssystem i Noreg som kvar forsyner meir enn 50 fastbuande personar. 99,6 pst. av dei som får vatn frå desse vassverka, får drikkevatt med tilfredsstillande hygienisk kvalitet.

Sjølv om dette er positive resultat, står drikkevassforsyninga framfor langsiktige utfordringar på tvers av sektorar, og fleire offentlege utgreiingar¹ har peika på viktige avvik innan denne kritiske samfunnsfunksjonen. Det er behov for ein vesentleg innsats på dette området.

Nasjonale mål for vatn og helse, som følgjer opp Protokollen for vatn og helse under WHO og UNECE, blei revidert i 2023.

Forslag til endringar i drikkevassforskrifta blei oversendt til Helse- og omsorgsdepartementet i 2023 for å implementere krava i det nye drikkevassdirektivet.

Tilsynsaktivitet viste avvik knytt til farekartlegging og vassbehandlingspraksis hos om lag 40 pst. av vassverka.

I 2023 handsama Mattilsynet 1680 kommunale arealplanar og andre plansaker, og hadde innvendingar mot 43 av desse.

Tilsyn med primærprodusentar sin bruk av plantevernmiddel nær drikkevasskjelder blei gjennomført for å hindre forureining av drikkevatt.

Fremje god helse hos planter, landdyr og fisk

Plantehelse

I 2023 blei det registrert nye påvisingar av regulerte skadegjerarar som *raud marg*, *raud rotråte* og *potetcystenematode*. Pærebrann har òg spreidd seg i stor grad, og det blir gjort justeringar i forvaltninga.

Ramorum greinvisning blei i 2023 funnen i planteskular, og *Sharkavirus* i plumme blei kartlagt for betre regulering. Mottakskontroll av importerte planter viste varierende etterleving av regelverket.

Sertifisering av settepoteter gir tryggleik mot alvorlege skadegjerarar, og prøvetaking av matpoteter viste ingen funn.

¹ Riksrevisjonen, forsvarskommisjonen og totalberedskapskommisjonen

Digitalisering av plantesunnheits sertifikat og revisjon av plantehelseforskrifta var prioriterte tiltak for å styrkje kontrollen.

Fiskehelse

I oppdrettsnæringa har det vore bekymringar knytt til lakselus, sjukdommar som *infeksiøs lakseanemi (ILA)*, *pankreassjukdom (PD)* og *bakteriell nyresjuka (BKD)* i tillegg til hendingar knytt til fiskelverf. Dødstal og sjukdomsutbrott varierer geografisk, med Vestlandet som eit høgrisiko område.

ILA og PD har vore gjenstand for særskild merksemd, med aukande tilfelle av ILA-virusvarianten HPRO og uro for spreing av PD utanfor endemiske område. Samstundes var talet på nye PD-tilfelle det lågaste på 17 år.

Biotryggleiken er for låg, og ein manglar ei fullstendig oversikt over utbreiing av smittsame sjukdommar som ikkje er meldepliktige. Mattilsynet arbeider med å fastsette kriterium for ei ny sjukdomsliste for å betre oversikta. Det er laga ein rettleiar for biotryggleiksplanar og nesten alle anlegg har blitt klassifiserte for risiko knytt til fiskehelse.

Mattilsynet arbeider med å leggje til rette for betre og automatiserte metodar for å telje lus på fisk. Målet er å kunne erstatte krav til manuell luseteljing med automatisk luseteljing.

Samarbeidet med Kystvakta er styrkt for å gjennomføre uvarsla inspeksjonar, og kunnskapsgrunnlaget for nye driftsformer og torskeoppdrett blir utvida for å møte framtidige behov og utfordringar.

Landdyrhelse

Mattilsynet har handtert fleire utfordringar i 2023, inkludert *storfetuberkulose*, *fugleinfluenza*, *afrikansk svinepest* og *skrantesjuka*. Storfetuberkulose blei oppdaga på tre gardsbruk, og det er tett samarbeid mellom næringa, Veterinærinstituttet og Mattilsynet om saneringa. Ingen høgpatogene utbrott av fugleinfluenza blei registrert i kommersielle fjørfeanlegg, men det blei påvist utbrott i hobbyfuglehald og eit stort utbrott som forårsaka massedød blant villfugl, særleg i måsearten krykkje. *Afrikansk svinepest* blei for første gong påvist i Norden, og som respons har norske styresmakter mål om å utrydde villsvin frå landet. Vidare har Mattilsynet gjennomført tilsyn og vedlikehaldsaktivitet for å kjempe mot skrantesjuka. Mattilsynet har saman med Miljødirektoratet levert utdjupande informasjon om alternativ knytt til reetablering av villrein i Nordfjella.

I tillegg har Mattilsynet arbeidd med oppdatering av sjukdomshandlingsplanar og førebyggjande smittevern. Mattilsynet har òg lansert ny registreringsløysning for fjørfe.

Fremje god dyrevelferd og respekt for dyr

Mattilsynet har delteke aktivt i arbeidet med ny stortingsmelding om dyrevelferd og nytt regelverk om dyrevelferd i EU. Mattilsynet samarbeider òg med politiet for å handtere saker om dyrevelferds kriminalitet.

Landdyrvelferd

Mattilsynet har sett i verk fleire tiltak og styrkt innsatsen mot alvorlege brott på dyrevelferdslova. Dette inkluderer utarbeiding av nye retningslinjer, rutinar og kontrollrettleiingar.

Mattilsynet har òg introdusert eit digitalt verkøy kalla *Drisk*, for å støtte inspektørar med å identifisere risikodyrehald. Det blei gjennomført tilsyn med dyrevelferd i 1 975 dyrehald, og registrert regelbrott i 54 pst. av tilfella.

Meldingar om uro knytt til dyrevelferd har òg blitt følgde opp, og slike meldingar har auka med over 19 pst. samanlikna med året før.

Mattilsynet har publisert og gjennomgått resultatane av tilsynskampanjen om dyrevelferd for svin. Kampanjen avdekte regelbrott hos majoriteten av svineprodusentane, og gjennomgangen i etterkant avdekte manglar i korleis Mattilsynet registrerer regelbrott i sine system.

Fiskevelferd

Om lag 63 millionar oppdrettslaks døde i sjøfasen (16,7 pst.) i 2023. Både i tal og prosent er dette det høgaste som er registrert. For regnbogeaure i sjø var det ein nedgang på 14 pst. i dødelegheit til 2,5 millionar. Det døde i tillegg 37,7 millionar laks og 2,4 millionar regnbogeaure i den landbaserte settefiskproduksjonen. Årsaka til dårleg velferd og høg dødelegheit er først og fremst infeksjonssjukdommar og handtering ved behandling mot lakselus.

Talet på lusebehandlingar er framleis høgt, men er redusert frå 4 176 i 2022 til 3 583 i 2023. Mekanisk metode var mest brukt. Nedgangen kan komme av auka effekt av førebyggjande metodar og tidlegare utslakting.

Reinsefiskens velferd er ei bekymring, og det er behov for betre kontroll og oppfølging. Mattilsynet har følgd opp fleire saker der reinsefisk ikkje blir sortert ut når laks skal bli behandla mot

lakselus. Stadig fleire oppdrettarar sluttar å bruke reinsefisk sidan dei ikkje klarer å sikre god velferd og helse for fisken, og fordi effekten reinsefisken har på lakselusførekomsten er liten.

Regelverket for havbruksnæringa er under revisjon for å styrkje dyrevelferdskrava.

Fremje helse, kvalitet og forbrukaromsyn

Mattilsynet gjer årlege merkesjekkar av ulike matvaregrupper. Resultata av ein kampanje retta mot fiskematprodukt i 2023 blei publisert på Mattilsynets nettsider. Rapporten avdekte merkefeil i fleire av produkta. Dette er feil som hindrar forbrukarane i å ta informerte val, noko som indikerer at bransjen sjølv bør undersøkje om liknande avvik gjeld for andre produkt som ikkje blei inkludert i undersøkinga.

Mattilsynet har utvikla ei ny nettløysing for *Matvaretabellen* som gir betre informasjon om næringsinnhaldet i matvarer.

Mattilsynet har laga ein rettleiar for næringsaktørar i kosttilskottsbransjen med sikte på mellom anna å redusere førekomsten av ulovlege ingrediensar i kosttilskott.

Mattilsynet følgjer opp tilfelle av utrygge kosmetikk- og kroppspeieprodukt og tek i mot biverknadsmeldingar for kosmetiske produkt. Kontroll med netthandel av tannbleikingsprodukt avslørte omfattande manglar og ulovlege produkt.

Vidare godkjente Mattilsynet den første genmodifiserte rapsoeljen til bruk i fiskefôr, med krav om merking og sporbarheit.

Vareta miljøvenleg produksjon

Debio fører tilsyn med økologiske gardar, akvakulturanlegg, foredlingsbedrifter, pakkeri, omsetningsledd og importørar på vegner av Mattilsynet. Det er utfordrande å få ressursane til å strekkje til. Økologiregelverket krev mellom anna minst 10 pst. uvarsla tilsyn, i tillegg til dei årlege revisjonane. I 2023 hadde ikkje Debio kapasitet til meir enn 2,1 pst. uvarsla tilsyn.

Regjeringa har sett fokus på berekraftig fôr i matproduksjonen, med mål om at alt fôr til oppdrettsfisk og husdyr skal vere berekraftig og bidra til å redusere klimagassutslepp. Mattilsynet deltek aktivt i å utvikle retningsliner og mål for dette samfunnsoppdraget.

Mattilsynet arbeider for meir berekraftige mat-system gjennom erfaringsutveksling og deltaking i EUs arbeid gjennom EØS-avtalen.

Omsetningsstatistikken for plantevernmiddel viser nedgang, men lagring av biorest under hus-

dyrrom krev meir målretta tiltak og auka kunnskap for å redusere risiko. Mattilsynet undersøkte i 2023 rett bruk av plantevernmiddel hos primærprodusentar med dyrkingsareal i nærleiken av drikkevannskjelder. Formålet var å hindre forureining av drikkevatt gjennom rett bruk. Mattilsynet fant oftast mangelfull føring av sprøytejournal, spesielt vassjournal. Av alle dei punkta som blei sjekka, enda seks pst. med vedtak, der dei fleste omhandla plikta til å redusere risiko for vassforureiningar. Mattilsynet har erfart at enkelte delar av regelverket er vanskeleg å forstå. Det er difor eit mål å gjere det enklare å bruke godkjende plantevernmiddel rett.

Mattilsynet følgjer opp alle lokalitetar som overskrid lusegrensa på fisk. Sjølv om dei fleste lokalitetar blir drivne i samsvar med regelverket, er smittepresset på vill laksefisk framleis for stort, særleg på Vestlandet.

Vareta omsynet til aktørane langs heile matproduksjonskjeda, medrekna marknadstilgang i utlandet

Mattilsynet opplever stadige endringar i importregelverket, sertifikatkrav og listeføring i dei landa vi eksporterer til, der norske varer allereie er etablerte. Med dagens ressursar har Mattilsynet lagt vekt på å oppretthalde den eksisterande handelen. Mattilsynet har prioritert oppgåver knytte til å halde den etablerte handelen gåande, framfor å opne opp for nye marknader. Dette betyr at det er mange ønskje frå næringane om å arbeide for marknadstilgang som Mattilsynet ikkje kan imøtekomme.

Våren 2023 opna den første norske grensekontrollstasjonen for kontroll av sendingar i storsekk ved Karmsund Havn etter fleire år med førebuing. Dette har gjort import av mellom anna fiskefôr enklare og meir effektivt.

Mattilsynet gjekk i 2023 gjennom og inspiserte ti grensekontrollstasjonar fysisk, og suspenderte Storskog grensekontrollen mellombels. Mattilsynet handsamar fleire søknader om endringar ved ulike stasjonar, og arbeider med å gjere grensekontrollen meir effektiv og framtidretta.

I tillegg har Mattilsynet vore aktive i internasjonale aksjonar for å nedkjempe ulovleg omsetnad av kjæledyr og pesticidar.

Mattilsynet har òg arbeidd aktivt med å oppretthalde og utvide marknadstilgangen for norske varer i land som Kina, Storbritannia, Brasil, Vietnam, Ukraina, Japan og Equador.

Vidare har Mattilsynet søkt om fristatus for *Contagious bovine pleuropneumonia* (CBPP), som

vil lette marknadstilgangen for visse produkt frå storfe.

Totaltalet på utskrivne helsesertifikat auka frå 89 448 i 2022 til 96 650 i 2023. For sjømat åleine blei det utskrive 88 642 helsesertifikat. Digitaliseringa av helsesertifikat har òg vore ein prioritet, med signering av ei avtale om elektronisk utveksling med Sør-Korea og arbeid med å implementerer ei løysing for elektroniske sertifikat til Storbritannia. Denne digitaliseringa vil gjere eksportprosessen meir effektiv og standardisert.

Resultatmål av meir generell karakter

Mattilsynet vektlegg digitalisering og utvikling

Mattilsynet har innført produktteam i sitt digitaliserings- og utviklingsarbeid for å levere betre verktøy og tenester til både interne og eksterne brukarar. Denne tilnærminga har vist gode resultat, og gjer det mogleg å reagere raskare på endringar og tilpasse seg brukarane sine behov meir effektivt. Mattilsynet har teke viktige steg for å sikre gode digitale verktøy i løysinga av samfunnsoppdraget, men det står att mykje arbeid som vil krevje vesentlege investeringar i åra framover for å sikre naudsynt framdrift i digitaliseringsarbeidet.

Arbeidet med regelverksutvikling og internasjonale standardar

Den viktigaste oppgåva Mattilsynet har for å oppfylle samfunnsoppdraget er å sikre at verksemder og innbyggjarar følgjer regelverket Mattilsynet forvaltar. Mesteparten av dette regelverket er omfatta av EØS-avtalen og utgjer om lag 40 pst. av alt regelverk som følgjer av EØS-avtalen. Mattilsynet deltek i utviklinga av EU/EØS-regelverket for å vareta norske interesser. I tillegg utarbeider Mattilsynet utfyllande regelverk der EØS-regelverket tillèt det, og nasjonalt regelverk der det er naudsynt. Mattilsynet legg alle endringar ut på opne høyringar på nettsidene sine og gjennomfører informasjons- og dialogmøte, inkludert interessentmøtet for EU/EØS-saker.

Rettleie om regelverk

Mattilsynet legg vekt på god dialog og rettleiing til verksemder og innbyggjarar. Dei rettleier og informerer på nett, på telefon, på bestilte rettleiingsmøte, ved tilsyn, i dialogmøte, gjennom smilefjesordninga og via sosiale og tradisjonelle medium. Mattilsynet har lansert nye nettsider med mål om å gi enklare oversikt over regel-

verkskrav og meir tilgjengeleg rettleiing på sine område. Dei har strukturert og organisert informasjonen og innhaldet slik at rettleiing er tilgjengeleg gjennom fleire kanalar. Det betyr at Mattilsynet kan dele same innhaldet på mattilsynet.no, til andre nettstader eller system. Gode nettløysingar er eit langsiktig arbeid, og det står framleis att mykje arbeid. Mattilsynet har som mål å utvikle fleire digitale og sjølvbetente løysingar med innebygd, god rettleiing, som skal gjere det enklare å gjere rett, og redusere risikoen for at tilsette og brukarar har ulik forståing av regelverket.

Handheve regelverk

Mattilsynet gjennomfører tilsyn for å sikre at krav og reglar blir overhaldne og gjer vedtak ved brott på regelverket. Kontrollforordninga stiller krav til korleis tilsyn skal gjennomførast, og god dialog med dei Mattilsynet fører tilsyn hos er avgjerande. Desse aktivitetane skal i hovudsak vere risikobaserte, slik at Mattilsynet brukar ressursane der dei gir størst effekt, og det skal brukast naudsynte og forhaldsmessige verkemiddel for å sikre at regelverket blir følgt. Inspektørar som er trygge i rolla og kommuniserer godt, i kombinasjon med verktøy som støttar inspektøren sitt arbeid, er viktig. Mattilsynet arbeider med kompetanseutvikling, utvikling av generelle tilsynsverktøy og bruk av data for eit meir kunnskaps- og risikobasert tilsyn. Mattilsynet følgjer òg opp ei rekkje brukarinitierte oppgåver, som til dømes søknader om godkjenning, sertifisering og attesting. Omfanget på desse oppgåvene varierer frå år til år.

Mattilsynet kartlegg, overvaker og analyserer tilstand

Mattilsynet held oversikt over status og utvikling innanfor sitt ansvarsområde ved å samarbeide med kunnskapsstøtteinstitusjonane og andre avtalepartar. Mattilsynet samarbeider med Vitskapskomiteen for mat og miljø (VKM) for å gjennomføre uavhengige risikovurderingar og med næringane og Forskingsrådet for å skaffe naudsynt kunnskap.

Handtering av hendingar

Mattilsynet har dei siste fem åra handtert mellom 200 og 300 beredskapshendingar årleg. Hendingar som kan truge folkehelsa, mattryggleiken, drikkevassforsyninga, i tillegg til helsa til planter, landdyr

og fisk, blir prioriterte. Hendingar vil frå år til år ha ein naturleg variasjon i tal, omfang, kompleksitet og alvorsgrad som ikkje nødvendigvis kan tilskrivast noka spesifikk årsak. Mattilsynet ser likevel ein tendens til at hendingane har blitt meir komplekse og samansette dei siste åra.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 1 630,6 mill. kroner. Løyvinga skal dekkje driftsutgiftene til Mattilsynet.

Ut over løns- og prisjustering foreslår regjeringa å auke Mattilsynets budsjett med 20,0 mill. kroner, til mellom anna arbeidet med akvakultur, matsvinn og dyrevelferd.

Regelverksutvikling og internasjonalt arbeid

Regelverket på matområdet er i stor grad harmonisert over landegrensene. Codex Alimentarius Commission, WOHAI og IPPC legg sentrale premisser for regelverksutviklinga internasjonalt. Mattilsynet vil følgje aktivt med i dei sentrale delane av arbeidet i desse organisasjonane.

Som følgje av EØS-avtalen blir grunnlaget for det norske regelverket hovudsakeleg utvikla i EU. Nærare 90 pst. av alle nye forskrifter og forskriftsendringar på Mattilsynets ansvarsområde er knytt til oppfølging av EØS-avtalen. Helse- og omsorgsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Landbruks- og matdepartementet legg vekt på samordna og godt førebudd deltaking i internasjonale forum. I det internasjonale regelverksarbeidet er det viktig med tidleg og god dialog med relevante interessentar. Mattilsynet vil ta aktivt del i arbeidet i EU med å utvikle nytt regelverk i samsvar med norske synspunkt, og vil prioritere regelverksområde der Noreg kan ha særlege interesser.

Mattilsynet skal òg bidra til å følgje opp dei internasjonale pliktene til rett tid, slik at gjennomføringa i norsk rett skjer på ein mest mogleg formålstenleg og brukarvenleg måte.

Mattilsynet har ei viktig rolle i å bidra til å fremje innspel til EUs regelverk tilpassa ein meir sirkulær gjenbruk og utnytting av nye ressursar, noko som mellom anna er sentralt for det målretta samfunnsoppdrag om berekraftig fôr, jf. omtale under kat. 1520. Som ei konkret oppfølging av samfunnsoppdraget er Mattilsynets arbeid på området styrkt med 5 mill. kroner årleg i perioden 2023–2025. Styrkt innsats på området skal leggje til rette for at restråstoff og biprodukt frå land og hav kan bli nytta til fôr.

Regjeringa legg vekt på forenkling for næringsaktørane der det let seg gjere utan at det går ut over dei omsyna og måla som Mattilsynet har for sitt arbeid.

Mattilsynet vil framleis prioritere arbeid med å modernisere plantehelseregelverket.

Rettleiing, kontroll og områdeovervaking

Regelverket for offentleg kontroll krev at det skal vere eit effektivt, einskapleg og heilskapleg tilsyn. Tilsynet skal vere risikobasert og skje på det ledet i matproduksjonskjeda der verknaden er størst. Dette krev god kunnskap om tilstanden på dei ulike områda. Nasjonale kontrollplanar skal liggje til grunn for prioritering og rapportering. Mattilsynet vil halde fram arbeidet med å sikre god kvalitet på tilsynsarbeidet.

God kjennskap til regelverket er ein føresetnad for å kunne etterleve det. Mattilsynet vil halde fram arbeidet med å styrkje dialogen med næringane og forbrukarane med meir og betre rettleiing. Dette inneber betre rettleiing om kva for reglar som gjeld, korleis regelverket blir tolka, og kva Mattilsynet vil ha særskild merksemd på ved tilsyn.

Nærleik til verksemdene og god kunnskap om lokale forhold og aktuell risiko skal sikre eit effektivt, målretta og godt synleg tilsyn. Mattilsynet vil vere løysingsorientert i møte med verksemdene, samstundes som ein praktiserer mest mogleg lik handsaming av verksemdene ved rettleiing, tilsyn og kontroll. Det er verksemdene sjølve som har ansvaret for å kjenne til regelverket og finne løysingar som gjer at dei etterlever det. Mattilsynet fører kontroll med at regelverket blir etterlevd.

Aktørane i matkjeda, inklusiv drikkevassområdet, treng digitale tenester for rapportering og tilgang til data som bidreg til auka effektivitet både for verksemdene og Mattilsynet, og dermed auka verdiskaping i næringa og i samfunnet. Ein betre digital dialog med aktørane i matkjeda vil føre til at desse får betre tenester ved deling av data. Mattilsynet kan med dette òg målrette og effektivisere den offentlege kontrollen, mellom anna på drikkevass- og dyrevelferdsområdet.

Mattilsynet legg vekt på å ha effektive og målretta kontrollar med færre kontrollpunkt. Slike tilsyn kan vere ein del av den faste tilsynsrutinen eller danne grunnlag for utvikling av store og små tilsynskampanjar. Smilefjestilsynet i serveringsverksemdar er eit døme på dette. Mattilsynet vil vidareutvikle denne ordninga.

Mattilsynet forvaltar òg regelverk som ikkje er direkte knytt til risiko for helsa til folk, dyr eller planter, til dømes at merking av mat ikkje villeier

forbrukarane. Også på desse områda vil ein ha målretta og effektiv kontroll. Mattilsynet vil innrette arbeidet med kartlegging og overvaking slik at arbeidet blir målretta og kostnadseffektivt. Overvakings- og kontrollprogram som følgjer av internasjonale avtaler eller norske tilleggsgarantiar, vil ha prioritet. Så langt det let seg gjere vil programma bli tilpassa slik at dei skal fange opp det aktuelle risikobiletet i Noreg. Mattilsynet vil arbeide vidare for å motverke matsvind og nasjonalt og internasjonalt og følgje opp EUs arbeid på dette området.

Målet om å sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevatt

Arbeidet med å etterleve regelverket og halde oppe gode hygieniske forhold i alle verksemdar i matproduksjonskjeda, krev at verksemdene har kontinuerleg merksemd i tillegg til aktivt og målretta arbeid frå Mattilsynet.

Regelverket om hygiene og kontroll legg vekt på at verksemdene sjølve har ansvaret for å etterleve krava og ha naudsynte system, rutinar og tiltak som sikrar mattryggleiken i heile matproduksjonskjeda frå og med primærproduksjon til og med omsetnad til forbrukarane. Dette gjeld òg ved import.

Mattilsynet vil ha merksemd på tiltak for å unngå matborne utbrott og at dei særlege garantiene som Noreg har i EØS-avtalen når det gjeld *Salmonella* i sendingar til Noreg av ulike slag kjøtt og egg, blir følgde opp.

Mattilsynet vil vidare halde fram arbeidet innan atombereidskap på matområdet.

Mattilsynet vil føre tilsyn med at vassforsyningsverksemdene og kommunane følgjer opp krava i drikkevassforskrifta for å vareta samfunnstryggleiken. Mattilsynet vil på sine område følgje opp dei nye nasjonale måla for vatn og helse og den tverrsektorielle gjennomføringsplanen. Mattilsynet vil leie *Utval for vassforsyning* som omtalt i Meld. St. 5 (2023–2024) *En motstandsdyktig helseberedskap* og bidra i arbeidet med å kartlegge situasjonen for naudvassforsyning, og utgreie om det er behov for tiltak på dette området. Mattilsynet vil dessutan delta i arbeidet innan sitt ansvarsområde med å følgje opp vassforvaltningsplanane.

Målet om å fremje god helse hos planter, landdyr og fisk

God plante-, landdyr- og fiskehelse er føresetnader for produksjon av trygg mat og for verdi-

skapning i næringane. Det er naudsynt med gode tiltak og rutinar hos næringsaktørane for å førebyggje introduksjon og spreing av sjukdom og skadegjerarar.

Mattilsynet vil arbeide for at helsetilstanden hos planter, landdyr og fisk skal vere god. Førebyggjande tiltak og god beredskap mot dei mest frykta planteskadegjerarane og smittsame sjukdommane hos landdyr og fisk er viktig. Dette er òg viktig for å hindre utbrott av dyresjukdommar som òg kan gi sjukdom hos menneske (zoonosar). Mattilsynet må òg handtere hendingar på Mattilsynets område.

Overvaking og tiltak som held antibiotikaresistensen i norsk husdyrhald og havbruk på eit lågt nivå, vil halde fram. Mattilsynet vil ha ei rolle i arbeidet med sektorvise handlingsplanar mot antibiotikaresistens. Mattilsynet vil vidare følgje opp arbeidet knytt til antibiotikaresistens i internasjonale forum.

Mattilsynet vil prioritere arbeidet mot skrantesjuka. Sentrale oppgåver er å utforme den langsiktige forvaltninga av skrantesjuka gjennom mellom anna å kartlegge utbreiinga, leggje til rette for å etablere ein ny villrein flokk i Nordfjella og følgje opp vedtekne tiltak knytte til klassisk skrantesjuka på Hardangervidda. God dokumentasjon av tilstanden i Noreg er vesentleg. Vidare er naudsynt å ha tiltak for å hindre spreing av smitte til tamrein og ville hjortedyr. Slike tiltak er sentrale for å kunne ta vare på næringsgrunnlaget til dei som utøver reindrift og sikre jaktmogleikheit i framtida.

Utbrottet av den alvorlege sjukdomen *afrikansk svinepest* i Sverige i november 2023, var eit sentralt bakteppe for at regjeringa fatta nytt mål om å utrydde villsvin i Noreg. Mattilsynet og Miljødirektoratet har føreslått forsterka innsats som kan byggje opp under det nye målet. I 2025 blir tiltaka mot villsvin difor vidareført.

Mattilsynet vil framleis prioritere arbeidet med fiskehelse og biotryggleik, mellom anna gjennom biotryggleiksplanar, konsernrevisjonar, arbeidet for å redusere førekosten av lakselus og kampen mot sjukdommane PD og ILA. Kriterium for meldepliktige sjukdommar på liste G vil bli følgd opp. Mattilsynet vil følgje opp den vidare tilsynsinnsatsen knytt til dei strengare miljøkrava ved produksjon i havbruksnæringa.

Målet om å fremje god dyrevelferd og respekt for dyr

Mattilsynet vil leggje vekt på tilsyn med dyrevelferd, og vil utnytte verkemidla i dyrevelferdslova for å fremje god dyrevelferd.

Mattilsynet samarbeider med politiet om ordninga med dyrepoliti i alle dei tolv politidistrikta i landet. Målet er best mogleg handsaming av saker som gjeld alvorleg vanrøkt og overgrep mot dyr, slik at alvorleg kriminalitet mot dyr fører til ei eventuell straffesak og domfelling.

Mattilsynet vil framleis ha merksemd på risikobasert tilsyn med dyrevelferd i heile landet. Det er dyrehaldar som skal sørge for god dyrevelferd for dyra sine. Det kjem stadig nye dyrevelferdsprogram for hald av produksjonsdyr på land, slik at fleire dyreartar blir omfatta. Dessa programma inneber eit tettare samarbeid mellom produsentar og veterinærar for å sikre god dyrevelferd, og gode rutinar og dokumentasjon av dyrehaldet.

Mattilsynet vil òg framleis følgje opp dyrevelferd hos kjæledyr, dels gjennom å føreslå nytt regelverk, ved tilsyn og ved å følgje opp bekymringsmeldingar om slike dyrehald.

Mattilsynet vil føre vidare den gode samhandlinga med miljøstyresmaktene ved tap på grunn av rovvilt, jf. rovviltforliket i Stortinget i 2011 og Meld. St. 21 (2015–2016) *Ulv i norsk natur*.

Mattilsynet vil prioritere arbeidet med fiskevelferd, spesielt i samband med reinsefisk og dødelegheit i oppdrettsnæringa. Mattilsynet vil òg ha merksemd på å halde oppe god fiskevelferd når oppdrettarar tek i bruk nye behandlingsmetodar og produksjonsformer.

Målet om å fremje helse, kvalitet og forbrukaromsyn
Mattilsynet vil arbeide for at mat, drikkevatt og innsatsvarer har rett kvalitet og rett innhald, og at regelverket om merking og heiderleg omsetnad blir følgt. Regelverket om merking av mat skal sikre at forbrukarane har tilgang til rett informasjon om eigenskapane til maten.

Mattilsynet vil fortsetje å bidra inn i EUs arbeid med å etablere maksimumsgrenser for vitamin og mineral i mat. Dersom arbeidet i EU dreg ut i tid, vil Mattilsynet fortsetje arbeidet med nasjonale maksimumsgrenser.

Mattilsynet har òg oppgåver i ernæringsarbeidet, særleg for tilsyn med merking, blant anna ernærings- og helsepåstandar og frivillig sunnheitsmerking (*Nøkkelhølet*) og arbeid med *Matvaretabellen*, jf. Meld. St. 15 (2022–2023) *Folkehelsemeldinga – nasjonal strategi for utjamning av sosiale helseforskjellar*.

Mattilsynet vil framleis overvake om det er genmodifisert materiale i fôr og næringsmiddel. Sporforureining av genmodifisert materiale synest å vere størst i fôrvarer.

Mattilsynet vil vidare ta del i arbeidet med å utvikle regelverk knytt til matsvinn, og vil medverke i oppfølginga av den nasjonale strategien for økologisk landbruk på relevante område.

Målet om å vareta miljøvenleg produksjon

Mattilsynet vil bidra til at formålet i matlova om å vareta miljøvenleg produksjon blir oppfylt. Kvaliteten på og bruken av innsatsvarer som såvarer, gjødsel, plantevernmidler og fôrvarer er avgjerande for ein miljøvenleg produksjon, og verkar òg inn på mattryggleiken og kvaliteten på maten.

Arbeidet for å redusere bruken av og risikoen ved bruk av plantevernmidler vil bli ført vidare med utgangspunkt i gjeldande *Handlingsplan for bærekraftig bruk av plantevernmidler*. Mattilsynet vil følgje opp aktuelle tiltak relatert til planen og følgje utviklinga av regelverket i EU tett.

Mattilsynet vil medverke i oppfølginga av den nasjonale strategien for økologisk landbruk på relevante område.

Tilrettelegging for marknadstilgang for norske produkt

Mattilsynet vil bidra i arbeidet med å leggje til rette for marknadstilgang for norske produkt. Godt samarbeid med matstyresmakter i andre land er avgjerande for å betre marknadstilgangen.

Dei seinare åra har det vore ein auke i krava til dokumentasjon på at norsk sjømat er trygg og har rett kvalitet. For Noreg, som stor eksportør av sjømat, er det avgjerande å kunne dokumentere mattryggleik, dyrehelse og kvalitet gjennom heile produksjonskjeda.

Mattilsynet utferdar årleg kring 90 000 helse-sertifikat. Majoriteten av sertifikatata som Mattilsynet utferdar, gjeld eksport av sjømat. Mattilsynet nyttar òg mykje ressursar på å leggje til rette for å halde oppe og auke eksporten av sjømat til Kina. Mattilsynet vil arbeide vidare med tiltak for å effektivisere sertifikatarbeidet slik at utferdinga på norsk side i så liten grad som mogleg skaper hinder for eksporten. Digitalisering på området har starta opp, og arbeidet vil bli vidareført i 2025.

Andre område

Matsvinn

Reduksjon av matsvinn er eit tiltak for å redusere utslepp, og regjeringa vil mellom anna utarbeide ei matkastelovgivning og styrkje bransjeavtalen for reduksjon av matsvinn. Mattilsynet vil ta del i

arbeidet med å utvikle regelverk knytt til matsvinn.

Dyrehelsepersonell

Mattilsynet forvaltar lovgivinga som skal sikre forsvarleg yrkesutøving hos dyrehelsepersonell, og vil leggje vekt på at dyrehelsepersonell driv forsvarleg verksemd, særleg i samband med utlevering og bruk av antibiotika. Registeret over bruken av legemiddel til dyr (VetReg) er eit godt verkemiddel i overvakinga av bruken av antibiotika til dyr, og korleis dyrehelsepersonell føreskriv medisin. Mattilsynet skal følgje opp arbeidet med å utvikle VetReg.

Kosmetikk

Mattilsynet vil føre tilsyn og følgje opp arbeidet med å utvikle regelverket som skal sikre at kosmetikk og kroppspleieprodukt er helsemessig trygge for menneske og dyr. Mattilsynet vil bidra i arbeid med endringar av kosmetikklova der det er naudsynt. Mattilsynet vil òg samarbeide med Folkehelseinstituttet om å overvake helseskadelege biverknader ved bruk av kosmetikk og kroppspleieprodukt.

Post 22 Reguleringspremie til kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser

Formål med løyvinga

På posten blir det ført utgifter Mattilsynet har til reguleringspremie til kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser.

Kap. 4115 Mattilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Gebyr m.m.	208 457	205 253	225 795
02	Driftsinntekter og refusjonar m.m.	12 364	6 476	6 651
85	Gebyr og tvangsmulkt m.m.	-1 402	7 000	7 000
	Sum	219 419	218 729	239 446

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 27,2 mill. kroner på posten.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 14,5 mill. kroner for 2025.

Post 71 Tilskott til erstatningar, overslagsløyving

Formål med løyvinga

På posten vil det bli ført utbetalingar til personar som har gitt naudhjelp til dyr etter dyrevelferdslova § 4 om hjelpeplikt, og til veterinærar som har ytt naudhjelp til dyr etter dyrehelsepersonellova § 14 om naudhjelp. På posten vil det òg bli ført utbetalingar for tiltak som er sette i verk av Mattilsynet i medhald av matlova, dyrehelsepersonellova og dyrevelferdslova i dei tilfella der kostnaden ikkje kan drivast inn frå ein eigar.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 23,2 mill. kroner på posten. Hovuddelen av beløpet er knytt til utgifter i samband med kjæledyr tilhøyrande fordrivne frå Ukraina.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 4,2 mill. kroner for 2025. Utgifter knytt til kjæledyr tilhøyrande fordrivne frå Ukraina, blei frå 2024 ført på kap. 1115, post 01.

Post 01 Gebyr m.m.

Inntektene i 2023 blei 208,5 mill. kroner. Departementet gjer framlegg om ei løyving på 225,8 mill. kroner for 2025.

På posten blir det ført inntekter frå gebyr for særskilde ytingar som Mattilsynet gjer for konkrete brukarar, og gebyr for visse tilsyns- og kontrolloppgåver der desse eintydig rettar seg mot konkrete brukarar. Ved budsjetteringa er det lagt til grunn ordinær prisjustering av gebyrsatsane.

Av auken i gebyr er 15,0 mill. kroner knytt til Mattilsynets arbeid med fiskehelse og akvakultur.

Post 02 Driftsinntekter og refusjonar m.m.

Inntektene i 2023 blei 12,4 mill. kroner. Departementet gjer framlegg om ei løyving på 6,7 mill. kroner for 2025.

På posten blir det mellom anna ført diverse driftsinntekter frå oppgåver som Mattilsynet gjer for anna forvaltning, til dømes for tilsyn med omsetnad av reseptfrie legemiddel utanom apotek, og oppgåver knytt til miljøretta helsevern for kommunane. Her vil det òg bli ført inntekter frå gebyr for særskilde ytingar som Mattilsynet av omsyn til næringsutøvarane gir utanom ordinær arbeidstid.

Post 85 Gebyr og tvangsmulkt m.m.

Inntektene i 2023 blei -1,4 mill. kroner. Det negative resultatet kjem på grunn av refusjon av eit gebyr som var gitt i eit tidlegare år.

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 7,0 mill. kroner for 2025.

På posten blir det ført inntekter frå overtredelsesgebyr, tvangsmulkt m.m., pålagde av Mattilsynet.

Programkategori 15.20 Forsking, innovasjon og kunnskapsutvikling

Utgifter under programkategori 15.20 fordelte på kapittel

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
1136	Norsk institutt for bioøkonomi	267 963	271 785	278 450	2,5
1137	Forsking og innovasjon	634 175	619 836	660 340	6,5
	Sum kategori 15.20	902 138	891 621	938 790	5,3

Inntekter under programkategori 15.20 fordelte på kapittel

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
4136	Norsk institutt for bioøkonomi	19 915	20 935	21 437	2,4
	Sum kategori 15.20	19 915	20 935	21 437	2,4

Mål

Forsking, innovasjon og kompetanse skal bidra til å nå dei landbruks- og matpolitiske hovudmåla; matsikkerheit og beredskap, landbruk over heile landet, auka verdiskaping og berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar. For å nå måla og leggje til rette for ei forskingsbasert forvaltning, legg departementet vekt på målretta bruk av midlar til forsking og innovasjon, at kunnskap og kompetanse er tilgjengeleg for næring og forvaltning, og ein effektiv og sterk instituttsektor i samspel med andre. I tillegg er ei tett kopling mellom forsking og næringsliv sentralt for effektiv og berekraftig utnytting av dei fornybare biologiske ressursane som finst i Noreg.

Prioriteringar

Målretta bruk av midlar til forsking og innovasjon

Landbruket er ei høgteknologisk og kunnskapsintensiv næring. I tråd med sektorprinsippet for forsking skal Landbruks- og matdepartementets midlar til forsking og innovasjon byggje opp under næringa sine kunnskapsbehov.

I Meld. St. 5 (2022–2023) *Langtidsplan for forsking- og høgere utdanning* gir regjeringa uttrykk for kva område som skal bli prioritert dei kommande åra. Landbruks- og matforskninga bidreg til å nå måla i langtidsplanen gjennom å leggje til rette for ein berekraftig og kunnskapsbasert landbruks- og matsektor, matsikkerheit, auka verdiskaping, betre ressursutnytting og nye grøne arbeidsplassar.

I langtidsplanen lanserte regjeringa eit målretta samfunnsoppdrag om berekraftig fôr. Målretta samfunnsoppdrag er nyskapande og ambisiøse prosjekt der det er identifisert eit behov for at forsking og utvikling blir tett kopla med endringar i regelverk og politikk for å løyse konkrete utfordringar innan ei gitt tid. Regjeringa har vedteke at samfunnsoppdraget om berekraftig fôr skal ha som hovudmål at innan 2034 skal alt fôr til oppdrettsfisk og husdyr komme frå berekraftige kjelder, og bidra til å redusere klimagassutsleppa i matsystema. Samfunnsoppdraget skal bidra til å bevare naturmangfald, utvikle ein sterk fôringrediensindustri og auke forsyningsikkerheita i Noreg.

Samfunnsoppdraget er forventa å gi viktige bidrag til auka sjølvforsyning, i tråd med Meld.

St. 11 (2023–2024) *Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmoglegheitene i jordbruket*. Det er mellom anna eit delmål for samfunnsoppdraget å auke delen norskproduserte råvarer i kraftfôr til husdyr frå 55 til 70 pst. innan 2034, i tillegg til å auke kvaliteten og delen grovfôr i fôrrasjonen til drøvtyggjarar. Mål og delmål som er sette for samfunnsoppdraget er ein kombinasjon av ambisjonar og kva som er forventable mogleg. For å lukkast med å utvikle fleire berekraftige fôrvarer og utnytte ressursane meir effektivt og sirkulært, vil det vere behov for ein heilskapleg og koordinert FoUI-innsats som dekkjer heile utviklingsløpet frå idé til marknad, og at innsatsen blir sett i samheng med allereie igangsett arbeid med regelverksutvikling på området. Samfunnsoppdraget skal evaluerast i 2026, inkludert ein eventuell opp- eller nedskalering av delmåla. Det blir vist til nærare omtale av samfunnsoppdraget i Programkategori 17.20 i Prop. 1 S frå Nærings- og fiskeridepartementet.

Den komplekse samanhengen mellom matproduksjon, miljø og klima, og korleis desse gjensidig påverkar kvarandre, set krav til ei heilskapleg tilnærming. Ny kunnskap skal bidra til å nå måla om reduserte klimagassutslepp frå landbruket i tråd med intensjonsavtalen om klima mellom staten og jordbruket frå 2019 og Meld. St. 13 (2020–2021) *Klimaplan for 2021–2030*. Meld. St. 26 (2022–2023) *Klima i endring – Sammen for et klimarobust samfunn*, peikar på utfordringar og moglege løysingar som samfunnet, og under dette også landbruket, står overfor i møte med klimaendringane. I meldinga blei det slått fast at teknologiutvikling og ny kunnskap har ei sentral rolle i vidareutviklinga av eit framtidssretta og klimatilpassa landbruk. Eit berekraftig landbruk, der omsyn til klima, miljø og natur blir vareteke, har óg høg prioritet i årets jordbruksavtale (Prop. 105 S (2023–2024) *Endringer i statsbudsjettet 2024 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksopp-gjøret 2024)*), jf. nærare omtale under kap. 1150.

Eit berekraftig landbruk og utnytting av landbruket sine fornybare biologiske ressursar, set krav til oppdatert kunnskap om berekraftig bruk av areal, der omsyn til miljø og klima blir balansert mot omsyn til næringsutvikling. *Jordvernstrategien* frå 2023 har eit nytt og skjerpma mål for bruksendring av matjord, og nye konkrete tiltak for å nå dette målet. Kunnskap om jordressursane, og om forvaltninga av dei, kombinert med kunnskap som fremjar best mogleg utnytting av tilgjengeleg areal, er naudsynt for å nå målet. I Meld. St. 40 (2020–2021) *Mål med mening – Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene*

innen 2030, blir det vist til behov for kunnskap for å styrkje arbeidet med jordkvalitet, jordhelse og berekraftig bruk av jordbruksareal. Rapporten *Nasjonalt program for jordhelse* frå 2020 viser korleis auka kunnskap om god jordhelse har ei sentrale rolle for å halde ved lag produksjonsevna i jordbruket over tid, og for å ta hand om vatn, karbon, næringsstoff og jordliv. Ny kunnskap innan agronomi og nye metodar for jordarbeiding, har positive effektar på både miljø og avlingsnivå, og vil på sikt bidra til reduksjon av klimagassutslepp og auka karbonlagring. Behovet for auka kunnskap om agronomi og karbonlagring i jord er også påpeika i Meld. St. 11 (2023–2024) og i NOU 2023: 25 *Omstilling til lavutslipp – Veivalg for klimapolitikken mot 2050*. Nasjonal forskingsinnsats på dette området må sjåast i samheng med EUs samfunnsoppdrag på jordhelse.

I regjeringa sin *handlingsplan for sirkulær økonomi* (2024–2025) blir det slått fast at matproduksjon og bruk av biologiske ressursar har ei sentral rolle i overgangen til ein meir sirkulær og berekraftig økonomi. Dei fornybare bioressursane kan utnyttast betre i sirkulære kretsløp, og dei kan bidra til å redusere bruken av, eller erstatte, ressursar med større klima- og miljøbelastning. I det oppdaterte *Veikartet for grønt industriløft* (Veikart 2.0), der skog- og trenæringa og anna bioøkonomi er eitt av innsatsområda, er det vist til moglegheiter og kunnskapsbehov knytte til auka foredling og meir effektiv bruk av fornybare biologiske ressursar.

Ein føresetnad for ein sirkulær bioøkonomi er at auka bruk av restråstoff og avfallsprodukt er trygt for folk, dyr og miljø, til dømes ved spreieing av miljøgifter, smittestoff og andre farlege stoff. Handlingsplanen for sirkulær økonomi legg vekt på kunnskap som kan bidra til trygg bruk av bioressursar i sirkulære kretsløp, irekna teknologiske løysingar og metodikk for å kartleggje og fjerne uønskte stoff i biologiske produkt, biprodukt og restråstoff. I tillegg til kunnskap som held ved lag den gode plante- og dyrehelsa i Noreg, vil det vere behov for ei kunnskapsbasert utvikling av eksisterande regelverk slik at det ikkje er til hinder for trygg og effektiv bruk og gjenbruk av ulike biologiske ressursar og restråstoff. Dette vil mellom anna vere sentralt for å lukkast med målsetjinga i samfunnsoppdraget på berekraftig fôr. Mattilsynet har ei viktig rolle ved å bidra til å fremje innspel til EUs regelverk tilpassa ein meir sirkulær gjenbruk og utnytting av nye ressursar, jf. omtale under kap. 1115.

Smitte som blir overført mellom dyr og menneske, direkte eller til dømes via mat, fôr og vatn,

kan utgjere ein trugsel for vår helse og velferd. Det er framleis kunnskapsbehov knytt til samanhengen mellom plantehelse, dyrehelse, folkehelse, matproduksjon og miljø (*Éi-helse*), og eit behov for tverrsektoriell forskingsinnsats for å oppnå robuste, trygge og berekraftige matsystem. Ei slik tverrfagleg og heilskapleg tilnærming må òg leggjast til grunn i innsatsen mot antimikrobiell resistens (AMR), som er ein av dei største trugsar for global helse, matsikkerheit og moderne medisin. Regjeringa lanserte i september 2024 ny nasjonal éi-helse-strategi mot antimikrobiell resistens (AMR). Målet med strategien er å redusere risikoen for at resistensproblema aukar og avgrense konsekvensane AMR kan ha for helse, kostnader og produktivitet. Strategien er tverrsektoriell og har eit tiårsperspektiv. Basert på denne overordna strategien vil det bli utarbeidd sektorvise handlingsplanar der det er behov for det.

Utfordringane og kunnskapsbehova landbruks- og matsektoren står overfor er i stor grad dei same som i andre land, både i Europa og elles. Samstundes har auka geopolitisk uro og klimaendringar synleggjort behovet for nasjonal matproduksjon. Noreg har gode føresetnader for å bidra til ein global kunnskapsdugnad på område som berekraftig matproduksjon, klimarobuste produksjonsmetodar, mattryggleik og dyre- og plantehelse. Norsk deltaking i internasjonal forskning på landbruks- og matområdet vil dessutan bidra til å heve kvaliteten på forskinga, og gi norske forskingsmiljø og bedrifter betre tilgang til nettverk og infrastruktur. Regjeringa legg stor vekt på internasjonalt forskningssamarbeid og har høge ambisjonar til norsk deltaking i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon, *Horisont Europa*. I *Strategi for norsk deltaking i Horisont Europa og Det europeiske forskningsområdet* frå 2021, kjem det fram at ambisjonar om auka norsk deltaking vil krevje omfattande mobilisering og eit godt samspel mellom nasjonale og europeiske forskingsmidlar. I tillegg legg *Strategi for forsknings- og høgere utdanningssamarbeid med Brasil, Canada, India, Japan, Kina, Sør-Afrika, Sør-Korea og USA (2021–2027)*, Panoramastategien, grunnlag for meir målretta og langsiktig forskningssamarbeid på landbruks- og matområdet.

Kunnskap og kompetanse er tilgjengeleg for næring og forvaltning

Eit gjennomgåande budskap i langtidsplanen for forskning og høgare utdanning er at kunnskapen må takast i bruk. Ny kunnskap, teknologi og innovative løysingar har lita nytte om dei ikkje blir

gjort tilgjengelege og blir tekne i bruk av næring og forvaltning. Offentleg finansiert forskning må difor vere relevant for næringa, og bidra til at næringslivet styrkjer sin eigen forskingsinnsats. I regjeringa sin *Strategi for å øke næringslivets investeringar i forskning og utvikling (2024)* er det peika på ei rekkje tiltak for å stimulere til auka forskning og utvikling i næringslivet.

Landbruks- og matsektoren har lange tradisjonar for samarbeid mellom styresmakter, næringsaktørar, rådgivingstenester og kunnskapsmiljø. Det gjer at sektoren har eit godt utgangspunkt for at ny kunnskap er relevant og kjem til nytte, gitt at resultatane frå landbruks- og matforskninga blir gjort tilgjengeleg for dei som kan ta den nye kunnskapen i bruk. Både forskingsmiljøa og Noregs forskingsråd har eit ansvar for å formidle resultat frå forskinga. I tillegg til samarbeid mellom relevante aktørar, vil eit godt utdanningstilbod bidra med høg kompetanse i alle ledd, og leggje grunnlag for at ny kunnskap blir teken i bruk.

I tillegg til forskning og kunnskap som bidreg til auka berekraft og verdiskaping i næringa, må forskingsbasert kunnskap liggje til grunn for politikkutvikling og forvaltning. Ei målretta politikkutforming for landbruks- og matsektoren krev kontinuerleg tilgang på oppdatert kunnskap. Samfunnsvitskapleg forskning på landbruks- og matområdet gir oss meir kunnskap om rolla til landbruket, lokal og regional utvikling og kunnskap om korleis ulike drivkrefter påverkar utviklinga i landbruket. Det same gjeld forholdet mellom landbruket og samfunnet elles. Samfunnsvitskapleg forskning er òg viktig for auka kunnskap om samspelet mellom politikk, forvaltning og næring.

Primærlandbruket og industrien som foredlar mat og fiber, er høgteknologisk og kunnskapskrevjande, og eit framtidretta landbruk treng kompetent arbeidskraft. Det krev høg kompetanse både hos næringsutøvarar, rådgivarar og i utdanningsinstitusjonane. Landbruks- og matdepartementet er oppteke av å ha gode og relevante landbruksutdanningar, og at det blir etablert gode samarbeidsarenaer for dei ulike aktørane i næringa og hos relevante utdanningsinstitusjonar, frå vidaregåande skule, til fagskule, høgskule og universitet. Departementet følgjer rekruttering til dei ulike fagtilboda og utviklinga av desse tett.

I tillegg til tilbod gjennom det ordinære utdanningssystemet bør det òg leggjast til rette for livslang læring, mellom anna gjennom fleksible etter- og vidareutdanningstilbod. Det gjeld både for dei som er i næringa, og dei som ønskjer å gå inn i næringa. Vaksenagronomordninga er eit godt døme på dette.

Ein effektiv instituttsektor i samspel med andre

Instituttsektoren skal utvikle kunnskapsgrunnlag for politikktutforming og bidra til berekraftig utvikling og omstilling gjennom forskning av høg kvalitet og relevans. Dei statlege forskingsinstitutta i landbruks- og matsektoren må vere kostnads-effektive, og bruke ressursane på dei kunnskapsbehova som er strategisk viktige for norsk landbruk framover.

Institutta må arbeide for å oppnå forskning av høg kvalitet og relevans, eit godt omdøme og høg konkurransekraft. Nasjonale og internasjonale konkurransearenaer, strategiske løyvingar og systematisk oppbygging av kompetanse skal leggje til rette for høg kvalitet i forskingsinstitutta i landbruks- og matsektoren. Departementet er òg oppteke av at sektoren har ei god kopling mellom samfunnsvitskapleg og naturvitskapleg

forskning, og eit godt samarbeid med andre relevante forskingsinstitusjonar om tverrsektoriell og tverrfaglig kunnskapsutvikling.

Norsk institutt for bioøkonomi skal kartleggje og ha kunnskap om biologiske ressursar og arbeide for at kunnskapen bidreg til berekraft og næringsutvikling i sektoren.

Veterinærinstituttet (VI) har biomedisinsk kompetanse som må nyttast mest mogleg effektivt for å fremje høg beredskap, god dyrehelse og dyrevelferd, og gode råd til forvaltninga. VI skal òg bidra til næringsutvikling og konkurranseevne, både i blå og grøn sektor.

Departementet har òg eit grunnfinansieringsansvar for Institutt for rural- og regionalforskning (Ruralis). Ruralis forskar mellom anna på bygdeliv, ressursforvaltning, kommunal- og regionalutvikling, samhandling mellom bygd og by og verdikjeda for mat og næringsutvikling.

Kap. 1136 Norsk institutt for bioøkonomi

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
50	Kunnskapsutvikling, formidling og beredskap	267 963	271 785	278 450
	Sum	267 963	271 785	278 450

Post 50 Kunnskapsutvikling, formidling og beredskap

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje fagleg aktivitet i Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO). NIBIO er det største tverrfaglege forskingsinstituttet innanfor landbruk og miljø i Noreg. Det er organisert som eit statleg forvaltningsorgan med særskild fullmakt. Instituttet arbeider med forskning, forvaltningsstøtte og oppdrag i marknaden. NIBIO skal vere nasjonalt leiande i arbeidet med å utvikle kunnskap om bioøkonomi der ulike samfunnsomsyn også inngår. Instituttet har hovudkontor på Ås, og har einingar på 15 stadar i alle landsdelar.

NIBIO har følgjande mål:

Hovudmål: Forsking, innovasjon og kompetanse skal bidra til å nå hovudmåla i landbruks- og matpolitikken

Delmål: Målretta bruk av midlar til forskning og innovasjon

Delmål: Kunnskap og kompetanse er tilgjengeleg for næring og forvaltning

Delmål: Ein effektiv instituttsektor i samspel med andre

Løyvinga skal i første rekkje bidra til målet om at *Kunnskap og kompetanse er tilgjengeleg for næring og forvaltning*. Løyvinga skal nyttast innanfor følgjande faglege innsatsområde: 1) klima, 2) mat- og planteproduksjon, 3) beredskap, plantehelse og mattryggleik, 4) skog og utmark, 5) arealressursar, 6) genressursar, 7) kart og geodata og 8) føretaks-, nærings- og samfunnsøkonomi.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 268,0 mill. kroner på posten.

Mat og planteproduksjon

NIBIO har vidareført ei omfattande utprøving av nye plantesortar i korn, grovfôr- og matvekstar på friland og i veksthus. Det er lansert nye sortar som blir testa under ulike klimaforhold og dyr-

kingsteknikkar for å vurdere deira potensial i produksjon av fôr og mat. Vidare har NIBIO arbeidd mykje med å utvikle løysingar for betre gjødsling som både er minst mogleg belastande for klima og miljø og som tek omsyn til økonomien til bonden. NIBIOs kunnskapsutvikling på planteområdet dekkjer både konvensjonell og økologisk produksjon. Resultata blir formidla raskt til næringa slik at nye sortar og oppdatert kunnskap om utfordringar og moglegheiter enkelt kan takast i bruk. NIBIOs senter for arktisk landbruk bidreg til å gjennomføre satsinga i jordbruksavtalen i 2023 på auka matproduksjon i nord. Mellom anna er det gjennomført ei kartlegging av ressursar i kommunal landbruksforvaltning og ei vurdering av særleg sårbare jordbruksområde i landsdelen. Det har også vore arbeidd med fleire prosjekt knytte til auka bruk av utmark, mat-sikkerheit og beredskap i nord.

Miljø og klima

Program for jord- og vassovervaking i landbruket (JOVA) har gått føre seg i over 30 år. Dette bidreg til kunnskap om prosessar og nivå på jord- og næringsstofftap, i tillegg til tap av plantevern-middel i jordbruksområde gjennom analyse av dei lange tidsseriane med overvaksingsdata. Resultata dannar grunnlag for forvaltninga si prioritering av tiltak mot tap av næringsstoff og forureining av plantevernmiddel. Vidare er det starta eit arbeid med å dekkje kunnskapshol om flytting og etablering av nye jordbruksareal. Siktemålet er å utvikle prinsipp for beste praksis for jordflytting.

Beredskap, plantehelse og mattryggleik

Utvikling av resistens mot plantevernmiddel er ei utfordring for landbruket. NIBIO gjennomfører difor løpande resistensundersøkingar i aktuelle mat-, fôr og prydplankulturar. Vidare har instituttet utført eit omfattande arbeid med å utvikle friskt plantemateriale gjennom diagnostisering av planteskadegjerarar, prognosar og varsling. Tenesta *Varsling Innan Planteskadegjerarar (VIPS)* er sentral for å informere om og kjempe mot planteskadegjerarar i viktige jord- og hagebruksvekstar. Det er starta ei fornying av VIPS med sikte på nye tenester og auka brukarvenlegheit.

Ein viktig del av arbeidet med å sikre god plantehelse er å gi faglege råd til Mattilsynet. NIBIO bidreg òg med faglege innspel til EU om utvikling av regelverket på dette området. I 2023 er det analysert prøver av importert og norskprodusert mat med omsyn til restar av plantevernmiddel.

Målsetjinga er å ha ein effektiv matvarekontroll og trygg mat. Instituttet arbeider kontinuerleg med kompetanseoppbygging innan GMO- og genredigeringsteknologi for å byggje kompetanse om teknologiutvikling og lovregulering nasjonalt og internasjonalt.

Skog og utmark

Innanfor området skog og utmark har NIBIO vidareført arbeidet med *Miljøregistreringar i skog og Landsskogtakseringa*. Data frå *Landsskogtakseringa* er avgjerande for å utarbeide prognosar og framskrivningar av hogstvolum for ulike treslag. Dette er viktig for planlegging av nye industrietableringar og for prioriteringar av utbygging av infrastruktur i skogen. Dataene bidreg òg til overvaksingsprogramma for skogskadar og for hjortevilt.

I 2023 har NIBIO utvikla og forbetra det nasjonale skogressurskartet SR16. Dette er landsdekkjande og blir bruka aktivt av store delar av skognæringa og forvaltninga. NIBIO held også ved like databasen *www.skogskader.no*. Her er det historiske data om skogskadar, og brukarane kan rapportere skadar.

Det er òg utarbeidd årlege data og berekningar som inngår i den norske klimagassrekneskapen. Instituttet har eit vesentleg tal langsiktige feltforsøk i skog. Desse gir moglegheit for mellom anna kontrollerte skogbehandlingsmetodar og kunnskap om langsiktige effektar av desse.

I 2023 gjennomførte instituttet den første felt-sesongen i det nyoppretta programmet for nasjonal jordkarbonovervaking. Dette skal følgje opp FN's krav knytt til skogsjord i klimagassrekneskapen. NIBIO brukar data frå langsiktige feltforsøk i mange nasjonale og internasjonale publikasjonar og til kunnskapsformidling blant skog-eigarar og forvaltning.

I 2023 har NIBIO hatt ei omfattande formidling av forskingsresultat knytte til bruk av tre og til potensialet for auka bruk av tre. Siktemålet er både berekraftig skogbruk og lønsame skog- og trebaserte verdikjeder. Andre innsatsområde har vore auka bruk av bioenergi. Vidare har NIBIO i 2023 utarbeidd rapportar og fagartiklar om mellom anna trevirket sine miljøeigenskapar, potensial for auka bruk av bjørk, karbonlagring i treprodukt, sirkulær bruk av tre i tillegg til hald-barheit og levetid til treprodukt.

På reindriftsområdet har NIBIO levert omfattande bidrag til arbeidsgruppa som har utarbeidd rapporten *Klimatilpassing i reindriften*. Ei anna sentral oppgåve har vore å starte arbeidet med å utarbeide metodikk for konsekvensutgreiingar

knytte til reindrifta. Det har også vore arbeid med uttesting av teknologisk løysing for individmerking i reindrifta med gode resultat.

Arealressursar

Arbeidet med jordsmonnkartlegging har blitt vidareført, og per nå er 59 pst. av all fulldyrka og overflatedyrka jord kartlagt med omsyn til eigenskapar. Dataene blir bruka av Statsforvaltarar, fylkeskommunar, kommunar, landbruksnæringa og utbyggjarar. I 2023 har NIBIO vidareført arbeidet med arealrekneskap for utmark og oppdatert *Informasjonssystem for beitebruk i utmark* (IBU).

I samarbeid med kommunar og landbruksnæringa, har instituttet kartlagt utmarksbeite i ni nye kommunar. Data herifrå er mellom anna viktig for kommunane sitt arbeid med arealplanar, landbruksplanar og beitebruksplanar. Instituttet driv *Overvakingssystemet 3Q* (Tilstandsovervaking og resultatkontroll i jordbruket sitt kulturlandskap). Programmet dokumenterer endringar i arealbruk, kulturminne og kulturmiljø, biologisk mangfald og tilgjengelegheit på eit representativt sett av overvakingsslater.

Instituttet har ei viktig oppgåve i å arbeide med jordovervaking og jordhelse. Dette knytter seg mellom anna til EU-direktiv om jord, som er under utarbeiding. I 2023 utvikla NIBIO ein metode for gjennomføring av eit nasjonalt overvakingssystem for jordhelse.

Genressursar

Gjennom *Norsk genressurscenter* har NIBIO bidrege til god forvaltning av genetiske ressursar innan husdyr, nytteplanter og skogtre. Senteret er eit rådgivande organ for landbruks- og matforvaltninga, og deltek i nordiske og internasjonale organisasjonar i arbeidet med genressursforvaltning. Instituttet har årleg publisert nøkkeltalsrapport som viser status og utvikling i landbrukets genetiske ressursar i Noreg. Genressurscenteret har i 2023 oppdatert *Kuregisteret* med status over bevaringsverdige storfe og sørgt for jamleg samkøying av data frå Kukontrollen og Storfekjøttkontrollen. Genressurscenteret har aktivt følgd opp frivillige aktørar som deltek i genressursbevaringsarbeidet, teke del i fleire fagprosjekt og utarbeidd informasjon med formålet å bevare truga husdyr, nytteplanter og skogtre.

Kart og geodata

I 2023 har instituttet kartlagt og informert om arealressursane i landbruket. Dette bidreg til

betre arealforvaltning og ressursutnytting. Det nasjonale arealressurskartet *AR5* er halde ved like. Dette skildrar tilstanden for arealressursane knytte til jord- og skogbruk, og blir nytta av mange offentlege og private aktørar i samfunnet. Instituttet tilbyr òg gode digitale brukartenester som *Gårdskart*, *Kilden*, *Arealressursstatistikk* og *Arealbarometer*.

Føretaks-, nærings- og samfunnsøkonomi

Gjennom *Driftsgranskningar for jord- og skogbruk* har NIBIO utarbeidd oppdatert informasjon om den økonomiske utviklinga i landbruket og på gardsbruk der ein vesentleg del av inntekta kjem frå jord- og skogbruk. Driftsgranskningane gir ein årleg status for inntekter, kostnader, investeringar og arbeidsinnsats. Dette gir grunnlag for å evaluere innverknaden av både politiske vedtak og andre rammevilkår på gardsnivå for ulike produksjonsformer. I 2023 har data frå driftsgranskingsmaterialet òg blitt brukt i arbeidet med å utarbeide ny gjødselsforskrift, i fleire forskingsprosjekt og i ei rekkje nasjonale utgreiingar.

I tillegg leverer driftsgranskningane datagrunnlaget for *Budsjettnemnda for jordbruket* sine referansebruksberekningar. NIBIO er sekretariat for *Budsjettnemnda for jordbruket*, og har saman med nemnda utarbeidd talmaterialet som jordbruksforhandlingane byggjer på.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 278,5 mill. kroner. Innanfor løyvinga på posten er desse områda særleg prioriterte:

Klima

NIBIO skal vidareutvikle klimarelevant kompetanse innanfor jordbruk, skogbruk, reindrift, arealbruk og arealplanlegging. Dette gjeld særleg opptak og utslepp av klimagassar i landbruket, karbonlagring i landøkosystema, konsekvensar av arealbruk og arealbruksendringar og tilpassing til eit klima i endring. *Klimautvalet 2050* leverte sin rapport i oktober 2023. NIBIO vil vere ein sentral aktør i oppfølginga av dette arbeidet.

Mat og planteproduksjon

Løyvinga skal bidra til utvikling av kunnskap om auka produktivitet, betre kvalitet og lønsam planteproduksjon under ulike dyrkings- og klimaforhold. I dette ligg òg utvikling av kunnskap for å

fremje økologisk produksjon. Vidare er det behov for kunnskap som gir redusert bruk og redusert risiko ved bruk av kjemiske plantevernmidler og meir bruk av alternative metodar til erstatning for plantevernmidler. Det er behov for kunnskap som styrkjer grunnlaget for godkjenning av plantevernmidler i Noreg, inkludert kunnskap om effektar på miljø under norske forhold. NIBIO skal vidare utvikle kunnskap som skal bidra til auka bruk av norske fôrressursar. Løyvinga skal òg bidra til å få fram effektive verkemiddel frå forvaltninga si side slik at dei politiske måla for norsk jord- og skogbruk, inkludert miljø- og klimapolitiske mål, blir nådde.

Beredskap, plantehelse og mattryggleik

NIBIO skal prioritere kunnskap om planteskadegjerarar og ha beredskap for å kunne handtere sjukdommar og skadeorganismar som trugar den gode plantehelsa i Noreg. Løyvinga skal bidra til beredskap og kompetanse om verkemåtar og verknader av ulike plantevernmidler og andre innholdsstoff i planter som potensielt er skadelege. Som nasjonalt referanselaboratorium skal NIBIO ha kapasitet til å utføre analysar for restar av plantevernmidler og for planteskadegjerarar.

Skog og utmark

Landsskogtakseringa, som gir oversikt over skogressursane i Noreg, skal framleis ha høg prioritet. Det same gjeld FoU-arbeid knytt til miljøregistreringar i skog og utvikling av skogbruksplanlegginga.

Arbeidet med kartløyvinga *Skogportalen* skal førast vidare. Kartløyvinga gir ressurs- og miljøinformasjon for næring og forvaltning, og står sentralt i den kunnskapsbaserte skogforvaltninga. NIBIO har òg i oppgåve å halde dokumentet *Bærekraftig skogbruk i Norge* oppdatert.

Langsiktige feltforsøk på eit utval norske treslag skal framleis prioriterast. Feltforsøka er sentrale for historisk dokumentasjon av skogutviklinga, og dei bidreg til eit berekraftig skogbruk og gir kunnskap om rolla skogen har i klimapolitikken. Det er framleis naudsynt å etablere nye langsiktige forsøksfelt for skogproduksjonsforskning. NIBIO skal òg delta i internasjonalt samarbeid om skog og ha ansvaret for rapportering på området.

NIBIO skal halde fram med å utvikle kunnskap om klimaendringar og behovet for klima-

tilpassingar innanfor skogbruk, jordbruk og arealbruk. Kunnskapen skal gi grunnlag for å utvikle effektive tiltak og verkemiddel for å redusere klimagassutslepp, og vise økonomiske konsekvensar av tiltaka. NIBIO skal bidra til klimarapportering og utrekningar knytte til klimarammeverket for skog- og arealsektoren i avtalen med EU.

Instituttet skal framleis ha beredskap knytt til funn av skadar på skog i ein tidleg fase, både for å hindre at nye skadegjerande soppar og insekt etablerer seg i Noreg, og for å finne tiltak mot spreiding av dei som allereie har etablert seg. NIBIO skal òg bidra med relevant kunnskap til beredskapsarbeidet i skogbruket, til dømes kunnskap som er til nytte ved skogbrannberedskap, skadekartlegging og opprydding etter storm. Instituttet skal føre vidare arbeidet knytt til berekraftig forvaltning og bruk av utmarksressursar og næringsutvikling på dette området.

Arealressursar

Løyvinga skal nyttast til vedlikehald av det nasjonale arealressurskartet *AR5, Landsskogtakseringa*, Arealrekneskapen for utmark og reindrifta sine arealbrukskart. I dette arbeidet inngår mellom anna kartlegging av jordsmonn, eit internasjonalt forankra overvakingsopplegg for skogskadar og vegetasjonskartlegging for å betre utnyttinga av beiteressursane. Vidare inngår systematisk overvaking av miljøverdier i kulturlandskapet. NIBIO vil òg få i oppgåve å føre vidare arbeidet med statistikk om utmarks- og landbrukseigedommar.

Genressursar

For norsk landbruk er det viktig at produsentane i framtida har eit tilstrekkeleg genetisk mangfald å hauste av når mat og andre landbruksprodukt skal produserast. I den samanhengen skal NIBIO bidra med kunnskap for ei effektiv forvaltning av dei genetiske ressursane i landbruket og bidra til å setje i verk nasjonal tiltaksplan som operasjonaliserer strategi for bevaring og berekraftig bruk av landbruket sine genressursar. NIBIO skal overvake statusen til nasjonale genressursar og rapportere i saker som gjeld desse, nasjonalt, nordisk og internasjonalt. Prioriterte oppgåver i 2025 vil vere å ferdigstille organisering av eit nytt nasjonalt bevaringssystem for klonformerte planter og støtte tiltak for auka tilbod av oppformerings- og avlsmateriale av bevaringsverdige husdyrassar, planter og skogtrær til produsentane.

Kart og geodata

NIBIO skal utvikle nettbaserte kart- og geodata-tjenester ut frå behova til ei rekkje aktørar i samfunnet, både i og utanfor sektoren. Ny statistikk og nye temakart vil bli utvikla i tråd med behova. NIBIO forvaltar òg kart for Landbruksdirektoratet som viser reindrifta sin arealbruk.

Instituttet har ansvar for landbruket sitt bidrag til Geovekstsamarbeidet. Vedlikehald av arealressurskarta, løysinga for Noreg i bilete og regelmessig nasjonal omløpsfotografering, skal samla sett bidra til god dekning av detaljerte kart og flybilete over jord- og skogareala. Kommunane vil få kunnskapsstøtte til oppdatering og vedlikehald av karta.

NIBIO skal bidra til å vedlikehalde og utvikle fellesløysingane i den geografiske infrastrukturen. Det internasjonale samarbeidet på kartområdet, som instituttet deltek i, blir ført vidare.

Arbeidet med å delta i *Copernicus*, som er EU sitt program for jordobservasjon, blir ført vidare. NIBIO og Statens kartverk vil bidra i utviklinga av landtenesta i *Copernicus*. Noreg er òg med på utviklinga av *Galileo*, eit europeisk system for satellitnavigasjon. Instituttet skal i denne samanhengen yte kompetansestøtte innanfor landbruksrelaterte tema.

Føretaks-, nærings- og samfunnsøkonomi

NIBIO har eit særskild ansvar for økonomisk statistikk, utgreiing og forskning som omfattar både eit samfunnsøkonomisk og eit føretaksøkonomisk perspektiv på landbruket. Instituttet skal levere eit godt kunnskapsgrunnlag for økonomiske og politiske avgjerder i sektoren. NIBIO skal òg utarbeide materiale som grunnlag for arbeidet til *Budsjettnemnda for jordbruket*, og ha rolla som sekretariat for nemnda etter avtale med departementet. I tillegg får instituttet ein del særskilde utgreiingsprosjekt av departementet.

Naturfaglege og landbruksfaglege tema skal setjast inn i eit samfunnsmessig perspektiv for å styrkje relevansen av instituttet sin kunnskapsproduksjon og formidling. Det er viktig å sikre god kompetanse knytt til Driftsgranskingane og gardsøkonomi. Utviklinga i internasjonale råvaremarknader, endringar i handelspolitiske rammevilkår og konsekvensane dette har for norsk landbrukspolitikk og matproduksjon, er aktuelle tema for kunnskapsutvikling i åra framover.

Data frå driftsgranskingane og totalalkylen er ein del av den nasjonale statistikken i Noreg, og departementet legg vekt på at statistikkane òg blir brukte til forskning og utgreiing. Arbeidet med å oppgradere og fornye IKT-systema til Budsjett-nemnda og Driftsgranskingane skal halde fram i 2025.

Kap. 4136 Norsk institutt for bioøkonomi

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
30	Husleige	19 915	20 935	21 437
	Sum	19 915	20 935	21 437

Posten gjeld husleige for eigedommar NIBIO leiger av Landbruks- og matdepartementet. Inntektene i 2023 var 19,9 mill. kroner. Departementet

gjør framlegg om ei løyving på 21,4 mill. kroner for 2025.

Kap. 1137 Forsking og innovasjon

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
54	Næringsretta matforskning m.m.	228 180	225 000	240 000
70	Innovasjonsaktivitet m.m., <i>kan overførast</i>	2 818	2 920	2 997
71	Forskingsaktivitet – Noregs forskingsråd, <i>kan overførast</i>	200 090	184 156	204 327
72	Grunnløyvingar til forskingsinstitutt – Noregs forskingsråd	203 087	207 760	213 016
	Sum	634 175	619 836	660 340

Post 54 Næringsretta matforskning m.m.**Formål med løyvinga**

Løyvinga skal dekkje forskning innanfor produksjon av nærings- og nytingsmiddel, i tillegg til produksjon av fôrkorn til husdyr. Fondet sine midlar blir forvalta av eit styre samansett av representantar frå heile verdikjeda for mat. Sentrale fagområde er mat- og planteproduksjon, klima, miljø og berekraft, auka konkurransekraft og meir effektiv ressursbruk i sektoren. Løyvinga skal i hovudsak tildelast næringsrelevante forskingsprosjekt etter open utlysing og konkurranse. Løyvinga dekkjer òg matforskingsinstituttet Nofima AS sine fleirårige strategiske program.

Løyvinga er finansiert av forskingsavgifta på landbruksprodukt, jf. kap. 5576, post 70, og blir forvalta av eit styre som er oppnemnt av departementet.

Rapportering 2023

Avgiftsinnbetalinga i 2023 blei 228,2 mill. kroner, og dette blei overført til Fondet for forskingsavgift på landbruksprodukt. I løpet av året blei 19 forskingsprosjekt avslutta og 65 nye prosjekt innvilga. Ved starten av 2024 hadde ordninga 140 pågåande prosjekt i si portefølje.

I samarbeid med styret for forskingsmidlar over jordbruksavtalen (JA), blei det i 2023 lyst ut 180 mill. kroner til samarbeidsprosjekt og 75 mill. kroner til innovasjonsprosjekt i næringslivet. Fondet sine midlar skal bidra til å nå dei landbruks- og matpolitiske hovudmåla og støttar forskning frå primærleddet til industri- og forbrukarleddet. Resultata frå prosjekta gir viktige bidrag til både forvalt-

ning og næringsutvikling. Styret har over fleire år prioritert dei landbrukspolitiske måla i utlysing av midlar til nye forskingsprosjekt. Styret vurderer at prosjektporteføljen for 2023 treff desse, og deira tilhøyrande delmål, godt. Særleg klima og miljø har vore løfta fram som viktige område der det er behov for meir kunnskap. Dette har auka den delen av pågåande prosjekt som støttar opp om målet berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar.

I 2023 fekk matforskingsinstituttet Nofima AS 75,3 mill. kroner frå fondet til fire fleirårige strategiske program. Programma tek for seg område som sunnare mat, ein berekraftig matindustri, auka innovasjon i industrien og trygg og haldbar mat. Styret for ordninga har òg tildelt 3,0 mill. kroner til MILJØFORSK i Noregs forskingsråd.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 240,0 mill. kroner. Departementet gjer òg framlegg om ei meirinntektsfullmakt mellom kap. 1137, post 54 og kap. 5576, post 70, jf. vedtak II.

**Post 70 Innovasjonsaktivitet m.m.,
kan overførast****Formål med løyvinga**

Løyvinga skal dekkje innovasjonsaktivitet i landbruks- og matsektoren.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 2,8 mill. kroner på posten. Dette blei gitt som tilskott til landbruket sitt

klima- og energisenter ved Mære landbruksskole for å vidareutvikle senteret som ein FoU-arena der nye klimaløysingar, for og med landbruket, skal utviklast og visast fram. Tilskottet er brukt til å leggje til rette for demonstrasjonsanlegg, forskning, utviklingsprosjekt og kompetanseformidling.

Kompetanseformidling har hatt merksemd i 2023, og senteret har lukkast med ein vesentleg auke i deltakarar på kurs, webinar, føredrag og omvisingar.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 3,0 mill. kroner. Løyvinga vil bli nytta som tilskott til landbruket sitt klima- og energisenter ved Mære landbruksskole.

Post 71 Forskingsaktivitet – Noregs forskingsråd, kan overførast

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje forskingsaktivitet i regi av Noregs forskingsråd. Løyvinga skal bidra til å nå hovudmåla på landbruks- og matområdet, inkludert dei forskingspolitiske delmåla.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 200,1 mill. kroner på posten. Noregs forskingsråd (Forskingsrådet) har i 2023 følgd opp departementet sine føringar om bruk av midlane både gjennom utbetaling til pågåande forskingsprosjekt og tildeling til nye forskingsprosjekt.

Rapporteringa nedanfor gir ei oversikt over bruk av Landbruks- og matdepartementets forskingsmidlar via Forskingsrådet i 2023. Del III av proposisjonen har ei meir utfyllande rapportering på resultat og verknader av forskingsløyvingane.

Tildelingane frå Landbruks- og matdepartementet har i 2023 følgd opp dei langsiktige prioriteringane i *Langtidsplanen for forskning og høgere utdanning (2019–2028)*. LMD sine midlar omhandlar fleire fag- og temaområde, og er særleg relevante for oppfølging av det overordna målet *Styrkt konkurransekraft og innovasjonsevne*, og dei tematiske prioriteringane *Mogleggjerande og industrielle teknologiar* og *Klima, miljø og miljøvenleg energi*.

Løyvingar til forskning over Landbruks- og matdepartementet sitt budsjett har i hovudsak blitt disponert av porteføljen *Landbasert mat, miljø og bioressursar*, og *delporteføljen Mat og bioressursar*

(*BIONÆR*). Porteføljen dekkjer forskning og innovasjon innanfor områda mat, bioressursar, naturmangfald og miljø. I 2023 tildelte departementet om lag 184 mill. kroner til BIONÆR, som hadde 178 aktive prosjekt.

BIONÆR skal bidra til å finansiere forskingsprosjekt innanfor jordbruk, skogbruk, reindrift og andre landbaserte bioneringar. Resultata frå prosjekta gir viktige bidrag både til forvaltning og næringsutvikling, og legg grunnlaget for nye løysingar, til dømes innan klimatilpassing i eksisterande og nye næringar.

Forskingsinnsatsen har i 2023 vore retta inn mot berekraftig produksjon av nok, sunn og trygg mat basert på norske ressursar, i tillegg til innsats for å redusere utslepp av klimagassar og ta vare på miljø og naturmangfald. I tillegg har innsatsen blitt vidareført på områda god plante- og dyrehelse og dyrevelferd, og redusert forbruk av antibiotika.

Midlar frå departementet bidreg til å følgje opp ulike prioriterte område innan fornybar energi. To prosjekt innan bioenergi blei tildelt midlar i 2023.

Løyvinga til Forskingsrådet går òg til forskning for å auke konkurransekraft og verdiskaping for etablerte næringar og nye verdikjeder, med opphav i bioressursane. Dette har vore følgd opp gjennom utlysing av samarbeidsprosjekt og innovasjonsprosjekt. Det blei mellom anna innvilga tre nye innovasjonsprosjekt på området berekraftig fôr til husdyr. Desse tre prosjekta skal ta utgangspunkt i å bruke engvekstar, mykoprotein og CO₂ som utgangspunkt for framstilling av berekraftig fôr.

Auka internasjonalisering står sentralt i tildelingar over departementet sitt forskingsbudsjett. Landbruks- og matforskning har hatt solid gjennomslag i utlysingane til EUs rammeprogram for forskning og innovasjon, *Horisont Europa*, i 2023, mellom anna innan områda mat og sirkulær bioøkonomi. Noreg deltek i ei rekkje europeiske partnerskap som er retta mot store utfordringar som Noreg deler med samarbeidslanda og som ikkje kan løysast aleine. Landbruks- og matdepartementet sine midlar blir nytta i internasjonale forskningssamarbeid mellom anna innan klima- og miljø, mattryggleik, mat- og ernæringstryggleik, mat og helse og omstilling til eit grønar samfunn.

For å sørge for ei heilskapleg forvaltning av dei samla forskingsmidlane i landbrukssektoren, samarbeider Forskingsrådet med styret for *Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter* og styret for *Forskingsmidler over jordbruks-*

avtalen, mellom anna om samordning av prioriterte innsatsområde. Dei to forskingsstyra sine midlar blir omtalte under kap. 1137, post 54, og kap. 1150, post 50.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 204,3 mill. kroner på posten for 2025. Departementet føreslår òg ei tilsegnfullmakt på 556,7 mill. kroner knytt til posten, jf. forslag til vedtak IV. Dette inneber at Forskingsrådet kan gi 215 mill. kroner til nye forskingsprosjekt i 2025 (tilsegnsramma).

Stortinget har slutta seg til at Forskingsrådet frå og med 2025 skal bruttobudsjetterast med tilsegnfullmakter, jf. Innst. 12 S (2023–2024).

I den nye budsjettmodellen vil det i dei årlege budsjetta bli fremja forslag om éi *løyving* og éin *tilsegnfullmakt* for kvart departement sine tilskottpostar til Forskingsrådet. *Løyvinga* vil bestå av estimat for utbetalingar i 2025 av tidlegare gitte tilsegn og utbetaling av nye tilsegner gitt i 2025. *Tilsegnfullmakta* viser samla beløp for tidlegare inngåtte tilsegner og nye tilsegner, som kjem til utbetaling etter 2025. Summen av nye tilsegner som Forskingsrådet kan gi i 2025 er kalla *tilsegnsramma*, og utgjer ein del av *tilsegnfullmakta*. Det er *tilsegnsramma* som definerer kor mykje ny aktivitet som kan setjast i gang i 2025, ikkje *løyvinga*. For nærare omtale av den nye budsjettmodellen, sjå kap. 10 i Kunnskapsdepartementets Prop. 1 S (2024–2025).

Forskingsmidlar frå Landbruks- og matdepartementet skal over tid bidra til å nå dei fire landbruks- og matpolitiske hovudmåla; matsikkerheit og beredskap, landbruk over heile landet, auka verdiskaping og berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar, og dei forskingspolitiske delmåla, som er omtalte i kat. 15.20. Departementet er oppteke av at resultat frå forskinga blir teke i bruk. Det vil difor vere ei overordna prioritering at virkemidlane bidreg til dette.

Departementet legg særleg vekt på forskning, innovasjon og ny teknologi som bidreg til sunn og trygg mat basert på norske ressursar, og til auka sjølvforsyning i tråd med ambisjonane i Meld. St. 11 (2023–2024) *Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmoglegheitene i jordbruket*.

Det målretta samfunnsoppdraget om berekraftig fôr vil gi viktige bidrag til dei overordna landbruks- og matpolitiske hovudmåla og ambisjonane i Meld. St. 11 (2023–2024). Regjeringa

føreslår å styrkje innsatsen for å følgje opp samfunnsoppdraget med totalt 15 mill. kroner i 2025. Av desse er 10 mill. kroner retta mot ei fellesutlysning for å styrkje forskingsinnsatsen på fôrområdet, i tillegg til midlar til ei kunnskapsoppsummering for å identifisere eventuelle viktige kunnskapshol for det vidare arbeidet med regelverksarbeid. Midlane skal fordelast likt mellom Landbruks- og matdepartementet (kap. 1137, post 71) og Nærings- og fiskeridepartementet (kap. 920, post 72). I tillegg, for å sikre framdrift og kontinuitet i samfunnsoppdraget, er det føreslått å løyve 5 mill. kroner over Kunnskapsdepartementets kap. 285, post 21 (Spesielle driftsutgifter Noregs forskingsråd). Midlane skal dekkje sekretariatsfunksjonen, ein nasjonal konferanse om berekraftig fôr, i tillegg til kostnader for styringsgruppa og eventuelle ekspertgrupper.

Vidare skal midlane på posten leggje grunnlag for teknologiutvikling, auka produktivitet og best mogleg utnytting av tilgjengelege ressursar, inkludert kunnskap innan agronomi og om korleis landbruket blir påverka av og best kan tilpassast eit endra klima. For å utnytte det norske ressursgrunnlaget fullt ut, er det avgjerande med nye og forbetra produksjonsmetodar og kunnskap som gjer det mogleg å tilpasse produksjonen til regionale forhold.

Ny kunnskap skal òg bidra til auka foredling og meir effektiv utnytting av landbruket sine mange fornybare biologiske ressursar, og med det nye grøne arbeidsplassar over heile landet. Auka utnytting av dei biologiske ressursane set òg krav til oppdatert kunnskap om berekraftig bruk av areal, der omsyn til miljø og klima blir balansert mot omsyn til næringsutvikling.

I tillegg skal midlane bidra til kunnskap for å oppretthalde god dyrehelse og dyrevelferd, eit lågt forbruk av antibiotika, og trygg bruk av ulike bioressursar i sirkulære kretsløp. Det same gjeld kunnskap om samanhengen mellom plantehelse, dyrehelse, folkehelse, matproduksjon og miljø (*Êi-helse*).

Midlane skal òg bidra til internasjonalt forskningssamarbeid, mellom anna gjennom støtte til sektoren si deltaking i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon, *Horisont Europa*, og partnerskap som støttar opp under dei landbruks- og matpolitiske måla.

Departementet er oppteke av at midlane blir sett i samanheng med tildelingar frå Fondet for forskingsavgift på landbruksprodukt og forskingsmidlar over jordbruksavtalen, jf. kap. 1137, post 54, og kap. 1150, post 50.

Post 72 Grunnløyvingar til forskingsinstitutt – Noregs forskingsråd

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje grunnfinansiering m.m. av Norsk institutt for bioøkonomi, Veterinærinstituttet og Institutt for rural- og regionalforskning. Forskingsrådet har ansvaret for fordelinga av grunnfinansieringa.

Løyvinga skal dekkje langsiktig kunnskaps- og kompetansebygging og stimulere til høg vitskap-

leg kvalitet, internasjonalisering og samarbeid innan heile breidda av institutta sine faglege aktivitetar. Dei skal òg bidra til ein sterk instituttsektor i landbruks- og matsektoren som kan tilby forskning av høg internasjonal kvalitet til næringslivet og forvaltninga. Løyvinga skal nyttast i tråd med retningslinene for statlege grunnløyvingar til forskingsinstitutt.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 203,1 mill. kroner på posten.

Tabell 5.1 Økonomiske nøkkeltal for landbruks- og matforskinginstitutta for 2023

	Drifts- inntekter	Drifts- resultat	Grunn- løyving i 2023 ¹	Løyving disponert til strategiske instituttsatsingar	Grunnløyving per forskar- årsverk	Grunnløyving i pst. av drifts- inntektene
	mill. kr	mill. kr	mill. kr	mill. kr	mill. kr	pst.
NIBIO	924	-2,5	161,4	26	0,46	17
Veterinærinstituttet	580,6	4,4	36,2	13,8	0,24	6
Ruralis	51,6	0,1	9	2,3	0,38	17
Sum	1 556,2	2	206,6	42,1		

¹ Tala er rekneskapsførte inntekter, og viser forbruk. Tal kan difor avvike frå løyving i 2023. Inneheld òg eventuelt Retur-EU midlar.

Kjelde: Årsrapport 2023 Primærnæringsinstitutta, Noregs forskingsråd

Tabell 5.2 Oversikt over personale og publisering ved landbruks- og matforskinginstitutta for 2023

	Samla årsverk	Forskarårsverk som del av samla årsverk	Tilsette med dr. grad. per forskarårsverk	Publikasjonspoeng per forskarårsverk
		pst.	forh. tal	forh. tal
NIBIO	696	50	0,83	0,82
Veterinærinstituttet	286	54	0,94	0,59
Ruralis	28	83	0,81	1,33
Sum	1 010			

Kjelde: Årsrapport 2023 Primærnæringsinstitutta, Noregs forskingsråd.

Norsk institutt for bioøkonomi

I 2023 fekk Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) 145,6 mill. kroner i grunnløyving, i tillegg til 7,9 mill. kroner i husleigekompensasjon. Instituttet hadde 696 utførte årsverk, mot 654 i 2022.

I 2023 er grunnløyvinga disponert til langsiktig kunnskaps- og kompetansebygging, i tillegg

til auka vitskapeleg kvalitet og internasjonalt samarbeid. NIBIO er inne i eit generasjonsskifte og rekruttering har vore ei sentral prioritering. Fleire nye, kompetente medarbeidarar styrkjer posisjonen til instituttet, og gjer det mogleg å handtere større oppgåver innan forskning. Til dømes har grunnløyvinga finansiert to PhD-stipendiatar, om karbonbinding og nitrogen-syklusar i landbruksjord; og om effektar av klimaendringar på konkur-

ranse mellom avling og ugras og integrert ugras-handtering. NIBIO har òg brukt løyvinga i 2023 til oppgradering av fasilitetar og investering i ny forskingsinfrastruktur. Til dømes har dei utvikla eit nasjonalt leiande laboratorium for tang- og tare-analysar i Bodø, og kjøpt utstyr til eininga på Apelsvoll til deira system for «automatisert ikkje-destruktiv» prøvetaking og analyse av frukt, bær, korn og potet.

Veterinærinstituttet

I 2023 fekk Veterinærinstituttet 40,4 mill. kroner i grunnløyving. Instituttet hadde 286 utførte årsverk, mot 274 i 2022. Delar av grunnløyvinga har blitt brukt på interne pilotprosjekt, der formålet er å styrkje den vitenskapelig-teknologiske kompetansen til instituttet og ha betre føresetnad for å lukkast i konkurranse om eksterne forskingsmidlar. Grunnløyvinga har vidare blitt brukt som eigendel i strategiske instituttsatsingar, forskingsprosjekt, nettverksbygging og kompetanseutvikling.

Institutt for rural- og regionalforskning

I 2023 fekk Institutt for rural- og regionalforskning (Ruralis) 9,2 mill. kroner i grunnløyving. Ruralis hadde 28 utførte årsverk, det same som i 2022.

Delar av grunnløyvinga har i 2023 blitt brukt til tre strategiske instituttprosjekt. Prosjekta bidreg til å styrkje instituttet på område som kvantitativ analyse og ulike problemstillingar knytte til utviklingstrendar i bygdene. Vidare har løyvinga blitt brukt til finansiering av eigendel i forskingsprosjekt, nettverksbygging og kompetanseutvikling.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 213,0 mill. kroner. Dette vil bli gitt i grunnløyving til dei tre landbruks- og matfaglege forskingsinstitutta. Éin prosent av grunnløyvinga til dei landbruks- og matfaglege institutta skal vere resultatbasert, og tildelast ut ifrå institutta sine skår på indikatorar for kvalitet og relevans. Ein del av løyvinga går òg til husleigekompensasjon til NIBIO.

Programkategori 15.30 Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak

Utgifter under programkategori 15.30 fordelt på kapittel

					(i 1 000 kr)
Kap.	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
1138	Støtte til organisasjonar m.m.	56 552	69 838	72 534	3,9
1139	Genressursar, miljø- og ressursregistreringar	34 973	33 355	34 535	3,5
1140	Haustbare viltressursar – forvaltning og tilskott til viltformål (Viltfondet) m.m.	83 608	85 590	85 890	0,4
1141	Haustbare viltressursar – jegerprøve, tilskott til organisasjonar m.m.	13 278	12 475	13 306	6,7
1142	Landbruksdirektoratet	1 783 024	1 003 018	886 550	-11,6
1148	Naturskade – erstatningar	38 384	140 400	136 300	-2,9
1149	Verdiskapings- og utviklingstiltak i landbruket	123 878	113 646	113 044	-0,5
1150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	24 174 985	26 716 280	28 813 868	7,9
1151	Til gjennomføring av reindrifftsavtalen	180 170	200 000	225 000	12,5
1152	Bionova	37 384	171 184	173 247	1,2
1161	Myndigheitsoppgåver og sektorpolitiske oppgåver på statsgrunn	32 591	33 800	34 693	2,6
Sum kategori 15.30		26 558 827	28 579 586	30 588 967	7,0

Inntekter under programkategori 15.30 fordelte på kapittel

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
4141	Haustbare viltressursar – jegerprøve, tilskott til organisasjonar m.m.	4 745	4 071	4 680	15,0
4142	Landbruksdirektoratet	51 163	50 463	52 381	3,8
4150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	347	50	50	0,0
5576	Sektoravgifter under Landbruks- og matdepartementet	321 180	321 000	337 500	5,1
Sum kategori 15.30		377 435	375 584	394 611	5,1

Mål og strategiar

Budsjettframlegget under programkategori 15.30 omfattar næringsavtalar, verdiskapings- og utviklingstiltak i skogbruket, miljøtiltak, Landbruksdirektoratet, erstatning for naturskade, forvaltning av statsgrunn i skog og utmark, forvaltning av haustbare viltressursar og støtte til organisasjonar. For nærare informasjon om næringsavtalane, sjå Prop. 105 S (2023–2024) *Endringer i statsbudsjettet 2024 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2024)* og Prop. 98 S (2023–2024) *Endringer i statsbudsjettet 2024 under Landbruks- og matdepartementet (Reindriftsavtalen 2024/2025)*, og handsaminga av desse i Stortinget.

Programkategorien rettar seg særleg mot desse hovudmåla; landbruk over heile landet, auka verdiskaping og berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar.

Landbruksdirektoratet står sentralt i gjennomføringa av landbruks- og matpolitikken og er støtte- og utgreiingsorgan for departementet, jf. kap. 1142. Det blir lagt vekt på ei brukarretta og effektiv forvaltning av tilskottsordningar og formålstenlege juridiske verkemiddel i tillegg til kontroll og dokumentasjon.

Kunnskap og vitskapleg dokumentasjon må til for å nå dei landbrukspolitiske måla. Forvaltning av dyrka mark, skog og utmark krev oversikt over areal- og genressursane, noko som er føresetnadar for lønsam drift og kunnskap om berekraftig forvaltning med gode miljøomsyn. Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) er ein sentral leverandør av kunnskap til forvaltning og næringsutøvarar, jf. kap. 1136 og 1137.

Prioriteringar

Prioriteringar i jordbruksavtalen

Jordbruksforhandlingane i 2024 blei gjennomførte kort tid etter at Stortinget handsama Meld. St. 11 (2023–2024) *Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmoglegheitene i jordbruket*. Meldinga og Stortinget si handsaming av denne, la eit nytt grunnlag for forhandlingane på fleire vesentlege punkt, både knytt til sjølvforsyning og til opptrapping av inntektsmoglegheitene.

Avtalepartane bestilte i fellesskap eit nytt talgrunnlag frå Budsjettnemnda for jordbruket 1. november 2023. Nemnda la fram eit omforent talgrunnlag 16. april 2024. Med grunnlag i Stortingets handsaming av Meld. St. 11 (2023–2024) den 18. april, hadde partane behov for ytterlegare berekningar frå Budsjettnemnda. Nemnda la fram ei tilleggsutgreiing til den nye totalalkylen for aktive jordbruksbedrifter 20. april 2024.

Budsjettnemnda si tilleggsutgreiing inneheldt mellom anna ei berekning av gjennomsnittleg normert jordbruksinntekt, inntekta for samanlikningsgruppa og effekten av nedtrapping av talet på timar i eit jordbruksårsverk i like delar til det blir 1 750 timar i 2027, i tråd med vedtaket frå Stortinget. Talgrunnlaget frå Budsjettnemnda inkludert tilleggsutgreiinga, gav partane eit omforent talgrunnlag til bruk ved nivåsamlikning og oppfølging av regjeringa sin opptrappingsplan.

Jordbruket sitt forhandlingsutval la den 27. april fram eit felles krav på vegner av Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Stortingets handsaming av Meld. St. 11 (2023–2024) og det omforente materialet frå Budsjett-

nemnda for jordbruket, låg til grunn for kravet. I kravet prioriterte jordbruket eit kraftig løft i inntektsnivået, auka sjølvforsyning og redusert risiko for den enkelte bonde. Kravet hadde ei økonomisk ramme på 3 930,0 mill. kroner. Dette skulle ifølgje Jordbrukets forhandlingsutval redusere det normerte inntektsgapet på 135 900 kroner per familieårsverk i 2025 med 75 900 kroner.

Staten la, som jordbruket, Stortingets hand-saming av Meld. St. 11 (2023–2024) og det omforente materialet frå Budsjettmemnda til grunn for sitt tilbod. Statens tilbod blei lagt fram 6. mai, og det hadde ei økonomisk ramme på 2 620 mill. kroner. Tilbodet la opp til å redusere det normerte inntektsgapet med 45 300 kroner. I tilbodet la staten vidare opp til ein vesentleg inntektsvekst i mjølkeproduksjonen, auka satsar i velferdsordningane, auka løyvingar til klima-, natur- og miljøtiltak og til plantevekstar til mat og fôr.

Den 16. mai fekk partane brev frå finansministeren, der det stod:

«I arbeidet med statsbudsjettet for 2025 vil jeg utrede om det er grunnlag for en ordning med jordbrukskonto etter modell fra tømmerkontoordningen i skogbruket. Som følge av at forhandlingene om jordbruksoppgjøret pågår, bør forslaget gjøres kjent, slik at det kan være en del av rammebetingelsene i forbindelse med forhandlingene.»

Det blei inngått jordbruksavtale mellom partane den 16. mai 2024. Avtalen har ei økonomisk ramme på 3 015 mill. kroner, og legg til rette for at det normerte inntektsgapet blir redusert med om lag 60 000 kroner per familieårsverk. Avtalen legg til rette for auka inntektsmoglegheiter på om lag 16,5 pst., frå 2024 før jordbruksoppgjeret til 2025. Avtalen blei finansiert ved 627 mill. kroner i endra målprisar frå 1. juli 2024, 2 217 mill. kroner i auka løyving på kap. 1150, 69 mill. kroner i overførte midlar frå 2023 og 102 mill. kroner i auka verdi av jordbruksfrådraget.

Den inngåtte avtalen prioriterte å styrkje økonomien i mjølkeproduksjonen, styrkje velferdsordningane i jordbruket i tillegg til å styrkje klima-, natur- og miljøtiltak. I tillegg stod tiltak for auka sjølvforsyning sentralt, som ei oppfølging av Meld. St. 11 (2023–2024).

Tilskottsramma til Landbrukets utviklingsfond blei auka med 187,0 mill. kroner frå 2024 til 2025 til 2 726 mill. kroner. I tillegg blei tilskottsramma for inneverande år auka med 58 mill. kroner, til Nasjonale tilretteleggingsmidlar og drenering.

Løyvinga til fondet blei auka med 217 mill. kroner til 2 548,6 mill. kroner, 30 mill. kroner meir enn tilskottsramma for tilskott frå fondet, for å styrkje kapital situasjonen i fondet.

Regjeringa har gjennomført fleire tiltak for å redusere konsekvensane av kostnadsveksten for jordbruket, både gjennom ekstraordinære løyvingar etter tilleggsforhandlingar, ekstra midlar til investeringar over Landbrukets utviklingsfond og straumstønad. Saman med auken i løyvingane i statsbudsjettet dei tre siste jordbruksoppgjera, viser dette regjeringa si sterke prioritering av jordbruket, og viljen til å bidra til størst mogleg grad av tryggleik i ei usikker tid.

Avtalepartane blei samde om eit vesentleg og ytterlegare løft for klima-, natur og miljøarbeidet i landbruket òg i dette oppgjeret. Formålet er både å redusere miljøbelastninga frå jordbruket inkludert klimagassutsleppa per produserte eining, og å styrkje miljøgoda som blir produserte av jordbruket. Avsetjinga til ordningar med klima- og miljøeffekt blir auka med 1 164,4 mill. kroner frå 2024 til 2025, og den samla løyvinga til desse ordningane er 10 546,7 mill. kroner i 2025. Oppfølging av klimaavtalen mellom staten og jordbruket blei prioritert, i tillegg til tiltaksplan for Oslofjorden.

Prioriteringar i reindriftspolitikken

I Hurdalsplattforma legg regjeringa til grunn at reindrifta er avgjerande for å bevare samisk kultur, samfunnsliv og språk. Reindrifta har eit potensial for auka verdiskaping. Dette gjeld særleg auka vidareforedling av reinkjøtt, og formidling av reindriftssamisk kultur og levesett. Reindrifta skal utviklast med eit tredelt mål om økologisk, økonomisk og kulturell berekraft.

Reindriftsavtalen 2024/2025 blei inngått mellom staten og Norske Reindriftsamers Landsforbund den 8. februar 2024. Hovudprioriteringane i avtalen er dei direkte tilskotta, varetaking av reindrifta sine areal, klimatilpassing og beredskap.

Hovudmålet for reindriftspolitikken er ei berekraftig reindrift, med delmåla økologisk, økonomisk og kulturell berekraft. Departementet har fastsett kriterium og indikatorar for berekraftig reindrift i Prop. 98 S (2023–2024) *Endringer i statsbudsjettet 2024 under Landbruks- og matdepartementet (Reindriftsavtalen 2024/2025)*. Formålet med å utarbeide kriterium er å ha eit godt grunnlag for å rapportere til Stortinget, og for å kunne vurdere i kva grad måla i reindriftspolitikken er nådde. Kriteria vil vere eit grunnlag for evalueringar av verkemidla og for å vurdere behov for

eventuelle justeringar. Kriteria kan òg på sikt integrerast i styringsdialogen med Landbruksdirektoratet og statsforvaltaren. Status for kriteria og indikatorane skal rapporterast årleg, sjå del III.

Eit reintal som er tilpassa beitegrunnlaget er avgjerande for å nå målet om berekraftig reindrift. Reintalet i både Aust- og Vest-Finnmark reinbeiteområde auka i 2023, og ligg over det øvre fastsette reintalet. Oppfølging av reintalet er ei prioritert oppgåve for reindriftsforvaltninga.

Landbruks- og matdepartementet starta i 2023 arbeidet med ein heilskapleg gjennomgang av reindriftslova. Departementet har hatt ei brei involvering av ulike aktørar i arbeidet, og har gjennomført konsultasjonar med Sametinget og Norske Reindriftsamers Landsforbund, og eit forslag til endringar i lova er sendt på offentleg høyring. Det er føreslått endringar i føresegna om erstatning, endringar som skal leggje betre til rette for det interne sjølvstyret til reindriften, og endringar som skal gi reindriften tilgang til verkemidla i jordskiftelova. Regjeringa vil leggje fram endringar i reindriftslova for Stortinget våren 2025.

Avtalepartane har dei seinare åra etablert ulike rådgivingstenester for reindriftnæringa. Det er etablert ei HMS-teneste, helseteneste for rein og ei rådgivingsteneste i arealsaker. I reindriftsavtalen 2024/2025 er avtalepartane samde om å lyse ut ei utgreiing om rådgiving i reindriftnæringa generelt. Der skal ein sjå nærare på kva behov som finst for rådgiving og korleis dette kan organiserast.

Klimaendringane fører til endringar i driftsmønsteret og uventa hendingar. Frekvensen av periodar med låste beite har auka vesentleg, og slike forhold gir auka kostnader og krev investeringar i mellom anna infrastruktur. Landbruks- og matdepartementet og Norske Reindriftsamers Landsforbund har difor etablert ei arbeidsgruppe som skal sjå nærare på organiseringa av arbeidet med beredskap i reindriften og langsiktige tiltak for klimatilpassing.

Tilgang på naudsynte areal er ein føresetnad for at reindriftnæringa skal nå målet om auka produksjon og lønsemd. Varetaking av areala er ei av dei største utfordringane reindriften har i dag. Regjeringa la i desember 2023 fram ei tiltakspakke for reindrift og energi. Bakgrunnen for tiltakspakka var det høge konfliktnivået mellom reindrift og energi, mellom anna i Fosen-saka. Tiltakspakka skal leggje til rette for både utbygging av energi og varetaking av reindriften sine areal. Tiltakspakka består av 24 tiltak på ulike departement sine område, med ulik tidshorisont. Det vil bli gjennomført konsultasjonar om dei enkelte tiltaka.

Landbruks- og matdepartementet skal følgje opp statens forplikting til å skaffe eit tilleggsareal for Fosen reinbeitedistrikt. NIBIO leverte i september 2024 ei utgreiing av moglege tilleggsareal. NIBIOs kartlegging vil vere eit sentralt grunnlag i det vidare arbeidet.

Landbruksdirektoratet har i 2024 lansert nye digitale system for reindriftnæringa. Arbeidet har skjedd over tid, og har vore finansiert frå ulike kjelder. Ein del av finansieringa er gjort gjennom reindriftsavtalen. Reindriftnæringa kan no levere melding om reindrift og sende søknad om direkte tilskott digitalt, også frå mobiltelefon. Det er eit stort framsteg i å tilby gode digitale tenester for reindriftnæringa.

Tap av rein til rovvilt er ei stor utfordring. I enkelte reinbeitedistrikt har det over tid blitt erstatta opp mot halvparten av kalveproduksjonen som tap til rovvilt. Sjølv om tapet blir erstatta, vil det gi negative konsekvensar for den enkelte siidaandel og reindriftsfamilie. Dette fordi endra aldersstruktur i simleflokken kan gi lågare kalvetilgang det etterfølgjande året, med tapte produksjonsinntekter som resultat.

Rovviltpolitikken har innverknad på samisk reindrift. Tiltak som blir sette i verk når det gjeld rovvilt må òg vurderast opp mot dei forpliktingane staten har overfor samane som urfolk. Dette gjeld både materielle forpliktingar til å sikre mellom anna naturgrunnlaget for den samiske reindriften, og prosessuelle forpliktingar som gjeld konsultasjonar og deltaking i avgjerder som kan påverke samiske interesser direkte.

Prioriteringar i skogpolitikken

Skogpolitikken går mellom anna fram av Meld. St. 6 (2016–2017) *Verdier i vekst – Konkurransedyktig skog- og trenæring*, Hurdalsplattforma, strategidokumentet *Skog- og trenæringa – ein drivar for grøn omstilling* og av *Veikart 2.0: Grønt industriløft. Dialogforum for skog- og trenæringa*, i regi av Landbruks- og matdepartementet, er ein arena der representantar frå skog- og trenæringa, forskning og forvaltning deltek. I *Veikart 2.0: Grønt industriløft*, er skog- og trenæringa og anna bioøkonomi peika ut som eitt av fleire særskilde innsatsområde. Målet er å leggje til rette for å skape verdier og lønsame arbeidsplassar i heile landet, auke dei grønne investeringane, auke eksporten frå fastlandet og kutte klimagassutslepp på veg mot lågutsleppssamfunnet. God forvaltning av skogressursane er òg sentralt i klimapolitikken.

Dei økonomiske verkemidla i skogpolitikken er mellom anna skogfond, tilskott til nærings- og

miljøtiltak, tilskott til skogbruksplanlegging med miljøregistreringar, tilskott til skogplanteforedling og tilskott til produksjon av fornybar energi, særleg bioenergi.

Verkemiddelbruken knytt til forbetring av skogsvegnettet og andre infrastrukturtiltak i skogbruket har høg prioritet. Ein god transportinfrastruktur er naudsynt for å styrkje konkurransekrafta til skog- og trenæringa og auke sektoren sitt bidrag til det grønne skiftet i norsk økonomi.

Prioriteringar i forvaltninga av haustbart vilt

Landbruks- og matdepartementet har sidan 2018 hatt ansvaret for forvaltning av haustbare viltressursar etter viltlova, og har som ein del av dette hatt ein eigen styringsdialog med Miljødirektoratet. Regjeringa vedtok i mars 2023 å flytte direktoratsansvaret for haustbare viltressursar frå Miljødirektoratet i Trondheim, til Landbruksdirektoratet i Steinkjer. Det er lagt opp til at endringa blir sett i verk frå 1. januar 2025.

Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet har sidan våren 2020 samarbeidd om ei modernisering av viltlova. Eit forslag til ny viltlov blei sendt på offentlig høyring sommaren 2024. Siktemålet er å leggje fram ein lovproposisjon for Stortinget i 2025.

Landbruks- og matdepartementet vil leggje til rette for oppbygging av kunnskapsgrunnlaget for forvaltning av dei haustbare viltressursane og auka næringsutvikling på området. Arbeid for å dempe interessekonfliktar mellom haustbare viltartar og andre samfunnsomsyn vil òg vere eit prioritert område framover.

Prioriteringar i klima- og miljøpolitikken i jordbruket

Klima- og miljøpolitikken til regjeringa byggjer på at alle samfunnssektorar har eit sjølvstendig ansvar for å leggje miljøomsyn til grunn for sine aktivitetar og for å medverke til at dei nasjonale klima- og miljømåla kan bli nådde. Resultatrapportering for målet berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar er omtalt i del III.

Meld. St. 26 (2022–2023) *Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn*, ligg til grunn for arbeidet med klimatilpassing, både for det sektorovergrepande samarbeidet og for den enkelte sektor, slik som landbruk.

For ei samla omtale av klima- og miljørelevante saker, sjå del III i Prop. 1 S (2024–2025) frå Klima- og miljødepartementet.

Jordbruksavtalen har over fleire år blitt vridd i ei meir miljø- og klimavenleg retning. I jordbruks-

oppgjeret 2024 blei klima-, natur- og miljøinnsatsen ytterlegare styrkt. Regjeringa legg vekt på arbeidet med grøn omstilling og å vareta eit berekraftig landbruk, både knytt til biobasert sirkulær økonomi, arbeid med miljøretta tiltak og reduksjon av klimagassar. Årets jordbruksavtale skal bidra til å følgje opp klimaavtalen mellom regjeringa og organisasjonane i jordbruket og arbeidet med å nå andre miljømål, til dømes innan vassmiljø og kulturlandskap, under dette oppfølging av *Helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden*. Godt drenert jord er avgjerande for å kunne auke matproduksjonen i åra som kjem, og av stor verdi for å tilpasse jordbruket til eit endra klima med meir nedbør. For å imøtekomme det store behovet for tilskott til drenering, blei avtalepartane i årets oppgjær samde om ei særskild satsing på tilskott til drenering. Dette er ei naturleg oppfølging av Meld. St. 11 (2023–2024) *Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmoglegheitene i jordbruket*. Jordbruksavtalen frå 2024 er òg ei oppfølging av regjeringa si satsing på natur, gjennom beiteordningane, setertilskott, og andre ordningar som bidreg til å oppretthalde og betre verdiane i jordbruket sitt kulturlandskap. Totalt blir avsetjinga til ordningar med klima- og miljøverknad på jordbruksavtalen auka med 1 164,0 mill. kroner frå 2024 til 2025. Sjå Prop. 105 S (2023–2024) for nærare detaljar.

Regjeringa vektlegg grøn omstilling og berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar. Regjeringa legg vidare vekt på at tiltak ikkje skal auke dei globale utsleppa og at dei ikkje skal gå ut over matproduksjonen. Intensjonsavtalen om klima som blei inngått mellom regjeringa og organisasjonane i jordbruket i 2019, ligg til grunn for klimaarbeidet i sektoren, jf. Meld. St. 13 (2020–2021) *Klimaplan 2021–2030* og Stortingets handsaming av denne. Regjeringa arbeider nå med ei ny klimamelding for perioden mot år 2035. I tillegg blir det arbeidd gjennom rekneskapsgruppa under intensjonsavtalen med å vidareutvikle kunnskapen om klimatiltak i jordbruket, slik at fleire tiltak på sikt kan innlemmast i utsleppsrekneskapen.

Regjeringa oppretta Bionova i 2023. Bionova er eit prioritert verktøy frå regjeringa si side for å nå klimamåla til Noreg for 2030 og målet om å vere eit lågutsleppssamfunn i 2050 gjennom å bidra til reduserte klimagassutslepp og auka karbonopptak og -lagring. I tillegg skal Bionova bidra til verdiskaping gjennom overgang til ein meir sirkulær bioøkonomi basert på fornybare biologiske ressursar frå land og hav. Det er behov for verkemiddel både innan omlegging til fornybar energi i jordbruket og

verkemiddel som skal byggje opp under verdikjeder for mellom anna fôr, gjødsel og gjenbruk og smarte løysingar for ein effektiv matproduksjon. Sjå kap. 1152 for nærare omtale av Bionova.

Miljøprogramsaftinga i jordbruksavtalen omfattar ei rekkje verkemiddel for å stimulere til meir miljøvenleg drift. For mykje nærings salt er ein av dei tre faktorane som har størst innverknad på våre vassdrag og kystområde. Dei største kjeldene til dette er separate avløpsanlegg som ikkje tilfredsstillar reinsekrava, restutslipp frå kommunale avløpsanlegg og arealavrenning frå jordbruket. Ytterlegare reduksjon av forureining av vatn, som avrenning av jord, næringsstoff og plantevernemiddel, er difor viktig. Samla gjennomføring av ulike tiltak for jordarbeiding, grasdekte areal med meir i kornområda, har redusert erosjonsrisikoen på dei dyrka areala. Strukturendingar og endring i driftsformer gir utfordringar for naturmangfaldet i jordbrukslandskapet og for økosystemtenester levert frå jordbrukslandskapet. Eit variert jordbrukslandskap gir viktige leveområde for mange artar. Ei rekkje ordningar på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå skal sørgje for tiltak og rett skjøtsel av verdifulle landskap, verdifulle artar og naturtypar, i tillegg til å bidra til at status for kulturminne og kulturmiljø i jordbruket blir betra. Tiltak for å betre forholda for pollinerande insekt blir følgde opp i tråd med *Nasjonale pollinatorstrategi og Tiltaksplan for ville pollinerande insekt 2021–2028*.

Regjeringa har som mål å auke CO₂-opptaket i norsk skog. I regjeringa sin klimastatus og -plan, som følgjer som vedlegg til Prop. 1 S (2024–2025), går det fram at regjeringa vil vidareføre eksisterande klimatiltak i skog og vurdere nye klimatiltak som har stort potensial for auka opptak og er enkle å implementere. Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) er i ferd med å slutføre ei kartlegging av årsaker til at skogeigarar avverkar skog før hogstmoden alder. Basert på denne vil det bli vurdert om det er behov for verkemiddel for å fremje seinare hogst med sikte på å styrkje karbonopptaket i skogen. Regjeringa har starta opp arbeidet med å etablere ein meny av ulike tiltak som bidreg til å ta vare på eit mangfald av økosystem i god økologisk tilstand, og skog er første økosystem ut. Som del av arbeidet har regjeringa fått utarbeidd eit felles kunnskapsgrunnlag om den økologiske tilstanden i norsk skog.

Prioriteringar i areal- og ressurspolitikken

Matjorda er ein viktig ressurs for norsk matproduksjon, både i dag og for framtidige generasjo-

nar. Ny jordvernstrategi blei lagt fram for Stortinget i Prop. 121 S (2022–2023) *Endringer i statsbudsjettet 2023 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppkjøret 2023 m.m.)*. Strategien har eit nytt og skjerpa mål for omdisponering av matjord, som seier at omdisponeringa av dyrka mark skal vere maksimalt 2 000 dekar per år. Målet skal vere nådd innan år 2030. Strategien inneheld nye, konkrete tiltak for å nå dette målet. Regjeringa vil følgje opp den nye strategien. Tilskottsordninga for utarbeiding av kommunale jordvernstrategiar blir ført vidare i 2025.

Landbruksdirektoratet vil i 2025 halde fram med å styrkje og utvikle det faglege arbeidet med arealbruken i landbruket knytt til oppgåver innanfor klima og miljø, og den todelte målsetjinga i rovdyrpolitikken.

Regjeringa vil at matjorda skal bli brukt til matproduksjon, og vil leggje til rette for eit levande landbruk i heile landet gjennom verkemidla i eigedomslovgivinga. Regjeringa vil i 2024 fortsetje lovutviklingsarbeidet som er sett i gang. Det gjeld mellom anna forslag til endringar i konsesjonslova og arbeidet med ein gjennomgang av jordlova. Målet med gjennomgangen av jordlova vil vere å styrkje jordvernet generelt ved å sjå på omdisponering som i dag ikkje er underlagt offentleg kontroll, slik som landbruket si eiga nedbygging. Eit anna mål er å forsterke vernet om særleg viktige matproduserande areal. Dette er areal med stort potensial for matproduksjon som ofte ligg nær større byar og tettstadar, og difor er særleg utsett for omdisponering og nedbygging.

Landbruk er ein føresetnad for å ta vare på kulturlandskapet, og dette landskapet gir ei ramme for satsing på kultur, lokal mat, friluftsliv, busetjing og turisme. Jordbruket sitt kulturlandskap er dessutan særleg viktig leveområde for mange artar av planter og dyr. Dei kommunale miljøverkemidla og dei regionale miljøprogramma i jordbruksavtalen skal òg framover bidra til å halde det biologiske mangfaldet og kulturminna i kulturlandskapet ved like. Midlane til slike tiltak er styrkt monaleg. Ordninga i jordbruksavtalen med utvalde kulturlandskap i jordbruket og varetaking av kulturlandskapsverdiane i verdsarvområda, blir ført vidare i 2025. Det er nå 51 område som har status som utvalde kulturlandskap over heile landet, og i 2024 er det 15 år sidan dei første 20 områda blei utvalde. Verdsarven Røros bergstad og Circumferensen, inkludert buffersona, inngår saman med Vegaøyan og Vestnorsk fjordlandskap i ordninga i jordbruksavtalen. Med målretta tiltak og prioriteringar vil ein kunne styrkje landbruket og

med det vareta òg internasjonale pliktar om å ta vare på verdiane i verdsarvområda.

Det genetiske mangfaldet av husdyr, nytteplanter og skogtre er ein avgjerande ressurs for landbruket. Dette mangfaldet utgjer ein vesentleg del av det biologiske grunnlaget for auka matproduksjon og tilpassing til nye behov og utfordringar for landbruket, ikkje minst i møte med klimaendringar. I eit internasjonalt perspektiv vil trugsmåla mot genetisk variasjon hindre utvikling av eit berekraftig landbruk. Endra klima er ei utfordring som vil krevje tilpassa plante- og dyremateriale i landbruket og tilpassa skogtre i skogbruket. Ordninga med tilskott til genressurstiltak bidreg til å oppfylle pliktene Noreg har i *Den internasjonale traktaten for plante-genetiske ressursar*, og i dei vedtekne sektorvise handlingsplanane for husdyr, planter og skogtre under FAOs kommisjon for genetiske ressursar for mat og landbruk. Departementet vil i 2025 følgje opp den nasjonale tiltaksplanen for genetiske ressursar i tråd med strategien for bevaring og berekraftig bruk av genetiske ressursar for mat og landbruk. Dette vil mellom anna innebære tydelegare organisering av bevaringsarbeidet og auka tilrettelegging av tilgang til truga husdyr,

nytteplanter og skogtre for produsentar og hobbybrukarar.

Landbruks- og matdepartementet har ansvaret for Svalbard globale frøhvelv. Frølageret har ei sentral rolle i å sikre tap av frø mangfold globalt og bidreg til mattryggleiken for framtidige generasjonar. Arbeidet bidreg òg til auka forståing for bevaring av genetiske ressursar og det internasjonale samarbeidet om dette.

Departementet vil leggje vekt på eit effektivt nordisk samarbeid for å ta vare på genetiske ressursar i Nordisk genressurssenter (NordGen) og den nordiske partnerskapen for frøforedling. Målet er å styrkje planteforedlinga og nytte dei nordiske genressursane betre.

Avskoging er ei relativt stor kjelde til CO₂-utslepp i Noreg. Ei årsak er nedbygging av areal til bygg og vegar som skjer i regi av mange ulike sektorar. Det er naudsynt med samarbeid på tvers av sektorar for å redusere utsleppa. Landbruks- og matdepartementet har sett i gang arbeid med mål om å redusere nedbygging av areal til landbruksformål. I tillegg vil departementet vurdere verkemiddel for å sikre at endring av arealbruk frå skog til beite byggjer på reelle behov for beiteareal.

Kap. 1138 Støtte til organisasjonar m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
70	Støtte til organisasjonar	43 508	53 462	53 751
71	Internasjonalt skogpolitisk samarbeid – organisasjonar og prosessar, <i>kan overførast</i>	1 159	1 415	1 453
72	Stiftinga Norsk senter for økologisk landbruk	8 046	9 715	9 972
73	Nasjonalt senter for fjellandbruk	2 839	4 246	4 358
74	Opplysningstiltak i landbruket	1 000	1 000	
75	Dyrsku'n			3 000
	Sum kap. 1138	56 552	69 838	72 534

Post 70 Støtte til organisasjonar

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje støtte til organisasjonar på nasjonalt nivå som arbeider innanfor Landbruks- og matdepartementets målområde.

Dette omfattar organisasjonar som

- formidlar kunnskap og fremjar forståing for verdien av landbruk, matproduksjon og matkultur
- synleggjer yrkesmoglegheiter knytte til garden sine ressursar
- fremjar berekraftig landbruk og matsystem, verdiskaping og landbruksbasert næringsutvikling

Løyvinga skal medverke til å halde oppe aktiviteten i organisasjonane, og bidra til eit levande og

aktivt organisasjonsliv lokalt, regionalt og nasjonalt.

Departementet gjer framlegg om løyvingar til organisasjonar direkte i budsjettproposisjonen. Det blir sett krav om årsrapportering i form av årsmelding/årsberetning og revisorgodkjend rekneskap. Dette er grunnlag for oppfølging og kontroll, og skal sendast departementet innan 1. juni påfølgjande år. For organisasjonar som mottok tilskottsbeløp mindre enn 200 000 kroner, er det ikkje sett krav om at rekneskapen skal vere revisorgodkjend.

Ordninga skal forvaltast slik at ho er i tråd med reglane for statsstøtte i EØS-avtalen.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 43,5 mill. kroner på posten, jf. tabell 5.3.

Tabell 5.3 Støtte til organisasjonar i 2023 (i kroner)

Organisasjon	Løyving 2023
4H Norge	7 251 644
Det Kongelige Selskap for Norges Vel	1 273 634
Det Norske Hageselskap	818 108
Det Norske Skogselskap	1 116 345
Dyrebeskyttelsen Norge	373 817
Dyrevernalliansen	694 524
Folkeaksjonen ny rovdyrpolitikk	1 502 418
GMO-Nettverket	1 399 261
HANEN – Næringsorganisasjonen for bygdeturisme, gårdsmat og innlandsfiske	2 020 247
Hest og Helse	214 485
Jordvern Norge	185 887
Kvinner i skogbruket	158 311
Matsentralen Norge	16 483 881
Matvett AS	384 031
Norges Birøkerlag	232 870
Norges Bygdekvinnelag	408 543
Norges Bygdeungdomslag	132 777
Norsk Bonde- og Småbrukarlag, prosjekt «Slipp oss til – Ungdom inn i landbruket»	79 666
Norsk Gardsost	346 240
Norsk seterkultur	167 503
Norske Lakseelver	505 572

Tabell 5.3 Støtte til organisasjonar i 2023 (i kroner)

Organisasjon	Løyving 2023
Spire	91 922
Stiftinga Bondens marked Norge	468 803
Stiftinga Geitmyra matkultursenter for barn	1 360 448
Stiftinga Norsk Kulturarv	326 835
TreSenteret i Trondheim	279 852
Ungt Entreprenørskap Norge	326 835
Vitenparken Campus Ås	2 083 571
Økologisk Norge	2 819 970
Sum	43 508 000

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 53,8 mill. kroner i støtte til organisasjonar, jf. tabell 5.4.

Tabell 5.4 Støtte til organisasjonar i 2024 og budsjettframlegg for 2025 (i kroner)

Organisasjon	Løyving 2024 ¹	Løyving 2025
4H Norge	7 300 000	7 500 000
Det Kongelige Selskap for Norges Vel	1 275 000	980 000
Det Norske Hageselskap	825 000	950 000
Det Norske Skogselskap	1 500 000	1 700 000
Dyrebeskyttelsen Norge	600 000	600 000
Dyrevernalliansen	700 000	700 000
Folkeaksjonen ny rovdyrpolitikk	1 500 000	1 500 000
Foreningen Norske Etologer	50 000	50 000
GMO-Nettverket	1 370 000	1 370 000
HANEN – Næringsorganisasjonen for bygdeturisme, gårdsmat og innlandsfiske	2 030 000	2 030 000
Hest og Helse	350 000	390 000
Jordvern Norge	350 000	0
Kvinner i skogbruket	160 000	160 000
Mat og Helse i skolen	300 000	350 000
Matsentralen Norge	25 007 000	25 007 000
Matvett AS	390 000	500 000
Norges Birøkerlag	235 000	235 000

Tabell 5.4 Støtte til organisasjonar i 2024 og budsjettframlegg for 2025 (i kroner)

Organisasjon	Løyving 2024 ¹	Løyving 2025
Norges Bygdekvinnelag	415 000	500 000
Norges Bygdeungdomslag	300 000	400 000
Norsk Bioenergiforening NOBIO	0	100 000
Norsk Bonde- og Småbrukarlag prosjekt «Slipp oss til – Ungdom inn i landbruket»	130 000	0
Norsk Gardsost	350 000	350 000
Norsk seterkultur	200 000	249 000
Norske Lakseelver	540 000	600 000
Regenerativt Norge	0	80 000
Spire	100 000	100 000
Stiftinga Bondens marked Norge	500 000	525 000
Stiftinga Geitmyra matkultursenter for barn	1 375 000	1 375 000
Stiftinga Norsk Kulturarv	300 000	0
Ungt Entreprenørskap Norge	360 000	500 000
Vitenparken Campus Ås	2 100 000	2 100 000
Økologisk Norge	2 850 000	2 850 000
Sum	53 462 000	53 751 000

¹ Saldert budsjett

Post 71 Internasjonalt skogpolitisk samarbeid – organisasjonar og prosessar, kan overførast

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje medverknad i internasjonale skogpolitiske prosessar og anna internasjonalt skogsamarbeid.

Noreg arbeider for eit forplikande internasjonalt samarbeid for å løyse grenseoverskridande skogpolitiske utfordringar og for å sikre ei berekraftig forvaltning av skog internasjonalt. FN's skogforum (UNFF) er ein sentral arena for dette globalt, mens *FOREST EUROPE* er den sentrale arenaen for samarbeid om skogpolitikk på regionalt nivå i Europa. Det europeiske instituttet for skogforskning (EFI) er ein internasjonal organisasjon der Noreg er medlemsstat og deltek i møte i styrande organ. EFI driv forskning og utgreiing av europeiske skogspørsmål, og er ein sentral aktør i å utarbeide kunnskapsgrunnlag for utvikling av skogpolitikk både nasjonalt og internasjonalt. Det regionale skogsamarbeidet i FN-regi skjer gjen-

nom United Nations Economic Commission for Europe (UNECE) og FN's organisasjon for mat og landbruk (FAO), der Noreg deltek. Noreg er òg medlem i andre regionale gjennom arbeidsgruppa *Working Group on Barents Forest Sector* innanfor Barentssamarbeidet, og eit sirkumborealt samarbeid der òg Canada og USA deltek. Vidare er skog og skogbruk ein del av samarbeidet i Nordisk ministerråd.

Løyvinga dekkjer òg norsk medverknad i andre forum for internasjonalt samarbeid om skogspørsmål. Løyvinga må sjåast i samanheng med løyvinga til Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) på kap. 1136, post 50, som skal dekkje bidrag frå instituttet til internasjonalt skogpolitisk samarbeid.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 1,2 mill. kroner på posten.

Noreg har i 2023 bidrege med 850 000 kroner til eit fond som finansierer verksemda i *Policy Support Facility* under EFI. Programmet koplar forskning og politikktutvikling, og er eit godt bidrag

til kunnskapsutvikling knytt til nasjonal skogpolitikk og europeisk skogpolitisk samarbeid.

The International Union of Forest Research Organizations (IUFRO), eit internasjonalt samarbeid mellom skogforskningsinstitusjonar, arrangerte sin verdskongress i Sverige i 2024. Kongressen blei arrangert i samarbeid mellom dei nordiske og baltiske landa. Noreg støtta arbeidet med 300 000 kroner i 2023.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 1,5 mill. kroner. Hovuddelen av løyvinga vil bli nytta til å føre vidare bidraget til arbeidet i EFL. Løyvinga skal òg nyttast til vidare oppfølging av internasjonalt skogsamarbeid.

Post 72 Stiftinga Norsk senter for økologisk landbruk (NORSØK)

Formål med løyvinga

Norsk senter for økologisk landbruk (NORSØK) er ei privat, sjølvstendig stifting som arbeider for å utvikle økologisk landbruk gjennom forskning, utvikling, formidling, rådgiving og informasjonsarbeid. Fagområda er økologisk landbruk og forbruk, miljø og berekraft og fornybar energi. Løyvinga skal nyttast til utvikling og formidling av kunnskap om produksjon og forbruk av økologisk mat. Ein mindre del av midlane kan gå til forskingsretta arbeid.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 8,0 mill. kroner på posten. Som overordna føring for NORSØK sin bruk av løyvinga for 2023, ligg *Nasjonalt strategi for økologisk jordbruk 2018–2030* og tilhøyrande *Økologiprogram 2019–2030*.

I 2023 har NORSØK formidla kunnskap om økologisk produksjon og forbruk gjennom foredrag på kurs, konferansar og fagdagar, skriftlege artiklar på nettsider og populærvitskaplege artiklar, utarbeidd meir omfattande dokument som fagrapportar og temaark (Faginfo) og utarbeidd informasjonsfilmar. NORSØK leverer mellom anna fast ulike artiklar til fagbladet *Økologisk landbruk* som blir gitt ut av Norsk Landbruksrådgiving. Nettsida *agropub.no* blir driven av NORSØK. *Agropub* hadde 148 000 unike brukarar i 2023, ein nedgang på om lag 7 pst. frå 2022. NORSØK har òg det norske redaktøransvaret for det internasjonale nettstaden *Organic e-print*, der

vitskaplege og populærvitskaplege publikasjonar blir lagde ut.

I 2023 har NORSØK publisert 8 vitskaplege artiklar i tidsskrift med fagfelle vurdering, 8 rapportar i eigen rapportserie, 6 NORSØK-faginfo, 17 informasjonsfilmar og 33 populærvitskaplege artiklar for tidsskrift og nett.

NORSØK er representert i ei rekkje faste samarbeidsforum/arenaer der sentrale aktørar for utvikling av økologisk jordbruk i Noreg møtast. Dei har òg eit breitt samarbeid med forskingsinstitusjonar, organisasjonar, rådgivingsapparat med meir.

NORSØK deltok i 2023 i fleire FoU-prosjekt og utgreiingar, der løyvinga inngår som heile eller delar av finansieringa av prosjekta. I tråd med føringar for løyvinga har NORSØK arbeidd med tematiske satsingar innanfor tema som agronomi, jordkvalitet, planteproduksjon, biologisk mangfald, driftsopplegg i økologisk produksjon, fornybar energi, og småskala matproduksjon og forbruk. Midlane blei òg nytta til arbeid med samarbeid og nettverk og formidling saman med Norsk Landbruksrådgiving. Det er ei vidareføring av den tidlegare satsinga på økologiske føregangsfylke.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 10,0 mill. kroner til NORSØK. Bruk av løyvinga skal vere i tråd med *Nasjonalt strategi for økologisk jordbruk 2018–2030*. Midlane skal nyttast til kunnskapsutvikling og -formidling om produksjon og forbruk av økologisk mat. Ein mindre del av midlane kan gå til forskingsretta arbeid innanfor særskilde tematiske satsingar. NORSØK skal òg halde fram med samarbeidet med Norsk Landbruksrådgiving om å vidareutvikle faglege nettverk for økologisk jordbruk, i tillegg til å styrkje arbeidet med fagområda økologisk frukt og bær, grønsaker, potet, veksthus, korn, mjølk, kjøtt og jord.

Post 73 Nasjonalt senter for fjellandbruk

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje tilskott til eit nasjonalt senter for fjellandbruk. Målet med løyvinga er å fremje eit lønsamt og berekraftig landbruk i fjellområda, med utgangspunkt i fjellbygdene sine særtrekk og fortrinn. Øystre Slidre kommune tok i 2023 over Løken gard vederlagsfritt frå staten for å leggje til rette for eit nasjonalt senter for fjellandbruk.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 2,8 mill. kroner på posten. Senteret tilsette dagleg leiar i desember 2023.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 4,4 mill. kroner til nasjonalt senter for fjellandbruk på Løken gard i Øystre Slidre kommune. Midlane skal gå til senteret sine aktivitetar, som rådgiving, formidling av kunnskap og bygging av nettverk.

Post 74 Opplysningstiltak i landbruket**Formål med løyvinga**

Løyvinga dekkjer tilskott til opplysningstiltak i landbruket. Målet med løyvinga er å gi auka kunnskap og interesse for berekraftig landbruk og for verdien av norsk landbruksproduksjon. Målgruppa for tilskottet er organisasjonar, institusjonar og kommunar som gjennomfører prosjekt innanfor formålet.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 1,0 mill. kroner på posten. Midlane blei kunngjorte, og departementet fekk 27 søknader om tilskott til ulike opplysningstiltak. Fem tiltak fekk tilskott.

Budsjettframlegg 2025

Posten blir avvikla frå og med 2025.

Post 75 Dyrsku'n**Formål med løyvinga**

Løyvinga dekkjer tilskott til Dyrsku'n. Arrangementet er ein viktig, nasjonal samlings- og formidlingsarena for dei som har interesse for norsk matproduksjon, handelsverksemd, jordbruk, skogbruk, lokalmat og reiseliv. Arrangementet framhevar dessutan viktige kvalitetar ved norsk landbruk og matproduksjon, og kan dermed stimulere til auka rekruttering til landbruksnæringa. Løyvinga skal bidra til at Dyrsku'n i større grad skal ha aktivitetar for å fremje lokalmat og aktivitetar knytt til husdyr, og andre utvalde jordbruksaktivitetar. Aktivitetane som kan dekkjast av løyvinga skal vere knytte til varer som ikkje er omfatta av EØS-avtalen, slik at tildelinga ikkje kjem i konflikt med EØS-avtalen sine reglar for statsstøtte.

Rapportering 2023

Posten er ny frå 2025.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 3,0 mill. kroner til Dyrsku'n.

Kap. 1139 Genressursar, miljø- og ressursregistreringar

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
21	Spesielle driftsutgifter – Svalbard globale frøhvelv	12 772	11 934	12 249
50	Miljøregistreringar i skog	6 647	4 824	4 951
70	Tilskott til bevaring og berekraftig bruk av husdyr-, plante og skogtregenetiske ressursar	7 690	7 457	7 654
71	Tilskott til genressursforvaltning og miljøtiltak, <i>kan overførast</i>	7 864	9 140	9 681
	Sum kap. 1139	34 973	33 355	34 535

Post 21 Spesielle driftsutgifter – Svalbard globale frøhvelv

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje drift av Svalbard globale frøhvelv, under dette husleige, driftsutgifter, koordinering av frøinntak og informasjon til depositørar og til omverda. Det globale tryggingsslageret for frø på Svalbard har god oppslutning frå genbankane i verda. Landbruks- og matdepartementet har inngått avtale både med internasjonale jordbruksforskingssentre, nasjonale frøbevaringsinstitusjonar og private frøsamlingar om langsiktig sikringslagring av deira frø på Svalbard. Frøkvelvet blir drifta i eit samarbeid mellom departementet, Nordisk genressurscenter (NordGen) og den internasjonale organisasjonen Global Crop Diversity Trust. Internasjonale aktørar, det internasjonale panelet for frøkvelvet og partsmøte i Den internasjonale plantetraktaten, er støtte-spelarar i drifta av frøkvelvet.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 12,8 mill. kroner på posten.

I 2023 blei det lagt inn totalt 71 895 nye sikkerheitskopiar av frø frå i alt 41 genbankar rundt om i verda. 8 nye genbankar (frå Albania, Kroatia, Nord-Makedonia, Benin, Italia, Armenia, Kenya og Tyskland) tok i bruk frøkvelvet for første gong. På slutten av 2023 var frøkvelvet teke i bruk som sikringslager for frø av 102 genbankar, og i alt 1 267 127 variantar av frø av det totale globale mangfaldet av mat- og jordbruksplanter er sikra på Svalbard. I 2023 blei 15 års drift av frøkvelvet markert på ulikt vis gjennom året. I februar deltok ei rekkje 15-åringar på Svalbard då 20 genbankar verda over la inn nye frø. Ein virtuell tur i frøkvelvet blei utvikla for publikum og andre som ikkje har høve til å komme inn i frøkvelvet som følge av dei strenge tryggingstiltaka. Eit 100 års-prosjekt for overleving av frø i frøkvelvet blei sett i verk i samarbeid med genbankar i mange regionar. På slutten av 2023 har om lag 70 pst. av frøboksane i frølageret fått innhaldsmerking på nanofilm.

I 2023 var interessa frå media, besøkjande og interessantar rundt om i verda tilbake på same nivå som i tida før koronapandemien. Oppfølging av felles kommunikasjonsstrategi og samlande budskap, og dessutan nye informasjonsskilt, var sentrale verktøy for å møte denne interessa. I 2023 blei løyvinga nytta til å dekkje leigekostnader og drift til Statsbygg og til NordGens arbeid med frøhandtering og kontakt med media og depositørar.

Det internasjonale fondet for fordelsdeling fekk òg sitt årlege bidrag på 1,1 mill. kroner på denne posten.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 12,2 mill. kroner til drift av Svalbard globale frøhvelv. Løyvinga kan òg nyttast til tiltak under *Den internasjonale plantetraktaten*.

Post 50 Miljøregistreringar i skog

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje utgifter til kunnskapsutvikling og metodeutvikling innanfor miljøregistreringar i skog. Registreringane skal leggje til rette for at skogbruket kan ta omsyn til biologisk mangfald og andre miljøverdiar ved berekraftig forvaltning av skogressursane.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 6,6 mill. kroner på posten.

Miljøregistreringane er baserte på klassifiseringssystemet *Natur i Norge* (NiN), og det har resultert i kartlagde livsmiljø som gir grunnlag for etablering av nøkkelbiotopar. Nøkkelbiotopane gir grunnlag for miljøomsyn i skogbruket, for miljøsertifiseringa i skogbruket, og blir nytta av skogeigarane for å finne område som kan vere aktuelle for frivillig vern. Meld. St. 6 (2016–2017) *Verdier i vekst – Konkurransedyktig skog- og trenøring* la vekt på auka avverking i skogen. Samstundes blei det lagt vekt på å styrkje varetakinga av miljøomsyn i skogbruket. Registrering av miljøinformasjon i skog blei innført gjennom MiS-kartlegginga i 2001 som ein del av skogbruksplanlegginga. Om lag 75 000 nøkkelbiotopar med eit samla areal på rundt 1,3 mill. dekar er til no sett til side av skogeigarane – i hovudsak som ikkje-hogstområde.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 5,0 mill. kroner. Løyvinga skal gå til vidare kunnskapsoppbygging omkring biologisk mangfald og miljøregistreringar i skogbruksplanlegginga gjennom prosjektet Miljøregistreringar i skog (MiS) ved Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO). Landbruksdirektoratet, som nasjonal fagstyresmakt, har ansvaret for kartleggingsmetodikken og verkemiddelbruken retta mot mellom anna

skogbruksplanlegging med miljøregistreringar. NIBIO skal, på oppdrag frå Landbruksdirektoratet, òg forvalte MiS-data i ein eigen database, og vise dei saman med anna, relevant miljøinformasjon frå ulike kjelder i karttenesta *Skogportalen*. Tenesta er tilpassa bruken til næringa og offentlig forvaltning.

Departementet, Landbruksdirektoratet og MiS-prosjektet ved NIBIO skal framover samarbeide om å følgje opp rapporten *Den eldste skogen og nøkkelbiotopene* (2021), og andre resultat og erfaringar frå forskinga og arbeidet med miljøregistreringane. Oppfølginga skal betre opplegget for registreringane.

Landbruksdirektoratet skal i samarbeid med Landsskogtakseringen følgje opp oppmodingsvedtak nr. 519, jf. dokument 8:40 S (2022–2023) om å sikre at intensjonen med miljøregistreringane er teken i vare, og at miljøregistreringane har tilstrekkeleg kvalitet. Dei har utvikla eit kontrollopplegg som skal gjennomførast i feltsesongane 2024 og 2025. NIBIO tek sikte på å evaluere både miljøregistreringsinstruksjonen og oppfølginga av han etter om lag 20 år med slike miljøregistreringar.

Post 70 Tilskott til bevaring og berekraftig bruk av husdyr-, plante- og skogtregenetske ressursar

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje tilskott til bevaring og berekraftig utvikling og bruk av husdyr-, plante- og skogtregenetske ressursar som har eller kan få verdi for mat og landbruk i Noreg, jf. forskrift om tilskott til genressurstiltak. Midlane blir forvalta av Landbruksdirektoratet.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 7,7 mill. kroner på posten.

Det blei innvilga tilskott til i alt 60 drift- og prosjekttiltak. Alle tilskotta gjekk til aktivitetar som skal sikre genressursane på lang sikt. Døme på dette er tilskott til avslag, bevaringsbesetningar og klonarkiv som tek hand om truga husdyrressursar, og plante- og skogtregenetske ressursar i samarbeid med Norsk genressurscenter. Det blei som tidlegare gitt støtte til drifta av genbanken for verpehøns på Hvam, der dei tidlegare kommersielle verpehønslinene er bevarte i ein levande genbank. Den norske delen av medlemskontingentar i dei europeiske landa sine samarbeidsorgan for genetiske ressursar innanfor nytteplanter

(ECPGR), husdyr (ECPGR) og skogtre (EUFORGEN) blei dekt av posten.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 7,7 mill. kroner. Forskrift om tilskott til genressurstiltak opnar for å gi tilskott til prosjekt i inntil tre år. Forskrifta har òg ein regel om at minst 25 pst. av tilskottet skal haldast tilbake til prosjektet er fullført, og sluttrapport og sluttregnskap er godkjende. Det er difor knytt ei tilsegnfullmakt til posten på 8,0 mill. kroner, jf. tabell 5.5 og framlegg til vedtak IV.

Tabell 5.5 Tilsegnfullmakt for tilskott til genressurstiltak i 2025. (i mill. kroner)

Ansvar 1.1.2024	7,4
+ Venta tilsegn i 2024	7,8
= Sum	15,2
- Venta utbetalingar i 2024	7,5
= Venta ansvar 31.12.2024	7,7
+ Venta nye tilsegn i 2025	8,0
= Sum	15,7
Framlegg til løyving i 2025	7,7
Tilsegnfullmakt i 2025	8,0

Det er ei sentral målsetjing for bruken av midlane å sikre langsiktig bevaring av genetiske ressursar og bidra til iverksetjing av *Nasjonalt tiltaksplan for genetiske ressursar for mat og landbruk (2024–2028)* i tråd med *Nasjonalt strategi for bevaring og berekraftig bruk av genetiske ressursar for mat og landbruk (2019)*. I 2025 vil det bli lagt vekt på at midlane skal støtte opp om eit heilskapleg nasjonalt bevaringsprogram for bevaringsverdige husdyr, nytteplanter og skogtre, og stimulere til auka bruk av slike ressursar for å oppnå effektive og biobaserte innovasjonar i norsk matproduksjon og bidra til auka verdiskaping i Noreg.

Post 71 Tilskott til genressursforvaltning og miljøtiltak, kan overførast

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje støtte til tiltak innanfor målet om berekraftig bruk og eit sterkt vern av areal og ressursgrunnlag i landbruket. Løyvinga

omfattar tiltak for å styrkje nasjonalt og internasjonalt arbeid med å ta vare på og sikre berekraftig bruk av genressursar i jord- og skogbruket.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 7,9 mill. kroner på posten.

Nordisk genressurssenter (NordGen) fekk 1,8 mill. kroner i øyremerkte midlar. Løyvinga har gått til den faglege verksemda i NordGen knytt til husdyr og skogtre, og som er lokalisert i Noreg. Det er eit mål å utnytte synergieffektar som ligg i fagleg kontakt med Norsk genressurssenter ved NIBIO og andre faginstusjonar på Ås.

Norsk Fjordhestsenter og Nasjonalt senter for nordlandshest/lyngshest fekk til saman tildelt 5,1 mill. kroner. Sentera har ansvar for å fremje dei to nasjonale rasane fjordhest og nordlandshest/lyngshest.

Stiftinga Det norske arboret fekk 400 000 kroner til arbeidet med samlingar av tre og buskar som eignar seg for norske forhold, og til formidlingsverksemd.

Landbruksdirektoratet fekk i 2023 færre søknader enn forventa til ordninga med tilskott til kommunale jordvernstrategiar. Ordninga er eit tiltak under revidert nasjonal jordvernstrategi frå 2023. Det blei gitt tilsegn til ni søknader for tiltak i elleve kommunar, på til saman 500 000 kroner.

Den nasjonale kulturlandskapsprisen for 2023 blei tildelt Skjolden beitelag i Mørkridsdalen. Prisen var på 90 000 kroner.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 9,7 mill. kroner. Fordeling av løyvinga på tiltak går fram av tabell 5.6.

Tabell 5.6 Tilskott til genressursforvaltning og miljøtiltak (i 1 000 kroner)

Tiltak	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Genressursforvaltning, inkl. Nordisk genressurssenter (NordGen)	1 800	1 850
Nasjonalt senter for nordlandshest/lyngshest og Norsk Fjordhestsenter	4 950	5 100
Stiftinga Det norske arboret	410	411
Oppfølging av den nasjonale jordvernstrategien	1 850	2 200
Kulturlandskapspris o.a.	130	120
Sum	9 140	9 681

Fleire tiltak som blir finansiert av denne posten bidreg til å oppfylle Noregs bidrag til FN's mål for berekraftig utvikling og bidra til iverksetjing av den Nasjonale tiltaksplanen for bevaring og berekraftig bruk av genetiske ressursar for mat og landbruk i tråd med Nasjonal strategi for bevaring og berekraftig bruk av genetiske ressursar for mat og landbruk: *Forråd av gener – muligheter og beredskap for framtidens landbruk.*

Departementet vil aktivt følge opp samarbeidet under Nordisk ministerråd og i NordGen, mellom anna det nordiske samarbeidet om før-for-edling, som er eit langsiktig tiltak for å utvikle klimatilpassa plantemateriale. Innanfor NordGen er den faglege verksemda knytt til husdyr og skogtre lokalisert i Noreg. Det er eit mål å utnytte synergieffektar som ligg i samlokalisering med Norsk genressurssenter.

Departementet vil føre vidare tilskott til Norsk Fjordhestsenter og Nasjonalt senter for nordlandshest og lyngshest, mellom anna til oppgåver dei utfører i samarbeid med raselaga for å fremje og vareta dei to nasjonale rasane fjordhest og nordlandshest/lyngshest.

Departementet vil føre vidare eit driftstilskott til Det norske arboret. Arboretet bidreg til forskning og undervisning innanfor landbruksrelatert plantekunnskap.

Løyvinga skal òg dekkje tiltak knytte til oppfølging av den nasjonale jordvernstrategien som Stortinget handsama i 2023, under dette tilskott til kommunale jordvernstrategiar og samarbeid med KS (kommunesektoren sin interesseorganisasjon), om auka plankompetanse gjennom SEVS (Sekretariatet for etter- og vidareutdanning i samfunnsplanlegging).

Kap. 1140 Haustbare viltressursar – forvaltning og tilskott til viltformål (Viltfondet) m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Driftsutgifter	13 653	13 129	14 129
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overførast</i>	32 661	32 683	33 183
71	Tilskott til viltformål, <i>kan overførast</i>	37 294	39 778	38 578
	Sum kap. 1140	83 608	85 590	85 890

Løyvingane under kap. 1140

Kapitlet omfattar utgifter til tiltak innanfor viltforvaltninga. Direktoratansvaret for dei haustbare viltressursane blir frå 1. januar 2025 flytta frå Miljødirektoratet til Landbruksdirektoratet, jf. omtale under kap. 1142, post 01.

Kvart år betaler jegerane inn jeger- og fellingsavgifter til Viltfondet. Desse midlane blir inntektsførte på kap. 5576 Sektoravgifter under Landbruks- og matdepartementet, post 72 Jeger- og fellingsavgifter, og blir nytta til tiltak som fremjar viltforvaltninga, jf. Viltlova § 43.

Inntektsløyvingane på kap. 5576 finansierer utgifter til viltforvaltning på kap. 1140 og 1142 under Landbruks- og matdepartementet, og utgifter til nasjonal jaktstatistikk i SSB på kap. 1620, post 01, under Finansdepartementet. For nærare omtale av avgiftene og disponering av inntektene til Viltfondet, sjå kap. 5576.

Løn og godtgjersler til fast tilsette innanfor det statlege verksemdsområdet, når det gjeld arbeidet med haustbare viltressursar, blir ikkje dekte av kap. 1140, men av kap. 1100 Landbruks- og matdepartementet, kap. 1142 Landbruksdirektoratet og kap. 525 Statsforvaltarane.

Bruken av midlane i Viltfondet blir drøfta med representantar for brukarinteressene. Dette må sjåast i samanheng med at arbeidet med konkrete tiltak i mange tilfelle krev innsats frå dei frivillige organisasjonane, og at dei sentrale ledda i desse organisasjonane skal kunne ha synspunkt på disponeringa.

Løyvingane skal nyttast til oppgåver under Landbruks- og matdepartementet når tiltaka er retta mot dei haustbare viltartane, men òg til oppgåver under Klima- og miljødepartementet når tiltaka er retta mot artar som ikkje er rekna som haustbare. Budsjettmidlane blir fordelte mellom haustbare og ikkje-haustbare artar basert på erfaringstal.

Post 01 Driftsutgifter**Formål med løyvinga**

Løyvinga skal dekkje utgifter til løn og godtgjersler for dei statlege villreinnemndene og andre driftsutgifter knytte til viltforvaltninga, som det nasjonale Jegerregisteret i Brønnøysund, og utvikling og drift av betalingstenesta for jegeravgifta. Midlane på posten er i hovudsak retta mot dei haustbare viltressursane.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 13,7 mill. kroner på posten.

Villreinnemndene arbeider for ei langsiktig og berekraftig forvaltning av villrein og leveområda deira. Arbeidet i villreinnemndene er ført vidare. For enkelte av nemndene krev Skrantesjuke (CWD) auka innsats. Arbeidet i Jegerregisteret held fram og blir utvikla vidare gjennom fleire digitaliserte tenester.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 14,1 mill. kroner. Oppfølging av Meld. St. 18 (2023–2024) *Ein forbetra tilstand for villrein* vil krevje auka innsats frå villreinnemndene.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overførast**Formål med løyvinga**

Løyvinga skal dekkje utgifter til faglege prosjekt og oppdrag som blir sikra gjennomførte av Landbruksdirektoratet. Midlane under posten er retta mot større nasjonale tiltak, mellom anna kjøp av tenester. Der regionale eller sentrale styres-

makter set i verk oppdrag hos andre, eller kjøper tenester der det er krav om ulike leveransar, skal utgiftene dekkjast av post 21. Dette gjeld mellom anna nasjonale overvakingsprogram, digitaliseringsprosjekt, forskning og utgreiingar.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 32,7 mill. kroner på posten.

Utgifter til drift og utvikling av Hjorteviltregisteret blir dekte av denne posten. Hjorteviltregisteret er bygd opp for å sikre opplysningar om jegerobservasjonar og felte dyr under jakt. Kommunen er pålagd å nytte dette i si forvaltning og rapportering av data til statistiske formål, mellom anna til SSB. Registeret er òg sentralt i formidling av data om skrantesjukeanalyser. Data frå bestandsovervakingsprogrammet for hjortevilt blir lagra i registeret. Her blir òg informasjon om alle tilfelle som gjeld fallvilt registrert, mellom anna viltpåkøyrslar på veg og bane. Utgifter til ulike forskingsprosjekt på haustbare artar i regi av forskingsinstitusjonar er førte på posten, i tillegg til drift av program for bestandsovervaking av hjortevilt og helseovervaking av vilt. Arbeidet med å digitalisere jegerdokumentasjonen held fram i dialog med brukarinteressene.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 33,2 mill. kroner. Løyvinga i 2025 skal prioriterast til nasjonale overvakingsprogram innanfor vilt-helse og -bestandar, drift og utvikling av *Hjorteviltregisteret*, og naudsynt forskning og utvikling. *Hjorteviltregisteret* er sentralt for varetaking og bruk av data om hjortevilt, både for kommunar og andre. Ved overføringa av ansvar for dei haustbare vilressursane til Landbruksdirektoratet må løysinga for *Hjorteviltregisteret* tilpassast til Landbruksdirektoratet si IT-plattform. Løyvinga må sjåast i samanheng med midlane som blir tildelte som tilskott under post 71.

Post 71 Tilskott til viltformål, kan overførast

Formål med løyvinga

Midlane på posten er retta mot å byggje opp kunnskapsgrunnlaget for forvaltning av viltressursane og auka næringsutvikling. Målet for tilskottsordninga er å medverke til at det blir eit haustingsverdig overskott av vilt, og til å ta vare på produktiviteten og mangfaldet i naturen regionalt og nasjonalt. Tiltaka som blir sette i verk skal

gi betre kunnskap om artar og bestandar og korleis dei kan haustast på den beste måten.

Det kan bli gitt tilskott innanfor område som jakt og jaktmoglegheiter, viltkartlegging, innarbeiding av leveområde for vilt og viltinteresser i kommunale planar etter plan- og bygningslova, samarbeid om viltforvaltninga lokalt og oppretting og drift av lokale samarbeidsråd, forskings- og studentoppgåver og andre særleg prioriterte viltformål. Søknader om tilskott til tiltak som inngår som ein del av eit planbasert arbeid, blir prioriterte.

Innanfor desse rammene skal posten dekkje tiltak i samband med forvaltning av hjortevilt, under dette tiltaksretta undersøkingar, metodeutvikling, tilskott til praktiske tiltak, medverknad til å løyse oppgåver og stimulerings- og informasjonstiltak i regi av organisasjonar og andre.

Vidare skal posten dekkje tiltak i villreinforvaltninga som drift av villreinområda, teljing av bestandar, overvaking, styrking av oppsyn og registrering i villreinområda, og utvikling av driftsplanar. Innbetalte fellingsavgifter skal først tilbake til det enkelte villreinområdet, og midlane skal disponerast av villreinnemnda.

Midlar på posten kan òg gå til tilskott til vilttiltak og prosjekt i regi av regionale og landsomfattande organisasjonar, og lokale vilttiltak og utviklingstiltak som er naudsynte for seinare å kunne setje i verk praktiske tiltak. I tillegg blir tilskottsmidlane som fylkeskommunane nyttar til haustbart vilt, førte på denne posten. Den enkelte fylkeskommune kan etter søknad gi midlar til praktiske tiltak knytte til haustbare artar. Det vil òg kunne tildelast tilskott til sentrale organisasjonar som utfører oppgåver for viltforvaltninga. Fleire av dei store landsdekkjande organisasjonane utfører eit omfattande frivillig arbeid innanfor viltforvaltninga.

I tillegg skal posten dekkje utgifter til overvaking for å sikre kontinuerleg oversikt over bestandsstatus og utvikling av artar og grupper av viltartar. Overvakingsprosjekta skal gi eit årleg oppdatert datagrunnlag for å setje i verk sentrale, regionale og lokale tiltak for forvaltning og justering av verkemiddel og avdekkje kunnskapsbehov.

Kontroll og oppfølging skjer ved at mottakarane av tilskott leverer sluttrapportar, rekneskap og eventuelt framdriftsrapportar med rekneskap. Det blir gjort ein formalia- og sannsynskontroll av rapportane og rekneskapane. Den faktiske verknaden av tilskotta kan ikkje vurderast frå år til år, men må vurderast i eit langsiktig perspektiv og i samanheng med andre verkemiddel og årsaker.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 37,3 mill. kroner på posten.

For 2023 blei det levert 629 søknader i Miljødirektoratets elektroniske søknadssenter. Av desse var 144 stila til Miljødirektoratet, mens resten blei handsama regionalt. Nokre søknader er sende fleire mottakarar. Det blei gitt tilskott til dei fleste aktørar og grupperingar som arbeider med viltforvaltning. Ordninga med elektronisk innlevering av søknader fungerer godt, og det er gitt tilskott til ulike tiltak i regi av enkeltpersonar, organisasjonar og lag. Løyvinga på posten har òg gjort det mogleg at søkjarar kan medverke i prosjekt der andre har ansvar for hovudfinansieringa, til dømes prosjekt under Noregs forskingsråd. Ordninga er vidare nytta til støtte til studentar som har gjennomført prosjekt med fagleg relevans for viltforvaltninga.

Det er eit mål at resultatata frå bruken av tilskottsmidlane skal bli tilgjengelege for alle interesserte. Rapportar frå prosjekt og oppnådde resultat er tilgjengelege under søknadsarkiv i Miljødirektoratets elektroniske søknadssenter. Det er for ein stor del dei same som betaler avgift som søker om tilskott, og som nyttar resultatata. Dette fører til ein god samanheng mellom tiltakstypar og årlege behov for resultat. Dei som nyttar tilskottsordningane eller resultatata har eigeninteresse i å oppnå dei nasjonale måla, ettersom måloppnåinga er naudsynt for å kunne halde oppe haustinga og ha eit tilstrekkeleg kunnskapsunderlag for forvaltninga.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 38,6 mill. kroner.

Kap. 1141 Haustbare viltressursar – jegerprøve, tilskott til organisasjonar m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
23	Jegerprøve m.m., <i>kan overførast</i>	4 267	4 071	4 680
75	Organisasjonar – haustbare viltressursar	9 011	8 404	8 626
	Sum kap. 1141	13 278	12 475	13 306

Post 23 Jegerprøve m.m., kan overførast**Formål med løyvinga**

Løyvinga skal dekkje drift av ordninga med den obligatoriske jegerprøva.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 4,3 mill. kroner på posten.

Gebyrinntektene frå kap. 4141, post 01, dekkjer utgiftene under posten, som til dømes vedlikehald av undervisningsmateriell, utdanning av jegerprøveinstruktørar, drift av e-læring, eksamensordningar, og elektronisk betalingsløyving for eksamensgebyret og vidareutvikling av jegerprøva.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 4,7 mill. kroner. Løyvinga på posten kan overskridast mot tilsvarande meirinntekter under kap. 4141, post 01, jf. framlegg til vedtak II.

Post 75 Organisasjonar – haustbare viltressursar**Formål med løyvinga**

Løyvinga skal dekkje tiltak som fremjar jaktbasert friluftsliv, og andre tiltak som kan gi grunnlag for auka næringsutvikling og verdiskaping basert på haustbare viltressursar.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 9,0 mill. kroner på posten.

Av dette blei det nytta 2,0 mill. kroner til tilskott til tiltak som kan gi barn og unge auka forståing for bruk av utmarksressursane. Det kom til saman 36 søknader om tilskott i 2023. Samla blei det søkt om 5,7 mill. kroner. 11 søknader blei heilt eller delvis innvilga, og heile tilskottsramma blei brukt.

Norges Jeger- og Fiskerforbund fekk tildelt 5,0 mill. kroner til sine aktivitetar knytte til jakt og fangst på haustbare viltressursar.

Stiftinga Norsk Hjortesenter fekk tildelt 2,0 mill. kroner for å halde fram som kompetansesenter for hjort – både viltlevande og i oppdrett.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 8,6 mill. kroner. Fordeling av løyvinga på tiltak går fram av tabell 5.7.

Tabell 5.7 Fordeling av midlar på kap. 1141, post 75 (i 1 000 kroner)

Tiltak	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Tiltak for barn og unge – bruk av utmarksressursar	1 200	1 206
Norges Jeger- og Fiskerforbund	5 050	5 200
Stiftinga Norsk Hjortesenter	2 154	2 220
Sum kap. 1141, post 75	8 404	8 626

Det vil bli gitt tilskott til tiltak for å gi barn og unge auka forståing for bruk av utmarksressursane.

Tilskott til Norges Jeger- og Fiskerforbund, vil òg bli ført vidare. Forbundet sine aktivitetar bidreg til rekruttering til jakt og fangst. Forbundet bidreg òg til informasjon, kunnskapsutvikling og kompetansebygging om vilt og viltforvaltning.

I tillegg vil tilskott til stiftinga Norsk Hjortesenter bli ført vidare. Norsk Hjortesenter bidreg til kunnskapsutvikling om hjort, hjorteforvaltning og foredling av viltkjøtt. Norsk Hjortesenter skal arbeide vidare for at både viltlevande hjort og hjort i oppdrett og viltkjøtt kan gi grunnlag for auka næringsutvikling og verdiskaping generelt og i landbruket spesielt.

Kap. 4141 Haustbare viltressursar – jegerprøve, tilskott til organisasjonar m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Jegerprøve, gebyr m.m.	4 745	4 071	4 680
	Sum kap. 4141	4 745	4 071	4 680

Post 01 Jegerprøve, gebyr m.m.

Formål med løyvinga

Gebyrinntektene skal dekkje dei tilsvarende utgiftene under kap. 1141, post 23, til å drifte ordninga med jegerprøva, jf. forskrift 22. mars 2002 nr. 313 om utøving av jakt, felling og fangst.

Rapportering 2023

Inntektene blei 4,7 mill. kroner.

I 2023 var det til saman 12 715 eksamensgjennomføringar, noko som var ein nedgang på 1 088 frå året før.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 4,7 mill. kroner. Kvar kursdeltakar som gjennomfører jegerprøveeksamen må betale eit eksamensgebyr per eksamensforsøk. Jegerprøvegebyret blei sist endra i 2023. I framlegg til løyving er gebyret justert frå 360 kroner til 390 kroner per eksamensforsøk frå 2025. Gebyrinntektene skal dekkje dei tilsvarende utgiftene under kap. 1141, post 23, til å drifte ordninga med jegerprøva. Kap. 1141, post 23, kan overskridast mot tilsvarende meirinntekter under denne posten, jf. framlegg til vedtak II.

Kap. 1142 Landbruksdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Driftsutgifter	259 848	272 544	298 230
21	Spesielle driftsutgifter – Beredskapslagring av korn	1 073	63 409	70 935
45	Større utstyrskjøp og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	10 919	12 976	12 760
50	Arealressurskart	7 583	8 039	8 251
60	Tilskott til veterinærdekning	188 130	196 392	201 779
70	Tilskott til fjellstuer	832	862	885
71	Tiltak for berekraftig reindrift, <i>kan overføres</i>	3 395	5 286	5 926
72	Erstatningar ved ekspropriasjon og leige av rett til reinbeite, <i>overslagsløyving</i>	565	600	630
73	Tilskott til erstatningar m.m. etter offentlege pålegg i plante- og husdyrproduksjon, <i>overslagsløyving</i>	58 779	55 610	55 610
74	Kompensasjon til dyreeigarar som blir pålagt beitenekt	126	1 000	1 000
75	Stønad til jordbruks- og veksthusnæringa for ekstraordinære straumutgifter, <i>overslagsløyving</i>	468 124	102 300	59 544
77	Tilskott til kompensasjon ved avvikling av pelsdyrhald, <i>kan overføres</i>	764 769	250 000	150 000
78	Tilskott til omstilling ved avvikling av pelsdyrhald, <i>kan overføres</i>	18 881	34 000	
79	Tilskott til reindriften for del av verdiskaping frå vindkraft			6 000
80	Beredskapslager matmjøl			1 000
81	Tilskott til næringsmiddelbedrifter i Troms og Finnmark			14 000
	Sum kap. 1142	1 783 024	1 003 018	886 550

Post 01 Driftsutgifter

Formål med løyvinga

Hovudformålet med løyvinga er drift av Landbruksdirektoratet. Direktoratet er lokalisert i Oslo, Steinkjer og Alta.

Landbruksdirektoratet er eit utøvande forvaltningsorgan for dei sentrale landbrukspolitiske verkemidla og dei handelspolitiske verkemidla på landbruksområdet, og eit støtte- og utgreiingsorgan for Landbruks- og matdepartementet. Direktoratet er òg sekretariat for Norsk-Finsk

Reingjerdekommissjon, Økonomisk Utval, Omsetningsrådet, styret for Fondet for forskingsavgift på landbruksprodukt, styret for forskingsmidlar over jordbruksavtalen, styret for Utviklingsfondet for skogbruket, Klagenemnda for naturskadesaker, Reindrifststyret, styret for Reindriften utviklingsfond, Markedsutvalget for reinkjøtt og Klagenemnd for merkesaker.

Hovudoppgåva til Landbruksdirektoratet er samordna, heilskapleg og effektiv forvaltning av økonomiske og juridiske verkemiddel retta mot primærlandbruket, landbruksbasert næringsmiddelindustri og handel. Verkemidla på området,

som Landbruksdirektoratet skal forvalte i samsvar med lov, forskrift og/eller regelverk for ordningane, skal bidra til god måloppnåing innanfor hovudmåla for landbruks- og matpolitikken. Landbruksdirektoratet skal gjennom rettleiing og kontroll bidra til å sikre at verkemidla blir forvalta trygt og effektivt i samsvar med regelverket. Direktoratet har vidare oppgåver innanfor samfunnstryggleik og beredskap som omfattar handtering av hendingar og kriser på områda matforsyning, reindrift, skog, naturskade og avlingsskade.

Landbruksdirektoratet skal ha oversikt over utviklingstrekk i ressursgrunnlaget og heile verdikjeda. Dei skal òg bidra til erfaringsutveksling med næringa og samarbeid med anna forvaltning, ha god kunnskap om resultatoppnåing opp mot gjeldande politiske mål og gi innspel til departementet om utvikling av verkemiddel, under dette forenkling. Direktoratet skal drive formidling av fag- og forvaltningskompetanse og av kompetanse om landbruks- og matpolitikk til regional og lokal forvaltning.

Landbruksdirektoratet skal samarbeide med statsforvaltaren for å bidra til god lov- og tilskottsforvaltning på regionalt og lokalt nivå.

Landbruksdirektoratet har desse forvaltningsområda:

- areal, skogbruk, haustbare viltressursar, ressursforvaltning, klima, miljø og økologisk jordbruk
- reindrift
- inntekts- og velferdspolitiske tiltak
- marknadstiltak, handel og industri
- digitalisering og organisasjon

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 259,8 mill. kroner på posten.

Matproduksjonen i verda har vore i ein ekstraordinær situasjon dei siste åra. Samfunnstryggleik og beredskap har fått auka merksemd og har kravd auka innsats i 2023, mellom anna som følgje av klimaendringar, pandemi og krigen i Ukraina. Auka kostnader, forsyningsutfordringar og stigande matvareprisar har prega marknadene òg i 2023. Sesongen var først prega av tørke på Sør- og Austlandet. Etter tørken på forsommaren kom uvêret «Hans» i starten av august 2023. «Hans» førte med seg enorme regnmengder, særleg på Austlandet og delar av Trøndelag. Vassmengdene førte til omfattande skadar på avlingar, vegar, bygg og infrastruktur. Dette har ført til høg arbeidsmengd i direktoratet.

Den mellombelse straumstønadsordninga for jordbruks- og veksthusnæringa blir forvalta av

Landbruksdirektoratet. Vel 15 000 jordbruksføretak, 250 veksthus og 60 vatningslag har søkt om stønad gjennom ordninga i 2023. Det har blitt utbetalt om lag 454 mill. kroner gjennom ordninga i 2023.

Landbruksdirektoratet har òg ansvaret for forvaltning av erstatnings- og kompensasjonsordningar etter avviking av hald av pelsdyr. Ressursinnsatsen i 2023 blei hovudsakleg konsentrert om å tilby ei førebels erstatning til alle søkjarar i samband med at det blei forseinkingar i takseringsarbeidet og sakshandsaminga av endelege tilbod. Alle takstrapporter utarbeidde av Norsk Landbrukstakst blei leverte til direktoratet før utgangen av året 2023.

Direktoratet har i 2023 halde fram med å forbetre arbeidet knytt til kontroll med tilskottsforvaltninga som er lagd til lokal og regional forvaltning. Direktoratet har i 2023 hatt omfattande kontakt med statsforvaltaren for å formidle fag- og forvaltningskompetanse.

I utviklinga av digitale tenester i direktoratet er det behovet til brukaren som står i sentrum, og direktoratet har arbeidd med å utvikle korleis ordningane og regelverket blir innretta for å sikre at tenestene blir enklast mogleg for brukarane av systema.

Eit av delmåla i direktoratet sin strategiske plan er å bli ei datadriven forvaltning, som nyttar data aktivt for å forbetre og effektivisere direktoratet og forvaltninga. Landbruksdirektoratet har gjennomført store prosjekt når det gjeld digitalisering. Nye digitale løysingar for slakteria, og nye digitale løysingar for reindrifutøvarane og for forvaltninga, blei ferdige i 2023. I tillegg har direktoratet arbeidd med modernisering av løysing for produksjonstilskott, ny løysing for straumstøtte, nye løysingar for erstatningsordningane, avviking av produsentnummer og tilpassing til ny embetsstruktur. I 2023 har direktoratet arbeidd vidare med å få til digitalisering av konsesjonsprosessen, saman med mellom andre Kartverket, KS og Eienedom Norge. Arbeidet med å få på plass finansiering av dette prosjektet held fram i 2024.

Landbruksdirektoratet har ansvaret for drift av Landbruks- og matCERT, som er miljøet til sektoren for handtering av kritiske IKT-hendingar, og som inngår i det nasjonale responsmiljøet. Verksemdene Landbruksdirektoratet, NIBIO, Mattilsynet og Veterinærinstituttet møtest kvar veke for å gå gjennom varsel eller aktuelle hendingar. I 2023 har Landbruks- og matCERT gjennomført to øvingar med deltaking frå desse verksemdene.

Direktoratet har ansvaret for forvaltning av importvernet og handelsavtalane Noreg har inn-

gått. Forvaltninga av importvernet er viktig for å sikre avsetnaden av norsk produksjon og stabile prisar i den norske marknaden. Samtidig skal direktoratet gjennom forvaltninga leggje til rette for import der norsk produksjon ikkje dekkjer behovet i marknaden. Dette krev god dialog med næringsaktørane. Det siste året har mellom anna høge prisar på egg internasjonalt ført til større etterspørsel etter norske egg og underskott i marknaden. Tollavgiftssatsen på egg har difor vore sett ned i store delar av året.

Direktoratet la i 2023 vekt på å vidareutvikle verksemda og tenestene sine. I 2023 leverte Landbruksdirektoratet eit omfattande utgreingsmateriale til jordbruksoppgjeret og til forhandlingane om reindriftsavtalen. Direktoratet har òg vore ein sentral bidragsytar i ulike utval og arbeidsgrupper.

I 2023 har Landbruksdirektoratet arbeidd med å ta vare på den landbruksfaglege sida (husdyr og rein) i den todelte målsetjinga i rovviltpolitikken. Direktoratet har delteke i ulike kontaktforum på nasjonalt nivå, og har gitt fråsegn til fleire forvaltningsplanar for rovviltregionane.

Arbeidet med å sikre at reintalet er tilpassa beitegrunnlaget blei ført vidare i 2023. Fleire reinbeitedistrikt i Øst- og Vest-Finnmark er framleis over sitt fastsette øvre reintal, og Landbruksdirektoratet har i 2023 halde fram oppfølginga av dei distrikta som er over sitt fastsette reintal. Det blei i 2023 fatta vedtak i Reindriftsstyret om reduksjon av reintal i to av desse reinbeitedistrikta.

I 2023 blei arbeidet med å styrkje beredskapen i reindriften ført vidare. Landbruksdirektoratet har prioritert den koordinerande rolla i beredskapsarbeidet, og har arrangert felles årleg møte for beredskapsutvala.

Landbruksdirektoratet overtok i 2023 ansvar for oppgåvene knytte til oppfølging av norsk-finsk reingjerdekonvensjon frå Statsforvaltaren i Troms og Finnmark. I tillegg overtok direktoratet ansvaret for vedlikehald av grensegjerde mot Russland. Det blei i 2023 gjennomført vedlikehald av gjerda mot Russland og Finland.

Det blei tildelt 5,0 mill. kroner for å styrkje kompetansen i arealforvaltning og i arbeidet med å vareta reindriften sitt areal. Det blei tilsett fire nye medarbeidarar til dette hausten 2023.

Landbruksdirektoratet har ei rådgivande og rettleiande rolle på jordvernområdet. Direktoratet deltok og gav fagleg råd til departementet på fleire motsegn saker som gjaldt kommunal arealplanlegging, både kva gjeld omsynet til jordvern og reindrift. I 2023 greidde direktoratet ut konse-

kvensane ved bakkemonterte solkraftanlegg for jord- og skogbruksareal, og ga innspel til departementet sitt arbeid med ny nasjonal jordvernstrategi.

I 2023 blei dei to siste av totalt fem nye område innlemma som *Utvalde kulturlandskap i jordbruket*.

Landbruksdirektoratet samarbeider med miljøforvaltninga på eit breitt område i areal- og miljø saker. Direktoratet følgjer opp gjennomføring av regionale vassforvaltningsplanar som legg rammene for auka innsats frå mellom anna jordbrukssektoren for god miljøtilstand i vatn og vassdrag. Landbruksdirektoratet har i 2023 ført vidare dialogen med statsforvaltarane på vassmiljøområdet når det gjeld oppfølging av arbeidet med fastsetjing av regionale vassmiljøkrav og oppfølging av *Helhetlig plan for Oslofjorden*.

Saman med Miljødirektoratet utarbeidde direktoratet i 2023 kunnskapsgrunnlag om økologisk tilstand i skog og utgreiing av tiltak med tilhøyrande verkemiddel som er relevante for å oppretthalde eller betre økologisk tilstand i skog. Direktoratet leverte også *Tiltaksanalyse for skog- og arealbrukssektoren (LULUCF)*.

I 2023 gjennomførte direktoratet første søknadsomgang med ny instruks for regionale miljøprogram for perioden 2023–2026. Statsforvaltarane legg instruksen til grunn når dei fastset regionale forskrifter for regionale miljøtilskott for perioden. Direktoratet har gjennomført vedlikehald og vidareutvikling av kartdelen av fagsystemet for ordninga, noko som har gjort systemet meir driftssikkert.

På oppdrag leverte Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet i 2023 rapporten *Nitrogen til nytte i jordbruket* frå forprosjekt om utgreiing av tiltak og verkemiddel for god nitrogenforvaltning i jordbruket. I rapporten tilrådde direktorata at det skulle bli utarbeidd ein handlingsplan for god nitrogenutnytting i jordbruket. Som del av arbeidet leverte Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) rapporten *Tiltak for bedre nitrogenforvaltning i norsk jordbruk*, som gjennomgår mange nye og etablerte tiltak, med potensial for betre nitrogenhandsaming på gardsnivå, og ei vurdering av det enkelte tiltaket sin nitrogeneffektivitet.

I 2023 blei det vedteke at ansvaret for å forvalte haustbare viltressursar skal flyttast frå Miljødirektoratet til Landbruksdirektoratet. Begge direktorata starta i 2023 førebuingar og planlegging av overføringa.

Direktoratet har gjennomført fleire utgreiingsoppdrag og delteke aktivt i arbeidet for å styrkje

kunnskapsgrunnlaget som basis for vidareutvikling av miljø- og klimatiltak i jordbrukssektoren. Viktige tema som direktoratet har arbeidd med er karbonopptak i jord, betre utnytting av gjødselressursane og utslepp frå husdyrproduksjon. Direktoratet har i 2023 vidareført arbeidet i sekretariatet for Regnskapsgruppa for klimaavtalen mellom regjeringa og jordbruksnæringa.

Nærare omtale av aktiviteten i Landbruksdirektoratet i 2023 finst i årsrapporten. Det er òg utarbeidd separate årsrapportar for Landbrukets utviklingsfond (LUF) og Reindriftens utviklingsfond (RUF).

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 298,2 mill. kroner. Løyvinga skal dekkje driftsutgiftene til Landbruksdirektoratet. Departementet gjer òg framlegg om ei meirinnteksfullmakt mellom kap. 1142, post 01, og kap. 4142, post 01, jf. forslag til vedtak II.

Regjeringa har vedteke å flytte direktoratsansvaret for haustbare viltressursar frå Miljødirektoratet i Trondheim til Landbruksdirektoratet i Steinkjer. Endringa blir sett i verk frå 1. januar 2025. Løyvinga på posten er auka med 4,4 mill. kroner til denne omstillinga. Posten er i tillegg auka med 7,0 mill. kroner som skal dekkje forvaltning av Viltfondet og fondsmidlane, under dette også tilskottsforvaltninga på viltområdet. Det blir òg gjort framlegg om å auke posten med 800 000 kroner til bestandsovervaking av villsvin og til tiltak som byggjer opp under målet om å utrydde villsvin i Noreg.

Frå 1. januar 2023 blei ansvaret for oppfølging av norsk-finsk reingjerdekonvensjon og vedlikehald av grensegjerda mot Finland og Russland overført frå Statsforvaltaren i Troms og Finnmark til Landbruksdirektoratet. Dette arbeidet har tidlegare vore finansiert på kap. 1142, post 45, men blir no flytta til post 01, og løyvinga blir auka med 800 000 kroner knytt til dette

God nasjonal kunnskap om jordbruksjord er ein føresetnad for å drive matproduksjon på ein måte som både er produksjonseffektiv og berekraftig. Noreg har i dag ikkje eit system for å samle inn data og overvake utviklinga av tilstanden til jordsmonnet og endring i lagring og utslepp av karbon frå jordbruksjord. Regjeringa styrkjer Landbruksdirektoratet med 8,0 mill. kroner i 2025 for å etablere eit system for å samle inn resultat frå jordprøver og førebu ny gjødselbruksforskrift. Dette kjem i tillegg til 2,0 mill. kroner avsett på jordbruksavtalen kap. 1150, post 21. Arbeidet vil

òg betre kunnskapen om jordsmonnet, som ledd i å følgje med på karbonlagring i jord.

Nedanfor følgjer ei nærare omtale av sentrale oppgaver på dei enkelte forvaltningsområda i 2025.

Areal, skogbruk, haustbare viltressursar, ressursforvaltning, klima, miljø og økologisk landbruk

Landbruksdirektoratet vil i 2025 halde fram arbeidet med å styrkje og samordne det faglege arbeidet med arealbruken i landbruket. Dette gjeld spesielt oppgaver innanfor beredskap, klimaendringar, klimatilpassing og miljø. Landbruksdirektoratet vil føre vidare arbeidet med å bidra til eit berekraftig skogbruk og ein effektiv infrastruktur i skogen. På området klima- og miljøomsyn i skogbruket vil Landbruksdirektoratet prioritere analyser og utgreiing av tiltak som skal fremje ei god utnytting av skogressursen, varetaking av biologisk mangfald og som styrkjer bidraget frå skogen i klimaarbeidet.

Landbruksdirektoratet vil leggje til rette for ein berekraftig jordbruksproduksjon gjennom målretta tiltak som skal gi minst mogleg utslepp til luft og vatn, og som tek vare på naturmangfald og kulturminneverdiar, er tilpassa klimaendringar og gir god matsikkerheit. Prioriterte innsatsområde er betre utnytting av husdyrgjødsel, dyrkingspraksis for mindre avrenning og betre jordhelse, og tiltak i husdyrproduksjonane.

Landbruksdirektoratet vil støtte statsforvaltaren i regional og lokal oppfølging av vassforskrifta, vassforvaltningsplanane og regionale miljøkrav på vassmiljøområdet.

Landbruksdirektoratet vil halde fram arbeidet med å implementere og vidareutvikle jordhelseprogrammet og styrkje arbeidet med statistikk og analyse av miljøverkemidla.

Landbruksdirektoratet vil føre vidare samarbeidet med Miljødirektoratet på klima- og miljøområdet. Direktoratet vil bidra til at interessene til landbruket blir tekne omsyn til i saker knytte til naturmangfaldlova. Direktoratet deltek i direktoratsgruppa for klimatilpassing, og vil bidra i arbeidet med nasjonal klimasårbarheitsanalyse. Direktoratet skal sørge for god kopling mellom dette arbeidet og anna arbeid i ei komande arbeidsgruppe for klimatilpassing i landbruket i regi av departementet.

Det er framleis behov for å vere merksam på jordvern på alle nivå for å ta vare på god matjord. Samanhengen mellom klimatilpassing, jordvern og eigedomslovgivinga blir tydlegare etter kvart som omdisponeringa av jordbruksareal går ned,

og eit endra klima i større grad trugar matsikkerheita. Landbruksdirektoratet vil arbeide for at målsetjingar i den oppdaterte jordvernstrategien blir nådde og vidareutvikle samarbeidet med Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO). Forvaltninga av ordninga med tilskott til utarbeiding av kommunale jordvernstrategiar vil bidra til meir merksemd omkring jordvern også i 2025, saman med tilrettelegging for betre varetaking og oppfølging av driveplikta på kommunalt nivå. Arbeid med kulturlandskap og landbruket si verdsarvordning vil òg vere ei viktig oppgåve for landbruksdirektoratet i 2025. Direktoratet vil leggje til rette for at dei nye utvalde kulturlandskapa får på plass gode forvaltningsplanar. Direktoratet vil halde fram med arbeidet knytt til eigedomslovgivinga, og mellom anna leggje til rette for at føresegnene i arvelova § 99 a som gjeld landbrukseigedom som ligg i dødsbu, om å redusere talet landbrukseigedomar i dødsbu kan bli forvalta på ein praktisk og formålstenleg måte i kommunane når dei tek til å gjelde frå 1. januar 2025.

Direktoratet vil òg følgje opp *Nasjonale strategier for økologisk jordbruk (2018–2030)* og tiltaka i Økologiprogrammet. Den nasjonale strategien er midtvegsevaluert i 2023 og 2024. Landbruksdirektoratet vil følgje opp den reviderte strategien, og har eit særleg ansvar for å oppdatere Økologiprogrammet.

Landbruksdirektoratet vil ta i vare dei landbruksfaglege interessene i rovviltpolitikken, og leggje til rette informasjon om ressursgrunnlaget og utviklinga i beitenæringane (husdyr og rein).

Landbruksdirektoratet vil ha stor merksemd på å forvalte det nye regelverket som blei fastsett 25. mars 2022 for erstatning etter avvikling av hald av pelsdyr. I løpet av 2024 skal det bli utarbeidd så mange endelege tilbod som mogleg, men dette arbeidet vil òg halde fram inn i 2025.

Direktoratet har oppretta ein seksjon for vilt og utmarksressursar som vil ha ansvaret for Viltfondet, Hjorteviltregisteret og tilskottsforvaltning på området haustbare viltressursar. Seksjonen skal forvalte viltlova, følgje opp jegerregisteret, drifte og vidareutvikle jegerprøveutdanninga og bidra til næringsutvikling basert på haustbare viltressursar. Seksjonen vil òg arbeide med forvaltning av rovvilt, naturmangfald og genressursar.

Berekraft og berekraftige matsystem er høgt oppe på den politiske dagsordenen både nasjonalt og internasjonalt. Det er eit stort behov for å synleggjere kva landbruket allereie gjer på dette området. Direktoratet vil i 2025 vidareføre arbeidet med å synleggjere og vidareutvikle det fag-

spesifikke og tverrfaglege arbeidet med berekraftige matsystem.

Reindrift

Landbruksdirektoratet skal i 2025 halde fram med å styrkje arbeidet med reindrift og arealforvaltning. Landbruksdirektoratet skal vidareutvikle fagmiljøet for reindrift og arealforvaltning, og bruke dette fagmiljøet aktivt i arbeidet med å vareta areala til reindriften. Direktoratet vil arbeide for å styrkje informasjonen om reindriften sin arealbruk, og i samarbeid med statsforvaltaren leggje til rette for å rettleie kommunane om varetaking av reindriften sine areal.

Landbruksdirektoratet skal arbeide for å vareta grunnlaget for ei berekraftig reindrift ved å sikre at reintalet ikkje overstig fastsett øvre reintal. Reindrifststyret fattar vedtak om reduksjon av reintal ved å nytte føresegnene i reindrifstlova. Saman med statsforvaltaren vil direktoratet følgje opp dei siidaandelane som har auka reintalet over det fastsette reintalet. Landbruksdirektoratet vil vurdere behovet for offentleg kontrollerte teljingar på grunnlag av risikovurderingar frå statsforvaltaren.

Vidareutvikling av sjølvstyret i reindriften står sentralt i arbeidet for å nå dei reindriftpolitiske måla. Direktoratet vil i nær dialog med departementet arbeide aktivt med ulike tiltak for å styrkje sjølvstyret i reindriften.

For å ha oversikt over utviklinga i reindriften vil Landbruksdirektoratet hente inn og gjere tilgjengeleg naudsynte grunnlagsdata frå totalregnskapet, ressursrekneskapet og melding om reindrift.

Arealbrukskartet er eit viktig verktøy for å synleggjere arealbruken til reindriften. Landbruksdirektoratet og NIBIO samarbeider om å vidareutvikle og forbetre den tekniske løysinga for ajourføring av arealbrukskartet i 2025.

Landbruks- og matdepartementet ber om fullmakt til å overskride løyvinga under posten med opp til 500 000 kroner ved forskottering av utgifter til tvangsflytting av rein, jf. framlegg til vedtak III.

Inntekts- og velferdspolitiske tiltak

Landbruksdirektoratet sitt arbeid med målretting, forenkling og kontroll av dei økonomiske verkemidla er naudsynte òg i 2025. Direktoratet vil i 2025 arbeide vidare med å styrkje grunnlaget for ei god forvaltning av produksjonstilskotta i jordbruket, tilskott til avløyning, husdyrkonsesjonsregelverket, pristilskotta, og verkemidla til næringsutvikling og kompetanseutvikling.

Direktoratet forvaltar fleire tilskottsordningar som bidreg til landbruksbasert nærings- og kompetanseutvikling. Direktoratet vil halde fram arbeidet med å vidareutvikle fylkeskommunane si rolle innanfor landbruksbasert næringsutvikling. Ny nasjonal strategi for *Inn på tunet* vil bli lansert i løpet av 2025.

Direktoratet er sekretariat for to forskingsstyrer; styret for *Fondet for forskingsavgift på landbruksprodukt* og styret for *FoU-midlar over jordbruksavtalen*. Sekretariatet vil i 2025 føre vidare arbeidet med å leggje til rette for eit effektivt og velfungerande styrearbeid gjennom god saksførebuing og oppfølging av vedtak for å sikre forskning av høg kvalitet til størst mogleg nytte for næringa.

Marknadstiltak, handel og industri

Landbruksdirektoratet vil i 2025 arbeide for ei god forvaltning av dei ulike marknadsordningane for jordbruksråvarer, der like konkurransevilkår for aktørane står sentralt.

Landbruksdirektoratet vil forvalte importvernet for landbruksvarer i tråd med internasjonale forpliktingar, der avsetnad for norske landbruksvarer er eit prioritert mål.

Landbruksdirektoratet vil føre vidare arbeidet med faglege analysar og grunnlagsmateriale, mellom anna dei som er til bruk i internasjonale forhandlingar (WTO, EU, EFTA), og rapportering i samsvar med internasjonale forpliktingar.

Direktoratet vil halde fram med å følgje med på konkurransesituasjonen til den mest konkurranseutsette industrien som foredlar jordbruksråvarer (RÅK-industrien), men òg resten av verdikjeda for mat.

Landbruksdirektoratet vil vidare følgje med på dei nasjonale og internasjonale marknadene for landbruksvarer, sørgje for å ha relevant og oppdatert informasjon om forsyningssituasjonen, og analysere og rapportere på utviklinga.

Landbruksdirektoratet vil føre vidare arbeidet med å etablere beredskapslagring av matkorn.

Landbruksdirektoratet vil òg halde fram med å følgje med på marknadsituasjonen til reinkjøtt, og sørgje for å ha relevant og oppdatert informasjon som grunnlag til *Markedsutvalget for reinkjøtt* sitt arbeid.

Digitalisering og organisasjon

Landbruksdirektoratet vil utvikle styringssystema i verksemda og halde fram arbeidet med å effektivisere verksemda og tenestene. Direktoratet

satsar målretta på å styrkje kompetansen i verksemda med eit eige kompetanseprogram.

Målet til Landbruksdirektoratet er å vere ein effektiv og brukarretta organisasjon som leverer gode tenester til brukarane, har høg grad av tillit og finn nye løysingar på utfordringane i samarbeid med brukarane og samarbeidspartnarar. Digitalisering er eit sentralt verkemiddel for å nå dette målet. Digitaliseringsplanen skal bidra til prioriteringar av tiltak som gir nytte for brukarane, samarbeidspartnarane og direktoratet. I 2025 vil arbeidet med å digitalisere tenestene halde fram. Direktoratet planlegg mellom anna arbeid med forbetring av fagsystem for produksjonstilskott og utvikling av nytt landbruksregister, digitalisering av konsesjonsprosessen og ny digital løysing for implementering av ny gjødselsforskrift. Samstundes skal direktoratet ta over forvaltning og drift av Hjorteviltregisteret. Direktoratet si skysatsing og etablering av skydrift vil òg vere ein viktig aktivitet i 2025. Arbeidet med tryggleik og beredskap vil vere eit viktig område òg i 2025.

Frå 1. januar 2025 skal Landbruksdirektoratet innføre periodisert rekneskap etter dei statlege rekneskapsstandardane (SRS). Dette, saman med fleire andre tiltak, er eit viktig skritt for betre og samanliknbar styringsinformasjon.

Post 21 Spesielle driftsutgifter – Beredskapslagring av korn

Formål med løyvinga

Formålet med løyvinga er å finansiere beredskapslagring av matkorn for å gi auka sikkerheit i forsyninga av matkorn til den norske marknaden. Dette arbeidet er viktig for å stå betre rusta om det skulle oppstå forstyringar i verdikjedene, til dømes som følgje av store miljøydeleggingar eller sikkerhetspolitiske kriser.

Regjeringa held fram arbeidet med å byggje opp beredskapslagring av korn, jf. Hurdalsplattforma. Ordninga er innretta slik at staten kjøper lagertenester av driftsoperatørane i marknaden.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 1,1 mill. kroner på posten til førebuing og utgreiing av ordninga.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 70,9 mill. kroner til kjøp av matkorn og lager-

tenester i 2025. Det blir i 2025 teke sikte på å vidareføre arbeidet med leige av lagertenester og innkjøp av matkorn med eit mål om at det innan 2029 skal vere på plass eit beredskapslager tilsvarende tre månaders forbruk av matkorn. Ein mindre del av løyvinga kan bli brukt til administrative kostnader i samband med ordninga. Ordninga inneber at staten inngår fleirårige kontraktar med private aktørar. I 2025 skal ein etter planen inngå kontraktar for innkjøp av korn i åra 2026–2029 og lagertenester for 25 år fram i tid for det enkelte år. Etter eit oppdatert talgrunnlag blir det gjort framlegg om ei bestillingsfullmakt for gamle og nye forpliktingar på 1,8 mrd. kroner, jf. framlegg til vedtak V.

Post 45 Større utstyrskjøp og vedlikehald, kan overførast

Formål med løyvinga

Løyvinga skal mellom anna dekkje utgiftene til oppfølging av Noregs ansvar ved gjennomføringa av internasjonale avtaler, og til vedlikehald av grensegjerde mot Russland, Finland og Sverige. Posten skal vidare dekkje utgiftene til oppfølging av reinbeiteavtalar i Røros-regionen og til vedlikehald av gjerde i Hemsedal og Lærdal. I tillegg skal posten dekkje større utstyrskjøp og vedlikehald knytt til reindriftsforvaltning. Posten skal òg dekkje eventuelle erstatningskrav frå finske og russiske styresmakter i samsvar med gjeldande rein-gjerdekonvensjon og avtaler.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 10,9 mill. kroner på posten. Utgiftene til kritisk vedlikehald av konvensjons-gjerda mot Russland, Finland og Sverige blei dekte av posten, i tillegg til vedlikehald av gjerda i Røros-regionen, i Hemsedal og Lærdal. Vidare blei det utbetalt erstatning til finske styresmakter for norsk rein som kryssa grensa til Finland, og utgifter til norsk/finsk reingjerdekommissjon. Kommissjonen har hatt to fysiske møte, begge i Finland. Det blei i tillegg gjennomført fire digitale arbeidsmøte i den norske delegasjonen. Utover dette er ein del av kostnadene knytte til digitalisering av reindriftsforvaltninga dekt av posten. Statsforvaltaren i Troms og Finnmark har fått dekt drift og vedlikehald av feltkøyretøy og feltutstyr, i tillegg til at statsforvaltaren òg har fått bistand frå direktoratet ved feltoppdrag knytt til oppfølging av norsk/finsk reingjerdekonvensjon og grensegjerde mellom Norge og Russland.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 12,8 mill. kroner.

Løyvinga i 2025 skal nyttast til vedlikehald av gjerde mot Russland, Finland og Sverige. Det er eit stort behov for vedlikehald særleg av gjerde mot Russland og Finland, og dette skal prioriterast i 2025.

Posten skal òg dekkje andre kostnader ved vedlikehald av gjerde, under dette gjerde i Røros-regionen og i Hemsedal og Lærdal, i tillegg til eventuelle erstatningskrav frå finske og russiske styresmakter for norsk rein på ulovleg beite.

Post 50 Arealressurskart

Formål med løyvinga

På posten blir det gitt støtte til vedlikehald av eit arealressurskart (AR5) som gir næringsdrivande og forvaltninga tilgang til arealinformasjon av høg kvalitet.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 7,6 mill. kroner på posten.

Løyvinga er brukt til arbeidet med oppdatering og vedlikehald av arealressurskarta (AR5) hos NIBIO. Karta blir viste mellom anna i løyvinga *Gårdskart* på nett, og er sentrale ved kontroll i samband med tilskottsordningar.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 8,3 mill. kroner.

Post 60 Tilskott til veterinærdekning

Formål med løyvinga

Løyvinga skal bidra til tilfredsstillande tilgang på tenester frå dyrehelsepersonell.

Tilskott til veterinærdekning blir gitt som eit øyremerkte tilskott. Den største delen av løyvinga går til klinisk veterinæravakt utanom ordinær arbeidstid.

Posten blir òg nytta til stimuleringstiltak for å bidra til tilfredsstillande tilgang på tenester frå dyrehelsepersonell i næringssvake distrikt. I tillegg blir eit mindre beløp nytta til veterinærtenester på Svalbard.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 188,1 mill. kroner.

Midlane til klinisk veterinæravakt er fordelte til kommunane. Eit mindre beløp har vore nytta til veterinærtenester på Svalbard. Tilskott til stimulerings tiltak har i hovudsak gått til driftsstøtte til veterinærer, og til etableringsstøtte og etablering og drift av kommunale stillingar for veterinærer.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 201,8 mill. kroner.

Den største delen av løyvinga på posten er tilskott til klinisk veterinæravakt utanom ordinær arbeidstid. I framlegget til løyving er det òg sett av midlar til kostnader med å administrere veterinæravakt for kommunane. Tilskotta blir fordelte til kommunane ut frå ei fastsett vaktinndeling. Landbruksdirektoratet deler midlane ut til kommunane.

Framlegget til løyving omfattar òg stimulerings tiltak som kommunane kan bruke til å sikre tilfredsstillande tilgang på tenester frå dyrehelsepersonell i næringssvake distrikt. Midlane vil bli prioriterte til kommunar som har problem med å få stabil tilgang på veterinærtenester, og som legg planar for gode lokale løysingar. Departementet legg til grunn at om lag ein firedel av kommunane vil oppfylle kriteria for å kunne søkje om midlar frå denne delen av løyvinga. Eit mindre beløp kan tilsvarende brukast på Svalbard.

Tilstrekkeleg tilgang på veterinærtenester er viktig av omsyn til dyrehelse, dyrevelferd og mattryggleik, og for å kunne ha eit aktivt landbruk i heile landet.

Departementet føreslår at det blir sett av inntil 5,0 mill. kroner av stimuleringsmidlane i 2025 for å følgje opp tiltak som kan gi betre tilgang til veterinærtenester i distrikta, jf. råda i rapporten om tilgangen på veterinærtjenester. Midlane blir utbetalt til Den norske veterinærforening, som har påtatt seg koordinerings- og gjennomføringsansvar for et prosjekt som skal sørgje for betre rekruttering av veterinærer.

Post 70 Tilskott til fjellstuer

Formål med løyvinga

Formålet med løyvinga er å drifte dei tre stats-eigde fjellstuene Joatka, Mollisjok og Ravnastua. Fjellstuene bidreg til å halde oppe tryggleiken i veglaust terreng, mellom anna for reingjetarar, og

har plikt til å halde ope heile året. Landbruksdirektoratet inngår kontrakt med dei som driv fjellstuene.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 832 000 kroner.

I 2023 blei det gitt tilskott til alle dei tre fjellstuene. I tillegg til det faste driftstilskottet blei det òg gitt eit variabelt tilskott til innkjøp av naudsynt utstyr.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 885 000 kroner.

Post 71 Tiltak for berekraftig reindrift, kan overførast

Formål med løyvinga

Formålet med løyvinga er å finansiere ulike tilpassingar og tiltak for å leggje til rette for ei berekraftig reindrift. Reinteljing og oppfølging av godkjende bruksreglar er sentrale tiltak, i tillegg til kontrolltiltak retta mot grensekryssande reinbeite mellom Noreg og Sverige.

Betre kunnskap om produksjon og tap er avgjerande både for å dempe konfliktrar og for ei berekraftig forvaltning av reindriftnæringa. Kostnader ved slik kunnskapsutvikling blir dekt av posten. Utover dette er formålet med løyvinga å dekkje ei rekkje tiltak for å følgje opp både reindriftslova og grensereinbeitelova, overvåkingsprogrammet for Finnmarksvidda, enkelte utviklings- og utgreiingskostnader og arealbrukskart for reindriften.

Løyvinga skal òg dekkje kostnader ved tiltak i reindriftnæringa ved radioaktivt nedfall.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 3,4 mill. kroner på posten. I 2023 har Landbruksdirektoratet gjennomført overvaking og kartlegging av reinbeite ved hjelp av satellittbilete. Vidare er det gjennomført innspelsmøte med distrikta i alle reinbeiteområde når det gjeld rettleiar for utarbeiding av bruksreglar, og ein del av kostnadene knytte til digitalisering av reindriftsforvaltninga er dekte av posten. Utover dette er ulike kontrolltiltak knytte til grenseoverskridande reindrift mellom Norge og Sverige og tiltak for berekraftig reindrift i Finnmark, dekte av posten.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 5,9 mill. kroner.

Løyvinga på posten skal nyttast til kontroll og oppfølging av fastsett reintal og godkjende bruksreglar. Løyvinga skal òg nyttast til kontroll av grensekryssande reinbeite og handheving av beitetider og bruk av beiteområde.

Det krev ekstra innsats å følgje opp distrikt der talet på rein ikkje er i samsvar med beiteressursane, og der talet på utøvarar er for høgt til at målet om økonomisk berekraft blir nådd. Oppfølginga inneber mellom anna at det skal leggjast til rette for fellestiltak for betre infrastruktur, og at det framleis skal stimulerast aktivt til auka slakting og omsetnad av reinkjøtt. Kva for tiltak som blir sette i verk og finansierte av posten, vil vere avhengig av mellom anna situasjonen i det enkelte distriktet og den gjeldande marknads-situasjonen.

Oppfølging av fastsett reintal og godkjende bruksreglar, saman med kontrolltiltak retta mot grensekryssande reinbeite mellom Noreg og Sverige, er prioriterte oppgåver i 2025.

Det skal etablerast eit nasjonalt kontaktforum for reindrift, som ein del av tiltakspakka for reindrift og energi. Utgifter til møte i kontaktforumet skal dekkjast av posten, og løyvinga på posten blir auka med 500 000 kroner til dette.

Posten skal òg dekkje tiltak ved radioaktivt nedfall.

Post 72 Erstatningar ved ekspropriasjon og leige av rett til reinbeite, overslagsløyving

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje erstatningar ved ekspropriasjon av rett til reinbeite i Trollheimen, jf. føresetnadene i overskjønnet heimla av Frostating lagmannsrett 2. september 1999, og beiteleige ut frå inngåtte reinbeiteavtalar med grunneigarane i Trollheimen.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 565 000 kroner på posten.

Det blei utbetalt erstatning til 45 grunneigarar i Trollheimen. Beiteleige til Trollheimen/Igelfjellet reinbeiteforening for driftsåret 2022/2023 er òg dekt av denne posten.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 630 000 kroner for å dekkje inngåtte avtaler.

Post 73 Tilskott til erstatningar m.m. etter offentlege pålegg i plante- og husdyrproduksjon, overslagsløyving

Formål med løyvinga

Formålet med ordninga er å gi produsentar erstatning for tap og dekning av visse utgifter i samband med pålagde tiltak mot sjukdommar, smittestoff og skadegjerarar hos dyr og planter, jf. § 22 i Ot.prp. nr. 100 (2002–2003) *Om lov om matproduksjon og mattrygghet mv. (matlova)*. Løyvinga skal òg dekkje tap i samband med tiltak som blir sett i verk som følgje av antibiotikaresistente bakteriar (MRSA) i svinehaldet, tiltak for å redusere innhaldet av radioaktivitet i storfe og småfe og enkelte andre kompensasjonar for å lette etterleving av krava i matlova og plikter i primærproduksjonen, jf. matlova § 31. Landbruksdirektoratet kan, etter søknad og i spesielt krevjande saker, på denne posten dekkje heile eller delar av statsforvaltaren sine kostnader ved kjøp av spesialistvurderingar som trengst for å handsame erstatningssakene.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 58,8 mill. kroner på posten.

Det blei utbetalt 5,2 mill. kroner i erstatning etter offentlig pålegg i planteproduksjon i 2023.

I 2023 blei det utbetalt om lag 33,4 mill. kroner i samband med erstatning etter pålagde tiltak i husdyrbesetningar. Store delar av utbetalingane gjekk til dekning av kostnader ved sanering for Storfetuberkulose, Salmonella og Lukket yngelråde.

Forureininga etter atomulykka i Tsjernobyl skaper framleis problem for beitebruken enkelte stader på indre Austlandet og i Midt-Noreg. For å redusere opptaket beitedyra har av radioaktivt cesium frå utmarksbeite, blir det brukt giesesalt (Berlinerblått) som fôrtilsetning eller i form av saltslikkestein tilsett giesesalt på slutten av beitesesongen.

I 2023 blei det kjøpt inn ny lagerbeholdning av saltslikkestein tilsett giesesalt, og giesesalt i rein form. Innkjøpet hadde ein total kostnad på 16,2 mill. kroner. Det er òg ein pågåande prosess med EU-godkjenning av fôrtilsetningsstoffet giesesalt. Direktoratet har inngått ein ramme-

avtale for bistand med å gjennomføre godkjenningsprosessen.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 55,6 mill. kroner.

Situasjonen i Ukraina fører til auka behov for innkjøp av giesesalt til beredskapslager. Det går føre seg ein regodkjenningsprosess av tilsetningsstoffet giesesalt i EU. Vidare bruk av dette tilsetningsstoffet føreset at stoffet blir regodkjent som tilsetningsstoff. Godkjenningsprosessen kan utløyse ytterlegare kostnader i 2025.

Post 74 Kompensasjon til dyreeigarar som blir pålagt beitenekt

Formål med løyvinga

Løyvinga på posten blir brukt til å gi dyreeigarar økonomisk kompensasjon når Mattilsynet som følgje av fare for rovviltangrep, har gjort vedtak om beiterestriksjonar for storfe og småfe med heimel i dyrevelferdslova.

Rapportering 2023

Det blei nytta 126 000 kroner på posten i 2023.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 1,0 mill. kroner.

Post 75 Stønad til jordbruks- og veksthusnæringa for ekstraordinære straumutgifter, overslagsløyving

Formål med løyvinga

Primærprodusentar i jordbruket, veksthus og vatningslag fekk frå desember 2021 ei mellombels ordning med straumstønad. Formålet med straumstønadsordninga for jordbruks- og veksthusnæringa, som følgje av ekstraordinære straumutgifter, er å bidra til at norsk matproduksjon og norsk produksjon i veksthus kan oppretthaldast trass i dei ekstraordinære utgiftene til straum. Ordninga blei etablert i 2022 med verknad frå desember 2021, og har blitt forlenga ut 2025. Ein mindre del av løyvinga kan bli brukt til administrative kostnader i samband med ordninga.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 468,1 mill. kroner på posten, inkludert kostnader til administrasjon og utvikling av eit system for forvaltning av ordninga. Ordninga er forvalta av Landbruksdirektoratet.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 59,5 mill. kroner. Straumstønadsordninga for jordbruket gjeld for primærprodusentar, og har ei grense for maksimalt forbruk på 60 000 kWt per føretak per måned. Straumstønadsordninga for veksthus og vatningslag har inga avgrensing på forbruk.

Straumstønadsordninga blei innført som ei mellombels ordning frå desember 2021. Ordninga er vidareført med dagens berekningsmetode med gjennomsnittleg månadleg straumpris.

Post 77 Tilskott til kompensasjon ved avvikling av pelsdyrhald, kan overførast

Formål med løyvinga

Formålet med løyvinga er å gi kompensasjon etter avvikling av pelsdyrhald. Stortinget vedtok i 2019 eit forbod mot hald av pelsdyr etter 1. februar 2025. Den opphavelige kompensasjonsordninga er endra som følgje av lovvedtak i juni 2021. Dei nye reglane tredde i kraft i mars 2022. Oppdrettarane har no rett på erstatning utmålt anten etter utmålingsreglane i ekspropriasjonserstatningslova så langt dei passar, eller ut frå nedskrivne gjenkjøpsverdi. I tillegg blir kostnader til riving og opprydding av pelsdyranlegg ført på posten. Det er ei ordning med kompensasjon for forventa lågare framtidig alderspensjon som følgje av forbodet mot pelsdyrhald og kompensasjon til pelsier og fôrkjøkken.

Ein mindre del av løyvinga kan bli brukt til administrative kostnader i samband med ordninga. Dette omfattar òg kostnader til taksering av pelsdyranlegg og eventuelle kostnader til skjønnsprossar.

Kompensasjonen er ei regelstyrt ordning, og det vil bli gjort framlegg om auka løyving dersom utbetalingane blir større enn tilgjengelege midlar på posten. Den enkelte vil få utmålt og utbetalt kompensasjon etter eit fastsett regelverk.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 764,8 mill. kroner på posten.

Det blei utbetalt om lag 694,8 mill. kroner i erstatning etter lov om forbod mot hald av pelsdyr. Vidare blei det utbetalt om lag 48,0 mill. kroner som kompensasjon for riving og opprydding av pelsdyrhus, og 1,2 mill. kroner i kompensasjon for lågare årleg alderspensjon. Det blei òg nytta 9,6 mill. kroner til taksering av pelsdyranlegg.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 150,0 mill. kroner. Det er usikkert korleis utbetalingar på posten vil fordele seg mellom år. Det blir difor gjort framlegg om ei tilsegnsmakt på 92,7 mill. kroner, jf. framlegg til vedtak IV.

Post 78 Tilskott til omstilling ved avviking av pelsdyrhald, kan overførast

Formål med løyvinga

Formålet med løyvinga er å lette omstillinga for pelsdyroppdrettarar i samband med forbod mot hald av pelsdyr, jf. Prop. 99 L (2018–2019) *Lov om forbud mot hold av pelsdyr*. Dette omfattar i hovudsak ei ordning med tilskott til omstilling som blir forvalta av Innovasjon Norge. Løyvinga blir òg nytta til tilskott til arbeidsretta kompetanseheving for pelsdyroppdrettarar, forvalta av Landbruksdirektoratet.

Ein mindre del av løyvinga kan bli brukt til administrative kostnader i samband med ordningane.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 18,9 mill. kroner på posten.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer ikkje framlegg om ei løyving på posten i 2025. Det er gitt tilsegn om alle midlar som tidlegare er løyvd på posten, men utbetaling skjer i takt med gjennomføring av tiltaka.

Post 79 Tilskott til reindrifta for del av verdiskaping frå vindkraft

Formål med løyvinga

Formålet med løyvinga er å overføre ein del av verdiskapinga frå vindkraftproduksjon til reindrifta som blir påverka av denne. Tilskottet skal

gis til reinbeitedistrikt eller siidaer der eit vindkraftprosjekt, aleine eller sett i samanheng med andre tiltak, kan ha vesentlege negative konsekvensar for reindrift.

Budsjettframlegg 2025

Det blir gjort framlegg om ei løyving på 6,0 mill. kroner for 2025. Eit av tiltaka i regjeringa si tiltakspakke for reindrift og energi som blei lagt fram 20. desember 2023, er at ein del av verdiskapinga frå vindkraft skal komme reindrifra til gode. I meklinga mellom Nord-Fosen sjeite og vindkraftselskapet Roan DA, blei det varsla at regjeringa vil føreslå at ein del av verdiskapinga tilsvarende 0,1 øre/kWh skal gå direkte til reindrifra, der vindkraftprosjekt har negative konsekvensar av betydning for reindriftsverksemd i eit område. Stortinget fatta 21. juni 2024 vedtak om å etablere ei ny ordning for tilskott til reindrifra for del av verdiskaping frå vindkraft, jf. Prop. 104 S (2023–2024) og Innst. 447 S (2023–2024). Ordninga omfattar vindkraftproduksjon frå anlegg som er konsesjonspliktige etter energilova. Løyvinga for 2025 er berekna på grunnlag av vindkraftproduksjonen i 2023. Tilskottet skal gis på grunnlag av ei konkret vurdering av for kva siida/reinbeitedistrikt vindkraftverket, åleine eller sett i samanheng med andre tiltak, kan få negative konsekvensar av betydning. Landbruksdirektoratet skal forvalte ordninga. Midlane skal overførast til distriktsfond eller siidafond, og skal disponerast etter vedtektene for dei respektive fonda.

Post 80 Beredskapslager matmjøl

Formål med løyvinga

For å bidra til forsyningssikkerheit av matvarer for befolkninga i Troms og Finnmark skal det etablerast lager av matmjøl. Landbruksdirektoratet skal greie ut detaljane i, og forvalte ordninga. Det må vurderast om det bør etablerast eitt eller fleire lager ut frå omsyn til mellom anna best mogleg forsyningssikkerheit og driftskostnader. Landbruksdirektoratet sine kostnader til forvaltning av blir òg dekte av løyvinga.

Budsjettframlegg 2025

Posten er ny og departementet gjer framlegg om ei løyving på 1,0 mill. kroner til etablering av lager av matmjøl i Troms og Finnmark.

Post 81 Tilskott til næringsmiddelbedrifter i Troms og Finnmark**Formål med løyvinga**

Løyvinga skal dekkje tilskott til næringsmiddelbedrifter i Troms og Finnmark som nyttar landbasert råstoff i produksjon. Ordninga er eit tiltak for å styrkje forsyningssikkerheita av matvarer for befolkninga i desse fylka. Det er viktig at jordbruket og reindrifta i Troms og Finnmark har næringsmiddelbedrifter som kan ta i mot råvarer frå primærproduksjonen.

Tilskottet skal forvaltast av Innovasjon Norge og utbetalast med grunnlag i søknader knytt til innovasjon og utvikling av bedriftene. Dette kan omfatte ulike tiltak som mellom anna kompetanse-

byggjing, produktutvikling og marknadsbyggjing. Sakshandsaminga og regelverket vil i stor grad vere det same som det Innovasjon Norge har etablert for tilsvarende ordningar. Innovasjon Norge sine kostnader til forvaltning av ordninga blir òg dekte av løyvinga.

Tilskottet kan gis for varer som fell utanfor verkeområdet til EØS-avtalen, jf. art 8(3). Tilskottet kan difor ikkje gis for produksjon av RÅK-varer, men kan omfatte produksjon basert på importerte landbaserte råvarer.

Budsjettframlegg 2025

Posten er ny, og departementet gjer framlegg om ei løyving på 14,0 mill. kroner til tilskott til næringsmiddelbedrifter.

Kap. 4142 Landbruksdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
01	Driftsinntekter, refusjonar m.m.	51 163	50 463	52 381
	Sum kap. 4142	51 163	50 463	52 381

Post 01 Driftsinntekter, refusjonar m.m.

Inntektene i 2023 blei 51,2 mill. kroner. Departementet gjer framlegg om ei løyving på 52,4 mill. kroner for 2025.

Posten gjeld driftsinntekter som Landbruksdirektoratet har i samband med mellom anna

sekretariatet for Omsetningsrådet, styret for Fondet for forskingsavgift på landbruksprodukt, og styret for Utviklingsfondet for skogbruket, administrasjon av ulike fond, prisutjammingsordninga og kvoteordninga for mjølk.

Kap. 1148 Naturskade – erstatningar

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
71	Naturskade – erstatningar, <i>overslagsløyving</i>	38 384	140 400	136 300
	Sum kap. 1148	38 384	140 400	136 300

Post 71 Naturskade – erstatningar, overslagsløyving**Formål med løyvinga**

Løyvinga skal dekkje erstatningar for naturskade. Statens naturskadeordning gir erstatning for dei

naturskadane det ikkje er mogleg å forsikre seg mot gjennom ei alminneleg forsikringsordning, og løyvinga skal brukast til å dekkje desse utgiftene. Søknader om erstatning for naturskadar etter naturskadeerstatningslova blir handsama etter ein forvaltningsmodell, der Landbruksdirektoratet avgjer sakene i førsteinstans, mens

klagene blir avgjorde av Klagenemnda for naturskadesaker som klageinstans.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 38,4 mill. kroner på posten.

I 2023 blei det handsama 518 saker. Det blei gitt tilsegner om erstatning for om lag 51,8 mill. kroner. Utbetalingane i 2023 var på om lag 35,4 mill. kroner og gjeld erstatningssaker for 2023 og tidlegare år. Tilsegner om erstatning blir gitt med ein utbetningsfrist på tre år.

Ansaret som utgjer gitte, men ikkje innfridde tilsegner om erstatning, var 31. desember 2023 på om lag 54,5 mill. kroner.

I starten av august 2023 blei Sør-Noreg ramma av ekstremvêret «Hans». Det kom inn om lag 2 000 søknader om erstatning til naturskadeordninga etter denne hendinga, med ein samla søknadssum på 700 mill. kroner. I tillegg kom det inn 465 søknader om naturskadeerstatning som ikkje var knytt til «Hans».

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 136,3 mill. kroner og ei tilsegnfullmakt på 159,1 mill. kroner, jf. tabell 5.8 og framlegg til vedtak IV.

Tabell 5.8 Tilsegnfullmakt naturskadeerstatningar i 2025 (i mill. kroner)

Ansvar 1.1.2024	54,5
+ Venta tilsegner i 2024	183,0
= Sum	237,5
- Venta erstatningsutbetalingar i 2024	100,5
= Venta ansvar 31.12.2024	137,0
+ Takseringskostnader, IKT-vedlikehald o.a.	7,4
+ Venta nye tilsegner i 2025	151,0
= Sum	295,4
Forslag til løyving i 2025	136,3
Forslag til tilsegnfullmakt i 2025	159,1

Klimaframskrivingar viser at vi i Noreg må rekne med meir ekstremvêr. Med ei slik utvikling kan det bli fleire og meir omfattande naturskadar i åra framover.

Dei som blir råka av naturskade har på visse vilkår rett til erstatning frå statens naturskadeordning etter naturskadeerstatningslova. Det knyter seg uvisse til budsjetteringa for ordninga. Dette kjem av at omfanget av naturulukker varierer frå år til år, og at erstatninga blir utbetalt etter at skaden er utbeta. Fristen for utbetring er tre år, noko som òg verkar inn på den årlege utbetalinga. Ved budsjetteringa av løyvinga blir difor normalt eit gjennomsnittleg år for naturskadar lagt til grunn, og det er i tillegg knytt ei tilsegnfullmakt til posten.

Landbruksdirektoratet skal sørge for at krav om erstatning for naturskadar blir handsama raskt og forsvarleg. Direktoratet skal dessutan raskt kunne setje inn målretta og utvida innsats når det skjer store naturulukker.

Direktoratet forventar ved inngangen til 2025 eit etterslep på handsaming av søknader om erstatning etter «Hans». I tillegg kjem søknadar som ikkje er knytte til «Hans». Direktoratet arbeider målretta for å få auka kapasitet i sakshandsaminga. Det kan bli aktuelt å justere både løyving og tilsegnfullmakt i revidert budsjett for 2025 på det tidspunktet direktoratet får gjort opp status i sakshandsaminga.

Landbruks- og matdepartementet følgjer opp ordninga på bakgrunn av mellom anna styringsdialog, rapportar og informasjon om økonomi.

Løyvinga skal dekkje innfriing av delar av dei tilsegna som blir gitt i 2025, og tilsegner frå tidlegare år som kjem til utbetaling i 2025. Vidare skal løyvinga dekkje kostnader ved taksering av skadar, informasjonstiltak og andre tiltak som bidreg til å redusere skadeverknadene av framtidige naturulukker, eller aukar verknaden av ressursane som blir nytta på naturskadeområdet. Løyvinga skal òg dekkje utgifter som trengst til ekstrahjelp, kompetansetiltak og vedlikehald og vidareutvikling av IKT-systemet for ordninga. I tillegg skal administrative kostnader ved Klagenemnda for naturskadesaker dekkjast på posten.

Post 72 Tilskott til opprydding av avfall etter flaumhendingane i Sør-Noreg hausten 2023, kan overførast

Formål med løyvinga

Formålet med ordninga er å dekkje utgifter til opprydding av eigarlaust avfall som ligg på privat grunn som følgje av flaumhendingane i Sør-Noreg i august 2023. Tilskottsordninga skal òg bidra til å redusere negative miljøkonsekvensar av forsøpling.

Rapportering 2023

Det blei løyvd 10 mill. kroner til ordninga i 2023, men det blei ikkje utbetalt midlar på posten dette året. Fristen for å søkje tilskott var 1. april 2024.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer ikkje framlegg om løyving på posten for 2025.

Kap. 1149 Verdiskapings- og utviklingstiltak i landbruket

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
51	Tilskott til Utviklingsfondet for skogbruket	5 049	3 571	3 666
71	Tilskott til verdiskapingstiltak i skogbruket, <i>kan overførast</i>	64 498	54 223	53 603
73	Tilskott til skog-, klima- og energitiltak, <i>kan overførast</i>	54 331	55 852	55 775
	Sum kap. 1149	123 878	113 646	113 044

Post 51 Tilskott til Utviklingsfondet for skogbruket**Formål med løyvinga**

Løyvinga skal dekkje tilskott til Utviklingsfondet for skogbruket. Vedtektene for Utviklingsfondet for skogbruket blei fastsette ved kgl.res. datert 25. februar 1977, med endringar sist av 4. desember 2014. Fondet har til oppgåve å støtte opp om forskning, utvikling, informasjon og opplæring innanfor skogbruket. I styret for fondet er offentleg forvaltning og private organisasjonar innanfor skogsektoren representerte. Landbruksdirektoratet er sekretariat for fondet.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 5,0 mill. kroner på posten. I alt fekk 13 nye prosjekt tilskott.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 3,7 mill. kroner. Midlane frå fondet vil først og fremst gå til brukarretta FoU-verksemd med klare problemstillingar og mål. Fondet skal bidra til prosjekt som utviklar og styrkjer skogbruket som ei rasjonell, økonomisk og berekraftig næring.

Post 71 Tilskott til verdiskapingstiltak i skogbruket, kan overførast**Formål med løyvinga**

Løyvinga skal dekkje tilskott til vidareutvikling av ein betre transportinfrastruktur for skogbruket i tillegg til andre verdiskapingstiltak i skogbruket. Infrastrukturtiltak i skogbruket bidreg til reduserte transportkostnader som grunnlag for eit lønsamt skogbruk i tillegg til auka konkurransekraft og verdiskaping i skogsektoren.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 64,5 mill. kroner på posten. Av dette blei det utbetalt 39,3 mill. kroner til tømmerkaier og 25,2 mill. kroner til skogsvegar. Det blei òg gitt tilsegn på 24,3 mill. kroner til tømmerkaier.

Det blei bygd om lag 108 km nye skogsbilvegar og ombygd om lag 187 km eldre skogsbilvegar. Dette er på nivå med året før. Aktiviteten må sjåast i samanheng med løyvingane til det same formålet på kap. 1150, post 50. Ansvaret på posten 31. desember 2023 var på 104,0 mill. kroner.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 53,6 mill. kroner.

Denne løyvinga skal saman med løyvinga på kap. 1150, post 50, bidra til å følgje opp regjeringa sitt vegkart for grønt industriløft, der skog- og trenæringa og annan bioøkonomi er eitt av satsingsområda.

Tilskott frå posten vil bli gitt til verdiskapings-tiltak med vekt på tiltak som bidreg til å redusere transportkostnadene i skogbruket. Behovet for investeringar i betre infrastruktur er stort over heile landet, men kyst- og innlandsfylka har ulike utfordringar. I mange av kystfylka står mykje av den skogen som i dag er hogstmoden, eller som snart blir det, langt frå veg eller i vanskeleg tilgjengeleg terreng. I innlandsfylka er ein stor del av skogsvegnettet gammalt og treng opprusting for å oppfylle transportbehova og dei krava som moderne transportutstyr stiller.

Tilskott til investeringar i betre skogsveggar er målretta og prioriterte tiltak for meir kostnads-effektiv tømmertransport. Desse investeringane vil òg bidra til betre klimatilpassing av vegnettet i skogbruket, mellom anna gjennom tiltak som minskar faren for erosjon og lausmasseskred ved kraftig nedbør.

Tilgang til kai og sjøtransport opnar for kostnadseffektive leveransar av tømmer, flis og andre treprodukt til foredlingsindustrien i Noreg og til marknader nasjonalt og internasjonalt. Midlar frå denne posten blir nytta til bygging og ombygging av kaier og kaiterminalar som bidreg til rasjonell transport og logistikk knytt til tømmer. Landbruksdirektoratet forvaltar ordninga med tilskott til tømmerkaier for departementet. Dei mest sentrale tømmerkaiene langs kysten er no bygd eller under bygging, men det kan òg i 2025 vere aktuelt å nytte midlar frå posten til enkelte kai-prosjekt.

Som for 2024 vil departementet bruke ein kombinasjon av løyving og tilsegnfullmakt som verkemiddel for ei effektiv planlegging og gjennomføring av større infrastrukturtiltak i skogbruket, der investeringane skjer over fleire år.

Sidan tilskotta ikkje alltid kjem til utbetaling same året som det blir gitt tilsegn, gjer departementet framlegg om ei tilsegnfullmakt for 2025 på 59,1 mill. kroner for å kunne dekkje ansvar frå tidlegare år, jf. tabell 5.9 og framlegg til vedtak IV. Beløpet er basert på ein prognose frå Landbruksdirektoratet, som det er knytt noko usikkerheit til på grunn av framdrift og gjennomføring av fleire av kai-prosjekta.

Tabell 5.9 Tilsegnfullmakt infrastrukturtiltak i 2025 (i mill. kroner)

Ansvar 1.1.2024	104,0
+ Venta tilsegner i 2024	22,9
= Sum	126,9
- Venta utbetalingar i 2024	44,2
= Venta ansvar 31.12.2024	82,7
+ Venta nye tilsegner i 2025	30,0
= Sum	112,7
Forslag til løyving i 2025	53,6
Forslag til tilsegnfullmakt i 2025	59,1

Post 73 Tilskott til skog-, klima- og energitiltak, kan overførast

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje tilskott til skog-, klima- og energitiltak. Skogen tek opp CO₂ og karbon blir lagra i biomassen og i skogsjorda. Regjeringa vil halde fram med å leggje til rette for tiltak som kan ta vare på eller styrkje karbonlageret i skogen. Dette vil i sin tur auke ressursgrunnlaget slik at fornybart skogråstoff i større grad kan erstatte fossile utslepp i andre sektorar.

Løyvinga dekkjer òg tilskott til stiftinga Det norske Skogfrøverk, som har som oppgåve å sikre forsyninga av skogfrø i Noreg. Tilskottet frå departementet er basert på ein avtale med stiftinga om forvaltningsoppgåver frå 1995.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 54,3 mill. kroner på posten.

38,3 mill. kroner gjekk til klimatiltak i skog. Av dette blei 27,9 mill. kroner nytta til tettare planting etter hogst. Vidare blei det nytta 5,8 mill. kroner til gjødsling av skog og 4,5 mill. kroner til ungskogpleie. I tillegg blei det nytta eit mindre beløp til det no avslutta pilotprosjektet *Planting av skog på nye areal som klimatiltak*.

Det blei òg løyvd 9,0 mill. kroner til stiftinga Det norske Skogfrøverk til forvaltningsoppgåver. Oppgåvene omfattar kontroll etter forskrift om skogfrø og skogplanter, produksjons- og utviklingsoppgåver og informasjons- og opplæringstiltak knytte til anlegg for frøproduksjon. Til klimatiltaket skogplanteforedling blei det løyvd 6,0 mill. kroner.

Det blei òg løyvd 650 000 kroner til Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) til prosjektet *PlanteValg*. Prosjektet skal gi skogeigaren og rettleiingsapparatet eit betre grunnlag for å velje best mogleg plantemateriale ved forynging av skog.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 55,8 mill. kroner.

Av dette vil 38,1 mill. kroner bli nytta til klimatiltak som tilskott til tettare skogplanting, gjødsling av skog, ungsogpleie og skogplanteforedling. Klimatiltaka vil auke opptaket av CO₂ i skogen. Tiltaka vil samstundes styrkje ressursgrunnlaget, og dermed grunnlaget for verdiskaping i skog- og trenæringa i eit langsiktig perspektiv. Klimatiltaka blir rekna som kostnads effektive og er blant dei billigaste klimatiltaka som kan gjennomførast nasjonalt. Ved full implementering har tiltaka eit langsiktig potensial til å auke

opptaket av CO₂ i skog med 4–5 mill. tonn CO₂ årleg fram mot 2100, jf. Meld. St. 13 (2020–2021) *Klimaplan for 2021–2030*. Tilskottsordningane er baserte på skog- og miljøfaglege kriterium utarbeidde av Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet.

Departementet legg opp til ei løyving til stiftinga Det norske Skogfrøverk på 17,0 mill. kroner, til forvaltningsoppgåver og arbeid med langsiktig skogplanteforedling og -utvikling. Løyvinga er styrkt for å følgje opp Skogfrøverket sin strategi for skogplanteforedling og frøforsyning, som skal møte dei aukande klimautfordringane og behovet for å introdusere nye treslag i frøforsyninga.

Departementet legg vidare opp til ei løyving til prosjektet *PlanteValg* ved NIBIO på 650 000 kroner. Prosjektet skal gi skogeigaren og rettleiingsapparatet eit betre grunnlag for å velje best mogleg plantemateriale ved forynging av skog.

Kap. 1150 Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overførast</i>	16 624	10 200	29 500
50	Tilskott til Landbrukets utviklingsfond	2 227 253	2 331 553	2 548 553
70	Marknadstiltak, <i>kan overførast</i>	246 274	341 140	410 500
71	Tilskott ved produksjonssvikt, <i>overslagsløyving</i>	469 573	102 400	104 400
73	Pristilskott, <i>overslagsløyving</i>	5 065 125	5 529 918	5 792 194
74	Direkte tilskott, <i>kan overførast</i>	14 177 552	16 139 630	17 566 323
77	Utviklingstiltak, <i>kan overførast</i>	322 360	346 470	397 391
78	Velferdsordningar, <i>kan overførast</i>	1 650 224	1 914 969	1 965 007
	Sum kap. 1150	24 174 985	26 716 280	28 813 868

Marknadsregulering og pristilskott

Tilskott til produsert volum, til marknadstiltak og til frakt blir dekte av fleire ordningar under kap. 1150, post 70 og 73, og i nokon grad under post 77. Satsane er baserte på fastsette kriterium, som produktgruppe, levert volum, distrikt med meir. Grunnlaget for tilskotta som blir utbetalt til produsentane via eit omsetnadsledd, vil normalt vere det same som grunnlaget for oppgjeret mellom omsetnadsledd og produsent. Ordningane utgjer

ein del av avtalesystemet med fleire mål og verkemiddel som verkar saman mot dei same måla. Resultatrapporteringa skjer difor samla basert på rapportering frå Budsjettnemnda for jordbruket i samband med den årlege proposisjonen om jordbruksoppgjeret. Rapporteringa blir i tillegg supplert av vurderingsrapportar og statusnotat frå heile forvaltninga som grunnlag for å vurdere korleis dei enkelte ordningane verkar.

Tilskott som blir utbetalt via eit omsetnadsledd, skil seg òg frå normalprosedyren ved at til-

skottsmottakarane normalt ikkje søker om tilskottet. Storleiken på tilskotta er ei direkte følge av levert vare til omsetnadsleddet. Omsetnadsledda gjer ikkje eigne vurderingar ved forvaltninga av tilskotta. Dei blir difor ikkje rekna som tilskottsforvaltarar, men som medhjelparar. Vidare blir det ikkje sendt eigne tilskottsbrev til, eller kravd rapport frå tilskottsmottakarane (produzentane). Tilskottsbeløpet går normalt fram av avrekninga for kvar leveranse. Naudsynt kontroll blir sikra gjennom kontroll hos omsetnadsledda som leverer grunnlaget for utbetalingane, og som formidlar tilskottet til den enkelte produsenten. Vanlegvis blir det ikkje utført kontroll hos produsentane, men Landbruksdirektoratet har moglegheit til å kontrollere at rett sone er lagt til grunn for berekninga av tilskottet. Samla sett bidreg dette til ei kostnadseffektiv forvaltning av ordningane.

Direkte tilskott og tilskott til velferdsordningar m.m.

Desse ordningane ligg under jordbruksavtalen kap. 1150, post 74 og 78. Også under post 77 er det slike ordningar. Dei direkte tilskotta er baserte på objektive kriterium slik som talet på dyr, areal, produksjonstype, mengd og distrikt. Satsane står i forhold til løyvd beløp og prioriteringar mellom ulike produksjonstypar, produksjonsomfang og lokalisering av driftseiningane. Velferdsordningane er i hovudsak tiltak for å refundere kostnader til avløyning for sjukdom og moglegheit for ferie/fritid i verksemdar som krev arbeid alle dagar i året. Ein står her overfor den same problemstillinga når det gjeld målformulering og kriterium for måloppnåing som for tilskott til marknadsregulering, pris og frakt. For ordningane med direkte tilskott og velferdsordningar vil resultatrapporteringa òg i hovudsak skje samla basert på rapportering frå Budsjettnemnda for jordbruket i samband med proposisjonen om jordbruksoppgjæret. Det er heller ikkje for denne gruppa av ordningar aktuelt å hente inn rapport frå tilskottsmottakarane. Her kan det ikkje stillast vilkår om kva midlane skal nyttast til, eller krevjast rapportering om bruken av midlane.

Kollektive overføringar

På enkelte område er det administrativt meir effektivt å overføre tilskott samla frå departementet og/eller Landbruksdirektoratet direkte til ein sams mottakar, framfor først å utbetale tilskott til kvar produsent, som så betaler inn til same sluttmottakar. Godtgjersla i sjukepengeordninga

for bønder er finansiert gjennom ei kollektiv overføring frå jordbruksavtalen til Folketrygdfondet. Ei anna kollektiv overføring er innbetaling av omsetnadsavgift for frukt og grønt på post 70. Oppfølginga av desse ordningane vil vere å føre over løyvd beløp til rett mottakar. I tillegg må ein regelmessig vurdere om ordningane verkar som tiltenkt, og om overføringane gir eit rett uttrykk for reelle utgifter.

Forvaltning

Hovuddelen av forvaltninga av tilskotta under jordbruksavtalen er delegert til Landbruksdirektoratet. Størsteparten av dei administrative kostnadene til forvaltning av tilskottsordningane blir direkte dekte innanfor løyvingane på kap. 1142, kap. 1520 til statsforvaltaren i budsjettet til Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet, kap. 571 rammetilskottet til kommunane og kap. 572 rammetilskottet til fylkeskommunane frå Kommunal- og distriktsdepartementet. Løyvinga på kap. 1150, post 21, skal dekkje kostnader i samband med utgreiingar i arbeidsgrupper, evalueringar og utvikling av nye IKT- og fagsystem i Landbruksdirektoratet for forvaltning av tilskott på kap. 1150. For å kunne ha fleksibilitet kan det òg i nokre høve vere aktuelt å dekkje utviklings- og utgreiingskostnader over tilskottsordningane.

På enkelte område skjer forvaltninga av tilskott gjennom organ som ikkje er ein del av statsforvaltninga. Dette gjeld særleg Innovasjon Norge. Kommunane er førstelinestyresmakt for dei fleste økonomiske verkemidla på landbruks- og matområdet, og omsetnadsledda har som omtalt ei medhjelparrolle i utbetalinga av tilskott til produsentane. I tilfelle der ikkje-statlege aktørar er tilskottsforvaltarar har departementet klargjort ansvar og oppgåver for desse aktørane. På nokre område er det fastsett at eit styre, utval eller råd skal tildele tilskottsmidlar, mens Landbruksdirektoratet er sekretariat og har ansvar for alle dei andre forvaltningsoppgåvene.

Departementet og tilskottsforvaltninga arbeider kontinuerleg med å ha så gode kontrollsystem som mogleg. Det er etablert prosessar for å styrkje statsforvaltaren sin kontrollfunksjon på landbruksområdet, mellom anna krav om at embeta årleg skal utarbeide ein risikobasert kontrollplan og gjennomføre føretakskontroll og forvaltningskontroll av kommunar. Statsforvaltaren og Landbruksdirektoratet følgjer elles opp kommunane gjennom rettleiing og rådgiving, kompetansetiltak. Samla sett har det målretta arbeidet

med kontroll og oppfølging av kontroll dei siste åra gitt resultat. Det er likevel framleis behov for vidareutvikling av kontrollsystema i landbruket. Det gjeld særleg å bidra til at kommunane har tilstrekkeleg kompetanse og ressursar, og at statsforvaltaren og kommunane har ei meir systematisk oppfølging av avvik. Departementet vil følgje opp området vidare framover i tråd med det Riksrevisjonen har peika på i fleire samanhengar.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 24 175 mill. kroner på kapitlet. Måla for landbrukspolitikken er omtalte i del I og III av proposisjonen. Hovudmålet er å sikre forbrukarane trygg mat, og å produsere den maten som forbrukarane etterspør. Ved sida av å produsere varer og tenester i marknaden, er norsk matsektor òg leverandør av ei rekkje fellesgode som ikkje kan omsetjast i marknaden, som mellom anna kulturlandskap og landbruksproduksjon i heile landet. Verkemidla bidreg til at måla for landbrukspolitikken blir nådde gjennom produksjon av varer og tenester for ein marknad, i kombinasjon med produksjon av slike fellesgode. Mange av tilskottsordningane verkar inn på fleire av måla samstundes. Det gjeld mellom anna tilskott som skal sikre det økonomiske grunnlaget for produksjon og velferd for næringsutøvarane. Verkemiddel som er meir målspesifikke vil òg kunne påverke andre mål.

Produksjon av trygg mat er òg ein grunnleggjande føresetnad for næringspolitikken i jordbruket, men dei spesifikke verkemidla er i stor grad av ikkje-økonomisk karakter, og dei matpolitiske verkemidla ligg utanfor avtalen. Det finst òg fleire juridiske verkemiddel som kan verke mot same mål som dei økonomiske. Dessutan er dette tiltak og rammer for sjølvstendige næringsutøvarar. Alt i alt gjer dette at måloppnåinga ikkje kan vurderast ut frå det enkelte tiltak, men på indikatorar som viser utviklingstrekk i næringa samla sett.

I jordbruksoppgjret 2023 blei staten og jordbruket sine organisasjonar samde om ein avtale som innebar ei ramme for 2024 på 4 147 mill. kroner, samanlikna med 2023 før oppgjer, der løyvingane i statsbudsjettet auka med 2 907 mill. kroner. Stortinget vedtok jordbruksoppgjret 16. juni 2023.

Kapittel 3 i Prop. 105 S (2023–2024) *Endringer i statsbudsjettet 2024 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjret 2024)* gir ein oversikt over sentrale utviklingstrekk for dei måla

som er relevante for dei verkemidla som er omfatta av jordbruksavtalen. Sjå òg resultatrapporteringa i del III av denne proposisjonen.

Jordbruksoppgjret 2024

Jordbrukets forhandlingsutval la fram sitt krav på vegner av Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag den 26. april. Den 6. mai la staten fram sitt tilbud. Det blei halde forhandlingsmøte i plenum 8. til 10. mai, der partane gjekk grundig gjennom krav og tilbud og utdjupa sine synspunkt. I perioden 11. til 16. mai blei det halde møte på leiarnivå og ulike arbeidsgrupper gjekk gjennom spesifikke problemstillingar. I plenums-møte 16. mai konstaterte statens forhandlingsleiar at det var inngått jordbruksavtale mellom partane, og sluttprotokollen blei underskriven. Jordbruksoppgjret blei sendt Stortinget, jf. Prop. 105 S (2023–2024). Proposisjonen blei handsama i Stortinget den 20. og 21. juni 2024 på grunnlag av Innst. 485 S (2023–2024) frå næringskomiteen.

I tråd med Hovedavtalen for jordbruket fastsette Staten og jordbruksorganisasjonane føreseger og tiltak i ein jordbruksavtale, i samsvar med Stortingets handsaming. Jordbruksavtalen omfattar målprisane for perioden frå 1. juli 2024 til 30. juni 2025 og tilskott som blir utbetalt i 2025. Målprisauken blei berekna til 627,0 mill. kroner. Behovet for løyving på kap. 1150 blei estimert til 2 217,0 mill. kroner, 69 mill. kroner var overførte verdiar frå 2023 og auka verdi av jordbruksfrådraget utgjorde 102,0 mill. kroner. Den samla økonomiske ramma for jordbruksoppgjret i 2024 for 2025 var 3 015 mill. kroner. På bakgrunn av volumjusteringar i ettertid, blir det fremja forslag om å auke løyvingane på statsbudsjettet med 2 098 mill. kroner for 2025.

For meir informasjon om prosessen, sjå omtale under programkategori 15.30.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om å auke den samla løyvinga på kap. 1150 med 2 098,0 mill. kroner for 2025. Postane 71 og 73 er overslagsløyvingar der satsar og volum styrer løyvingsbehovet.

Jordbruket har dei siste to åra opplevd ein kraftig kostnadsauke på viktige innsatsfaktorar, mellom anna gjødsel, fôr, straum, drivstoff og bygningsmateriale. Grunnlagsmaterialet til årets jordbruksoppgjer viste kostnadsreduksjon for ikkjevarige driftsmiddel, frå eit høgt nivå. Dette kjem særleg frå reduserte prisar på gjødsel og fôr. Sam-

stundes har rentekostnadene auka vesentleg dei siste to åra. Fallande prisar internasjonalt gjorde at avtalepartane var samde om at den mellom- belse ordninga med tilskott til importert karbo- hydratråvare blir avvikla. Normalåret gir tilskott på post 71 tilsvarande 104,4 mill. kroner. Dette gir ei samla løyving på kap. 1150 i 2025 tilsvarande 28 813,9 mill. kroner, mot 26 716,3 mill. kroner i saldert budsjett for 2024.

Jordbruksoppgjøret innebar òg i år eit vesent- leg bidrag for å styrkje klima-, natur- og miljø- arbeidet i jordbruket. Avsetjinga som har klima-, natur- og miljøverknad blei auka med 1 164,4 mill. kroner frå 2024 til 2025, og totalt er 10 546,7 mill. kroner sett av til desse ordningane i jordbruks- avtalen for 2025. Det er mellom anna ei særskild satsing retta mot tiltak som skal betre situasjonen i Oslofjorden.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overførast

Formål med løyvinga

Formålet med løyvinga er å bidra til auka målopp- nåing og meir effektiv tilskottsforvaltning gjen- nom å dekkje kostnader til utvikling av IKT-/fag- system i forvaltninga av tilskott, evalueringar av ordningane og til arbeidsgrupper som er sette ned av avtalepartane eller vedtekne av Stortinget. I nokre tilfelle der kostnadene er direkte relaterte til konkrete tilskottsordningar, kan dei òg bli finansierte av ordninga.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 16,6 mill. kroner på posten.

Følgjande prosjekt blei finansierte av ordninga i 2023:

- Utvikling av ny løysing for erstatningsord- ningane
- Digital løysing for søknader om nydyrking i Agros
- Modernisering og risikoreduserande tiltak i eStil-PT og i eStil-RMP
- Konsept for nye løysingar for kornavrekningar og oppfølging av målpris innanfor grønt- og kjøttområdet
- Utarbeiding av kunnskapsgrunnlag om årsaker til matsvinn
- Konseptutredning for ny skogfondsløysing for skogeigarar
- Ekstern midtvegsevaluering av Nasjonal strategi for økologisk jordbruk
- Arbeidsgrupper og utgreiingar m.m.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 29,5 mill. kroner. Løyvinga skal mellom anna finansi- sere utvikling av nytt landbruksregister, ny løy- sing for innrapportering av avrekning av korn, nytt forvaltningssystem for gjødselbruksforskrifta, eva- luering av RMP og arbeidsgrupper og utgreiingar, mellom anna i samband med gjennomgangen av korn- og kraftfôrpolitikken. 10,0 mill. kroner blir sett av til å kunne starte utvikling av IKT-system i Landbruksdirektoratet i samband med eventuell erstatning av telledato for storfe.

Post 50 Tilskott til Landbrukets utviklingsfond (LUF)

Formål med løyvinga

Midlane på posten blir tildelt til Landbrukets utviklingsfond (LUF). I tråd med vedtektene til LUF kan fondsmidlane nyttast til tiltak som styrkjer og byggjer ut næringsgrunnlaget på dei enkelte landbruksføretaka. Ordningane under LUF omfat- tar verkemiddel knytte til næringsutviklings- og miljøtiltak, medrekna mellom anna tilskottsord- ningar, utviklingsprogram og prosjekt. Fleire av ordningane som ligg under LUF er sentrale for å følgje opp ambisjonane i Hurdalsplattforma knytte til utvikling og investering innan landbruks- næringa, auka produksjon og omsetnad av lokal- mat og -drikke og økologisk mat, i tillegg til utdan- ning, kompetanseheving og landbruksforskning.

Sentrale mål for verkemidla er å leggje til rette for fleire gründerar, fleire vekstkraftige bedrifter og innovative næringsmiljø i landbruket. Risiko- avlastande verkemiddel er eit viktig bidrag til å få ein konkurransedyktig og framtidsretta land- bruksproduksjon over heile landet. Fleire av verkemidla har vidare som mål å lette oppstarts- utfordringar og bidra til kompetanseutvikling i næringa. Ordningane har difor innverknad på rekruttering til landbruket.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 2 227,3 mill. kroner på posten.

Departementet viser til Prop. 121 S (2022– 2023) *Jordbruksoppjøret 2023 m.m.* for ei detaljert omtale av dei enkelte ordningane som er finansierte av LUF. Ordningane det er gitt støtte til, kan delast inn i åtte område:

- bedriftsretta midlar
- tilskott til stiftinga Norsk Mat

- nasjonale og regionale tilretteleggingsmidlar for næringsutvikling
- tilskott til rekrutterings- og kompetansehevingstiltak
- forskning og utvikling
- skogbruk, fornybar energi og teknologiutvikling
- konfliktforebyggjande tiltak jordbruk/reindrift
- verkemiddel retta mot miljø- og klimatiltak og økologisk jordbruk

Budsjettframlegg 2025

Med bakgrunn i Prop. 105 S (2023–2024) og Stortingets handsaming, jf. Innst. 448 S (2023–2024), gjer departementet framlegg om ei løyving til LUF på 2 548,6 mill. kroner. Tabell 5.10 viser kapital-situasjonen for LUF 2023–2028.

Rekneskap og prognosar for utviklinga av fondet er baserte på Landbruksdirektoratets årsrapport for fondet. Per 31. desember 2023 var eigenkapitalen til fondet på 1 004 mill. kroner.

Fondet har ansvar for innvilga, men ikkje utbetalte tilskott. Ansvar per 31. desember 2023 er berekna til 3 007 mill. kroner. I tillegg kjem ansvar for rentestøtteordninga som per 31. desember 2023 er berekna til 105 mill. kroner.

Fondsrekneskapet for 2023 viser eit positivt resultat på 401,6 mill. kroner. Dei siste åra har resultatet vore negativt, som følgje av at tilskottsramma² frå fondet i fleire år har vore vesentleg høgare enn løyvinga inn til fondet. I dei siste års jordbruksoppgjær har det blitt gjort fleire tiltak for å styrkje eigenkapitalen til fondet. I jordbruksoppgjæret i 2023 blei løyvinga til fondet for 2024 auka

med 273 mill. kroner, 75 mill. kroner meir enn det som blei sett som tilskottsramme ut frå fondet. Fondet blei òg styrkt med eingongsmidlar i 2023 på nærare 94 mill. kroner. Avtalepartane blei vidare samde om eit prinsipp for inndraging av unytta rammer ved årsskifte, der avtalepartane møtest kvart år innan 15. februar for å vurdere inndraging av midlar. Som følgje av dette er det i 2024 inndrege nærare 74 mill. kroner som ved årsskiftet 2023/2024 var unytta rammer³. Inndraging av unytta rammer vil gi lågare tilskottsrammer i påfølgjande år, noko som på sikt vil gi lågare utbetalningar frå fondet.

Det er utfordrande å fastsetje gode utbetalingsprognosar for eit fond som har nærare 30 ulike tilskottsordningar under seg. Prognosane for 2024–2028 er usikre, men tilseier at fondet, gitt uendra løyving inn og tilskottsramme ut av fondet, vil få auka utbetalningar. Landbruksdirektoratet tilrår i sin årsrapport om fondet at ein framleis følgjer nøye med på kapital-situasjonen i fondet, og at fondskapitalen og likviditeten er under oppsyn.

Løyvinga til Landbrukets utviklingsfond for 2025 blir sett til 2 548,6 mill. kroner, ein auke på 217 mill. kroner frå 2024. Tilskottsramma frå fondet aukar med 187 mill. kroner til 2 726 mill. kroner. Løyvinga til fondet aukar då med 30 mill. kroner meir enn det tilskottsramma frå fondet aukar. Tabell 5.10 viser oversikt over kapital-situasjonen til fondet 2023–2028 med utgangspunkt i dei endringane som blei utført i årets jordbruksavtale. Kapital-situasjonen til fondet er framleis krevjande og må haldast under oppsyn òg framover i tid.

² Tilskottsramma er ramme som blir avsett til løyving av tilskott til ordningane i fondet.

³ I samband med inndraginga av tilskottsrammer blei samstundes tilskottsramma for drenering auka med 20 mill. kroner som følgje av stor pågang etter dreneringstilskott.

Tabell 5.10 Kapitalsituasjonen til LUF 2023–2028 (i mill. kroner)

	Rekne- skap 2023	Prognose 2024	Prognose 2025	Prognose 2026	Prognose 2027	Prognose 2028
Løyving	2 058,5	2 331,6	2 548,6	2 548,6	2 548,6	2 548,6
Eingongsmidlar	168,8	58,0				
Renteinntekter	40,6	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0
Andre inntekter ¹	23,9	19,5	19,5	19,5	19,5	19,5
Løyving kap. 1149	29,7	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0
<i>Sum inntekter</i>	<i>2 321,5</i>	<i>2 474,1</i>	<i>2 633,1</i>	<i>2 633,1</i>	<i>2 633,1</i>	<i>2 633,1</i>
Utbetalingar av tilskott frå fondet jf. årsrapport 2023	1 890,2	2 247,2	2 315,8	2 353,6	2 342,7	2 398,0
Utbetalingar kap. 1149	29,7	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0
Endring i tilskottsramme ²		58,0	187,0			
<i>Sum utbetalingar</i>	<i>1 919,9</i>	<i>2 330,2</i>	<i>2 527,8</i>	<i>2 378,6</i>	<i>2 367,7</i>	<i>2 423,0</i>
<i>Resultat</i>	<i>401,6</i>	<i>143,9</i>	<i>105,3</i>	<i>254,5</i>	<i>265,4</i>	<i>210,1</i>
Utvikling i eigenkapital	1 004,3	1 148,1	1 253,4	1 507,9	1 773,3	1 983,4
Innestående i Norges Bank, inkl. a konto IN	1 046,2	1 143,9	1 250,0	1 505,0	1 770,5	1 980,5
Utestående investeringslån	3,7	4,2	3,4	3,0	2,8	2,9
Tapsfond risikolån BU	-45,4					
Kortsiktig gjeld	-0,2					

¹ Omfattar overføringar frå to statsforvaltarar til ordninga Verdsarv, i tillegg til overføring frå Reindriftens Utviklingsfond til ordninga konfliktførebyggjande tiltak og overføring frå Miljødirektoratet til ordninga Utvalde kulturlandskap.

² Endring i tilskottsramma for 2025 (ut over prognose sett i årsrapport for LUF 2023) kjem truleg ikkje til utbetaling i sin heilskap i 2025.

Nærare om tilskottsramma i LUF

Tabell 5.11 viser tilskottsramme for LUF i 2025, i tillegg til endring i tilskottsramme frå 2024 til 2025. 58 mill. kroner av ledige midlar for 2024 skal nyttast til å styrkje ordningane Nasjonale tilretteleggingsmidlar og tilskott til drenering. For 2025 er partane samde om at tilskottsramma for fondet blir auka med 187 mill. kroner til totalt 2 726 mill. kroner.

Ein vesentleg del av tilskottsramma for LUF er i 2025 avsett til ordningar som skal stimulere til næringsutvikling, investering og bedriftsutvikling i landbruket, rekruttering og kompetanseheving. Skogbruk og ordningar knytte til klima- og miljøtiltak er ein annan sentral del av tilskottsramma til fondet. Avtalepartane blei samde om å prioritere investeringstilskott for å imøtekomme dyrevelferdskrav, ordningar med klima- og miljøinnretning og ei distriktsretta satsing på landbruket i Nord-Noreg.

Tabell 5.11 Tilskottsramme LUF (i mill. kroner)

	2024	Ekstra 2024	2025	Endring 2024–2025
Bedriftsretta midlar til investering og utvikling	1 220,5		1 272,5	52,0
Nasjonale tilretteleggingsmidlar	16,0	4,0	16,0	0,0
Det store norske Grøntløftet	0,0		5,0	5,0
Regionale tilretteleggingsmidlar ¹	41,0		61,0	20,0
Områderetta innsats				
Berekraftig matproduksjon i nord	17,0		25,0	8,0
Fjellandbruket	3,0		3,0	0,0
Rekruttering og kompetanse i landbruket				
Regionale tilskott til rekruttering og komp.heving	14,0		0,0	-14,0
Pilotprosjekt vidareutvikling av landbruksutdanning	0,0		2,0	2,0
Nasjonal modell for vaksenagronom	17,0		17,0	0,0
Regionale kompetansenettverk for lokalmat	14,7		15,0	0,3
Forskning og utvikling	83,5		91,5	8,0
PRESIS – Presisjonsjordbruk i praksis	4,0		4,0	0,0
Stiftinga Norsk mat	71,0		78,0	7,0
Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping ²	84,3		77,0	-7,3
Bondens marked og Norsk Gardsost	3,0		3,0	0,0
Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket	222,0		237,0	15,0
Skogbruk	270,0		275,0	5,0
Oppfølging av handlingsplan mot villsvin	1,5		2,5	1,0
Midlar til konfliktførebyggjande tiltak jordbruk/reindrift	1,5		1,5	0,0
Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)	200,0		220,0	20,0
Drenering	88,0	54,0	148,0	60,0
MetanHUB	10,0		10,0	0,0
Klimasmart landbruk	10,0		12,0	2,0
Tilskott til tiltak i beiteområde	31,0		32,0	1,0
Handlingsplan for plantevernmidlar	14,0		15,0	1,0
Klima- og miljøprogram	40,0		40,0	0,0
Biogass	22,0		23,0	1,0
Verdsarvområda og Utvalde kulturlandskap	25,0		25,0	0,0
Utviklingstiltak innan økologisk landbruk	15,0		15,0	0,0
Sum tilskottsramme³	2 539,0	58,0	2 726,0	187,0

¹ Auken på Regionale tilretteleggingsmidlar skuldast delvis at tilskottsramma for regionale kompetansemidlar på 14 mill. kroner blir innlemma i ordninga. I tillegg aukar ramma med 6 mill. kroner for å styrkje fylkeskommunanes arbeid med Matnasjonen Norge, irekna å støtte opp under utvikling av lokal og regionale maffestivalar og omsetnadskanalar for lokalmat.

² 5 mill. kroner er flytta til Regionale tilretteleggingsmidlar, jf. fotnote 1.

³ Samla tilskottsramme for 2025 er 20 mill. kroner høgare enn det som gjekk av fjorårets jordbruksproposisjon. Dette skuldast at tilskottsramma til drenering blei auka med ytterlegare 20 mill. kroner i 2024 som følgje av stor pågang etter tilskott. I tillegg til tilskottsramma må det med utgangspunkt i utbetalingsprognosane for fondet, jf. Landbruksdirektoratets årsrapport for fondet, setjast av ei ramma på 40 mill. kroner til rentestøtteordninga og 4,2 mill. kroner til Landbruksdirektoratets administrasjon av fondet. Desse avsetjingane er inkluderte i framtidige utbetalingsprognosar for fondet.

For fullstendige føringar for dei enkelte ordningane under LUF, sjå Prop. 105 S (2023–2024) *Endringer i statsbudsjettet for 2024 under Land-*

bruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2024 m.m.).

Post 70 Marknadstiltak, kan overførast

(i 1 000 kr)

Underpost	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
70.11	Tilskott til marknadstiltak grøntsektoren	45 900	40 400	47 400
70.12	Tilskott til råvareprisutjamningsordninga	156 374	254 740	315 100
70.13	Tilskott til avrensordninga poteter	44 000	46 000	48 000
	Sum post 70	246 274	341 140	410 500

Det blei i 2023 nytta 246,3 mill. kroner på posten. Departementet gjer framlegg om ei løyving på 410,5 mill. kroner for 2025.

Underpost 70.11 Tilskott til marknadstiltak grøntsektoren

Formålet med marknadstiltaka er å bidra til å nå målprisane for dei ulike jordbruksprodukta, jamne ut produsentpris og pris til forbrukarar over heile landet, skape avsetjing for produsert vare og bidra til å sikre forsyningar i alle forbruksområde. I grøntsektoren blir kostnadene ved marknadsregulering, opplysningsverksemd og faglege tiltak dekte av løyvinga til marknadstiltak, mens desse tiltaka blir dekte gjennom omsetnadsavgift for andre produksjonar. Partane i jordbruksoppgjøret var samde om å auke løyvinga til Opplysningskontoret for frukt og grønt (OFG) med 2 mill. kroner, og 5 mill. kroner prosjektet *Det store norske Grøntløftet* i regi av stiftelsen Norsk Mat og OFG. Løyvinga blir tildelt OFG. Dette gir ei løyving på underposten på 47,4 mill. kroner for 2025.

Underpost 70.12 Tilskott til råvareprisutjamningordninga

Formålet med RÅK-ordninga er å jamne ut skilnader i råvarekostnader mellom norske og utanlandske ferdigvarer som blir omsette i Noreg. Løyvingane på denne ordninga må vere avpassa skilnaden mellom prisar på verdsmarknaden og norske prisar på råvarer som inngår i ferdigvarene. Prisane på verdsmarknaden er usikre og kan variere mykje. Dei siste åra har det gjennom-

gåande vore høge internasjonale prisar som har redusert løyvingsbehovet på denne ordninga. Det har òg vore svingingar i valutamarknaden som påverkar løyvingsbehovet.

I årets jordbruksoppgjør var partane samde om å utvide vareomfanget i ordninga med ferdigrettar med ris i tillegg til puddingar og dessertar frå 1. januar 2025. Utvidinga av vareomfanget gir saman med målprisauken i jordbruksavtalen og utviklinga i prisskilnader mellom verdsmarknaden og Noreg på jordbruksråvarer, ein auke i løyvinga tilsvarende 60,4 mill. kroner.

Samla gir dette eit prognosert behov for løyving på underposten på 315,1 mill. kroner for 2025.

Underpost 70.13 Tilskott til avrensordninga poteter

Formålet med ordninga er å sikre avsetjing av norskproduserte avrenspoteter. Dette er fråsorterte poteter som ikkje kan nyttast til mat eller industriproduksjon. Det blir gitt prisnedskrivings-tilskott til produksjon av rektifisert potetsprit eller potetstivelse ved avtale om mottak av avrenspoteter frå godkjente omsetnadsledd i marknadsordninga for poteter. Dette gir redusert matsvinn og lågare klimagassutslepp. Partane i jordbruksoppgjøret var samde om å auke løyvinga til potetstivelse med 1,0 mill. kroner og til potetsprit med 1,0 mill. kroner. Auken til potetstivelse skal nyttast til å auke dagens sats, mens auken på potetsprit skal nyttast til å auke volumet i ordninga. Dette gir ei løyving på underposten på 48,0 mill. kroner for 2025.

Post 71 Tilskott ved produksjonssvikt, overslagsløyving

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
71	Tilskott ved produksjonssvikt, <i>overslagsløyving</i>	469 573	102 400	104 400
	Sum	469 573	102 400	104 400

Formål med løyvinga

Formålet med løyvinga er å redusere økonomiske tap i plante- og honningproduksjon som kjem av klimatiske forhold som det ikkje er mogleg å sikre seg mot.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 469,6 mill. kroner på posten. Det er meir enn opphavleg vedteke budsjett for 2023, og kjem i hovudsak av tørke og deretter store nedbørmengder og ekstremvêret «Hans». Landbruksdirektoratet fekk i underkant av 7 500 søknader om tilskott ved klimarelatert produksjonssvikt.

I 2023 blei det både betalt ut forskott og handsama saker med utgangspunkt i gamle satsar da dei nye satsane ikkje kunne gjelde før Stortinget si handsaming 15. desember 2023. Samla utbetaling av tilskott i 2023 for søknader frå skadeåret 2023 var på 398,0 mill. kroner. Desse søknadene vil få ei ny handsaming og berekning av tilskott i 2024 med nye satsar og øvre grense for utbetaling. Andre utbetalningar i 2023 gjeld saker frå tidlegare år.

Det blei motteke i underkant av 120 søknader om tilskott etter svikt i honningproduksjon i 2023. Årsaka til det høge talet er sannsynlegvis sein og dårleg lyngtrekk i delar av landet kombinert med mykje regn i august. Også satsen for honning blei endra som følgje av dei utfordrande vêrforholda, og tilsvarende som for produksjonssvikt kunne ikkje dei nye satsane gjelde før Stortinget si handsaming i desember 2023. Samla utbetaling i 2023 for skadeåret 2023 var på 1,2 mill. kroner.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 104,4 mill. kroner.

Partane i jordbruksoppgjæret var samde om at ordninga med tilskott ved produksjonssvikt ikkje er ei erstatningsordning, men ei ordning som bidreg til vesentleg risikoreduksjon. For å redusere effekten på utbetalinga av fleire dårlege sesongar, blei partane samde om at reglane for berekning av gjennomsnittleg avling skal endrast slik at søkjaren kan stryke dei to dårlegaste og det beste av dei sju siste åra i gjennomsnittsberekinga. Løyvinga blei difor auka med 2,0 mill. kroner i jordbruksoppgjæret 2024.

Post 73 Pristilskott, overslagsløyving

(i 1 000 kr)

Underpost	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
73.11	Pristilskott ull	103 960	110 700	117 740
73.13	Pristilskott mjølk	677 758	975 354	1 532 928
73.15	Pristilskott kjøtt	1 612 157	1 737 183	1 758 024
73.16	Distriktstilskott egg	3 993	6 081	5 400
73.17	Pristilskott grøntsektoren	274 339	311 800	361 052
73.18	Fraktilskott	410 739	528 200	435 300
73.19	Pristilskott korn	1 982 179	1 860 600	1 581 750
	Sum post 73	5 065 125	5 529 918	5 792 194

Det blei i 2023 nytta 5 065,1 mill. kroner på posten. Departementet gjer framlegg om ei løyving på 5 792,2 mill. kroner for 2025.

I jordbruksoppgjæret blei det gjort satsendingar som aukar løyvinga på posten med 381,6 mill. kroner frå saldert budsjett 2024 til 2025. I tillegg er det prognosert kvantumsendingar som aukar løyvinga med 262,3 mill. kroner.

Underpost 73.11 Pristilskott ull

Formålet med tilskottet er å bidra til å nå måla for inntekts- og produksjonsutvikling i sauehaldet som ikkje i tilstrekkeleg grad kan sikrast gjennom marknadspris og andre tilskott. Tilskottet skal òg bidra til å betre kvaliteten på norsk ull og sikre avsetnad i marknaden for norsk ull av god kvalitet.

I jordbruksoppgjæret blei satsen for tilskott til ull auka med 3 kroner per kg til 44,96 kroner per kg, og satsen for tilskott til skinn av sau/lam auka med 4 kroner per skinn til 74,00 kroner. Endringane gir ei løyving på underposten på 117,7 mill. kroner.

Underpost 73.13 Pristilskott mjølk

Formålet med pristilskott til mjølk er å bidra til ei inntekts- og produksjonsutvikling i mjølkeproduksjonen som er med på å halde oppe busetjing og sysselsetjing i heile landet gjennom å jamne ut skilnader i lønsemda i produksjonen. I jordbruksoppgjæret 2024 blei partane samde om at distriktstilskottet for mjølk, som tidlegare har blitt gitt til område med høge produksjonskostnader i Sør-Noreg, og for all mjølk i Nord-Noreg, blir gjort om

til eit generelt pristilskott med distriktsdifferensierte satsar. Tilskottet notifiserast i sin heilheit i gul boks i WTO-samanheng. Satsane varierer frå 32 øre og opp til 312 øre per liter. Grunntilskottet til produksjon av økologisk mjølk blei auka med 10 øre per liter. Dette gir ei samla løyving på underposten på 1 532,9 mill. kroner.

Underpost 73.15 Pristilskott kjøtt

Ordninga omfattar grunntilskott og distriktstilskott for kjøtt, kvalitetstilskott for storfe kjøtt og kvalitetstilskott for slakt av lam og kje.

Formålet med tilskotta er å bidra til ei inntekts- og produksjonsutvikling som er med på å halde oppe busetjing og sysselsetjing i heile landet gjennom å jamne ut skilnader i lønsemda i produksjonen. Grunntilskottet skal òg bidra til rimelegare kjøtt og foredla kjøttprodukt til forbrukaren, mens kvalitetstilskotta skal stimulere til ein auke i produksjonen av kjøtt med høg kvalitet.

Distriktstilskott går i hovudsak til kjøtt frå grovførbaserte produksjonar differensiert på fem soner. Det blir òg gitt distriktstilskott til produksjon av svinekjøtt i Nord-Noreg, Agder og Vestlandet med unntak av Rogaland.

Grunntilskottet for kjøtt blir berre gitt til slakt av sau/lam og geit/kje, og satsane blei auka med 1,50 kroner for begge dyreslag.

I jordbruksoppgjæret blei kvalitetstilskottet for slakt av lam og kje auka med 10 kroner per lammeslakt og 80 kroner per kjeslakt. For kvalitetstilskottet for storfe blei tilskottssatsen for kvalitetsklassane O og O+ harmonisert, og sett til 8,20 per kg, mens satsen for kvalitet R- og betre

blei auka til 12 kroner per kg. Distriktstilskottet for sonene i Nord-Noreg blei auka med høvesvis 0,25 og 0,50 kroner per kg i sone 4 og 5 for storfe, geit og sau. For gris blei satsen auka med 0,50 kroner per kg i sone 4 (Troms) og sone 5.

Dette gir ei løyving på underposten på 1 758,0 mill. kroner. Av dette utgjer grunntilskottet til sau/lam og geit/kje 117,3 mill. kroner, kvalitetstilskottet til storfekjøtt 445,2 mill. kroner, distriktstilskottet 685,4 mill. kroner og tilskott til lammeslakt og kjeslakt 510,1 mill. kroner.

Underpost 73.16 Distriktstilskott egg

Formålet med ordninga er å bidra til eggproduksjon i heile landet gjennom å jamne ut geografiske skilnader i lønsemda i produksjonen. Tilskottet omfattar Nord-Noreg og Vestlandet utanom Rogaland. I jordbruksavtalen blei satsen vidareført uendra for både Vestland og Nord-Noreg. Dette gir ei løyving på underposten på 5,4 mill. kroner for 2025.

Underpost 73.17 Pristilskott grøntsektoren

Formålet med ordninga er å betre inntekta for produsentane innan grøntsektoren og bidra til ein geografisk spreidd produksjon.

Ordinga omfattar distriktsdifferensierte tilskott til konsumproduksjon av eple, pære, plomme, kirsebær, morellar og bær, leveransar av pressfrukt til industri, bær til industri og til produksjon av matpotet og grønsaker i Nord-Noreg. Det blir òg gitt distriktsdifferensierte tilskott til produksjon av salat og veksthusproduksjon av tomat og slangeagurk.

Distriktsdifferensieringa følgjer dei same sonene som tilskott for areal- og kulturlandskap.

I jordbruksoppgjret blei satsane i ordninga auka frå 0,45 til 0,76 kroner per kg for eple, pærer, plommer og kirsebær, frå 0,97 til 1,58 kroner per kg for morellar, 0,37 kroner per kg for produksjon av frukt til konsummarknaden og til press og frå 0,79 til 1,32 kroner per kg for bær. For bær til industri blei satsen auka med 2 kroner per kg. Tilskott til tomat og agurk i veksthus blei auka med høvesvis 0,45 kroner per kg og 0,30 kroner per kg, og tilskott til salat blei auka med 0,15 kroner per kg. Tilskott til produksjon av potet og grønsaker i Nord-Noreg blei auka med 1,00 kroner per kg.

Det samla utslaget av alle satsendringane gir ein auke i løyvinga på 31,0 mill. kroner. Samla forbruk på ordninga er etter dette berekna til 361,1 mill. kroner.

Underpost 73.18 Frakttilskott

Ordinga omfattar tilskott til frakt av slaktedyr, egg, korn, kraftfôrråvarer og kraftfôr. Frakttilskotta skal bidra til å jamne ut prisane til produsent og forbrukar. Tilskott til frakt av slaktedyr skal òg bidra til å vareta rammevilkåra for små slakteri. Frakttilskotta er baserte på at råvarekjøparane og produsentane må dekkje ein eigen del av kostnadene.

Fraktkostnadene har auka mykje, og i jordbruksoppgjret blei satsane auka med 31,5 mill. kroner. Dette gir ei løyving på underposten på 435,3 mill. kroner. Etter jordbruksoppgjret blei frakttilskott kraftfôr delt opp i frakttilskott kraftfôr og frakttilskott korn, og anslaget kan difor måtte bli justert. Landbruks- og matdepartementet kjem tilbake med justerte tal dersom det er naudsynt.

Underpost 73.19 Pristilskott korn

Formålet med ordninga er å sikre avsetnad av norskprodusert korn, erter og oljefrø, og å regulere kostnadene og konkurransekrafta til norsk husdyrproduksjon, i tillegg til å styrkje konkurransekrafta til norsk cerealindustri.

Ordinga omfattar tilskott til prisnedskrivning ved kjøp av norskprodusert korn for vidare sal eller tilverking av kraftfôr eller mat, og tilskott til føretak som nyttar norskprodusert korn i tilverking av mjøl eller andre cerealprodukt som blir nytta til mat (matkorntilskott). Gjennom desse ordningane kan ein, regulere prisen på råvarer til kraftfôr og matmjøl, og samstundes halde ein relativ høg kornpris. For å fremje avsetnaden av økologisk korn og erter, blir det gitt høgare satsar for økologisk produsert vare. Den høgare satsen for økologiske produsert vare bidreg, og til at produsentane av økologisk korn, erter og oljefrø kan få høgare pris enn for konvensjonell vare.

I jordbruksoppgjret blei målprisane for matkorn auka med 0,18 kroner per kg, mens målprisane for fôrkorn blei auka med 0,07 kroner per kg.

Den ekstraordinære situasjonen på verdsmarknaden har gitt store svingingar i internasjonale kornprisar. I periodar i 2022 og 2023 var prisen godt over norsk engrospris. Utan tiltak er det då ikkje mogleg å oppretthalde eit målprissystem i Noreg og råvarekostnadene for kraftfôr ville bli høge. Partane i jordbruksoppgjret innførte difor i 2022 eit mellombels system med prisnedskrivning av både norsk og importert karbohydratråvare til eit norsk engrosprinsnivå. I jordbruksoppgjret i 2024, blei partane samde om å avvikle ordninga.

Matkorntilskottet kjem i tillegg til prisnedskrivninga. Partane blei samde om at matkorntilskottet skulle aukast med 0,24 kroner per kg for å sikre avsetninga for norsk matkorn.

Satsendingane i jordbruksoppgjæret gir ei samla redusert løyving på 278,1 mill. kroner, der

løyvinga til prisnedskrivning korn aukar med 95,4 mill. kroner, løyvinga til matkorntilskott aukar med 26,2 mill. kroner og løyvinga til prisnedskrivning importert kraftfôrråvare fell bort og blir redusert med 399,6 mill. kroner. Dette gir ei løyving på posten på 1 581,8 mill. kroner.

Post 74 Direkte tilskott, kan overførast

(i 1 000 kr)

Underpost	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
74.11	Driftstilskott mjølk og kjøtt	2 478 589	2 796 500	2 925 113
74.14	Tilskott husdyr	4 057 445	4 720 230	4 959 373
74.16	Beitetilskott	1 342 957	1 886 900	2 334 907
74.17	Areal- og kulturlandskapstilskott	5 369 079	5 567 300	6 072 052
74.19	Tilskott til regionale miljøprogram	782 006	1 006 100	1 106 100
74.20	Tilskott til økologisk jordbruk	147 476	162 600	168 778
	Sum post 74	14 177 552	16 139 630	17 566 323

Det blei i 2023 nytta 14 177,6 mill. kroner på posten. Departementet gjer framlegg om ei løyving på 17 566,3 mill. kroner for 2025.

Underpost 74.11 Driftstilskott mjølk og kjøtt

Formålet med driftstilskottet er å styrkje økonomien i mjølkeproduksjonen og i produksjon av storfekjøtt. Tilskottet skal òg jamne ut skilnader i lønsemd mellom føretak av ulik storleik, og har også ei geografisk differensiering.

Ordninga består av tilskott til føretak med mjølkeproduksjon og tilskott til føretak med kjøttproduksjon på ammekyr. Satsane er differensierte etter dei same sonene som for tilskott til areal og kulturlandskap.

Driftstilskottet til mjølkeproduksjon er like stort per føretak for alle som har fem kyr eller meir. I jordbruksoppgjæret blei satsen for bruk med mjølkeku auka med 5 000 kroner per føretak i sone 1 til 4, og med 24 000 kroner per føretak i sone 5 til 7. Tilskottet varierer etter dette mellom 291 100 kroner og 373 000 kroner per føretak. Satsen for føretak med geitemjølk blei auka med 24 000 kroner, til 326 130 kroner.

For driftstilskott til produksjon med ammekyr blei satsen auka med 28 000 kroner per føretak i sone 1 til 4 og 32 000 kroner per føretak i sone 5 til 7. Tilskottet blir etter dette 265 280 kro-

ner per føretak i sone 1 til 4 og 348 480 kroner i sone 5 til 7.

Auken i satsane, rekna saman med ei innsparing som følgje av redusert tal på dyr/føretak, gir ei løyving på underposten på 2 925,1 mill. kroner. Av dette er 766,6 mill. kroner til kjøttproduksjon og 2 158,7 mill. kroner til mjølkeproduksjon.

Underpost 74.14 Tilskott husdyr

Formålet med tilskottet er å styrkje og jamne ut inntektene til føretak med ulike husdyrproduksjonar og etter storleiken på husdyrhaldet. Ordninga skal òg styrkje økonomien i honningproduksjon og bidra til bevaring av gen for gamle husdyrrasar. Tilskottet blir gitt per dyr/slakt/bikube. Satsane per dyreslag blir trappa ned med aukande dyretal per føretak.

I jordbruksoppgjæret blei satsen for mjølkekyr vidareført med 2 543 kroner per ku, for ammekyr blei satsen auka med 70 kroner per ku. For andre storfe blei satsen auka med 200 kroner per dyr. For tilskottet til små og mellomstore mjølkebruk blei satsane for dei første 23 dyra auka med 900 kroner per ku. For storfe samla gir alle satsaukingane ei løyving på 188,2 mill. kroner.

For sau blei det gitt ein auke i satsane på 110,4 mill. kroner, for avls- og slaktegris ein samla auke på 14,2 mill. kroner og for verpehøner

10,0 mill. kroner. Det blei òg gitt ein auke i satsane for bifolk med 10,1 mill. kroner og hjort med 1,0 mill. kroner. Til ordninga med genbevaring av husdyrrasar, blei det sett av 600 000 kroner til auka sats med 100 kroner per dyr for storfe.

Det blei gjeninnført tak på husdyrtilskott med 1,0 mill. kroner per føretak og år. Verknaden av endra satsar i jordbruksoppgjæret og tilpassing av løyvingsbehovet til dyretalet, gir ei samla løyving på underposten på 4 959,4 mill. kroner. Av dette er 30,8 mill. kroner sett av til tilskott til genbevaring av husdyrrasar.

Underpost 74.16 Beitetilskott

Formålet med ordninga er å stimulere til pleie av kulturlandskap og å oppnå god utnytting av utmarksbeiteressursane.

Ordninga består av tilskott for dyr som beiter i utmark, og tilskott for dyr som beiter på innmark og/eller i utmark (generelt beitetilskott). Det er krav til minimum beitetid for å få rett til tilskotta. Dei som mottek tilskott for dyr som beiter i utmark, kan òg få det generelle beitetilskottet for dei same dyra.

I jordbruksoppgjæret blei satsane for utmarksbeitetilskottet auka med 250 kroner per dyr for storfe m.m., og med 130 kroner per dyr for småfe. Satsane i beitetilskottet blei auka med 150 kroner per dyr for storfe m.m. og 30 kroner per dyr for småfe m.m.

Satsendringane gir, saman med prognosen for talet på beitedyr, ei løyving på underposten på 2 334,9 mill. kroner fordelt med 1 459,9 mill. kroner for dyr på utmarksbeite og 875,0 mill. kroner i generelt beitetilskott.

Underpost 74.17 Areal- og kulturlandskaps-tilskott

Formålet med tilskottet er å bidra til å skjytte, vedlikehalde og utvikle kulturlandskapet gjennom aktiv drift, og til å halde jordbruksareal i drift i samsvar med gjeldande landbrukspolitiske mål. Tilskottet er ein del av det nasjonale miljøprogrammet.

Ordninga omfattar tilskott til kulturlandskap med den same satsen per dekar til alt jordbruksareal som oppfyller vilkåra for arealtilskott. Som eit tiltak for å nå målet om aktivt jordbruk over heile landet, blir det i tillegg gitt eit arealtilskott der satsane per dekar er differensierte ut frå type produksjon og kvar i landet produksjonen skjer. Dette skal bidra til å styrkje og jamne ut inntektene mellom ulike produksjonar og mellom distrikt med varierende driftskostnader og avlingsnivå.

I jordbruksoppgjæret blei satsen for kulturlandskapsstilskottet for alt dyrka areal auka frå 285 kroner per dekar til 300 kroner per dekar. Arealtilskott for grovfôr blei auka med 15 kroner per dekar i sone 3 og 4, med 30 kroner per dekar i sone 5 A, med 40 kroner i sone 5B, 6 og 7. Arealtilskott korn blei auka med høvesvis 60 kroner per dekar i sone 2 og 3, med 80 kroner per dekar i sone 4 og med 100 kroner per dekar i sone 5–7. For korn blei det sett eit arealtak på 3 000 dekar. Vidare blei det vedteke å gi tillegg for kveite på 100 kroner per dekar og for protein- og belgvekstar med 200 kroner per dekar.

Arealtilskott til potet blei auka med 45 kroner per dekar (sone 1–5) og 80 kroner per dekar (sone 6–7). For grønsaker blei tilskottet i sone 1–5 auka med 100 kroner per dekar (intervallet 1–300 dekar) og med 50 kroner per dekar for areal ut over 300 dekar. For grønsaker i sone 6–7 var dei tilsvarende aukingane høvesvis 140 og 100 kroner per dekar.

Arealtilskott til frukt blei i sone 1–4 auka med 120 kroner per dekar (intervallet 1–75 dekar) og med 90 kroner per dekar for areal ut over 75 dekar. For frukt i sone 5–7 blei den tilsvarende auken høvesvis 150 og 120 kroner per dekar. Arealtilskott til bær blei i sone 1–4 auka med 120 kroner per dekar (intervallet 1–150 dekar) og med 90 kroner per dekar for areal utover 150 dekar. For frukt i sone 5–7 blei den tilsvarende auken høvesvis 140 og 110 kroner per dekar.

Dette gir ei samla løyving til areal- og kulturlandskapsstilskott for 2025 på 6 072,1 mill. kroner, som er fordelt med 2 653,1 mill. kroner i kulturlandskapsstilskott og 3 418,9 mill. kroner i arealtilskott.

Underpost 74.19 Tilskott til regionale miljøprogram

Nasjonalt miljøprogram er inndelt i ni miljøfaglege tema der jordbruket har eit sektoransvar, og legg rammene for utforminga av dei regionale miljøprogramma. Formålet med ordninga er å sikre miljøkvalitetar og kulturlandskap, og å hindre erosjon og avrenning av næringsstoff til vatn gjennom eit regionalt tilpassa regelverk for økonomisk støtte. Dei regionale miljøprogramma har tiltak med tilhøyrande tilskott retta mot føretak innanfor følgjande område: Redusert forureining til vatn og luft, varetaking av kulturlandskap, varetaking av kulturminne og kulturmiljø, tilrettelegging for friluftsliv og tilgjenge, varetaking av biologisk mangfald, utslepp til luft, plantevern, jord og jordhelse og miljøavtale. Miljøutfordringane varierer frå fylke til fylke. Kwart fylke har

eigne 4-årige miljøprogram som prioriterer innsatsen retta mot miljøutfordringane i fylket.

Dei regionale miljøprogramma (RMP) gir ei målretting av miljøinnsatsen i jordbruket ut over det som er mogleg gjennom generelle nasjonale ordningar. Programmet skal òg gi føringar for prioriteringar i dei kommunale tiltaksstrategiane for bruk av SMIL-midlar. Rapporteringa tyder på stor aktivitet i fylka, og at det gir auka målretting og differensiering av miljøarbeidet. I jordbruksopp-gjeret blei det vedteke å auke ramma for ordninga med 100 mill. kroner i 2025, av dette er 20 mill. kroner øyremerkte til vassmiljøtiltak i fylka Oslo, Østfold, Akershus, Buskerud, Vestfold og Innlandet. Det er dei respektive statsforvaltarembeta som vil fordele midlar i tråd med regionale miljøprogram. Målet er å stimulere til auka oppslutning om vassmiljøtiltak i jordbruket og for å følgje opp *Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv*. I tillegg er fordelingsnøkkelen justert for i større grad å ta omsyn til setring.

Behovet for målretta miljøinnsats i jordbruket har auka over fleire år, og den økonomiske ramma har auka i takt med dette, til over 1 mrd. kroner i 2024. Regionalt miljøprogram er no eit av dei viktigaste verkemidla i jordbruket sitt miljøarbeid. Det er, sidan ordninga blei etablert i 2005, gjort fleire større og mindre endringar i RMP, men ordninga har aldri blitt evaluert i sin heilskap. Avtalepartane i

jordbruksopp-gjeret blei difor samde om at Regionalt miljøprogram skal evaluerast fram mot 2026. Den samla løyvinga på underposten blir 1 106,1 mill. kroner for 2025. For øvrige føringar for bruk av RMP-midlar, sjå Prop. 105 S (2023–2024) *Endringer i statsbudsjettet 2024 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksopp-gjøret 2024)*.

Underpost 74.20 Tilskott til økologisk jordbruk

Formålet med ordninga er å stimulere til at ein større del av jordbruksproduksjonen er økologisk. Ordninga omfattar ekstra arealtilskott og husdyrtilskott til økologisk produksjon. I jordbruksopp-gjeret blei det vedteke at pristilskottet for økologisk mjølk skal aukast med 10 øre til 0,50 kroner per liter, tilsvarande ein auke på 4,2 mill. kroner for 2025. Det blir lagt til grunn at ein vesentleg del av auken skal bidra til å redusere meirkostnadene i verdikjeda etter bonden. Satsane for det ekstra arealtilskottet til økologisk frukt, bær og grønsaker blei auka med 100 kroner per dekar, økologisk potet med 60 kroner per dekar, økologisk korn med 60 kroner per dekar og grovfôr med 5 kroner per dekar. Endringa i satsane til økologisk produksjon aukar isolert løyvinga med 6,2 mill. kroner. Samla løyving på underposten blir etter dette på 168,8 mill. kroner for 2025.

Post 77 Utviklingstiltak, kan overførast

(i 1 000 kr)

Underpost	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
77.11	Tilskott til dyreavl m.m.	107 241	117 075	147 496
77.12	Tilskott til frøavl m.m.	29 033	30 060	35 560
77.13	Tilskott til rådgiving	110 000	116 000	118 000
77.15	Tilskott til kvalitetstiltak	55 386	60 635	69 635
77.17	Tilskott til fellesanlegg for frukt	20 700	22 700	26 700
	Sum post 77	322 360	346 470	397 391

Det blei i 2023 nytta 322,4 mill. kroner på posten. Departementet gjer framlegg om ei løyving på 397,4 mill. kroner for 2025.

Underpost 77.11 Tilskott til dyreavl m.m.

Tilskott til dyreavl m.m. skal bidra til avlsmessig framgang og populasjonar av friske og sunne hus-

dyr tilpassa miljøet. Ordninga skal òg sikre genetisk variasjon i populasjonane og byggje på berekraftige prinsipp basert på ein tilstrekkeleg stor og effektiv avlspopulasjon og inkludering av funksjonelle eigenskapar i avlsmålet.

Tilskottet skal bidra til at kostnadene ved inseminering av ku og svin kan haldast på om lag same nivå i heile landet, og til å jamne ut kostna-

dene mellom husdyrbrukarar som nyttar veterinærtenester.

For tilskott til veterinærreiser auka partane i jordbruksoppgjeret båtsatsen for privat skyssbåt frå 59 til 107 kroner per kilometer, tilskottstaket ved bruk av kommersiell transportteneste er auka frå 110 til 230 kroner per kilometer, tilskottstaket for fakturerte oppstarts- og ventetidskostnader per reise ved bruk av kommersiell transportteneste auka frå 2000 kroner til 4000 kroner, satsen for reise- og ventetidstilskott per time ved bruk av kommersiell transportteneste auka frå 450 til 750 kroner, ordinær sats per køyrde kilometer med eigen bil auka frå 19,37 til 20,15 kroner per kilometer, sats for reiser utført under vakt auka med 25 pst. og bestemminga om krav til bruk av næraste veterinær er fjerna.

Partane blei og samde om å nedkjempe utbrott av ringorm ved å gjennomføre eit vaksinasjonsprogram. Det blei sett av 2,0 mill. kroner til dette for 2025.

Samla gir dette ei løyving på underposten på 147,5 mill. kroner.

Underpost 77.12 Tilskott til frøavl m.m.

Formålet med ordninga er å fremje frøforsyning av gras, belgvekstar, rotvekstar og grønsaker med klimatilpassa sortar. Det er tre typar tilskott under ordninga: Pristilskott, arealtilskott og lagrings-tilskott. For å sikre tilgang til klimatilpassa såvare blir det òg gitt tilskott til overlaging av såkorn mellom kornsesongar.

Tilskott til frøavl blir gitt til sertifisert frøavl av godkjente sortar.

For å sikre forsyninga av såkorn i år med små volum eller dårleg kvalitet på norsk såkorn, blir det gitt tilskott til beredskapslagring av såkorn mellom avlingsåra.

Partane i jordbruksoppgjeret blei samde om å auke løyvinga til frøavl med 3,0 mill. kroner og til beredskapslagring av såkorn med 2,5 mill. kroner. Dette gir ei samla løyving på underposten på 35,6 mill. kroner for 2025.

Underpost 77.13 Tilskott til rådgiving

Formålet med tilskotta til Norsk Landbruksrådgiving (NLR) er å bidra til eit likeverdig rådgivingstilbod til alle bønder i heile landet. Dette vil seie at alle bønder skal ha tilgang til fagleg kompetent rådgiving innanfor dei områda som blir støtta i jordbruksavtalen, uavhengig av geografisk tilhøyrle og medlemskap. Tilskotta skal òg bidra

til å sikre eit landsomfattande tilbod av krisebistand. Kjerneområde for tilskotta som blir gitt i jordbruksavtalen er rådgivings- og kunnskapsutviklingsarbeid innan konvensjonell og økologisk planteproduksjon. I tillegg har Norsk landbruksrådgiving ei sentral rolle innan fagområdet HMS i landbruket. Avtalepartane blei i årets jordbruksoppgjer samde om at støtta til byggteknisk planlegging skal fasast ut, og at NLR etter 1. januar 2027 ikkje kan nytte tilskottet frå jordbruksavtalen til denne tenesta.

Avtalepartane blei vidare samde om å auke løyvinga til NLR med 2 mill. kroner til 117 mill. kroner. Auken er særskild grunna i behovet for å forsterke NLR sitt arbeid innan krisebistand.

Løyvinga til Norsk Gartnerforbund på 1,0 mill. kroner til arbeidet med energirådgiving i veksthusnæringa blir vidareført.

Samla løyving på underposten blir etter dette 118,0 mill. kroner. Sjå Prop. 105 S (2023–2024) for ei meir utfyllande omtale av føringar for tilskott på posten.

Underpost 77.15 Kvalitetstiltak

Formålet med ordninga er å bidra til å gjere norske jordbruksprodukt meir konkurransedyktige på heimemarknaden og på eksportmarknadene.

Formålet med framavlsarbeidet og det offentlege engasjementet i dette er å skaffe den norske potet- og grøntnæringa plantemateriale som er kontrollert for særskilde skadegjerarar, og med definerte eigenskapar som er tilpassa norske forhold. Formålet med å gi tilskott til statskontrollert settepotetavl er å stimulere til auka bruk av settepoteter av høg kvalitet.

I jordbruksoppgjeret blei partane samde om å auke løyvinga til utvikling av plantemateriale med 7,0 mill. kroner, mellom anna for å møte framtidige behov for klimatilpassa plantemateriale. Tilskott til settepotetavl blei auka med 2,0 mill. kroner. Dette gir ei samla løyving på underposten på 69,6 mill. kroner.

Underpost 77.17 Tilskott til fellesanlegg for frukt

Formålet med tilskottet er å fremje samarbeid om lagring, sortering, pakking og omsetnad av frukt som bidreg til å sikre forbrukarane tilgang på norsk kvalitetsfrukt.

I jordbruksoppgjeret var partane samde om å styrkje ordninga med 4,0 mill. kroner, eller om lag 0,34 kroner per kilo omsett frukt. Dette gir ei løyving på underposten på 26,7 mill. kroner.

Post 78 Velferdsordningar, kan overførast

(i 1 000 kr)

Underpost	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
78.11	Tilskott til avløyning	1 330 155	1 554 877	1 572 266
78.12	Tilskott til avløyning ved sjukdom m.m.	147 343	188 700	208 749
78.14	Tilskott til sjukepengeordninga	37 428	38 100	40 900
78.15	Tilskott til landbruksvikarordninga	70 741	73 292	79 092
78.16	Tilskott til tidlempensjonsordninga	64 557	60 000	64 000
	Sum post 78	1 650 224	1 914 969	1 965 007

Det blei i 2023 nytta 1 650,2 mill. kroner på posten.

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 1 965,0 mill. kroner for 2025.

Underpost 78.11 Tilskott til avløyning

Formålet med ordninga er å leggje til rette for at husdyrbrukarar skal kunne ta ferie og få ordna fritid og hjelp til avlasting gjennom å bidra til å finansiere leige av arbeidskraft.

Tilskottet blir rekna ut på grunnlag av satsar per dyr. Satsane er differensierte etter dyreslag, men avgrensa til eit maksimalt tilskott per føretak. Dei som søker om tilskott, skal kunne dokumentere faktiske kostnader til leigd arbeid.

I jordbruksoppgjæret blei maksimalt tilskott per føretak auka frå 126 580 kroner til 134 175 kroner per føretak. Satsane per dyr blei auka med 6 pst. Saman med justert løyvingsbehov på grunn av færre søkjarar, gir dette ein auke i løyvinga på 17,4 mill. kroner. Dette gir ei løyving på underposten på 1 572,3 mill. kroner.

Underpost 78.12 Tilskott til avløyning ved sjukdom m.m.

Formålet med ordninga er å bidra til å finansiere avløyning i føretak med husdyrproduksjon, honningproduksjon eller veksthusproduksjon og til føretak med planteproduksjon i onneperiodar. Brukarar kan få tilskott når dei på grunn av sjukdom, fødsel eller andre særlege grunnar ikkje kan ta del i arbeidet på bruket.

Grunnlaget for tilskottet blir fastsett ut frå satsar per dyr, bifolk, dekar planteproduksjon på friland og kvadratmeter veksthusareal som blir nytta til planteproduksjon. Ut frå dette blir det

rekna ut maksimale dagsatsar for tilskott per føretak. Tilskottet blir gitt for faktiske utgifter til avløyning, opp til maksimal sats per dag per bruk.

I jordbruksoppgjæret blei maksimalt tilskott per dag auka med 150 kroner til 2 600 kroner. Det gir ein auke i løyvinga på 20,0 mill. kroner. Dette gir ei løyving på underposten på 208,7 mill. kroner.

Underpost 78.14 Tilskott til sjukepengeordninga

Ordninga er ei kollektiv innbetaling over jordbruksavtalen til NAV for å finansiere differansen i sjukepengar for jordbrukarar frå 80 pst. av sjukepengegrunnlaget, som andre sjølvstendige næringsdrivande får, til 100 pst. ved sjukdom ut over 16 dagar. Tilskottet blir utbetalt av NAV til jord- og skogbrukarar som oppfyller dei generelle vilkåra for utbetaling av sjukepengar. Løyvinga blir fastsett ut frå utbetalingane frå NAV og midlane blir overførte sentralt til Folketrygda.

Det er prognosert ein auke i forbruket over ordninga i 2025 på 2,8 mill. kroner. Dette gir ei løyving på underposten på 40,9 mill. kroner.

Underpost 78.15 Tilskott til landbruksvikarordninga

Formålet med landbruksvikarordninga er å sikre at primærproduzentane over heile landet har tilgang på arbeidshjelp når dei treng det ved akutt sjukdom eller i andre krisesituasjonar. Det er eit mål at ordninga skal nå eit omfang på 240 årsverk. I jordbruksoppgjæret blei maksimal støtte per årsverk auka med 20 000 kroner per årsverk til 325 000 kroner. I tillegg blei det fastsett å gi tilskott til gjennomføring av kurs for avløyssarar med inntil 1,0 mill. kroner frå ordninga. Dette gir ei løyving på underposten på 79,1 mill. kroner.

Underpost 78.16 Tilskott til tidlegpensjonsordninga

Formålet med ordninga er å bidra til eit enklare generasjonsskifte for dei som har hatt hovuddelen av inntektene sine frå jordbruk/gartneri og skog-

bruk. Dei som får tidlegpensjon, kan òg få avtalefesta pensjon og arbeidsavklaringspengar, uførepensjon og etterlatnepensjon frå NAV. I jordbruksoppgjæret blei det ikkje gjort endringar i denne ordninga, og løyving på underposten er sett til 64,0 mill. kroner.

Kap. 4150 Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
85	Marknadsordninga for korn	347	50	50
	Sum kap. 4150	347	50	50

Post 85 Marknadsordninga for korn

Inntektene i 2023 var 347 000 kroner. Departementet gjer framlegg om ei løyving på 50 000 kroner på posten for 2025.

Kap. 1151 Til gjennomføring av reindriftsavtalen

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
51	Tilskott til Reindriftens utviklingsfond	66 657	65 750	73 900
72	Tilskott til organisasjonsarbeid	7 300	8 100	8 600
75	Kostnadssenkande og direkte tilskott, <i>kan overførast</i>	102 747	121 850	138 400
79	Velferdsordningar, <i>kan overførast</i>	3 466	4 300	4 100
	Sum kap. 1151	180 170	200 000	225 000

Tilpassing til økonomiregelverket i staten

På same måte som for tilskottsforvaltninga under kap. 1150, er det behov for tilpassingar til dei normale prosedyrane for ordningar under kap. 1151. Kostnadssenkande og direkte tilskott under post 75, og velferdsordningar under post 79, er baserte på fastsette kriterium. Ordningane utgjer ein del av avtalesystemet med fleire mål og ei rekkje verkemiddel som verkar saman mot dei same måla. Resultatrapporteringa skjer difor samla i Totalrekneskapan for reindriftsnæringa frå Økonomisk utval for reindrifta før dei årlege forhandlingane om reindriftsavtalen. Rapporteringa er

supplert av vurderingsrapportar og statusnotat frå Landbruksdirektoratet som grunnlag for å vurdere korleis dei enkelte ordningane verkar.

Hovuddelen av tilskottsforvaltninga er delegert til Landbruksdirektoratet. Det meste av dei administrative kostnadene til forvaltning av ordningane blir dekte innanfor løyvingane til Landbruksdirektoratet på kap. 1142. For å kunne ha naudsynt fleksibilitet vil det likevel vere aktuelt å dekkje kostnader til utviklings- og utgreiingsoppgåver og større evalueringar på kap. 1151.

På enkelte område skjer forvaltninga av tilskott gjennom Innovasjon Norge. På desse områda har departementet klargjort ansvar og

oppgåver for Innovasjon Norge. Vidare forvaltar styret for Reindriftens utviklingsfond ulike ordningar. Dette styret er partssamansett. Styret skal tildele tilskott, mens Landbruksdirektoratet er sekretariat for styret.

Reindrifftsavtalen

Reindrifftsavtalen er ved sida av reindrifftslova det viktigaste verkemiddelet for å følgje opp måla i reindrifftspolitikken. I forhandlingane om reindrifftsavtalen blir dei sentrale økonomiske verke- midla drøfta, mellom anna ut frå dei behova og utfordringane næringslivet står overfor.

Nærare omtale av mål og strategiar i reindriffts- politikken finst under innleiande omtale under programkategori 15.30 Næringsutvikling, ressurs- forvaltning og miljøtiltak og i del III.

Reindrifftslova skal gi grunnlag for ei god indre organisering og forvaltning av reindrifta. I tillegg skal reindrifftsnaeringa etter lova, gjennom internt sjølvstyre, sjølv spele ei aktiv rolle og ha ansvaret for at reindrifta er berekraftig. Eit sentralt verktøy i denne samanhengen er bruksreglane. For å nå måla om økologisk, økonomisk og kulturell bere- kraft må reintalet vere i samsvar med beitegrunn- laget, areala reindrifta kan nytte til auka produks- jon og lønsemd blir tekne vare på, og tapet av rein må reduserast. Forslag til endringar i reind- driftslova blei sendt på høyring sommaren 2024. Det er føreslått endringar i føresegna om erstat- ning, endringar som skal leggje betre til rette for det interne sjølvstyret til reindrifta, og gi reindrifta tilgang til verkemidla i jordskiftelova.

For reindrifftsutøvarane som sjølvstendig næringsdrivande er det mange forhold, og utanom reindrifftsavtalen, som påverkar inntektene og den naudsynte tilpassinga det enkelte året. Årleg kalve- tilgang, samla tap og slaktevekter varierer markant mellom reinbeiteområda i Noreg. Dette er skilna- der som har gjort seg gjeldande over tid, og som kjem mellom anna av variasjon i rovdyrbestanden og ulike føresetnader for drift mellom områda. Utviklinga i årleg kalvetilgang, tap og slaktevekter er indikatorar for å vurdere økologisk og økono- misk berekraft i reindrifftsnaeringa. Tilsvarande vil talet på personar i naeringa verke inn på kor mange som kan ha reindrift som hovudverksemd.

Totalrekneskapet viser ein reduksjon i resul- tatmåla frå 2021 til 2022. Vederlag til arbeid og eigenkapital blei redusert frå 192,1 mill. kroner i 2021 til 175,2 mill. kroner i 2022 (-17,0 mill. kro- ner). Vederlag til arbeid og eigenkapital per års- verk blei redusert frå 202 344 kroner i 2021 til 182 282 kroner i 2022. Målt per siidaandel blei

vederlag til arbeid og eigenkapital redusert frå 341 807 kroner i 2021 til 311 674 kroner i 2022.

Sum produksjonsbaserte inntekter auka frå 205,7 mill. kroner i 2021 til 228,8 mill. kroner i 2022 (+23,1 mill. kroner). Kjøttinntektene auka med 15,9 mill. kroner, og den totale livdyrverdien blei redusert med 1,5 mill. kroner.

Sum tilskott auka frå 108,1 mill. kroner i 2021 til 167,3 mill. kroner i 2022 (+59,2 mill. kroner). Auken kjem i stor grad på posten ekstraordinære tilskott, som omfattar ekstraordinært tilskott til beredskap. På grunn av beitekrisa vinteren 2022, var det store utbetalingar frå denne ordninga. Erstatningane for tap av rein blei reduserte frå 107,2 mill. kroner i 2021 til 97,8 mill. kroner i 2022 (-9,5 mill. kroner), og erstatningane for arealinn- grep auka frå 7,0 mill. kroner i 2021 til 10,4 mill. kroner i 2022 (+3,4 mill. kroner). Totalt sett gir dette ein auke i dei samla inntektene frå 428,1 mill. kroner i 2021 til 504,3 mill. kroner i 2022 (+76,2 mill. kroner).

Siidaandelane sine kostnader auka frå 176,3 mill. kroner i 2021 til 217,2 mill. kroner i 2022 (+40,9 mill. kroner) og felleskostnadene auka frå 37,1 mill. kroner i 2021 til 85,5 mill. kroner i 2022 (+48,5 mill. kroner). Auken må sjåast i samheng med beitekrisa i 2022, og utbetaling av ekstraordi- nært tilskott til beredskap. Reinlaga sine kostnader auka frå 13,9 mill. kroner i 2021 til 15,9 mill. kroner i 2022 (+2,0 mill. kroner). I sum gir dette ein auke i dei totale kostnadene frå 227,2 mill. kroner i 2021 til 318,6 mill. kroner i 2022 (+91,4 mill. kroner). Renter på lånt kapital auka frå 8,8 mill. kroner i 2021 til 10,6 mill. kroner i 2022 (+1,7 mill. kroner).

Den 8. februar 2024 blei staten og Norske Reind- driftsamers Landsforbund (NRL) samde om reind- driftsavtalen 2024/2025. Avtalen har ei ramme på 225,0 mill. kroner. Dette er ein auke på 25,0 mill. kroner samanlikna med reindrifftsavtalen 2023/ 2024. Reindrifftsavtalen 2024/2025 fører vidare både prioriteringa av dei utøvarane som har reindrift som hovudverksemd og hovudlinene i tilskottssystemet. Det gir stabilitet for næringsutøvarane. Siidaandelar som ikkje følgjer opp vedtak om reduksjon av reintalet, har ikkje rett til tilskott frå avtalen.

Reindrifftsavtalen 2024/2025 er den tredje reind- driftsavtalen regjeringa Støre inngår med Norske Reindrifftsamers Landsforbund. Semje i avtalefor- handlingane er avgjerande for å støtte opp om avtaleinstituttet og den hovudavtalen som er inngått mellom Landbruks- og matdepartementet og Norske Reindrifftsamers Landsforbund.

Proposisjonen om reindrifftsavtalen 2024/2025 blei handsama av Stortinget 19. juni 2024, jf. Prop. 98 S (2023–2024) *Endringer i statsbudsjettet 2024*

under Landbruks- og matdepartementet (Reindrifts-avtalen 2024/2025) og Innst. 437 S (2023–2024). Departementet gjer framlegg om løyvingar under kap. 1151 for 2025 i samsvar med dette.

Post 51 Tilskott til Reindriftens utviklingsfond

Formål med løyvinga

Reindriftens utviklingsfond (RUF) skal gjennom bruk av økonomiske verkemiddel bidra til å utvikle reindriftsnæringa i samsvar med dei reindriftspolitiske måla.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 66,7 mill. kroner på posten. Tildelinga frå reindriftsavtalen var på 59,7 mill. kroner. I tillegg blei det overført 6,9 mill. kroner frå kap. 1151, post 75 og 79 i 2023. Løyvinga la til rette for at reineigarane kunne setje i verk tiltak for å sikre dyrevelferd og framtidig produksjon. Det blei utbetalt 6,2 mill. kroner frå beredskapsfondet under Reindriftens utviklingsfond i 2023.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 73,9 mill. kroner.

Avtalepartane er samde om at løyvinga blir fordelt med:

- 1,5 mill. kroner til konfliktforebyggjande tiltak
- 8,2 mill. kroner til Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping
- 4,0 mill. kroner til fagbrevordninga
- 5,0 mill. kroner til ulike tiltak for marknadsføring
- 6,0 mill. kroner til pramming av rein
- 3,0 mill. kroner til lærings- og omsorgsbaserte tenester
- 0,5 mill. kroner til klassifiseringssystemet for reinkjøtt
- 10,0 mill. kroner til beredskapsfond
- 0,7 mill. kroner til kostnader beredskapsutval
- 3,0 mill. kroner til tilskott til frakt av slakta rein
- 0,35 mill. kroner til rapportering av slakta rein
- 3,0 mill. kroner til HMS-teneste i reindrifta
- 4,5 mill. kroner til tilskott til utgifter ved føring og flytting som følgje av manglande konvensjon om reinbeite mellom Noreg og Sverige
- 2,0 mill. kroner til Helsetenesten for rein
- 5,0 mill. kroner til Rådgivingstenesten i areal-saker

- 1,5 mill. kroner til tilskott til distriktsplanar
- 0,8 mill. kroner til prosjekt mot hets og rasisme

I tillegg er avtalepartane samde om å setje av 14,9 mill. kroner som styret for Reindriftens utviklingsfond disponerer i samsvar med forskrift om Reindriftens utviklingsfond.

Post 72 Tilskott til organisasjonsarbeid

Formål med løyvinga

Dei store utfordringane reindriftsnæringa står overfor, krev aktiv deltaking frå næringa sjølv. Organisasjonstilskottet skal medverke til at Norske Reindriftsamers Landsforbund kan delta aktivt i prosessar som er sentrale for reindrifta, og for ei utvikling av reindrifta i samsvar med dei til kvar tid vedtekne politiske mål og retningslinjer i reindriftspolitikken.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 7,3 mill. kroner på posten.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 8,6 mill. kroner. Dette er ein auke på 0,5 mill. kroner samanlikna med Reindriftsavtalen 2023/2024. Auken skal leggje til rette for at Norske Reindriftsamers Landsforbund har ressursar til å følgje opp rovviltrelaterte oppgåver. Dette må òg sjåast i samanheng med løyvinga til Norske Reindriftsamers Landsforbund over Klima- og miljødepartementet sitt budsjett.

Post 75 Kostnadssenkande og direkte tilskott, kan overførast

Formål med løyvinga

Dei kostnadssenkande og direkte tilskotta skal bidra til å fremje berekraft, kvalitet og produktivitet i reindrifta, heve inntekta og verke utjamnande mellom einingar i næringa.

Kostnadssenkande og direkte tilskott er sette saman av fleire ulike ordningar. Ordningane er regulerte i forskrift om tilskott til siidaandelar og reinlag, og i forskrift om tilskott til reinbeitedistrikt og reinlag.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 102,7 mill. kroner på posten.

Tilskott til reinbeitedistrikt og reinlag

Formålet med distriktstilskottet er å bidra til at reinbeitedistrikta skal kunne ta større ansvar for ei berekraftig utvikling av næringa. Det inneber å få talet på rein i balanse med beitegrunnlaget, medverking i utbyggingssaker for å sikre areala til reindrifta, få betre lønsemd, leggje til rette for beredskap, arbeide med helse, miljø og tryggleik, og dessutan gi høve til ferie og avløyising ved sjukdom utover ordningane i Folketrygda. I 2023 blei det utbetalt 23,8 mill. kroner i distriktstilskott.

Produksjonspremie

Formålet med produksjonspremien er å premiere innsats, produksjon og vidareforedling i næringa. Grunnlaget for berekning er inntekt frå avgiftspliktig sal av kjøtt og biprodukt frå rein. For reinlaga vil årsrekneskapen danne grunnlaget for utrekninga av produksjonspremien. Produksjonspremien skal utbetalast til leiar av siidaandelen. I 2023 var satsen for produksjonspremien 38 pst. I 2023 blei det utbetalt 46,2 mill. kroner i produksjonspremie.

Kalveslaktetilskott

Formålet med kalveslaktetilskottet er å stimulere til at ein større del av kjøttproduksjonen er basert på kalv, noko som er ressursøkonomisk gunstig. Uttak av kalv dempar presset på vinterbeita og reduserer tapa i løpet av vinteren. Eit større uttak av kalv medverkar òg til auka produktivitet fordi tilveksten på kalv er større enn tilveksten på større dyr. Det blei utbetalt 22,0 mill. kroner i kalveslaktetilskott i 2023.

Simleslaktetilskott

I Reindrifftsavtalen 2022/2023 blei avtalepartane samde om eit tilskott til simleslakt som eit eingangstilskott. Formålet med tilskottet var å ta ut fleire simler enn normalt, for å redusere risikoen for CWD og andre sjukdommar. Det blei utbetalt 3,5 mill. kroner simleslaktetilskott i 2023.

Særskild driftstilskott til ungdom

Tilskottet skal støtte opp om leiarar av siidaandelar som er under 30 år, og som er i ei etableringsfase der dei byggjer opp eiga drift. I 2023 blei det utbetalt 2,1 mill. kroner i særskild driftstilskott til ungdom.

Ektefelle- og sambuartillegg

Formålet med ektefelle- og sambuartillegget er å støtte opp om den familiebaserte reindriffta, og leggje til rette for at begge ektefellar/sambuuarar kan delta i drifta på like vilkår. Tilskottet kan gis til siidaandelar der begge står som leiar av siidaandelen. I 2023 blei det utbetalt 0,4 mill. kroner i ektefelle- og sambuartillegg.

Tilskott til etablering

Tilskott til etablering skal støtte opp om reindrifftsutøvarar under 35 år som har fått overdrege eller fått oppretta eigen siidaandel. Det blei utbetalt 4,0 mill. kroner til tilskott til etablering i 2023.

Særskild driftstilskott til kvinner

Formålet med særskild driftstilskott til kvinner er å støtte opp om kvinnelege leiarar av siidaandel som har reindrift som hovudnæring. Det blei utbetalt 0,7 mill. kroner i 2023.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 138,4 mill. kroner.

Avtalepartane er samde om at løyvinga blir fordelt med:

- 37,1 mill. kroner til tilskott til reinbeitedistrikt og reinlag
- 56,3 mill. kroner til produksjonspremie
- 35,7 mill. kroner til kalveslaktetilskott
- 2,2 mill. kroner til særskild driftstilskott til ungdom
- 5,2 mill. kroner til tilskott til etablering
- 0,8 mill. kroner til ektefelle- og sambuartillegg
- 1,1 mill. kroner til særskild driftstilskott til kvinner

Post 79 Velferdsordningar, kan overførast

Formål med løyvinga

Formålet med løyvinga er å sikre gode velferdsordningar for reindriffts-næringa. Posten omfattar innbetaling av medlemsavgift til Folketrygda og sjukepengeordninga. Posten omfattar òg tidlegpensjon og ei ordning for tilskott til leigd hjelp ved svangerskap, fødsel, adopsjon og dødsfall.

Sjølvtendig næringsdrivande får sjukepengar som svarar til 80 pst. av inntektsgrunnlaget. Den kollektive innbetalinga over reindrifftsavtalen gjer det mogleg for reindrifftsutøvarar å få sjukepengar

som svarar til 100 pst. av inntektsgrunnlaget ved sjukdom utover 16 dagar. Fødselspengar blir òg dekte med 100 pst. av inntektsgrunnlaget.

Løyvinga er rekna ut med utgangspunkt i samla næringsinntekt for dei utøvarane i reindrifta som går inn under ordninga. Midlane blir overførte sentralt til Folketrygda.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 3,5 mill. kroner på posten. Av dette blei 2,0 mill. kroner utbetalt til tidlegpensjon for reineigarar, 0,9 mill. kroner til tilskott

til leigd hjelp og 0,5 mill. kroner til sjukepengeordninga.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 4,1 mill. kroner.

Avtalepartane er samde om at løyvinga blir fordelt med:

- 2,3 mill. kroner til tidlegpensjon
- 1,3 mill. kroner til tilskott til leigd hjelp
- 0,5 mill. kroner til andre velferdsordningar (sjukepengar)

Kap. 1152 Bionova

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
70	Tilskott til bioøkonomi og klimatiltak i jordbruket	37 384	171 184	173 247
	Sum kap. 1152	37 384	171 184	173 247

Post 70 Tilskott til bioøkonomi og klimatiltak i jordbruket

Formål med løyvinga

Regjeringa har følgd opp Hurdalsplattforma sine ambisjonar og oppretta Bionova i 2023 som ei eining under Innovasjon Norge. Bionova er eit verktøy for å nå Noregs klimamål for 2030 og målet om å vere eit lågutsleppssamfunn i 2050 ved å bidra til reduserte klimagassutslepp og auka karbonopptak og -lagring. Bionova skal òg bidra til auka verdiskaping gjennom overgang til ein meir sirkulær bioøkonomi basert på fornybare ressursar frå hav og land. Bionova skal ha to delmål;

1. Reduksjon av klimagassutslepp og auka opptak og lagring av karbon i jord på gardsnivå, og
2. Auka verdiskaping gjennom ein meir ressurs-effektiv og sirkulær bioøkonomi.

Formålet med løyvinga er drift av Bionova, og aktivitet innanfor Bionova sitt virkeområde.

Bionova sin portefølje omfattar Bioøkonomiordninga og Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket.

Rapportering 2023

I 2023, som var Bionovas første år, blei det nytta 37,4 mill. kroner på posten. Prosjekta som får

støtte frå Bionova er i stor grad fleirårige utviklingsprosjekt der heile tilsegnsbeløpet først kjem til utbetaling etter 1–3 år.

Løyvinga til Bionova i 2023 var 89,4 mill. kroner og posten hadde òg ei tilsegnfullmakt på 130,0 mill. kroner. Innanfor posten si ramme (løyving og tilsegnfullmakt) blei det i 2023 gitt tilsegner på 184,3 mill. kroner, fordelt på 276 prosjekt. Av dette blei 140,4 mill. kroner løyvd til 52 utviklingsprosjekt i biobaserte verdikjeder i Bioøkonomiordninga. Grunna stor etterspørsel og lange ventelister på tilskott frå verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologi i landbruket, blei det innvilga 44,1 mill. kroner til 225 fornybare energianlegg. Ramma gjekk og til å dekkje Bionova sine kostnader til administrasjon og gjennomføring.

Innovasjon Norge viser til at prosjekta i Bioøkonomiordninga som fekk innvilga støtte i 2023, treff breitt i verdikjedane innan jord-, skog- og havbruk. Ein gjennomgåande tematikk for dei sirkulære prosjekta er utvinning av næringsstoff i biorest, fiske-slam og spillvatn til nye bruksområde eller innsatsfaktorar til mat, fôr, gjødsel og energi. Innan skog- og trebruk er merksemda på ombruk og gjenbruk av trevirke og sidestraumar til ny eller eksisterande produksjon. Koplinga mellom blå og grøn sektor er viktig for å utnytte bioressursar, industrielle symbiosar og sidestraumar på tvers av verdikjedane på ein berekraftig måte.

Prosjekta som omhandlar utnytting av biologiske ressursar på land, omfattar prosjekt innan agritech, biogassproduksjon med utvikling av jord og gjødselprodukt frå biorest, bioteknologi til produksjon av mat og emballasje. Det blei samla innvilga 65,8 mill. kroner til desse føremåla der eit tilskott på 40 mill. kroner til utvikling av biogassanlegg og gjødselproduksjon på Sømna, gir stort utslag i statistikken. Innan havbruk og fiskeri blei det i 2023 innvilga 34,9 mill. kroner fordelt på 15 prosjekt. Prosjekta fordeler seg på tema innan teknologiutvikling for å redusere utslepp og auke utnyttinga av bioressursar, utnyttinga av restråstoff frå oppdrettsnæring – fiskeslam, ensilasje og spillvatn, og utvikling av produkt frå sidestraumar eller nye råvarer til mat. Innanfor skog- og trenæringa blei det innvilga 39,7 mill. kroner fordelt på 20 prosjekt. Prosjekta fordeler seg på konsept innan bygg i tre – påbygg i høgda og bygningselement, foredling og ombruk av restråstoff og returtrevirke. Det er også støtta prosjekt som gjeld digitaliseringsplattformer for å leggje til rette for auka samhandling, auka ombruk og gjenbruk, redusert avfall og utslepp i bransjen.

Våren 2024 leverte Oxford Research ei evaluering av Bionova og ordningane under Bionova. Evalueringa vurderte både resultat og måloppnåing for eksisterande ordningar, i tillegg til å komme med vurderingar om behov for endringar framover i tid sett opp mot Bionova sine mål. Evalueringa peika på at begge ordningane som danner grunnlaget for Bionova i dag fungerer godt, og at det sosioøkonomiske rasjonale er på plass, i tillegg til at det er godt samsvar mellom kva som blitt tilbydd gjennom ordningane og Bionova sine mål. Evalueringa peikar vidare på at det var eit godt grep å leggje Bionova til Innovasjon Norge, då dette gir moglegheit for effektiv koordinering og utnytting av synergjar. Tiltrådinga for framtidig innretning av Bionova omfattar ei meir aktiv marknadsføring av Bionova, meir strategisk utvikling, styrking av samarbeidet mellom dei andre verkemiddelaktørane og etablering av eit system for dokumentering av klima- og miljøeffektar av støtta som blir gitt fra Bionova.

Det er òg etablert eit rådgivande porteføljestyre for Bionova, der mellom anna næringsorganisasjonane innan jordbruk, skogbruk og fiskerisektoren er representerte, i tillegg til enkeltaktørar innan bioøkonomien og aktørar med miljø- og klimafagleg kompetanse. Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet deltek som observatørar. Porteføljestyret vil vere sentralt i oppfølginga av evalueringa og vidare strategisk arbeid med Bionova.

For Innovasjon Norge har den overordna administrative merksemda i 2023 vore knytte til opprettinga av Bionova, i tillegg til mobilisering for å dekkje eit stort informasjonsbehov blant aktuelle aktørar. I tillegg blei det lagt vesentleg ressursinnsats i arbeidsgruppa for utforming av samfunnsoppdraget på berekraftig fôr.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 173,2 mill. kroner.

Løyvinga skal i 2025 nyttast til drift av Bionova og aktivitet innanfor Bionova sin portefølje. Det er behov for verkemiddel både innan omlegging til fornybar energi og innfasing av ny teknologi i jordbruket, og verkemiddel som skal byggje opp under verdikjeder for mellom anna fôr, gjødsel og gjenbruk og smarte løysingar for ein effektiv matproduksjon. Ei ramme for tilsegn på 10,0 mill. kroner skal nyttast til utvikling av norsk biodrivstoffproduksjon.

For å ta omsyn til ansvar for allereie innvilga, men ikkje utbetalte tilsegn i bioøkonomiordninga, er det knytt ei tilsegnsmakt til posten på 309 mill. kroner, jf. framlegg til vedtak IV.

I tillegg til løyvinga på 173,2 mill. kroner til Bionova på dette budsjettkapittelet, vil løyvinga til verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling over kap. 1150, post 50, på 237 mill. kroner inngå i det samla budsjettet for Bionova. Samla løyving som Bionova forvaltar blir med det 410,2 mill. kroner for 2025. Løyvinga til Bionova må også sjåast i samanheng med løyvingane til samfunnsoppdrag for berekraftig fôr.

Kap. 1161 Myndigheitsoppgåver og sektorpolitiske oppgåver på statsgrunn

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap		Forslag 2025
		2023	Saldert budsjett 2024	
70	Tilskott til Statskog SFs myndigheitsoppgåver og sektorpolitiske oppgåver	15 265	15 831	16 250
75	Oppsyn i statsallmenningar	17 326	17 969	18 443
	Sum kap. 1161	32 591	33 800	34 693

Post 70 Tilskott til Statskog SFs myndigheitsoppgåver og sektorpolitiske oppgåver**Formål med løyvinga**

Løyvinga skal dekkje dei kostnadene Statskog SF har med delegerte styresmaktoppgåver og sektorpolitiske oppgåver, slik dei går fram av ei avtale mellom Statskog SF og Landbruks- og matdepartementet. Avtalen gjeld dei oppgåvene Statskog SF utfører på statens grunn på oppdrag frå departementet, og som ikkje er del av Statskog SF si forretningsdrift.

Innanfor skogbruket følgjer oppgåvene av lov 19. juni 1992 nr. 60 om skogsdrift mv. i statsallmenningane, og oppgåvene er særleg knytte til utvising av virke i statsallmenningar til bruksretts-havarar. Vidare utfører Statskog SF oppgåver der føretaket handlar som offentlig styresmakt, hand-samar saker og gjer vedtak i samsvar med fjellova og statsallmenningslova. I tillegg til dei lovpålagde oppgåvene, har Statskog SF ei rekkje oppgåver som har grunnlag i pålegg og retningsliner frå departementet. Statskog SF skal vere til stades på eigedommane og ha oppsyn og kontakt med brukarane av areala. Statskog SF har eit eige felt-apparat, Fjelltenesta, som driv naturoppsyn og tilrettelegging på statsgrunn utanom statsallmenningane. Statskog SF skal leggje til rette for at folk flest kan drive eit aktivt friluftsliv på areala til føretaket. Som ledd i dette arbeidet held føretaket opne husvære i fjellet, merkar stiar og løyper og byggjer og driv vedlikehald av bruer, klopper, rasteplassar og fiskebryggjer.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 15,3 mill. kroner på posten.

Bruken av midlane er fordelt mellom oppgåver på statsallmenningsgrunn, oppsyn og brukar-

kontakt utanom statsallmenningar og ulike tiltak som gjeld all statsgrunn.

Oppgåver på statsallmenningsgrunn

Rekneskapen viser at det blei brukt om lag 2,7 mill. kroner på skogbruksverksemd i statsallmenningane i 2023.

Den samla avverkinga i statsallmenningane med virkesrett var på 6 600 kubikkmeter. Det blei utført skogkultur i statsallmenningane for 958 000 kroner. Det blei planta på om lag 158 dekar og utført ungskogpleie på om lag 1 000 dekar. Skogbruksplanar er oppdaterte i alle statsallmenningar som skal ha plan. Det er utført miljøregistreringar i dei fleste statsallmenningane.

Oppsyn og brukarkontakt utanom statsallmenning

Rekneskapen viser at det blei brukt 5,9 mill. kroner til oppsyn utanom statsallmenningane i 2023.

Oppsynet rettar seg mot førebyggjande verksemd, ordinært oppsyn, vedlikehald og skjøtsel av areala, og skal mellom anna avdekkje og førebyggje ulovleg aktivitet, bidra til sikker ferdsel i fjellet og informere om lovleg og fornuftig åtfærd.

Statskog SF Fjelltenesta leverte 4 638 timar til oppsyn og brukarkontakt i Nordland og Troms. Registringar viser at oppsynet var i kontakt med og informerte og kontrollerte om lag 1 400 brukarar av utmarka i 2023. Samla sett blei om lag 20 personar melde for ulovleg motorferdsel, ulovlege bygg o.a.

Ulike friluftslivstiltak på all statsgrunn

Det blei brukt om lag 5,6 mill. kroner på arbeidet med tilrettelegging for friluftsliv i 2023.

Midlane er i hovudsak brukte til kontroll, drift og vedlikehald av opne buer, bruer, andre tilrette-

lagte anlegg og informasjon. Arbeidet med brannsikring av dei opne husværa held fram.

Andre oppgåver

Rekneskapen viser at det blei brukt 1,1 mill. kroner på andre oppgåver.

Etter at Riksantikvaren i 2017 vedtok å frede 20 lokalitetar med kulturhistoriske eigedommar i Statskog SFs eige, er det gjennomført synfaring og registrering av bygningar i regionane Troms, Helgeland, Midt-Noreg og Sør-Noreg. Arbeidet gir grunnlag for forvaltningsplanar der vedlikehaldsarbeid og særskilde rehabiliteringstiltak inngår.

Det aller meste av Statskog SFs areal i Trøndelag og Nord-Noreg ligg innanfor det samiske reinbeiteområdet. Statskog SF legg vekt på god dialog og godt samarbeid med næringa. Arbeidet med vidare kartlegging av reindrifta sine anlegg på statsgrunn heldt fram.

Statskog SF deltek i *Norge digitalt*, for å sikre tilgang til kartdata som trengst for å kunne utføre oppgåvene sine.

Grunneigarfondet

Statskog SF har ansvaret for forvaltninga av eit fond for grunneigarinntektene frå statsallmenningane. Hovuddelen av inntektene kjem frå feste-kontraktar i statsallmenningane.

Bruken av grunneigarfondet er regulert i § 12 i fjellova. Inntektene skal nyttast til å dekkje utgifter til administrasjon av statsallmenningane og til støtte til ein fellesorganisasjon for fjellstyra (Norges Fjellstyresamband). Fondet skal òg nyttast til tiltak i statsallmenningane med sikte på verdiskaping og lønsame arbeidsplassar.

Inntektene i grunneigarfondet var i 2023 på 57,6 mill. kroner, mot 38,6 mill. kroner i 2022. Kostnadene i 2023 var på 32,0 mill. kroner. Tilskottet til Norges Fjellstyresamband var på 4,0 mill. kroner i 2023, og det blei gitt 8,0 mill. kroner i tilsegn om tilskott til tiltak i statsallmenningane. Resultatet for 2023 blei på 27,7 mill. kroner. Behaldninga i grunneigarfondet var 31. desember 2023 på 53,2 mill. kroner. Det tilsvarende talet i 2022 var 31,5 mill. kroner.

Allmenningsfond

Allmenningsfond i statsallmenningar med virkesrett blir forvalta av Statskog SF og det enkelte allmenningsstyret i fellesskap. Allmenningsfond er delt i tre delar: éin del som skal dekkje investeringar i skogen i allmenningen og dekkje virkes-

retten der han blir utøvd ved fellesdrift, éin del som er skogfond etter skogbrukslova, og éin del som er erstatningar for vern. Allmenningsfonda var 31. desember 2023 på 166,2 mill. kroner. Av det utgjer erstatning for vern av skog 115,5 mill. kroner.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 16,3 mill. kroner til myndigheitsoppgåver og sektorpolitiske oppgåver på statsgrunn.

Oppgåver knytte til skogbruk i statsallmenningar omfattar planlegging og gjennomføring av arbeidet med utvising av virke til dei som har bruksrett, utarbeiding av skogbruksplanar, miljøregistreringar i skog, landskapsplanar og anna. Også i 2025 skal Statskog SF prioritere takseringar og miljøregistreringar av skogen i statsallmenningane.

Statskog SF Fjelltenesta skal halde fram med å føre tilsyn på statsgrunn, utanom statsallmenning, gjennom oppsyn, nærvær og brukarkontakt. Prioriterte oppgåver er førebyggjande arbeid gjennom informasjon og rettleiing om regelverket, og trygg og sikker ferdsel i fjellet. Fjelltenesta skal yte bistand og delta på redningsaksjonar der politiet ønskjer slik bistand. Oppgåvene til Fjelltenesta krev nærvær i store fjell- og utmarksområde. I gjennomføringa av oppgåvene er Statskog SF avhengig av å nytte motoriserte framkomstmiddel.

Statskog SF skal i 2025 halde fram med å leggje til rette for bruk av og tilgang til areala for allmenta. Vedlikehald av eksisterande anlegg og trygg ferdsel for dei som ferdast i statens utmark skal ha høg prioritet. Det er behov for tilsyn, vedlikehald og drift av opne husværa for allmenta. Moglege samarbeidsprosjekt og tilretteleggings-tiltak i samband med *Friluftslivets år 2025*, skal ha høg prioritet. Arbeidet med kartlegging og statusgjennomgang av reindriftnlegg på statsgrunn vil halde fram. Statskog SF vil også halde fram arbeidet med forvaltningsplanar og tiltak i tråd med desse for verna bygningar i føretaket sitt eige.

Post 75 Oppsyn i statsallmenningar

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje delar av kostnadene ved oppsynet fjellstyra fører i statsallmenningane. Etter § 36 i fjellova kan fjellstyra tilsetje oppsyn til å føre tilsyn med statsallmenningen. Oppsynet mottek løn av fjellkassa. Når tilsetjinga av oppsyn skjer i samsvarende med oppsynsordninga som departementet har

godkjent, og innanfor årlege budsjett, har fjellstyra krav på å få refundert halvparten av lønsutgiftene på denne posten. Ordninga skal leggje til rette for å sikre samfunnsinteresser, oppsyn og tilrettelegging der staten som grunneigar har eit særleg ansvar. Forvaltninga av ordninga er delegert til Statskog SF. Fjellstyret gir ein instruks for oppsynstenesta, som blir godkjend av Statskog SF.

Rapportering 2023

Det blei i 2023 nytta 17,3 mill. kroner på posten.

Statskog SF har fordelt midlane på grunnlag av budsjett, rekneskap og rapportering frå fjellstyra, etter ein nøkkel som mellom anna kjem samarbeidsordningar og små fjellstyre til gode. 62 av 93 fjellstyre fekk tilskott i 2023.

Fjellopsynet hadde 68 årsverk i 2023. Av dei er 50 årsverk brukte til oppgåver som gir rett til tilskott.

Om lag 44 pst. av tilskottet er brukt på arbeid i felt knytt til oppsyn og skjøtsel, mens dei reste-

rante midlane er brukte til sakshandsaming og anna innarbeid som gir rett til tilskott. Delen brukt til oppsyn er gått noko ned frå 2022.

Talet på kontrollar var om lag 5 600 i 2023. Det er rapportert om 74 ulovlege forhold. Dette er noko lågare enn i 2022, og samtidig mykje lågare enn det nivået var tidleg på 2000-talet.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 18,4 mill. kroner. Løyvinga på posten gir grunnlag for eit synleg oppsyn i statsallmenningane og rom for vidare tilrettelegging for friluftslivet. Løyvinga skal leggje til rette for eit profesjonelt oppsyn, god kontakt med brukarane og at det er aktivitet i statsallmenningane. Oppsyn i statsallmenningar skjer gjennom både fjelloppsynet og det offentlegrettslege oppsynet SNO fører. Den lokale forankringa og kunnskapen fjelloppsynet har, styrkjer det samla oppsynet. Det er naudsynt med eit godt samarbeid mellom fjelloppsynet og SNO.

Kap. 5576 Sektoravgifter under Landbruks- og matdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap	Saldert	Forslag
		2023	budsjett 2024	2025
70	Forskingsavgift på landbruksprodukt	228 180	225 000	240 000
72	Jeger- og fellingsavgifter	93 000	96 000	97 500
	Sum kap. 5576	321 180	321 000	337 500

Post 70 Forskingsavgift på landbruksprodukt

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje forskning innanfor produksjon av nærings- og nytingsmiddel, i tillegg til produksjon av førkorn til husdyr. Sjå motsvarande inntektspost kap. 1137, post 54, for meir utfyllande omtale.

Rapportering 2023

Inntektene i 2023 blei 228,2 mill. kroner.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 240 mill. kroner i 2025.

Det er uvisse knytt til dei endelege inntektene frå forskingsavgifta på landbruksprodukt, og departementet gjer difor framlegg om ei meir-inntektsfullmakt mellom kap. 5576, post 70, og kap. 1137, post 54, jf. framlegg til vedtak II.

Post 72 Jeger- og fellingsavgifter

Formål med løyvinga

Jeger- og fellingsavgiftene som blir betalte inn til Viltfondet, blir inntektsførte i statsbudsjettet på denne posten.

Posten dekkjer utgifter under kap. 1140. I tillegg dekkjer posten nokre av utgiftene til forvaltning av ordninga under kap. 1142, post 01, og nasjonal jaktstatistikk i SSB på kap. 1620, post 01.

Direktoratsansvaret for dei haustbare viltressursane, under dette også ansvaret for Vilt-

fondet, blir frå 1. januar 2025 flytta frå Miljødirektoratet til Landbruksdirektoratet, jf. omtale også under kap. 1142, post 01.

Rapportering 2023

Inntektene blei 93,0 mill. kroner.

Budsjettframlegg 2025

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 97,5 mill. kroner. Forslaget er basert på venta inntekter frå avgiftene til Viltfondet i 2024 og 2025, jf. omtale av fondet nedanfor.

Mål

§ 40 i viltlova fastset at

«den som vil drive jakt og fangst etter denne lov, skal betale jegeravgift etter satser og regler som Kongen fastset», og at «for hvert dyr som tillates felt eller felles av elg, hjort og villrein skal det betales en fellingsavgift etter satser og regler som Kongen fastsetter. Kongen kan bestemme at kommunen innenfor nærmere rammer kan fastsette fellingsavgiften for elg og hjort.»

Gjennom handsaminga av statsbudsjettet for 1989 fastsette Stortinget retningslinene for bruken av midlane i Viltfondet. Av retningslinene går det mellom anna fram:

«Viltfondet skal nyttast til forvaltningstiltak som kjem viltet og allmenta til gode, under dette viltforvaltning i kommunane, lokale, regionale og

sentrale vilttiltak, viltforskning, førebyggjande tiltak mot og vederlag for skadar valda av hjortevilt, jegerregister og jegersørvis.»

Det er ein føresetnad for den årlege fordelinga av midlar mellom formåla som er nemnde ovanfor, at om lag halvparten av midlane frå jegeravgifta skal gå til vilttiltak i distrikta, og at fellingsavgiftene som er knytte til villrein, skal nyttast i villreinforvaltninga.

Inntektene til Viltfondet kjem i hovudsak frå jegeravgifter og fellingsavgifter. Ordninga med Viltfondet synleggjer på denne måten at tilretteleggingstiltak for jakt og delar av viltforvaltninga for ein stor del er baserte på brukarfinansiering. I tillegg kjem meir tilfeldige inntekter frå enkelte typar fallvilt, som er vilt som døyr av andre årsaker enn ordinær jakt.

Kommunane krev inn og disponerer fellingsavgiftene for elg og hjort, og fører desse inntektene i kommunale viltfond. Det er fastsett ei statleg rammeforskrift for dei kommunale viltfonda der inntektene til kommunane frå fellingsavgifter inngår. For fellingsavgiftene som blir kravde inn for villrein, er det etablert ei tilsvarende ordning der midlar frå innbetalte avgifter frå året før blir førte tilbake til det enkelte villreinområdet.

Jeger- og fellingsavgiftene blei sist endra i 2023, og departementet gjer difor framlegg om å justere avgiftene i 2025. Satsane for dei ulike avgiftene går fram av tabell 5.12.

Oversikta i tabell 5.12 viser òg inntektene for kommunane i 2025, slik at den samla bruken av verkemiddel kan sjåast under eitt. For kommunane er dei oppgitte avgiftene maksimalsatsar.

Tabell 5.12 Framlegg om jeger- og fellingsavgifter, 2025 (i kroner)

Type avgift	Storleiken på avgifta i 2025	Estimert tal på innbetalingar	Venta innbetalt totalbeløp	Inntektsført
Jegeravgift generelt	420	185 000	77 700 000	Viltfondet
Jegeravgiftstillegg hjortevilt	120	120 000	14 400 000	Viltfondet
Ekstraavgift ved manglande levering av jaktstatistikk ¹	260	13 400	3 484 000	Viltfondet
Fellingsavgift vaksen rein	370	2 200	814 000	Viltfondet
Fellingsavgift reinkalv	210	1 200	252 000	Viltfondet
Sum statlege avgifter			96 650 000	Viltfondet
Fellingsavgift vaksen elg	670	16 250	10 887 500	Kommunane
Fellingsavgift elgkalv	400	9 800	3 920 000	Kommunane
Fellingsavgift vaksen hjort	520	35 700	18 564 000	Kommunane
Fellingsavgift hjortekalv	310	16 800	5 208 000	Kommunane
Sum kommunale avgifter			38 579 500	Kommunane

¹ Innkrevjing skjer etterskottsvis i 2025 for dei som ikkje leverte jaktstatistikk for jaktåret 2023/2024.

For 2025 er det budsjettert med eit kapitaluttak for å få kapitalen på eit formålstenleg nivå. Kapitaluttaket og inntektene frå avgiftene gjer at det

blir budsjettert med ein kapitalstraum i Viltfondet som vist i tabell 5.13.

Tabell 5.13 Berekning av kapital i Viltfondet, 2025 (i 1 000 kroner)

Saldo 31.12.23	2 583
+ Budsjettert innbetalt i 2024 ¹	91 000
- Budsjettert overføring til statsbudsjettet i 2024 (utbetalingar frå fondet)	90 000
= Budsjettert saldo 31.12.24	3 583
+ Budsjettert innbetalt i 2025 ²	97 510
- Budsjettert overføring til statsbudsjettet i 2025 (utbetalingar frå fondet)	97 500
= Budsjettert saldo 31.12.25	3 593

¹ Talet inkluderer stipulerte renteinntekter på 0,8 mill. kroner og fallviltinntekter på 0,06 mill. kroner.

² Talet inkluderer stipulerte renteinntekter på 0,8 mill. kroner og fallviltinntekter på 0,06 mill. kroner.

Administrasjon og økonomiforvaltning

Landbruksdirektoratet forvaltar frå 1. januar 2025 Viltfondet på vegner av Landbruks- og matdepartementet, og er ansvarleg for administrasjon og føring av rekneskapen for fondet. Utgiftene i statsbudsjettet skal normalt svare til dei stipulerte inntektene for fondet det same året. Eventuelle over-

skytande inntekter skal overførast og kapitaliserast i fondet og gi grunnlag for eventuelle større refusjonar kommande år.

Inntektene på kap. 5576, post 72, finansierer utgifter til vilttiltak, viltforvaltning og drift av Jegerregisteret på kap. 1140, post 01, 21 og 71. Inntektene finansierer òg utgifter til forvaltning av fondet, forvaltning av fondsmidlane og tilskotts-

forvaltning i Landbruksdirektoratet på kap. 1142, post 01, og nasjonal jaktstatistikk i SSB på kap. 1620, post 01. Planlagd bruk av inntektene går fram av tabell 5.14.

Tabell 5.14 Samla ressursbruk finansiert av inntekter til Viltfondet i 2025 (i 1 000 kroner)

Formål	
Drift av villreinnemndene, drift av Jegerregisteret og andre driftsutgifter knytte til viltforvaltning (kap. 1140, post 01)	14 129
+ <i>Meirverdiavgift som er ført under Finansdepartementet</i>	<i>1 591</i>
+ Prosjekt, FoU, overvåkingsprogram, sentrale fallviltutgifter m.m. (kap. 1140, post 21)	33 183
+ <i>Meirverdiavgift som er ført under Finansdepartementet</i>	<i>2 852</i>
+ Hjortevilttiltak, særskilde villreintiltak, lokale vilttiltak, viltovervaking (kap. 1140, post 71)	38 578
+ Forvaltning i Landbruksdirektoratet (kap. 1142, post 01)	4 467
+ Midlar til nasjonale statistikkoppgåver i SSB som er førte under Finansdepartementet (kap. 1620, post 01)	2 700
= Totalsum	97 500

Særskild om hjortevilt og fallvilt

Det er kommunane som har primæransvaret for forvaltninga av hjortevilt og for fallvilt. Det er òg nasjonale oppgåver innanfor desse felta som må løysast. FoU-tiltak og overvaking av hjortevilt blir dekte av Viltfondet gjennom eit tillegg til jegeravgifta for hjorteviltjegerar. På denne måten med-

verkar hjorteviltjegerane til finansieringa av naudsynte nasjonale oppgåver.

Utgiftene til sentrale oppgåver i samband med hjortevilt og fallvilt er budsjetterte under kap. 1140, post 21, Spesielle driftsutgifter. For dei artane der fallviltet har ein salsverdi, blir fallviltet omsett til inntekt for Viltfondet.

Programkategori 15.40 Forretningsdrift

Inntekter under programkategori 15.40 fordelt på kapittel

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025	Endring i pst.
4162	Statskog SF – forvaltning av statleg eigarskap	10 000	10 000	10 000	0,0
5652	Statskog SF – renter og utbytte	117 868	34 400	43 800	27,3
	Sum kategori 15.40	127 868	44 400	53 800	21,2

Landbruks- og matdepartementet forvaltar statens eigarinteresser i statsføretaket Statskog SF, og i aksjeselskapa Graminor AS og Kimen Såvarelaboratoriet AS. Selskapa er omtalte i Meld. St. 6 (2022–2023) *Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap – Statens direkte eierskap i selskaper*, og er der plasserte i kategori 2; selskap med mål om berekraftig og mest mogleg effektiv oppnåing av sektorpolitiske mål.

Det er berre for Statskog SF det blir budsjettert med utbytte for 2024, jf. kap. 5652 Statskog SF renter og utbytte.

Statskog SF

Mål- og strategiar

Statskog SF forvaltar om lag ein femdel av landarealet i Noreg. Statskog SF er den største skog-eigaren i landet med om lag 7 pst. av det samla skogarealet. Resten er fjell- og utmarksareal, for det meste i Troms og Nordland. I Sør-Noreg er ein stor del av arealet (om lag 26 mill. dekar) statsallmenning, der eigedommar med allmenningsrett har rett til å få vist ut tømmer og ved, beite og seter.

Statskog SF er ein desentralisert organisasjon. Hovudkontoret ligg i Namsos, men føretaket har 18 kontor rundt om i landet. Lokal kunnskap er naudsynt i forvaltninga av ressursane, og føretaket legg vekt på å vere til stades på areala dei eig. Statskog SF har etablert kontor på Røros, og har utvida sitt feltapparat, Fjelltenesta, til òg å dekkje område i Sør- og Midt-Noreg. Statskog SF er med sin kompetanse og si erfaring innanfor

skog- og utmarksområdet ein sentral aktør i ei berekraftig forvaltning av dei norske skog- og utmarksressursane. Statskog SF skal ut frå vedtektene forvalte, drive og utvikle statlege skog- og fjelleigedommar med tilhøyrande ressursar, det som står i samband med dette, og anna naturleg tilgrensande verksemd. Innanfor ramma av målsetjinga kan Statskog SF òg drive andre eigedommar og yte andre former for tenester. Statskog SF skal leggje vekt på å oppnå eit tilfredsstillande økonomisk resultat, drive aktivt naturvern og ta omsyn til friluftsinnteresser. Ressursane skal utnyttast balansert.

Statskog SF hadde i 2023 eit resultat etter skatt på 244,1 mill. kroner.

Skogbruk er normalt det mest sentrale forretningsområdet til Statskog SF og utgjorde om lag 26 pst. av bruttoinntektene i 2023. Dette er om lag på same nivå som i 2022. Statskog SF har som mål å utnytte skogproduksjonen som grunnlag for verdiskaping og høge skogverdiar. Skogbruket i Statskog SF rettar seg mellom anna etter Norsk PEFC Skogstandard for eit berekraftig skogbruk. I 2023 var den samla hogsten på 276 000 kubikk-meter tømmer. Statskog SF ventar at avverkinga framover vil liggje lågt i ein periode på grunn av mindre tilgjengeleg hogstmoden skog, før avverkinga igjen kan auke på lengre sikt.

Grunngivinga for statens eigarskap i føretaket er å ha kontroll over skog- og utmarksareal i tillegg til å sikre berekraftig forvaltning av statlege skog- og fjelleigedommar med tilhøyrande ressursar, medrekna å leggje til rette for allmenta sitt behov for jakt-, fiske- og friluftstilbod med vidare.

Statens mål som eigar er berekraftig forvaltning av areala, gjennom effektiv drift og tilfredsstillande resultat over tid.

Departementet si styring, oppfølging og kontroll av Statskog SF

Departementet si styring og kontroll av Statskog SF følgjer reglane i lov om statsføretak og vedtektene til føretaket. Alle avgjerder frå eigaren som er bindande for styret i føretaket, skjer som vedtak i føretaksmøte. Det ordinære føretaksmøtet i Statskog SF er i juni, og utover dette blir det kalla inn til ekstraordinært føretaksmøte når det trengst.

Spørsmål om korleis føretaket handsamar myndigheita som er delegert gjennom fjellova og allmenningslova, ligg utanfor sjølve eigarstyringa og blir handtert gjennom egne kontaktnøte og tildelingsbrev, jf. kap. 1161.

Departementet har kontakt med og får informasjon frå føretaket i aktuelle saker. Det er regelmessige kontaktnøte mellom departementet og Statskog SF om mellom anna Statskog SFs framlegging av kvartalsresultat. Økonomien i verksemda og sentrale hendingar blir gjennomgåtte på kontaktnøta og på ordinært føretaksmøte.

Graminor AS

Graminor AS driv planteforedling, sortsrepresentasjon og oppformering for å sikre at norsk jord- og hagebruk får tilgang på klimatilpassa, variert og sjukdomsfritt plantemateriale. Selskapet tek imot lisens- og foredlaravgift ved omsetnad av sjukdomsfritt plantemateriale i marknaden, forskingsmidlar frå jordbruksavtalen og tilskott, jf. omtale under kap. 1150, post 77.

Staten eig 34 pst. av aksjane i selskapet. Av dette forvaltar departementet 28,2 pst., mens Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) og Norges miljø- og biovitenskaplege universitet (NMBU) forvaltar høvesvis 5 pst. og 0,8 pst. Dette skal sikre eigar- og samfunnsinteressene i planteforedling og oppformeiring av plantemateriale i Noreg.

Graminor AS hadde i 2023 ein omsetnad på 82,7 mill. kroner og eit resultat etter skatt på 2,0 mill. kroner. Det blei ikkje utbetalt utbytte for 2023.

Graminor AS har utarbeidd ein strategi for verksemda som blei vedteken i 2020, og som er lagd til grunn for drifta av selskapet. I strategien er verksemda presentert som ei forretningsmessig verksemd basert på planteforedling, representasjon og prebasisproduksjon og planteforedling på vegner av staten. I strategien til verksemda er det lagd til grunn ein langsiktig utbyttepolitikk basert på stabilitet og på at ein stor del av det årlege overskottet skal haldast tilbake til finansiering av planteforedlingsaktivitet. Det er difor ikkje budsjettert med utbytte for 2024.

Grunngivinga for statens eigarskap er å ha ein aktør som driv planteforedling tilpassa norsk og nordisk klima. Statens mål som eigar er mest mogleg kostnadseffektiv utvikling, produksjon og sal av plantemateriale til jord- og hagebruksnæringa, tilpassa norske og nordiske vekstforhold.

Kimen Såvarelaboratoriet AS

Kimen Såvarelaboratoriet AS (Kimen) er Noregs kompetansesenter på frøkvalitet og frøanalysar og nasjonalt referanselaboratorium for såvareanalyser. Selskapet har bygt opp kompetansen sin gjennom over 130 år, og blei i 2004 omdanna til aksjeselskap. Staten eig 51 pst. av aksjane, Felleskjøpet Agri SA eig 34 pst. og Strand Unikorn AS eig 15 pst. Grunngivinga for statens eigarskap er å ha ein norsk aktør innanfor frøkvalitet og frøanalysar. Statens mål som eigar er mest mogleg ressurs-effektiv såvareanalyse av frø og såkorn i Noreg.

Kimen hadde i 2023 ein omsetnad på 15,6 mill. kroner og eit negativt resultat på 40 000 kroner. Det blei ikkje utbetalt utbytte for 2023, og det er ikkje budsjettert med utbytte for 2024.

Styret for Kimen utarbeidde ein ny strategi for selskapet i 2020 med ein plan for berekraftig verdiskaping. Hovudstrategien er å vere eit nasjonalt kompetansesenter innan såvarekvalitet og såvareanalyser. Kimen skal levere kostnads-effektive produkt og tenester til såvarebransjen, forvaltninga og andre aktørar i marknaden. Ein solid eigenkapital og vedlikehald av kompetanse vil difor framleis vere naudsynt dei kommande åra.

Kap. 4162 Statskog SF – forvaltning av statleg eigarskap

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
90	Avdrag på lån	10 000	10 000	10 000
	Sum kap. 4162	10 000	10 000	10 000

Post 90 Avdrag på lån

I samband med Statskog SFs kjøp av AS Meraker Brug til ein pris på 2,65 mrd. kroner, jf. Prop. 6 S (2022–2023) *Endringer i statsbudsjettet 2022 under Landbruks- og matdepartementet (kapitalforhøyelse og statlig lån til Statskog SF)*, løyvde Stortinget 300,0 mill. kroner til eit statleg lån til Statskog SF.

Det er gjort greie for vilkåra for lånet i Prop. 118 S (2022–2023) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2023*. Lånet blei betalt ut i november 2022, og skal betalast ned innan november 2037, med eit minimumsavdrag årleg på 10,0 mill. kroner. For 2025 blir det budsjettert med eit avdrag på 10,0 mill. kroner. Statskog SF står fritt til å betale større avdrag.

Kap. 5652 Statskog SF – renter og utbytte

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2023	Saldert budsjett 2024	Forslag 2025
80	Renter	15 068	11 400	14 800
85	Utbytte	102 800	23 000	29 000
	Sum kap. 5652	117 868	34 400	43 800

Vedrørende 2024: Ved Stortingets vedtak av 21. juni 2024 blei post 85 auka med 160,1 mill. kroner, jf. Prop. 106 S (2023–2024) og Innst. 447 S (2023–2024).

Post 80 Renter

I samband med Statskog SFs kjøp av AS Meraker Brug til ein pris på 2,65 mrd. kroner, jf. Prop. 6 S (2022–2023) *Endringer i statsbudsjettet 2022 under Landbruks- og matdepartementet (kapitalforhøyelse og statlig lån til Statskog SF)*, løyvde Stortinget 300,0 mill. kroner til eit statleg lån til Statskog SF.

Det er gjort greie for vilkåra for lånet i Prop. 118 S (2022–2023) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2023*.

Landbruks- og matdepartementet forventar at Statskog vil betale om lag 14,8 mill. kroner i rente for 2025. Eksakt beløp vil avhenge av utviklinga i pengemarknadsrenta og storleik på og tidspunkt

for innbetaling av avdrag. Avdrag på lånet er omtalt under Kap. 4162 Statskog SF – forvaltning av statleg eigarskap.

Post 85 Utbytte

Utbytte frå føretaket for 2024 blir sett til 75 pst. av årsresultatet etter skatt.

Prognosen for årsresultatet etter skatt for 2024 er på 39,0 mill. kroner. Departementet gjer framlegg om eit ordinært utbytte for 2024 på 29,0 mill. kroner. Endeleg framlegg til ordinært utbytte vil bli fastsett og betalt ut når årsresultatet for 2024 ligg føre. Vedtak om utbytte for 2024 blir gjort på ordinært føretaksmøte første halvår 2025.

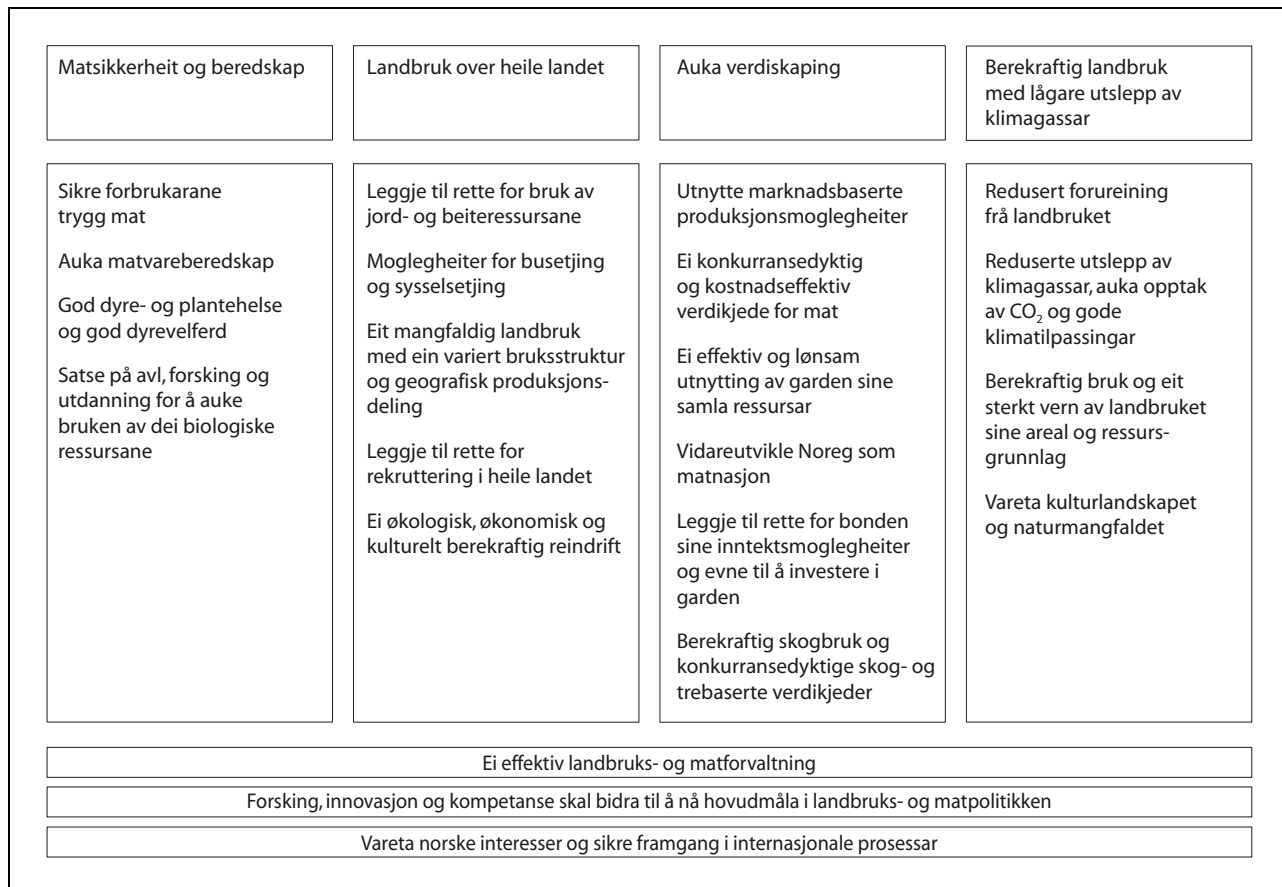
Del III

Rapportering på dei landbruks- og matpolitiske måla og omtale av særlege tema

6 Dei ulike landbruks- og matpolitiske måla

Regjeringa har følgjande mål for ein berekraftig landbruks- og matsektor:

Figur 6.1 Målstrukturen for Landbruks- og matdepartementet

I del III er det gjort nærare greie for resultatane knytte til dei landbruks- og matpolitiske måla. Ein berekraftig landbruks- og matsektor er eit gjen-

nomgåande omsyn for alle dei landbruks- og matpolitiske måla.

7 Mål: Matsikkerheit og beredskap

Sikre forbrukarane trygg mat

All mat som blir omsett i Noreg skal vere trygg. Trygg mat er sentralt for Noreg som matnasjon. Produksjon av trygg mat skaper tillit, sikrar avsetnad av varer, legitimitet for eit levande landbruk og for næringsmiddelindustrien.

Infeksjon grunna næringsmiddel er framleis eit stort helseproblem internasjonalt. Noreg har generelt færre smittestoff i mat samanlikna med andre land. Ein stor del av dei melde tilfella av matborne infeksjonar kjem frå smitte i utlandet. Førekosten av smittestoff i husdyr og mat som er produsert i Noreg, er låg samanlikna med dei fleste andre land, sjølv om enkelte smittestoff er til stades i norsk husdyrpopulasjon.

For å halde ved lag den gode statusen, blir det lagt vekt på kontinuerleg overvaking slik at tiltak kan setjast inn i tide. Faktorar som verkar inn på førekosten av matborne infeksjonar i Noreg, er mellom anna auka internasjonal handel med mat, auka reiseverksemd, nye matvanar og nye produksjonsrutinar.

Sjølv om mattryggleiken i Noreg generelt er god, opplever vi kvart år fleire større og mindre utbrott av matborne infeksjonar. Talet på varsla utbrott har vore ganske stabilt dei siste åra.

Kvaliteten på drikkevatnet er generelt god. Svært få blir sjuke av drikkevatnet. Likevel er det mange stader eit gammalt og dårleg leidningsnett som kan gi forureina vatn.

Tilstanden er god for framandstoff og restar av legemiddel i mjølk, kjøtt og fisk og for restar av plantevernmiddel i vegetabilsk mat. Det er ei utfordring med kosttilskott som inneheld udeklarte og ulovlege ingrediensar, eller som er tilsette legemiddel. Bruk av slike kosttilskott kan føre til alvorleg helseskade. Det er utfordringar knytte til produkt som blir omsette over internett og per postordre.

Auka matvareberedskap

Regjeringa vil ha eit aktivt og berekraftig jordbruk over heile landet. I regjeringa si politiske plattform heiter det at regjeringa sitt mål for sjølvforsy-

ningsgrad av norske jordbruksmatvarer, korrigerert for import av fôrråvarer, er 50 pst. I mars la regjeringa fram Meld. St. 11 (2023–2024) *Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmoglegheitene i jordbruket*. Hovudstrategien som blir lagd til grunn for arbeidet med auka sjølvforsyning, er å forbetre og auke produksjonen av planteprodukt, både til mat og til fôr, på ein måte som styrkjer jordbruket si konkurransekraft mot import. Styrkt konkurransekraft i matsektoren er avgjerande for å oppretthalde og auke norskandelen i heimemarknaden i tråd med etterspørselen.

For å sikre berekraftig landbruk over heile landet, auka verdiskaping og redusert klimaavtrykk, er det avgjerande å auke lønsemda for produksjon av mat. Gode inntektsmoglegheiter er eit viktig verkemiddel for å nå både målet om auka sjølvforsyning og dei andre måla i jordbrukspolitikken. I planen for opptrapping av inntektsmoglegheitene i jordbruket legg regjeringa, med utgangspunkt i tala for 2021 i ei modifisert totalalkyle, opp til at «inntektsgapet» kan tettast innan 2027. Det inneber at regjeringa vil leggje til rette for auka inntektsmoglegheiter i jordbruket med sikte på å lukke den gjennomsnittlege inntektsforskjellen til eit justert gjennomsnitt av løn for arbeidstakarar. I meldinga blei det lagt fram ein berekningsmodell med samanlikningsgruppe, kapitalkostnader, normeringsfaktor og timetal i eit årsverk i jordbruket. I Stortingets handsaming av meldinga blei det berre regjeringa sitt endra forslag om timetal i jordbruket som fekk fleirtal. I årets jordbruksopp-gjer er Stortingets handsaming av Meld. St. 11 (2023–2024) og Budsjettnemnda sitt materiale lagt til grunn, saman med opptrappingsplanen for inntektsmoglegheitene. For regjeringa er dette ein sentral del av arbeidet med å styrkje matvareberedskapen.

Forbetra og auka produksjon av planteprodukt, både til mat og til fôr, må skje i samarbeid mellom alle ledda i verdikjeda for mat. Aktørane må gå saman om forskning, agronomi, produktutvikling og rammevilkår.

I fleire animalske produksjonar er det nær full marknadsdekning av norske varer, til dømes gjeld

dette kjøtt frå storfe, svin, sau og lam, egg, fjørfe og mjølk. Frukt, bær, korn, grønsaker og potet er produksjonar med stort marknadspotensial. Å styrkje lønsemda i kornproduksjonen er viktig for å oppretthalde den geografiske arbeidsdelinga i jordbruket, slik at areala som er best eigna til produksjon av korn og grønsaker blir oppretthalde, mens den grasbaserte husdyrproduksjonen i hovudsak blir verande i distrikta. Dette er avgjerande for å utnytte det totale produksjonspotensialet i norsk jordbruk, og dermed auke sjølvforsyningsgraden. Sjølvforsyningsgraden viser kor stor del av matvareforbruket vårt som er produsert i Noreg, målt i energi. Denne kan per definisjon ikkje overstige 100 pst. Sjølvforsyningsgraden for varer produserte i jordbruket blir påverka av dei naturgitte produksjonsforholda, vêret, ulike krav til kvalitet, prisar, landbrukspolitiske verkemiddel og av internasjonale handelsavtalar. Tørken sommaren 2018 og ekstremvêret sommaren 2023 illustrerer godt desse mekanismane, som gjorde at sjølvforsyningsgraden blei redusert i dei påfølgjande åra.

Sjølvforsyningsgraden inkludert sjømat har variert rundt 50 pst. i fleire tiår. Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) har innarbeidd estimat for grensehandel/privatimport. Endringa i metode førte til at sjølvforsyningsgraden blei justert ned om lag to prosentpoeng samanlikna med tidlegare. I 2020 var sjølvforsyningsgraden 45 pst., i 2021 46 pst., 47 pst. i 2022 og sjølvforsyningsgraden var 45 pst. i 2023. Sjølvforsyningsgraden med grunnlag i norsk fôr var 38 pst. i 2020, 40 pst. i 2021 og 2022 og 39 pst. i 2023. Naturgitte forhold gjer at sjølvforsyningsgraden for husdyrprodukt, som har eit høgt proteininnhald, er gjennomgåande høg, mens den er klart lågare for planteprodukt.

Tal frå NIBIO viser at sjølvforsyningsgraden for kjøtt var 92 pst. i 2022. For mjølk, fløyte og rømme var sjølvforsyningsgraden 100 pst., mens den for ost var 81 pst. Dette er matvarer vi produserer og som det er naturgitte grunnlag for å produsere i Noreg. Sjølvforsyningsgraden for frukt og bær var 5 pst. i 2023 og for grønsaker 49 pst. Den låge sjølvforsyningsgraden på frukt, bær og grønsaker kjem mellom anna av ein kortare vekstsesong og avgrensa moglegheiter for konkurransedyktig produksjon i Noreg, men viser òg at det er marknadsmoglegheiter for auka norsk produksjon. I Meld. St. 11 (2023–2024) la regjeringa fram fleire tiltak for å auke sjølvforsyningsgraden på planteprodukt til mat. Mange av tiltaka er følgde opp i jordbruksoppgjæret, mellom anna auka midlar til sortsutvikling, auka tilskott for å betre løn-

senda, auka FoU og investering for å forlenge lagringsperioden og støtte til bransjeinitiativ om auka bruk av *Nyt Norge*-merking på korn og bakevarer. Dei siste åra har innovasjon gjort det mogleg å forlengje vekstsesongen på mellom anna jordbær, gjennom utvikling av sortar og dyrkingsmetodar, og satsing på auka haldbarheit av eple.

I 2023 var 84 pst. av fôret til norske husdyr produsert i Noreg. Den største delen av fôrseddelen til norske husdyr er grovfôr, og alt grovfôr som blir nytta er produsert innanlands. Prosjekt gjennomført av næringa sjølv viser at det er stort potensial for å forbetre dyrkinga av grovfôr. Betre kvalitet på grovfôret gjer at det kan brukast kraftfôr med høgare del av karbohydrat, og dermed høgare del norsk korn. I jordbruksoppgjæret blei det løyvd midlar til eit prosjekt for å forbetre kvaliteten på grovfôret, og dermed redusere fôrkostnadene til den enkelte bonde. Delen norske råvarer i kraftfôret var i 2023 på 60 pst. Delen av norskprodusert kveite i kraftfôret er aukande, noko som er ein nøkkel for å auke den samla norskandelen i kraftfôret. Norskprodusert del av karbohydrat i kraftfôret var 70 pst. i 2023. Den norskproduserte delen av feitt og protein i kraftfôret har gått mykje ned som følgje av forbodet mot bruk av animalsk protein i dyrefôr. Delen av norskproduserte feittråvarer var i 2023 på 51 pst. I kraftfôret blir feitt frå råvarer som erter og oljefrø nytta. Norskproduserte varer held god kvalitet, men bruken er likevel avgrensa fordi eigenskapane til feittet i desse råvarene ikkje fullt ut kan erstatte importert vare. Regjeringa har lansert eit målretta samfunnsoppdrag om berekraftig fôr. Her er det mellom anna eit mål å auke delen norskproduserte råvarer i kraftfôr til husdyr til 70 pst. innan 2034. I tillegg er det eit mål å produsere meir grovfôr av god kvalitet.

God dyre- og plantehelse og god dyrevelferd

God dyre- og plantehelse er viktig for mattryggleik, kostnadseffektivitet og ein langsiktig og berekraftig matproduksjon. Ein stor del av det globale potensialet for matproduksjon blir i dag ikkje utnytta på grunn av skadegjerarar i planteproduksjon og dyresjukdommar. Klimaendringar og auken i ferdsel over landegrensene er òg risikofaktorar for både dyre- og plantehelsa.

Plantehelsa er generelt god i Noreg samanlikna med mange andre europeiske land, sjølv om det kvart år er tilfelle av skadegjerarar i sentrale kulturar.

Helsesituasjonen i norske husdyrpopulasjonar er god. Det er lite smitte med zoonoser (smitte

mellom dyr og menneske) frå vatn, mat og dyr til menneske i Noreg.

Antibiotikabruken i norsk husdyrhald er svært låg i internasjonal samanheng. God generell dyrehelsestatus, dyktige og ansvarsmedvitne bønder, ansvarsfulle veterinærar og eit godt samarbeid mellom næringa og styresmaktene er avgjerande faktorar for den gode situasjonen i Noreg. Salet av antibiotika til matproduserande landdyr held seg stabilt, og er lågt også i 2023.

Den nasjonale tverrsektorielle strategien mot antimikrobiell resistens frå 2015–2020 blir erstatta av ein ny nasjonal *én-helse*-strategi mot antimikrobiell resistens september 2024. Strategien byggjer på den førre antibiotikaresistensstrategien og er oppdatert på bakgrunn av ny kunnskap. Den vil bli følgd opp av ein ny *Handlingsplan mot antibiotikaresistens* innanfor Landbruks- og matdepartementets sektoransvar.

I Landbruks- og matdepartementet sin gjeldande handlingsplan mot antibiotikaresistens er det mellom anna ei målsetjing om at den antibiotika-resistente LA-MRSA-bakterien ikkje skal få etablere seg i norsk svinehald. Noreg er hittil det einaste landet som har lukkast med å kjempe ned denne multiresistente LA-MRSA-bakterien i svinebesetningar, og 2023 er nå det fjerde året på rad der det ikkje er registrert LA-MRSA i norske svinebesetningar.

Generelt er helsa god òg hos viltlevande dyr. Unntaket er påvising av sjukdommen *Chronic wasting disease* (skrantesjuke) hos villrein og elg i 2016, og hos villrein på Hardangervidda i høvesvis 2020 og i 2022. Viktige oppgåver er å kartleggje utbreiinga og leggje til rette for å etablere ein ny reinsdyrflokk i Nordfjella, følgje opp vedteken handsaming av klassisk skrantesjuke på Hardangervidda og bidra til å utforme den langsiktige forvaltninga av skrantesjuke.

God dyrevelferd er eit mål i seg sjølv, og det er eit gode for samfunnet og eit konkurransefortrinn for norsk mat. Generelt er dyrevelferda i Noreg betre enn i mange andre land. Det er stor offentleg merksemd på dyrevelferd.

Sjølv om dyrevelferda generelt er god, er det framleis utfordringar i enkelte produksjonar og hos enkelte eigarar av både produksjonsdyr, sportsdyr og kjeledyr.

Tilstreккеleg tilgang på veterinærtjenester er vesentleg av omsyn til dyrehelse, dyrevelferd, mattryggleik og landbruk i heile landet. På oppdrag frå departementet har ei arbeidsgruppe gjort ei utgreiing. Departementet arbeider med fleire

av råda i utgreiinga. Regjeringa har tildelt midlar til eit omfattande pilotprosjekt som skal bidra til å få nyutdanna til å etablere seg i praksis innan produksjonsdyr i distrikta. Ein viktig del av prosjektet er mellom anna å etablere ei mentorordning for veterinærar.

Satse på avl, forskning og utdanning for å auke bruken av dei biologiske ressursane

Systematisk avls- og foredlingsarbeid bidreg til ein meir effektiv og berekraftig matproduksjon, med auka sjølvforsyningsgrad basert på norske ressursar og lågare klimagassproduksjon. Forsking og teknologiutvikling legg til rette for at vi har eit plante- og dyremateriale som er godt tilpassa norske forhold og eit endra klima. Landbruks- og matdepartementets løyvingar til forskning har over fleire år bidrege med finansiering av forskingsprosjekt innan husdyravl, der avlsorganisasjonane Geno og Norsvin er sentrale aktørar.

Norsk avlsarbeid, med Geno og Norsvin i spissen, har gjennom mange tiår lagt stor vekt på fleire eigenskapar enn berre auka produksjon av mjølk og kjøtt i avlsmåla sine. Vektlegginga av eigenskapar som til dømes helse, fruktbarheit, haldbarheit, beinkvalitet, gemytt og morsegenskapar har bidrege til at norsk avlsmateriale er særst ettertrakta i mange land.

Dei seinare åra har GENO og samarbeidspartnarar, med mellom anna midlar over jordbruksavtalen, greidd ut moglegheitene for å inkludere lågare metangassutslepp i avlsarbeidet på NRF mjølkekyr. GENO har ambisjonar om at første generasjonen med NRF-kyr i produksjon, valt ut på grunnlag av metanutslepp, kan bli ein realitet i 2026–2027.

Bioteknologi og forskning står sentralt i bioøkonomien. Regjeringa fremjar bioøkonomien ved å leggje vekt på tiltak som aukar verdiskaping og sysselsetjing, reduserer klimagassutslepp, og meir effektiv og berekraftig utnytting av dei fornybare biologiske ressursane. Samfunnsoppdraget om berekraftig fôr, med mål om auka bruk av norske råvarer i fôr til oppdrettsfisk og husdyr, vil stå sentralt i dette. Landbruks- og matdepartementets løyvingar til forskning gir sentrale bidrag til vidareutvikling av bioøkonomien, og departementet er oppteke av å auke rekrutteringa til relevant utdanning på alle nivå, jf. omtale under måla Landbruk over heile landet.

8 Mål: Landbruk over heile landet

Leggje til rette for bruk av beite- og jordressursane

I Noreg er berre 3 pst. av arealet dyrka mark, og klimatiske forhold avgrensar avlingsmoglegheitene og kva for vekstar som kan dyrkast. Regjeringa har som mål å leggje til rette for bruk av jord- og beiteressursane i heile landet. Det gjeld både jordbruk og reindrift, og der reindrift er særskild omtalt i slutten av kapittelet. Verkemiddel for eit mangfaldig landbruk med variert bruksstruktur og geografisk produksjonsdeling, bidreg til sjølvforsyninga gjennom å utnytte dei samla produksjonsmoglegheitene i landet.

Frå 2005 til 2013 blei eit nytt digitalt kartgrunnlag teke i bruk som kontrollgrunnlag ved søknad om produksjonstilskott. Innføringa gav ein reduksjon i arealet på om lag 3,3 pst. Årsakene er både meir nøyaktige målingar og at endringar som har skjedd over tid, først blei fanga opp når nytt kartgrunnlag blei teke i bruk.

Det samla registrerte jordbruksarealet har vore stabilt sidan 2020, jf. tabell 8.1, men ligg på eit lågare nivå enn det som var registrert i 1999. Arealet til oljevekstar og belgvekstar har auka jamt dei seinare åra, men desse vekstane framleis blir produserte på mindre enn 100 000 dekar årleg.

Tabell 8.1 Jordbruksareal i drift, 1999–2023 (1000 dekar)

	1999	2020	2021	2022	2023	Endring i pst. 2020–2023
Kveite	515,9	676,7	635,9	753,5	644,0	-5
Rug+rugkveite	26,8	65,3	83,1	106,4	87,7	34
Bygg	1 825,8	1 392,2	1 427,4	1 313,2	1 418,1	2
Havre	913,1	665,5	685,2	632,0	683,9	3
Oljev. – belgvekstar	63,7	74,6	59,8	93,5	86,3	16
Sum korn og oljevekstar	3 345,3	2 874,3	2 891,5	2 898,7	2 920,1	2
Poteter	148,7	115,1	116,2	119,0	115,0	0
Andre grovfôrvekstar	317,1	95,1	94,3	90,1	82,0	-14
Grønsaker	45,9	70,6	71,5	70,7	69,7	-1
Andre vekstar åker-hage	138,1	115,8	121,5	122,7	111,3	-4
Sum åker og hage	3 995,1	3 270,9	3 295,0	3 301,2	3 298,0	1
Eng og beite på dyrka jord	4 876,0	4 805,7	4 776,8	4 774,7	4 774,6	-1
Natureng og overfl.dyrka jord til slått og beite	1 511,4	1 783,0	1 773,5	1 770,6	1 766,4	-1
Jordbruksareal i drift i alt	10 382,5	9 859,6	9 845,2	9 846,5	9 839,1	0
Dekar pr. innbyggjar	2,34	2,03	1,83	1,81	1,79	

Som følge av vekst i folketalet og stabilt jordbruksareal, har det blitt færre dekar jordbruksareal per innbyggjar i landet over tid.

Systemet for registrering av dyr som gir grunnlag for produksjonstilskott blei lagt om i 2017/2018, og tala for dyr på beite frå og med 2018 er difor ikkje direkte samanliknbare med tal frå tidlegare år. 69 pst. av alle mjølkekyr og anna storfe gjekk på beite (innmark og/eller utmark) i minst 12/16 veker i 2023, og 30 pst. på utmarksbeite, ifølgje tal frå Landbruksdirektoratet. For vaksen sau på beite har dyretalet vore stabilt høgt, og i 2023 var 94 pst. på beite (innmark og/eller utmark) i minst 12/16 veker og 84 pst. på utmarksbeite. For sau er delen dyr på utmarksbeite høgare i større enn i mindre buskapar, mens for storfe er det motsett.

Moglegheiter for busetjing og sysselsetjing

Sysselsette i landbruket stod for 3,7 pst. av den samla sysselsetjinga i Noreg i 2023. Om lag 1,3 pst. var sysselsette i jordbruk og reindrift, 0,2 pst. i skogbruk og 1,6 pst. i matindustrien.

I alt var om lag 104 200 personar sysselsette i landbrukssektoren. Av desse var rundt 37 200 personar sysselsette i jordbruk og reindrift, 6 100 i skogbruk, 45 900 i matindustrien og 15 000 i skogbruksbasert industri, jf. tabell 8.2.

Ressursane knytte til landbrukseigedommane bidreg til sysselsetjing og busetjing i store delar av landet. Tal frå SSB viser at det var registrert 5 488 984 innbyggjarar i Noreg første kvartal 2023. Av dei var 346 999 fast busette på ein landbrukseigedom. Det var aktiv jordbruksdrift på 35 800 landbrukseigedommar.

Tabell 8.2 Førebelse tal for sysselsette etter arbeidsstad, fordelt på næringer, 2023

	Totalt tal sysselsette		Sysselsette i jordbruk og reindrift		Sysselsette i skogbruk		Sysselsette i matindustri		Sysselsette i skogbruksbasert industri		Sysselsette i landbruket		Landbrukets sysselsetjing av total sysselsetjing
	tal		tal	pst.	tal	pst.	tal	pst.	tal	pst.	tal	pst.	pst.
Viken	567 739		5 563	15,0	1 531	26,0	6 308	13,7	2 942	19,9	16 344	15,8	2,9
Oslo	534 397		344	0,9	:	:	4 465	9,7	185	1,3	4 994	4,8	0,9
Innlandet	174 627		6 652	17,9	1 648	27,9	3 818	8,3	3 263	22,1	15 381	14,8	8,8
Vestfold og Telemark	191 328		2 565	6,9	689	11,7	3 092	6,7	987	6,7	7 333	7,1	3,8
Agder	147 244		1 593	4,3	626	10,6	1 494	3,3	1 828	12,4	5 541	5,3	3,8
Rogaland	263 512		5 192	14,0	124	2,1	4 992	10,9	1 184	8,0	11 492	11,1	4,4
Vestland	331 631		4 105	11,0	292	4,9	4 872	10,6	1 181	8,0	10 450	10,1	3,2
Møre og Romsdal	132 754		1 940	5,2	133	2,3	3 849	8,4	447	3,0	6 369	6,1	4,8
Trøndelag	247 969		5 626	15,1	609	10,3	6 201	13,5	2 202	14,9	14 638	14,1	5,9
Nordland	118 989		1 997	5,4	171	2,9	3 146	6,9	534	3,6	5 848	5,6	4,9
Troms og Finnmark	126 571		1 597	4,3	76	1,3	3 658	8,0	0	0,0	5 331	5,1	4,2
Svalbard	1 156		0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
Sum fylke	2 837 917		37 174	100,0	5 899	100,0	45 895	100,0	14 753	100,0	103 721	100,0	3,7
Sum landet	2 845 306		37 174	1,3	6 105	0,2	45 895	1,6	15 046	0,5	104 223	3,7	3,7

Kjelde: Statistisk sentralbyrå tabell 09315

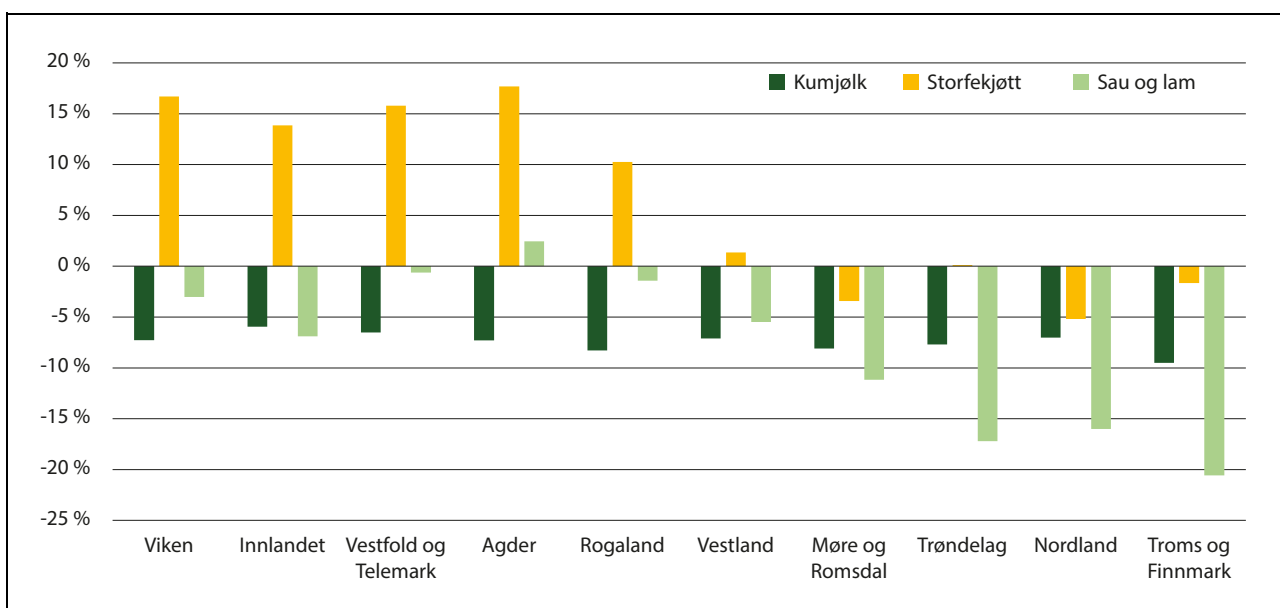
Eit mangfaldig landbruk med ein variert bruksstruktur og geografisk produksjonsdeling

Den geografiske fordelinga av produksjon i landbruket heng saman med målet om landbruk over heile landet. Figur 8.1 viser endringa i produsert mengde for nokre grasbaserte produksjonar fordelt på fylke for perioden 2020 til 2023.

Produksjonen av kumjolk blir styrt av kvoter innanfor regionar, og den geografiske fordelinga er difor stabil. Statlege oppkjøp av kvoter som følgje av Stortingets vedtak om å fjerne eksportsubsidiene frå 1. juli 2020 har i nokon grad endra den regionale balansen. Forholdstalet for

kumjølkkvoter blei auka fleire gongar frå april 2020 grunna auka etterspørsel under pandemien. Etterspørselen gjekk ned igjen etter pandemien, før den auka att i 2023. Produksjonen er venta å auke i 2024.

Produksjon av storfekjøtt auka mellom 2020 og 2023 i Viken, Innlandet, Vestfold og Telemark, Agder, Rogaland, Vestland og Trøndelag. Produksjonen har gått noko ned i Møre og Romsdal, Nordland og Troms og Finnmark. Produksjon av sauekjøtt har auka i Agder, mens den har gått noko ned i dei andre fylka. Reduksjonen har vore størst i Trøndelag og Nord-Noreg.

Figur 8.1 Endring i produsert mengde fordelt på produksjonar og fylke, 2020 til 2023 (i prosent)

Kjelde: Budsjettnemnda for jordbruket, Resultatkontrollen

Svinekjøttproduksjonen auka noko i Nord-Noreg, Agder og Innlandet frå 2020 til 2023. Produksjonen av fjørfekjøtt aukar vidare, og den auka mest i Trøndelag og Rogaland. Produksjonen av egg blei redusert i Nordland og Troms og Finnmark. 2023 var eit dårleg avlingsår for korn og potet i store delar av landet. Om lag 85 pst. av kornet blir produsert på Austlandet, mens rundt 10 pst. blir produsert i Trøndelag. Potetproduksjonen er i stor grad konsentrert til Innlandet, og i 2022 blei 50 pst. av potetene i Noreg produsert der. I Vestfold og Telemark, der i overkant av 6 pst. av jordbruksarealet i Noreg ligg, går 14 pst. av potetproduksjonen føre seg.

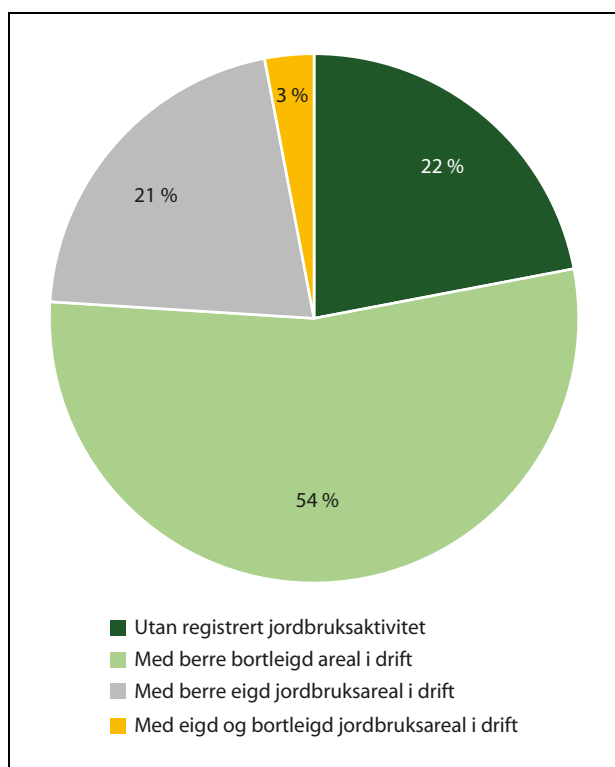
For å nå målet om eit mangfaldig landbruk med ein variert bruksstruktur, må produksjons-

grunnlaget i form av areal og struktur, vere innretta på ein tenleg måte.

Statistikk frå SSB viser at det var 182 526 registrerte landbrukseigedommar i 2023. Dette er eigedommar som har minst 5 dekar jordbruksareal og/eller minst 25 dekar produktiv skog. I 2021 var det om lag 180 000 registrerte landbrukseigedommar i Noreg. SSB opplyser at auken i talet på landbrukseigedommar kjem av at det har blitt fleire små skogeigedommar med mindre enn 5 dekar jordbruksareal. Ei gruppering av landbrukseigedommane etter storleiken på eigd jordbruksareal, viser at mange eigedommar har lite jordbruksareal. Hovudtyngda (69 pst.) av eigedommane hadde mellom 5 og 100 dekar eigd jordbruksareal. Om lag 18 pst. hadde mellom 100 og

500 dekar eigd jordbruksareal. Under 1 pst. hadde eigd jordbruksareal på 500 dekar eller meir. Utviklinga frå 2021 til 2022 i talet på landbrukseigedommar som har mellom 100 og 500 dekar eigd jordbruksareal, er stabilt. Utviklinga viser òg ein auke i talet på eigedommar med 500 dekar og meir eigd jordbruksareal i perioden.

Av dei 182 526 registrerte landbrukseigedommane i 2023, har 160 456 eigedommar (88 pst.) minst 5 dekar eigd jordbruksareal. Av dei har om lag 54 pst. jordbruksareal som berre blir drive ved bortleige. Om lag 21 pst. av eigedommane blir drivne utan bortleigd jordbruksareal, jf. figur 8.2, som viser landbrukseigedommar med minst 5 dekar eigd jordbruksareal i 2022. Tala for 2022 viser ein nedgang i eigedommar utan registrert jordbruksaktivitet og ein auke i areal som blir drive ved bortleige. For eigedommane med minst 5 dekar eigd jordbruksareal, var den gjennomsnittlege arealstorleiken på jordbruksarealet om lag 69 dekar.

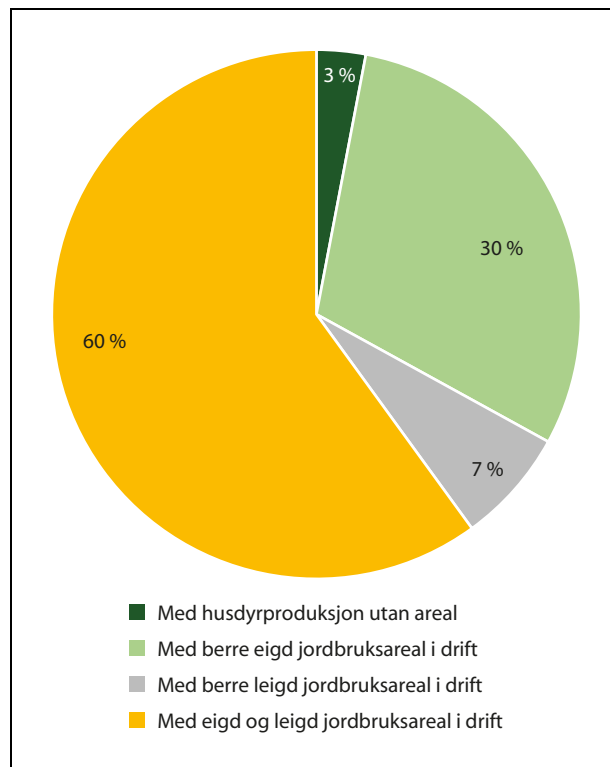
Figur 8.2 Landbrukseigedommar med minst 5 dekar eigd jordbruksareal, 2022 (i prosent)

Kjelde: Statistisk sentralbyrå (SSB).

Tal frå SSB viser at over halvparten (55 pst.) av dei 37 672 jordbruksverksemdene hadde mellom 100 og 499 dekar jordbruksareal i drift i 2022. Dette er ein svak nedgang frå 2021, då prosentdelen for desse jordbruksverksemdene var på 56. I 2022 hadde i overkant av 5 100 jordbruksverksemdar 500 dekar og meir jordbruksareal i drift, mot om lag 5 000 året før. Tala viser framleis ein auke i jordbruksverksemdar med 500 dekar og meir jordbruksareal i drift – frå 2,5 pst. i 2000 til 13,6 pst. i 2022.

Det er i dag eit stort omfang av leigejord, og 60 pst. av jordbruksverksemdene driv landbruksproduksjon med både leigd og eigd jordbruksareal. Om lag 30 pst. av jordbruksverksemdene driv produksjon berre på eigd jordbruksareal. 7 pst. driv landbruksproduksjon berre med leigd jordbruksareal, jf. figur 8.3, som viser jordbruksverksemdene fordelte etter jordbruksareal i drift. Tala er stabile.

Eigd jordbruksareal i drift på jordbrukseigedommane var på litt over 5,1 mill. dekar. Det leigde jordbruksarealet var på litt under 4,7 mill. dekar. Samanlikna med tala frå 2021 viser dette ein nedgang på 56 000 dekar i eigd jordbruksareal i drift, og samstundes ein auke på 53 500 dekar i jordbruksarealet som blir leigd av jordbruksverksemdene.

Figur 8.3 Jordbruksverksemdar etter jordbruksareal i drift, 2022 (i prosent)

Kjelde: Statistisk sentralbyrå

Tal frå KOSTRA (kommune–stat-rapportering) i 2023 viser at 2 098 fekk samtykke til å dele ein landbrukseigedom. Av dei skulle om lag 22 pst. (459) selje jorda som tilleggsgjord til ein eller fleire landbrukseigedommar. I perioden 2011–2020 var den tilsvarende fordelinga på om lag 17 pst., mens den i 2021 og 2022 var forholdsvis 19 pst. og 20 pst.

Leggje til rette for rekruttering i heile landet

Stabil rekruttering av kompetente næringsutøvarar er viktig for å nå måla i landbrukspolitikken. Jordbruksavtalen inneheld sentrale rammevilkår og gir grunnlag for auka lønsemd i landbruket. Avtalen er difor det viktigaste verktøyet for å leggje til rette for rekruttering i heile landet. Særleg er ordninga med investerings- og bedriftsutviklingsmiddel målretta for å fremje rekruttering til næringa, både fordi yngre investerer i større grad enn eldre, og fordi mange eldre som investerer, gjer det for å leggje til rette for neste generasjon. Næringsutøvarar under 35 år er prioriterte i delar av regelverket. I 2023 gjekk 26 pst. av midlane til tilskott til personlege mottakarar under 35 år. Talet har vore relativt stabilt dei siste åra.

Norsk landbruk er ei kunnskapsintensiv og kompetansekreivande næring. Det er naudsynt å leggje til rette for eit godt utdanningssystem i landbruket. Nær alle fylka i landet tilbyr landbruksutdanning i vidaregåande opplæring under utdanningsprogrammet Naturbruk, og fleire fylke har fagskuletilbod i ulike landbruksfag. På universitets- og høgskulenivå er det tilbod om landbruksutdanning på tre ulike stader i landet – ved Nord universitet, Høgskolen i Innlandet og Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU).

Det har dei siste åra vore ei positiv utvikling i talet på elevar som vel utdanningsprogrammet Naturbruk. Vi har òg sett vekst i tal på søkjarar til landbruksfaga under utdanningsprogrammet. Samstundes er det stor interesse for agronomi- og gartneropplæringa for vaksne knytt til den nasjonale modellen for vaksenagronomen. Ordninga er etablert ved 20 av landets naturbruksskular fordelt på ni av landets fylkeskommunar. Gartneropplæringa under ordninga gir ikkje lenger formell kompetanse fordi opplæringa i vidaregåande skule er endra frå tre år på skule til to år på skule og to år lære, som gir sluttkompetanse fagbrev. Opplæringa er den same som tidlegare, men ein får eit kursbevis i staden for eksamen med sluttkompetanse med yrkestittel gartner.

Innan høgare utdanning har interessa for landbruksfag variert frå fag til fag, og det er relativt

små tal ein samanliknar frå år til år. Etter ein svak nedgang i talet på førstegangssøkjjarar over fleire år, snudde det i 2024 med ein auka på over fem pst. for landbruksfaga under eitt. Skogfag utmerka seg med rekordhøge søkjartal, mens nedgangen i søkjartala for andre grønne fag som er særleg relevante for landbruket, held fram. For fagskulane har rekrutteringa til landbruksfag gått vesentleg opp i 2024, etter fleire år med nedgang i talet på søkjarar. For matfaga er tala små og meir varierte. Rekruttering av rett og god kompetanse er sentralt i heile verdikjeda for mat. Matindustrien står overfor eit utfordrande generasjonsskifte, og det er mange stader stor etterspørsel etter kokkar. Etter mange år med nedgang i interessa for matfaga i vidaregåande skule, er det no stabile søkjartal.

Ei økologisk, økonomisk og kulturelt berekraftig reindrift

Ei berekraftig reindrift gir dagens reindriftsutøvarar moglegheit til å utøve reindrift samstundes som den ikkje øydelegg framtidige generasjonar sine moglegheiter til å utøve reindrift. I Prop. 98 S (2023–2024) *Endringer i statsbudsjettet 2024 under Landbruks- og matdepartementet (Reindriftsavtalen 2024/2025)* er det fastsett kriterium og indikatorar for berekraftig reindrift. Desse er nærare omtalt i Prop. 98 S (2023–2024). Den første rapporteringa blir gjort for 2023, og vi har difor ikkje grunnlag for samanlikning med tidlegare år. Over tid vil ein kunne sjå utvikling på indikatorane.

Kriterium 1: Reindriften si driftsform blir halden oppe med naturleg flytting og bruk av årstidsbeita

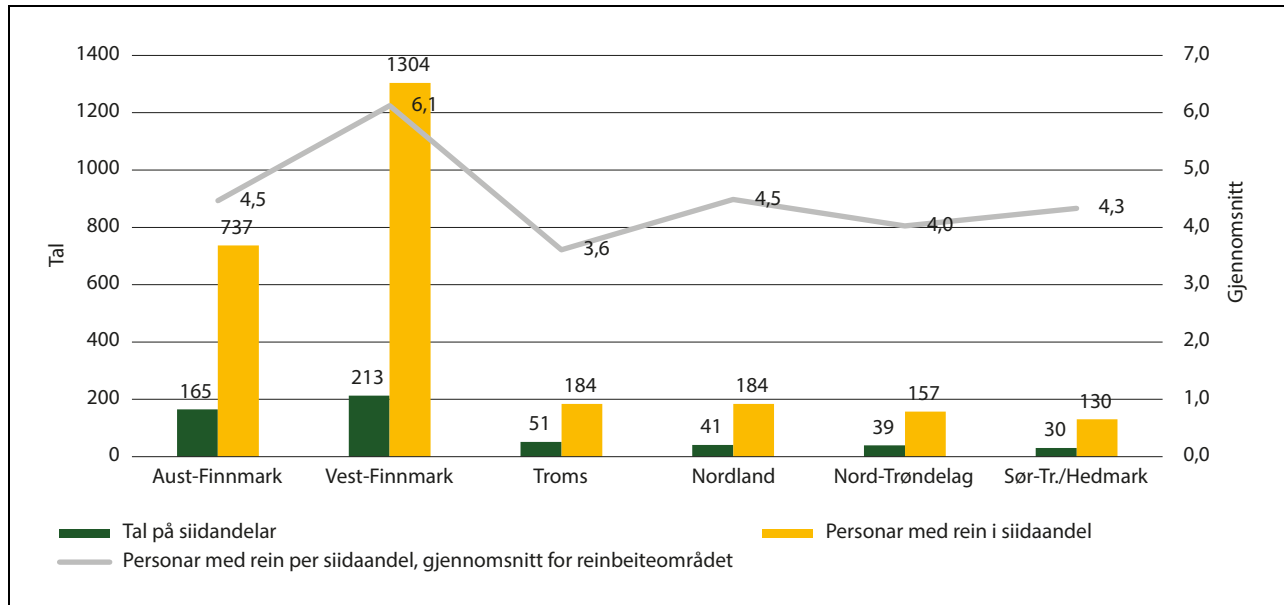
Den tradisjonelle driftsforma, med flytting mellom årstidsbeite, er eit sentralt grunnlag for berekraftig reindrift. I 2023 har ikkje Landbruks- og matdepartementet godkjent omleggingar av flyttlei, jf. reindriftsloven § 22. Det er ikkje fatta vedtak om permanente endringar i beitetider i nokon av reinbeiteområda, men det er fatta eit vedtak om dispensasjon frå beitetider i Troms. Sal av kraftfôr blir ikkje rapportert per reinbeiteområde, men totalt er det selt 3 709,8 tonn kraftfôr til rein i 2023 frå Felleskjøpet og Fiskå mølle.

Kriterium 2: Reindriften blir halden oppe som familiebasert næring

Reindriften som ei familiebasert næring er eit viktig element i den samiske kulturen. Rekruttering er

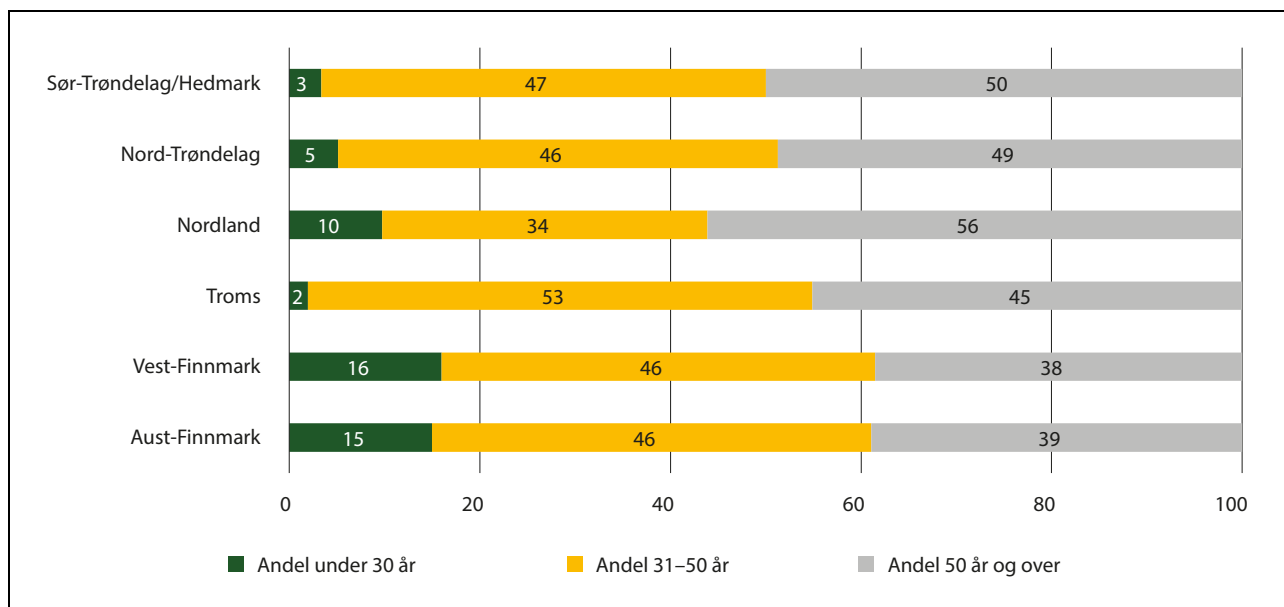
ein sentral del av dette. I 2023 var det totalt 15 lærlingar i reindrift som starta opp. Av desse var 3 i Aust-Finmark, 10 i Vest-Finmark, 1 i Troms, og 1 i Nordland.

Det var totalt 539 siidaandelar i 2023. Det varierer kor mange siidaandelar det er i dei ulike reinbeiteområda, og kor mange personer det er i kvar av siidaandelane, jf. figur 8.4.

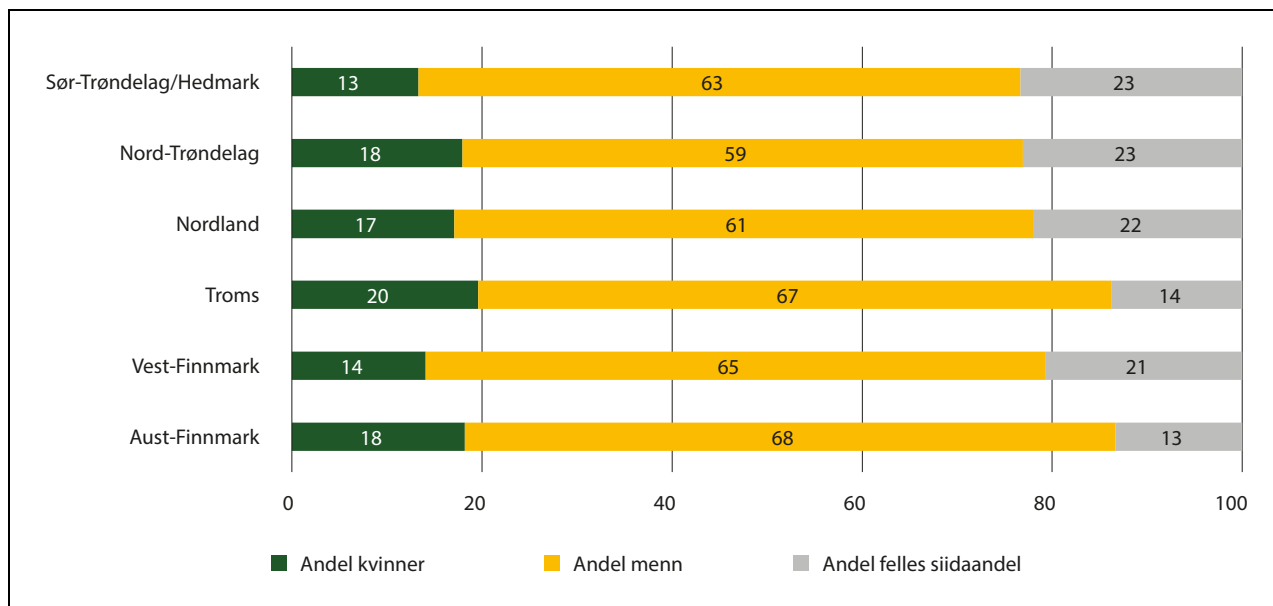
Figur 8.4 Tal på siidaandelar og tal på personar med rein i ein siidaandel, 2023

Kjelde: Landbruksdirektoratet

Figur 8.5 Leiar av siidaandel, aldersfordeling per reinbeiteområde

Kjelde: Landbruksdirektoratet

Figur 8.6 Leiar av siidaandel, prosent kvinner, menn og felles siidaandel, per reinbeiteområde

Kjelde: Landbruksdirektoratet

Kriterium 3: Dyrevelferda er god

God dyrevelferd er grunnleggjande for ei berekraftig reindrift. Delen kalv av totalt slakt indikerer korleis beitesituasjonen har vore gjennom vinteren og våren, og korleis tapssituasjonen har vore etter kalving. I 2023 var 70 pst. av totalt slakt i alle reinbeiteområde kalv, med unntak av i Nordland der den var på 53 pst. I Aust-Finnmark var kalveandelen på 80 pst., i Vest-Finnmark 79 pst., i Troms 75 pst., i Nord-Trøndelag 72 pst., og i Sør-Trøndelag/Hedmark på 78 pst. I reinlaga var delen på 72 pst. i 2023.

Slaktevekt for kalv er ein indikator på utviklinga i tilgang på mat, og kondisjonen til reinen. Slaktevekt for kalv var i gjennomsnitt på 20,5 kg. I Aust-Finnmark var gjennomsnittleg vekt på 19,6 kg, i Vest-Finnmark på 18,9 kg, i Troms 23,3 kg, i Nordland 21,7 kg, i Nord-Trøndelag 19,8 kg, i

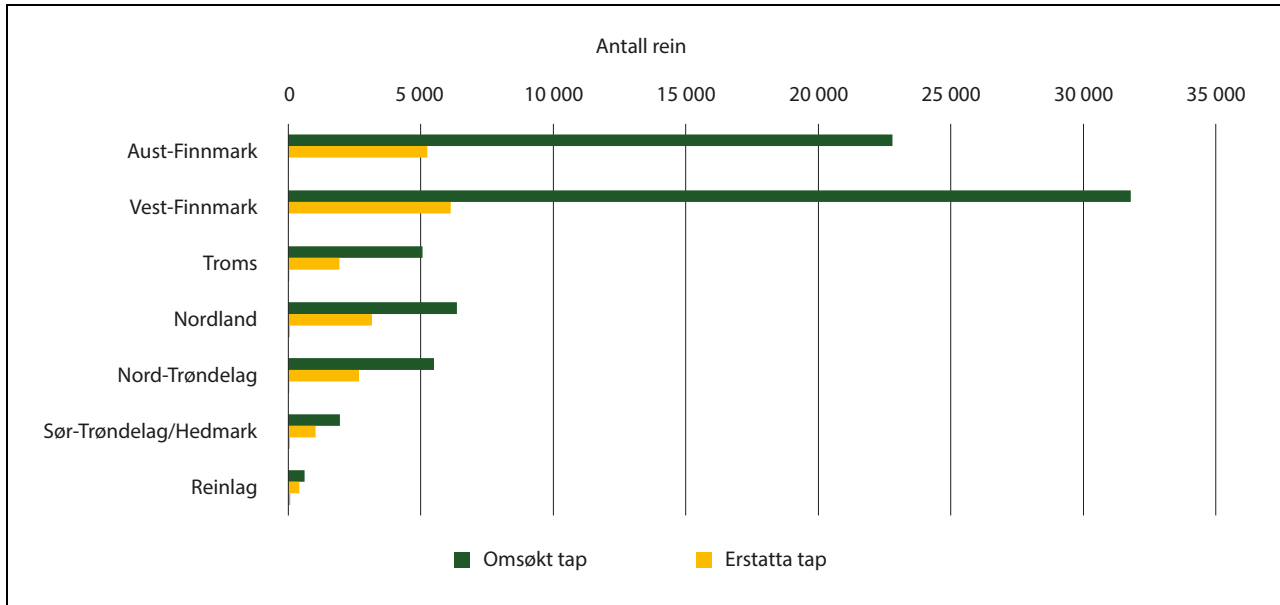
Sør-Trøndelag/Hedmark 21,5 kg og i reinlaga 25,6 kg.

Kalvetilgang etter tap er ein indikator på kor utsett næringa er for tap av kalv. Kalvetilgang er antall kalv i forhold til antall simle. I Aust-Finnmark var kalvetilgangen etter tap på 49 pst., i Vest-Finnmark 40 pst., i Troms 42 pst., i Nordland 38 pst., i Nord-Trøndelag 52 pst., i Sør-Trøndelag 77 pst. og i reinlaga 56 pst.

Kriterium 4: Tap av rein er redusert

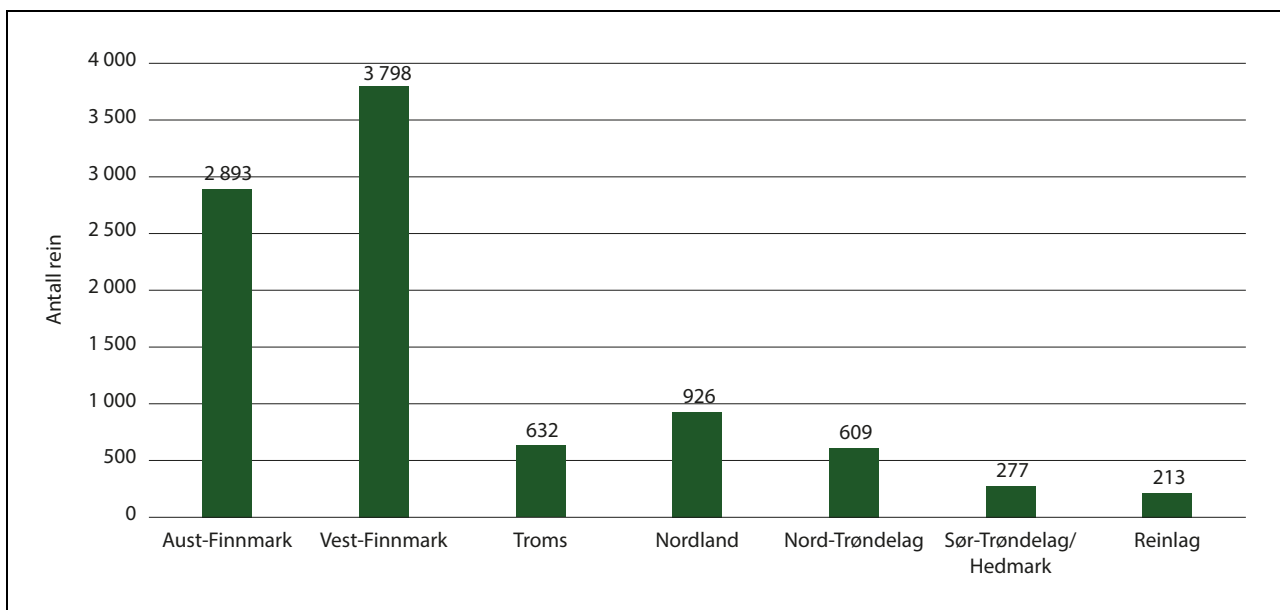
Tap av rein påverkar produksjon og lønsemd i reindriften negativt, og er i mange reinbeitedistrikt ei stor utfordring. I 2022/2023 blei det utbetalt erstatning for 28 pst. av det rovilttapet som var omsøkt av reindriften. Figur 8.7 viser forholdet mellom det som er omsøkt og det som er erstatta, for reinbeiteområda og reinlaga.

Figur 8.7 Omsøkt og erstatta tap av rein til rovvilt 2022/2023

Kjelde: Rovbase.no

Figur 8.8 Tap av rein av andre årsaker enn rovvilt

Kjelde: Landbruksdirektoratet

I område der det er overlapp mellom prioriterte rovviltområde og kalvingsområde, vil det vere ein større risiko for tap av rein til rovvilt. Totalt er 57,6 pst. av kalvingsområda innanfor eit prioritert rovviltområde. I Aust-Finnmark er delen 23,8 pst., i Vest-Finnmark 47,8 pst., i Troms 11,1 pst., i Nordland 99,8 pst., i Nord-Trøndelag 93,5 pst., i Sør-Trøndelag/Hedmark 92,4 pst.

Kriterium 5: Det interne sjølvstyret fungerer godt

Reindriftslova legg til rette for sjølvstyre i reindriften, både internt i distrikta og mellom distrikt. Det er avgjerande for ei berekraftig reindrift at dette sjølvstyret fungerer godt.

Bruksreglane er eit viktig verktøy for det interne sjølvstyret. I 2023 var det berre eitt distrikt

i Nord-Trøndelag som ikkje hadde oppdaterte bruksreglar. I 2023 blei det gitt to pålegg for brott på bruksreglar, begge i Aust-Finnmark reinbeiteområde.

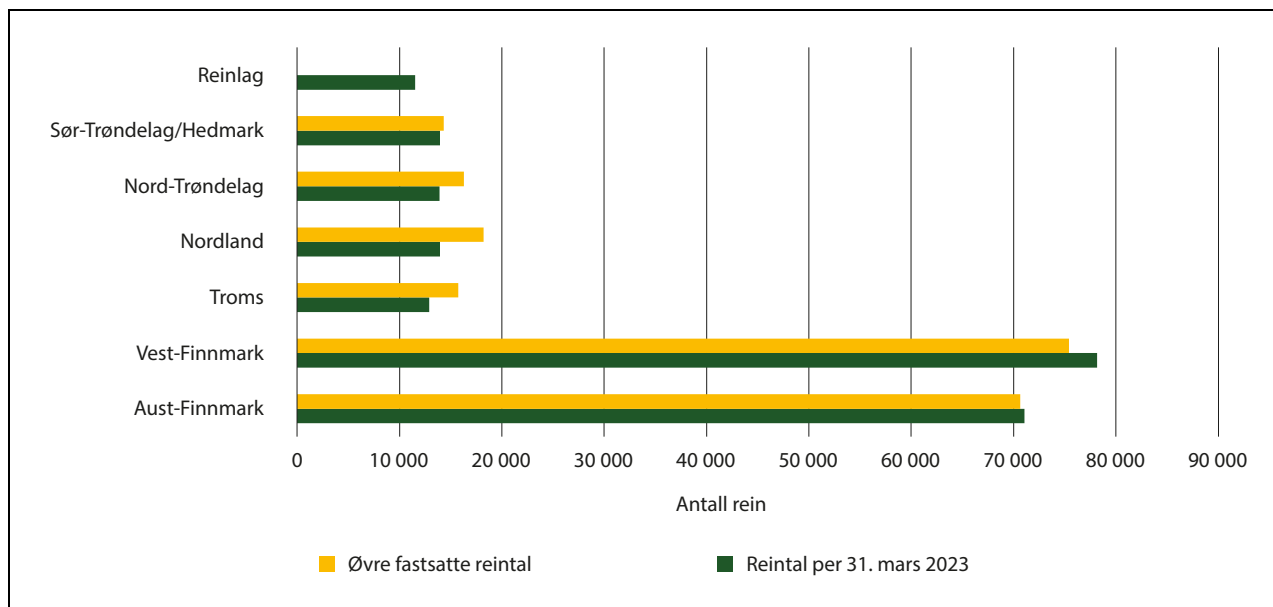
Av totalt 80 distrikt var det 68 distrikt som fekk innvilga distriktstilskott i 2023. Av desse var 10 i Aust-Finnmark, 23 i Vest-Finnmark, 12 i Troms, 10 i Nordland, 5 i Nord-Trøndelag og 4 i Sør-Trøndelag/Hedmark. Alle dei 4 reinlaga fekk tilskott i 2023.

Kriterium 6: Reindrifta har tilgang på beiteressursar av god kvalitet

Beiteressursar av god kvalitet er avgjerande for reindrifta. Tilveksten av beiteplanter blir påverka av naturgrunnlaget, beitedyr, klima og anna aktivitet i området.

Overvåkingsprogrammet for Finnmarksvidda blir gjennomført kvart femte år, og blei sist gjennomført i 2023. Rapporten viser at delen lavrik mark av totalt areal i Aust-Finnmark har auka med 1,9 pst. på vinterbeita, og med 2,7 pst. på vår-haustbeita. For Vest-Finnmark har delen lavrik mark auka med 7,6 pst. på vinterbeita, og med 0,2 pst. på vår-haustbeita. Samtidig viser rapporten at delen slitt lavhei av totalt areal har auka med 1,1 pst. på vinterbeita i Aust-Finnmark og 4,9 pst. på vår-haustbeita. For Vest-Finnmark har delen slitt lavhei auka med 5,2 pst. på vinterbeita, og 6,0 pst. på vår- og haustbeita.

Figur 8.9 viser reintalet per reinbeiteområde, i tillegg til det øvre reintalet for kvar av områda. Reinlaga har ikkje eit øvre reintal.

Figur 8.9 Reintal per 31. mars 2023 og øvre reintal per reinbeiteområde

Kjelde: Landbruksdirektoratet

Kriterium 7: Reindrifta sine arealressursar blir vareteke

Tilgang på naudsynnte areal er avgjerande for ei berekraftig reindrift. Delen av reinbeitedistriktets areal som er tilgjengeleg for reinbeite vil over tid vise utvikling og synleggjere kva for del av reinbeitedistriktet som ikkje lenger kan brukast som reinbeite på grunn av utbygging og anna bruk av arealet. I 2023 er denne delen for Aust-Finnmark reinbeiteområde på 99,3 pst., for Vest-Finnmark 99,4 pst., for Troms 97,4 pst., for Nordland

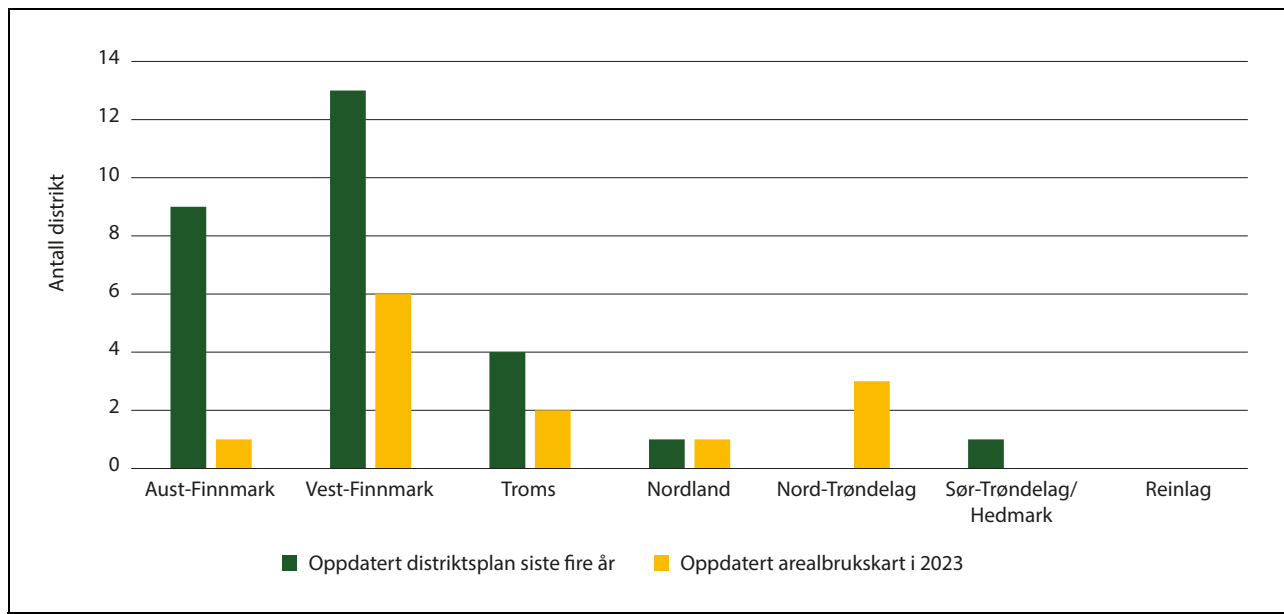
97,5 pst., for Nord-Trøndelag 95,9 pst., for Sør-Trøndelag/Hedmark 98 pst., ifølgje *Statistikk for arealbruk i reinbeitedistrikter* (NIBIO 2024).

Statsforvaltaren er sentral i arbeidet med å vareta reindrifta sine arealressursar gjennom dialogen med kommunar og fylkeskommunar. Statsforvaltaren i Troms og Finnmark, Nordland og Trøndelag har ansvaret for reindrift. Alle statsforvalterane rapporterer at dei har dialog med kommunane, gjennom saker etter plan- og bygningsloven og gjennom arbeidet med verkøyet *kommunebilde*.

Statsforvaltaren har mynde til å gi motsegn av omsyn til reindrift. I 2023 blei det fremja 15 motsegner til kommunedelplan og 3 motsegner til reguleringsplan. 7 av desse blei fremja frå statsforvaltaren og 11 frå Sametinget.

Distriktsplan og arealbrukskart er viktige verktøy for å synleggjere reindriffta sin arealbruk

overfor offentlege styresmakter. Ein føresetnad for dette er at distriktsplanane og arealbrukskarta er oppdaterte. Figur 8.10 viser kor mange som har oppdatert distriktsplanar siste fire år, og kor mange som har oppdatert arealbrukskarta i 2023.

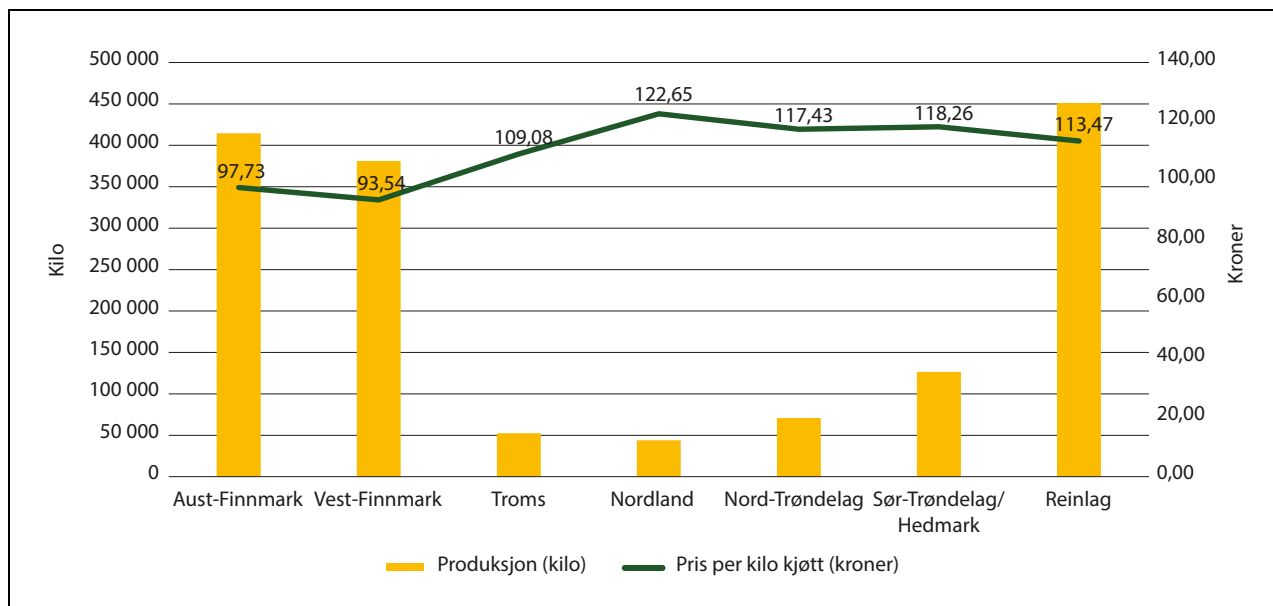
Figur 8.10 Oppdateringar av distriktsplan og arealbrukskart

Kjelde: Landbruksdirektoratet

Kriterium 8: Reindriftnæringa utviklar produkt som marknaden etterspør

I 2023 var prisen til reineigar per kilo kjøtt i gjennomsnitt på 104,7 kroner. Total produksjon var på

1 540 tonn. Figur 8.11 viser at både produksjon og pris varierer mellom reinbeiteområde. Per 1. september 2023 var det 291 420 kilo reinkjøtt på lager.

Figur 8.11 Produksjon av reinkjøtt og pris til reineigar, 2023

Kjelde: Landbruksdirektoratet

Kriterium 9: Det blir utvikla tilleggsnæringar til reindrift

Tilleggsnæringar til reindrift kan vere eit viktig grunnlag for å styrkje økonomien i reindriften. I 2023 var det 8 vidareforedlings- og reiselivsbedrifter som fekk støtte til reindriftsrelatert verksemd frå Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping. I tillegg til Utviklingsprogrammet er *Ut på Vidda – lærings- og omsorgsbaserte tenester* ein moglegheit for tilleggsnæring. I 2023 var det 21 reindriftsfamiliar som var godkjent som *Ut på Vidda-leverandørar*.

Kriterium 10: Reindriftnæringa har balanse mellom inntekter og kostnader over tid

Resultatmåla i Totalregnskapet for reindriftnæringa er vederlag for arbeid og eigenkapital. Dette blir berekna på grunnlag av inntekter, erstatningar og kostnader. Tabell 8.3 viser vederlag for arbeid og eigenkapital per siidaandel. Dei direkte tilskotta til reindrift er retta mot dei som har reindrift som hovudverksemd, og har difor ei nedre grense for inntekt frå reindrift på 50 000 kroner. Til saman gir disse indikatorane eit bilete på kor mange som har reindrift som hovudinntekt.

Tabell 8.3 Indikatorane for kriterium 10, 2022

	Aust-Finnmark	Vest-Finnmark	Troms	Nordland	Nord-Trøndelag	Sør-Trøndelag/Hedmark	Reinlag
Vederlag for arbeid og eigenkapital per siidaandel (kroner)	267 034	215 154	181 092	544 264	420 816	760 128	647 224
Leiar av siidaandel/reinlag som har næringsinntekt over 50 000 kroner (tal)	135	157	30	28	32	30	4
Leiar av siidaandel som får fullt reindriftsfrådrag (pst.)	32	7	24	57	53	86	-

Kjelde: Landbruksdirektoratet

Tabell 8.4 Leiar av siidaandel som har løns- og eller næringsinntekt frå anna enn reindrift, 2022 (prosent)

	Aust- Finnmark	Vest- Finnmark	Troms	Nordland	Nord- Trøndelag	Sør-Trøndelag/ Hedmark
Kvinner	92	90	82	75	89	100
Menn	71	81	72	65	73	71

Kjelde: Landbruksdirektoratet

Kriterium 11: Reindriften har god produktivitet

Produktivitet viser forholdet mellom det som blir produsert og produksjonsgrunnlaget, og om produksjonsgrunnlaget blir utnytta godt. Det totale slakteuttaket i 2023 var 64 797 rein. Tabell 8.5

viser korleis dette er fordelt på reinbeiteområde. Totalproduksjon per livrein blir målt som slakt per livdyr korrigert for endringar i reintal. Dette talet viser kor effektiv ein reinflokk er til å produsere reinkjøtt. Tal på årsverk vil over tid vise utvikling i arbeidsforbruk.

Tabell 8.5 Indikatorane for kriterium 11

	Aust- Finnmark	Vest- Finnmark	Troms	Nordland	Nord- Trøndelag	Sør- Trøndelag	Reinlag
Slakteuttak (antall rein)	21 292	19 359	2 378	1 917	4 639	7 777	7 425
Totalproduksjon per livrein	6,3	5,6	6,1	4,4	7,9	14,0	18,6
Antall årsverk	258	443	77	63	54	45	22

Kjelde: Landbruksdirektoratet

Kriterium 12: Erfaringsbasert kunnskap inngår som en del av kunnskapsgrunnlaget for forvaltninga

Erfaringsbasert, eller tradisjonell, kunnskap er ein sentral del av reindriften. Det følgjer av naturmangfaldlova § 8 at erfaringsbasert kunnskap skal vere ein del av kunnskapsgrunnlaget for offentlege avgjerder som har verknad for naturmangfald. Det er vanskeleg å måle dette kriteriet, og det er ikkje laga kvantitative indikatorar. Erfaringsbasert kunnskap må innhentast i alle prosesser der det offentlege skal fatte vedtak som vil påverke reindriften. Det blir no arbeidd med å

utforme ein ny metodikk for konsekvensutgreiingar. Bruk av erfaringsbasert kunnskap er eit viktig element i dette arbeidet.

Kriterium 13: Det tradisjonelle reinmerket blir halde oppe og blir brukt

Det tradisjonelle reinmerket med øyresnitt er ein viktig del av samisk reindrift. Vidareføring av reinmerket er difor eit sentralt kriterium for kulturell berekraft. Kriteriet kan målast ved indikatoren talet på registrerte og aktive merke.

Tabell 8.6 Tal på registrerte og aktive reinmerke, 2024

Aust- Finnmark	Vest- Finnmark	Troms	Nordland	Nord- Trøndelag	Sør-Trøndelag/ Hedmark	Totalt
1088	1757	226	233	193	157	3658

Kjelde: Landbruksdirektoratet

Kriterium 14: Samisk språk er ein viktig del av reindriftskulturen

Samisk språk er sentralt i reindriften, og er viktig for formidling og overføring av erfaringsbasert kunnskap. Forvaltninga skal gjere visse reglar, kunngjeringar og skjema tilgjengeleg på samisk. Per juni 2024 har Landbruksdirektoratet 4 av 31

skjema som er oversett til samisk. Statsforvaltaren i Troms og Finnmark har eit skjema som er tilgjengeleg på samisk. Statsforvaltaren i Nordland og Statsforvaltaren i Trøndelag har ingen tilgjengelege skjema på samisk. Den nye digitale løysinga for innlevering av melding om reindrift og søknad om tilskott til siidaandelar og reinlag, er tilgjengeleg på bokmål, nordsamisk og sørsamisk.

9 Mål: Auka verdiskaping

Utnytte marknadsbaserte produksjonsmoglegheiter

Naturgitte forhold gjer at den norske sjølvforsyningsgraden for animalske produkt er gjennomgåande høg, mens den er lågare for planteprodukt, jf. nærare omtale under kap. 1150 i del II og kapittel 8 i del III. Verdikjeda for jordbruksvarer må vere budd på stadig sterkare konkurranse i framtida. Det betyr at jordbruket må vere ei effektiv næring som leverer det forbrukarane etterspør, og som tilpassar seg ein stadig meir krevjande internasjonal marknad. Norsk jordbruk har mange konkurransefortrinn og eit godt utgangspunkt for produksjon av kvalitetsprodukt over heile landet, mellom anna gjennom ein variert bruksstruktur og geografisk produksjonsfordeling, god dyrevelferd, låg medisinbruk, høg innovasjonsgrad og ein berekraftig produksjon.

Konkurransekraft er avgjerande for å utnytte produksjonsmoglegheitene i jordbruket, for å oppretthalde og auke norskandelen i heimemarknaden. Ei styrking av konkurransekrafta mot import er difor viktig for å auke sjølvforsyningsgraden. Konkurransekraft er avhengig av fleire faktorar, mellom anna pris, kvalitet og evna til å respondere på kort- og langsiktige endringar i forbrukartrendar gjennom produktutvikling både i primærproduksjonen og i næringsmiddelindustrien.

Samla sett er det framleis marknadsmoglegheiter for auka planteproduksjon, særleg i grøntsektoren. Det er eit mål i *Nasjonal handlingsplan for betre kosthald* at folk sitt inntak av frukt, bær og grønsaker skal auke, men trenden dei siste åra har heller vore redusert forbruk per innbyggjar. I dag er ein stor del av forbruket dekt av import. Regjeringa la i Meld. St. 11 (2023–2024) *Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntekstmoglegheiter i jordbruket* fram fleire tiltak for å leggje til rette for auka produksjon og forbruk av innanlandsproduserte planteprodukt, mellom anna å styrkje FoU og investering for å forlenge lagringsperioden på frukt og grønt, styrkje økonomien i produksjonen og auke bruken av *Nyt Norge*-merket på korn- og bakevarer.

For kjøtt har det ei tid vore om lag balanse mellom tilbod og etterspørsel, men det siste året har vore prega av overproduksjon av storfe og gris og oppbygging av lager. Koronapandemien førte til større forbruk av norsk kjøtt i 2020 og 2021 enn det som tidlegare var prognosert, mellom anna grunna ein stor reduksjon i grensehåndelen. Både produksjon og prisar på kjøtt auka i 2021. For mjølk har etterspørselen vore prega av svingingar dei siste åra. Frå ein situasjon med gradvis redusert forbruk kvart år, gjorde koronapandemien at etterspørselen auka kraftig. Produzentane fekk dermed høve til å levere 7 pst. meir mjølk enn kvota. Då samfunnet blei opna, minka etterspørselen noko. Gjennom 2023 auka etterspørselen igjen, og marknadsregulator måtte i januar og februar 2024 redusere leveransane av mjølkepulver til industri noko. Frå mai 2024 fjerna Landbruks- og matdepartementet avgifta på mjølk levert over kvote, og produsentane kan dermed levere så mykje mjølk dei ønskjer ut 2024.

I 2023 blei det importert jordbruksvarer for 113,6 mrd. kroner til Noreg, ein auke på 10 pst. frå 2022, ifølgje tal frå Landbruksdirektoratet. Målt i mengde var det ein nedgang i importen på 2,7 pst. Det blir importert store kvanta av enkelte jordbruksvarer med låg einingsverdi, til dømes kveite, mens andre jordbruksvarer som det blir importert lågare kvanta av, slik som tobakksvarer, har høg einingsverdi. Utviklinga i importen målt i verdi og mengd heng ikkje nødvendigvis saman, fordi samansetjinga av varene varierer frå år til år. Utviklinga i valutakursar kan òg påverke forholdet mellom verdi og kvanta. Den norske krona var svak mot både dollar og euro gjennom heile 2023.

Den største delen av importen av jordbruksvarer kjem frå EU-land, og i 2023 var importen frå desse landa om lag 58 pst. av den samla importverdien. Dei siste ti åra har denne delen variert mellom 57 og 65 pst. I volum var delen av import frå EU-land 58 pst. Importen er stort sett varer som ikkje blir produserte i Noreg, eller varer som blir importerte utanom norsk sesong. Eksporten av jordbruksvarer frå Noreg var på 19,5 mrd. kroner i 2023. Det er ein auke på om lag 15 pst. frå 2022. Dei største norske eksportvarene, målt i

verdi, var fiskefôr, fiskemjøl, fiskeolje og soyamjøl og soyaolje produsert av importerte soyabønner.

Import av råvarer til fiskefôr stod for 35 pst. av importverdien av jordbruksvarer i 2023, mens importen av frukt og grønnsaker stod for 12 pst. av importverdien. Slike varer blir i hovudsak importerte utan toll. Importen av brød og bakverk utgjorde 7 pst. av importverdien, ein auke på 1 pst. frå 2022. Dette er varegruppa med mest import av varer som ikkje er tollfrie, i hovudsak til tilverka produkt, såkalla RÅK-varer.

Marknaden for lokalmat og drikke har hatt ei positiv utvikling over dei siste to tiåra. Lokalmatnæringa er kjenneteikna av innovative og kvalitetsmedvitne produsentar, og fleire norske produsentar har dei siste åra gjort det bra i internasjonale tevlingar som oste- og sider-VM. Tal for omsetnad av lokalmat og drikke for perioden 2022–2023, viste at samla salsverdi har gått opp, noko som i stor grad kjem av prisaukar. I daglegvarehandelen blei det handla litt mindre målt i volum, men summen det brukast er den same, og difor har salsverdien gått opp. Dette er same utvikling som for andre varer. Til saman blei det i 2023 omsett for 11,8 mrd. kroner, med 5,4 mrd. kroner i daglegvarehandelen og 6,4 mrd. kroner i marknaden for storhushald og direkte sal, som til dømes REKO-ring og andre salskanalar. Det var ein auke i salsverdien av lokalmat og drikke frå daglegvaremarknaden på om lag 4,1 pst., men det har vore ein nedgang i salsvolum på 2,3 pst. Samstundes har salsverdien frå storhushald og direkte sal auka med om lag 28,8 pst. i 2023. Veksten kjem av prisauke og at måleperioden delvis omfattar ein periode med koronarestriksjonar og deretter gjenopning.

Økologisk mat representerer eit mangfald som forbrukarane etterspør. Landbruksdirektoratet publiserte fram til 2018 tal for omsetnad av økologiske varer i daglegvarehandelen, og har etter dette arbeidd med å få på plass eit nytt datagrunnlag. For dei siste åra har Landbruksdirektoratet innhenta tal for omsetnad av økologiske varer i daglegvarehandelen direkte frå dei tre største daglegvarekjedene. Omsetnaden er målt i verdi og ikkje mengde. Omsetnaden av økologiske landbruksvarer i daglegvarehandelen var på 2,5 mrd. kroner i 2023. Dette var ein auke på 12 mill. kroner, tilsvarende 0,5 pst. auke frå året før. Samstundes auka prisane på matvarer og alkoholfrie drikkevarer med 10 pst. i gjennomsnitt i 2023. Tala tyder difor på at omsetnaden av økologiske daglegvarer blei redusert, målt i kvantum. Den reduserte omsetnaden skuldast i stor grad den historisk høge prisveksten på matvarer, som har vridd forbruket i daglegvarekjedene i retning

lågprisprodukt. Dei største varekategoriane av økologiske landbruksvarer i daglegvarehandelen er tørrvarer, meieriprodukt, fersk frukt og grønt og drikkevarer. Blant varegruppene med høgast omsetnad, er det berre fersk frukt og grønt som hadde lågare omsetnad i 2023 enn i 2022.

Det har vore ein flat eller svak auke i omsetnaden i andre salskanalar enn daglegvarehandelen frå 2022 til 2023. Grunna den generelle prisstigninga på matvarer går Landbruksdirektoratet ut frå at det ikkje har vore nokon vekst målt i volum, men heller ein svak nedgang.

Ei konkurransedyktig og kostnadseffektiv verdikjede for mat

Samfunnsoppdraget til jordbruket er å forsyne befolkninga med nok og trygg mat produsert på norske naturressursar, og gjennom dette bidra til sysselsetjing i heile landet, god ernæring og helse. Verdikjeda for jordbruksvarer må tilpasse seg konkurransen frå import og substitutt. Det betyr at jordbruket må vere ei effektiv næring som leverer det forbrukarane etterspør. Regjeringa arbeider for å sikre eit aktivt landbruk med gode rammevilkår gjennom til dømes inntektsmoglegheiter og velferdsordningar. Det er òg ein føresetnad for auka norsk matproduksjon og for at det framleis kan vere eit mangfaldig jordbruk over heile landet. Økonomiske rammevilkår i form av overføringar og målprisar blir det forhandla i jordbruksoppgjeret mellom staten og jordbruket sine organisasjonar.

Ein konkurransekraftig matsektor er avgjerande for å oppretthalde ein høg heimemarknadsdel. Tilstreккеleg konkurransekraft er fundamentet for eit aktivt og variert norsk jordbruk og for å nå dei landbrukspolitiske måla. Norsk jordbruk har fleire konkurransefortrinn og eit godt utgangspunkt for produksjon av konkurranse-dyktige kvalitetsprodukt, mellom anna gjennom god dyrevelferd, låg medisinbruk, høg innovasjonsgrad og ein berekraftig produksjon.

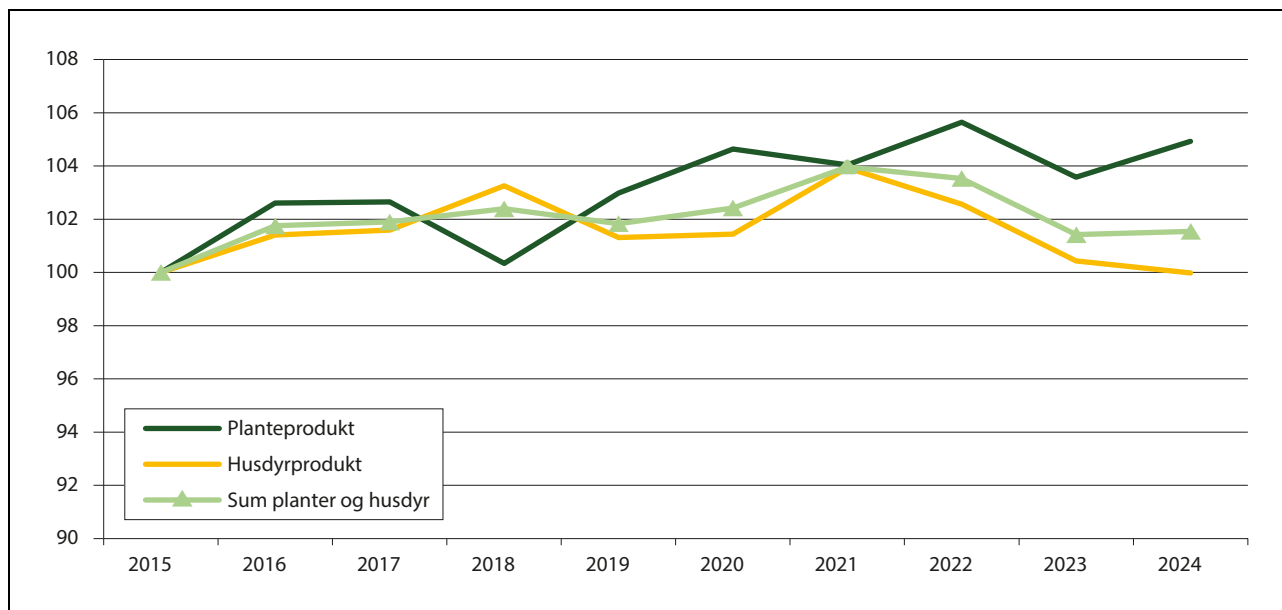
Det er ei gjensidig binding mellom norsk næringsmiddelindustri og norsk landbruk, og verdiskaping og lønsemd i heile verdikjeda er avgjerande for konkurransekrafta. Store delar av næringsmiddelindustrien foredlar norskproduserte råvarer, samstundes som han i aukande grad er eksponert for internasjonal konkurranse. Det er sentralt å halde oppe norsk matproduksjon og sikre tilgangen på norske råvarer til næringsmiddelindustrien over heile landet. Importen av næringsmiddel aukar, men det gjer òg den samla omsetnaden av matvarer i Noreg.

I perioden frå 2015 til 2024 har det samla produksjonsvolumet av planteprodukt auka med om lag 5 pst. (prognosert volum for 2024), ifølgje Budsjettnemnda for jordbruket sine normaliserte rekneskap, jf. figur 9.1. Planteproduksjonar er særst avhengige av vêret. Vêrforholda i 2016 og 2017 gav gode avlingar, mens tørken somrane 2018 og 2023 gjekk hardt ut over kornproduksjonen og nokre grønsakskulturar. Produksjon av korn, erter og oljefrø har auka relativt jamt i perioden frå 2015 til 2024, med til saman 11 pst. Med unntak av 2023, har dei siste vekstsesongane vore svært gode for korn. For poteter har auken vore 12 pst., mens han for grønsaker har vore 14 pst. Produksjonen av frukt har hatt ein auke på 46 pst. dei siste ti åra, og fruktavlingane i 2021 og 2022 var dei største på ti år. Produksjonen av bær har gått ned med 36 pst. sidan 2015. Utfordringar og uvisse knytt til tilgang på arbeidskraft frå utlandet

forklarer sannsynlegvis noko av nedgangen dei siste åra. Mangel på arbeidskraft under pandemien førte mellom anna til at jordbærplanter aldri kom i jorda, noko blei pløgd ned, mens andre produsentar ikkje hausta avlinga. Det blei teke ut høge prisar på bær i denne perioden.

Marknaden for frukt og grønsaker er prega av sterk konkurranse frå import. I jordbruksoppgjæret 2022 blei målprisane for frukt og grønt auka med 15 pst. Dette var den høgaste auken i målpris på mange år. Målpris blei oppnådd for åtte av tolv produkt i grøntsektoren dette avtaleåret. I jordbruksoppgjæret 2023 blei målprisane auka med 8,8 pst., og per 31. desember 2023 var målpris oppnådd for ni av tolv produkt. I jordbruksoppgjæret 2024 blei målprisane for frukt og grønt auka med 3 pst. Samla sett er det framleis marknadsmoglegheiter for auka planteproduksjon, både korn og oljevekstar, grønsaker, frukt og bær.

Figur 9.1 Endring i produksjonsvolum frå 2015 til 2024, ifølgje normalisert rekneskap. 2014=100

Kjelde: Budsjettnemnda for jordbruket

Produksjonen av husdyrprodukt var 4 pst. høgare i 2021 enn i 2015, men har sidan blitt redusert til om lag nivået i 2015. Årsaka til produksjonsauken i 2021 er den auka etterspørselen som kom som følgje av restriksjonane under koronapandemien, med kraftig reduksjon i grensehandelen, redusert reising utanlands som følgje av stengde grenser, og auka etterspørsel i hushaldningsmarknaden. Auken i kjøtsalet blei vurdert til å vere mellombels, og delar av etterspørselsauken på kjøtt blei teken ut gjennom ein auke i importen,

særleg av svinekjøtt og storfekjøtt. Denne vurderinga viste seg å vere rett. Produksjonen i 2023 og prognosen for 2024 viser at den samla produksjonen av kjøtt no er tilbake på 2015-nivå, ein reduksjon på i underkant av 4 pst. samanlikna med 2021. Det er stor variasjon mellom kjøttslaga. Frå 2015 til 2024 har produksjonen av storfekjøtt auka med 6 pst., mens produksjonen av sau og svin har blitt redusert med høvesvis 13 pst. og 4 pst. Produksjonen av fjørfekjøtt har auka med 29 pst. i same periode.

Frå 2015 til 2024 har kumjølkkproduksjonen blitt redusert med 6,3 pst. Som følgje av mangel på mjølk mot slutten av 2023 og starten av 2024, blei først forholdstalet auka til 1,04, før avgifta på mjølk levert over kvote blei fjerna. Produsentane kan difor levere så mykje mjølk dei ønskjer ut 2024. I 2024 er forholdstalet for geitemjølkkvotar 0,95.

Den krevjande marknadssituasjonen for særleg storfe og svin har medført vesentleg auka omsetningsavgifter, og det har saman med redusert avrekningspris svekt økonomien i desse produksjonane.

Regjeringa vil leggje til rette for at landbruket skal ha føreseielege rammevilkår som kan bidra til at den samla lønsemda i næringa aukar. Det er avgjerande at næringsutøvarane i landbruket skal ha dei same inntektsmøglegheitene som andre grupper. Innanfor desse rammevilkåra har utøvarane i landbruket, som sjølvstendige næringsdrivande, ansvar for eiga inntekt. Ei berekraftig kostnadsutvikling, god marknadstilpassing og produktivitetutvikling vil vere ein føresetnad for inntektsutviklinga. Målet er at inntekter for bonden i størst mogleg grad blir henta i marknaden. Regjeringa vil arbeide for at næringsutøvarar i alle produksjonar og på alle typar bruk skal ha reell moglegheit for inntektsutvikling på line med andre i samfunnet.

Den normaliserte rekneskapan for 2024 frå Budsjettnemnda for jordbruket viste ein auke i bruttoinntektene i jordbruket med 6,6 mrd. kroner frå 2022 til 2024, før jordbruksoppgjæret, med budsjetterte tal for 2023. Kostnadene (inkludert rentekostnaden) var berekna til å auke med 5,1 mrd. kroner. Dette innebar at årsresultatet for jordbrukssektoren frå 2022 til 2024 var berekna til å auke med 1,3 mrd. kroner, eller 11 pst. før jordbruksoppgjæret i 2024. Dette blir utdjupa i avsnittet om inntektsutviklinga i jordbruket.

Ei effektiv og lønsam utnytting av dei samla ressursane på garden

Det er heilt sentralt for landbruks- og matpolitikken at dei samla ressursane på garden blir nytta på ein lønsam måte, og at dei ulike verkemidla bidreg til andre landbruksbaserte næringar. Det er sett av midlar til dette over jordbruksavtalen, mellom anna til Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping og til Investerings- og bedriftsutviklingsordninga (IBU), forvalta av Innovasjon Norge (IN). Innsatsen har medverka til auka profesjonisering og

vekst særleg innan lokalmatområdet, men òg innanfor område som reiseliv og Inn på tunet.

Dei fleste bedriftsretta verkemidla over Landbrukets utviklingsfond (LUF) er forvalta av Innovasjon Norge (IN), der måla om fleire gründerar, fleire vekstkraftige bedrifter og fleire innovative næringsmiljø står sentralt. Dei offentlege verkemidla verkar saman med fleire andre faktorar, og det er difor svært krevjande å måle samanhangen mellom tildeling av middel og utvikling i lønsemd, produktivitet og omsetnad. Dei fleste landbrukskundane hos IN er enkeltpersonføretak eller personkundar, og rekneskapstala deira er ikkje tilgjengelege på same måten som for aksjeselskap. Mangelen på rekneskapsdata gjer at det ikkje er mogleg å måle verknaden av midla til tradisjonelt landbruk med same metode som for middel til andre tenester til næringslivet hos IN. For tenester innan INs landbruksoppdrag som ikkje er tradisjonelt landbruk, har SSB gjort berekningar av verknaden.

I INs rapport til oppdragsgivarane for 2023 viser effektindikatorar for finansiering gitt til aksjeselskap under landbruksoppdraget at bedrifter som har fått tilsegn frå INs tenester, har høgare årleg gjennomsnittleg meirvekst i salsinntekter (9,0 prosentpoeng), verdiskaping (8,4 prosentpoeng) og produktivitet (1,5 prosentpoeng) enn dei som ikkje har fått tilsegn frå IN. Addisjonaliteten, det vil seie i kva grad bedriftene oppfatar at INs bidrag har vore avgjerande for gjennomføringa av prosjektet, har vore vedvarande høg for landbruksoppdraget. I 2023 var denne på 93 pst., som er ein auke på 10 prosentpoeng frå føregåande år.

Tilgang til investeringsverkemiddel bidreg til fornying av produksjonsapparatet i landbruket og til framtidig vekst og utvikling i landbruksbaserte næringar. Midlar til investering og bedriftsutvikling i landbruket (IBU-middel) er det mest sentrale verkemiddelet for å fremje investeringstiltak i landbruket. Det har over fleire år vore stor etterspørsel etter investeringsverkemiddel. Dei siste åra har tilskottsramma auka vesentleg. I 2023 var pågangen etter tilskott god, men med geografiske variasjonar, der særleg Finnmark og Troms og Trøndelag hadde lågare utnytting av fylkesrammene enn fylka elles. Ein vesentleg del av midlane som går til landbruksbaserte næringar utanom tradisjonelt jord- og skogbruk, er knytte til delmålet om fleire gründerar. Rapporten frå IN om bruk av IBU-midlar for 2023 legg til grunn ein vekst i sysselsetjinga på 167 årsverk samla for dei prosjekta det er løyvd støtte til i tiltaksgruppene

etablerartilskott, bedriftsutvikling og investeringar i andre landbruksbaserte næringer.

Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping har tiltak retta mot vekstkraftige bedrifter, forpliktande produsentsamanslutningar og omdømmetiltak. Målet med programmet er å få til auka vekst og verdiskaping innan lokalmat, reiseliv, reindriftsnæringa, Inn på tunet, innlandsfiske, jaktturisme og viltkjøtt, og anna ny næringsverksemd basert på ressursane i landbruket og reindrifta. I 2023 blei det innvilga i overkant av 85,6 mill. kroner frå Utviklingsprogrammet. Halvparten av løyvingane gjekk til støtte til vekstbedrifter. Finansieringsprosjekta er i hovudsak mat- og reiselivsrelaterte, anten kvar for seg eller i kombinasjon. Bedriftsnettverk skal bidra til etablering av kommersielt og strategisk samarbeid mellom bedrifter for å utvikle marknadsmoglegheter, verdiskaping og lønnsemd. I 2023 blei det løyvd 2,6 mill. kroner til seks bedriftsnettverk, og dette er ei halvering samanlikna med 2022. Ein krevjande økonomisk situasjon der bedriftene i større grad legg vekt på utvikling av eiga bedrift, kan vere ei forklaring på redusert etterspørsel. Det er også etablert ei rekkje bedriftsnettverk over fleire år, noko som kan bety at behovet og prioriteringane er annleis enn tidigare.

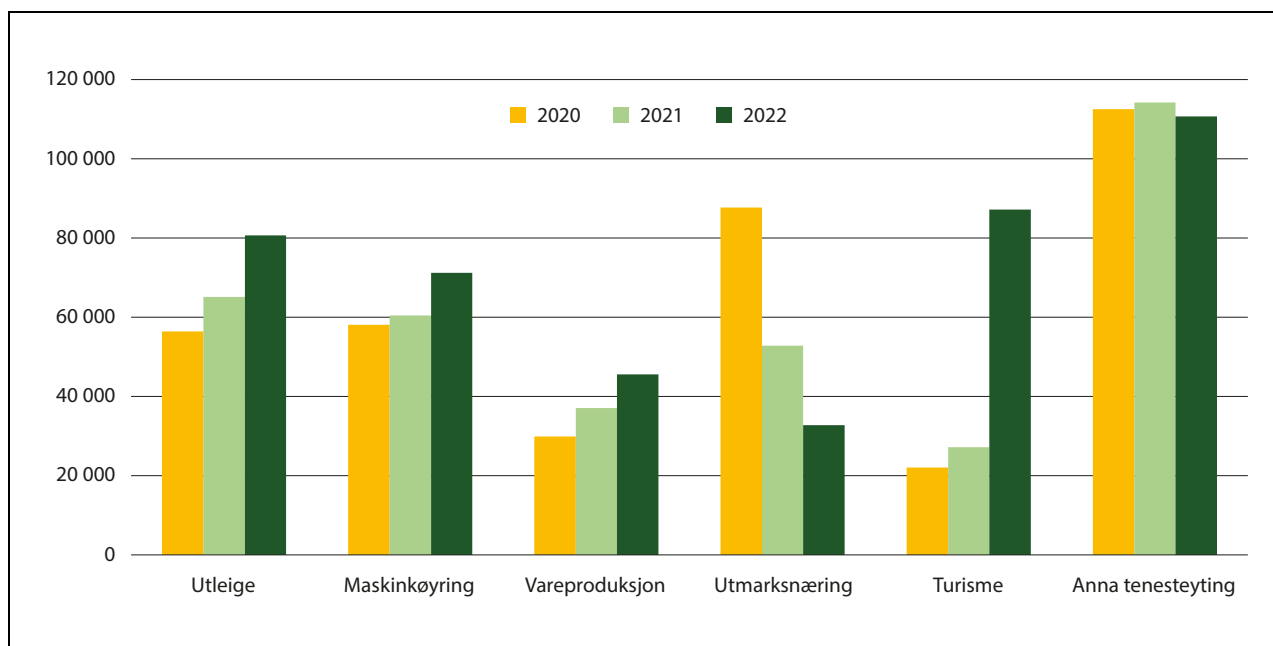
Gjennomsnittleg omsetnadsauke for dei vekstbedriftene som er organisert som AS (95 av 142) i vekstordninga, var 34 pst. Kundeeffektundersøkingane til IN viser at Utviklingsprogrammet har hatt høg addisjonaltet over fleire år. I førundersøkinga i 2023 var addisjonalteten på 88 pst. Det er vesentleg høgare enn snittet for IN sine tenester, som ligg på 69 pst.

Kunnskap om utviklinga og lønnsemd innanfor landbruksbaserte næringane utanom tradisjonelt jord- og skogbruk, baserer seg på ulike kjelder. Tal frå SSBs Landbruksteljing viste at det i 2020

var 21 773 jordbruksbedrifter som dreiv ei eller anna form for tilleggsnæring. Leigekøyring, i eller utanfor landbruket og utleige av jakt- og fiskerettar utgjorde dei største næringskategoriane. Ein annan indikator på mat- og reiselivsverksemd av eit visst omfang og profesjonalitet, kan vere talet på medlemmer hos HANEN, som er ein landsdekkjande næringsorganisasjon for verksemd innan bygdeturisme, gardsmat og innlandsfiske i Noreg. Ved utgangen av 2023 hadde HANEN 586 bedriftsmedlemmer, som er ein auke frå 2022 på 31 medlemmar.

Driftsgranskingane frå Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) gir kunnskap om utvikling og lønnsemd innanfor dei landbruksbaserte næringane utanom tradisjonelt jord- og skogbruk. Bruka som inngår i driftsgranskingane er valde ut på grunn av jordbruksproduksjonen på bruket. Det blir ikkje teke omsyn til om bruket har tilleggsnæring eller kva tilleggsnæring som blir driven. Resultata for tilleggsnæringane i driftsgranskingane kan difor variere noko meir enn det ein ser for resultata for jordbruket.

Av dei 908 enkeltbruka som var med i driftsgranskingane i 2022, hadde 85 pst. (775 bruk) omsetnad knytt til anna landbruksbasert næring. Det er ein auke på eitt prosentpoeng frå 2021. På mange bruk blir det drive med fleire typar tilleggsnæring. Prosentdelen bruk med andre landbruksbaserte næringer har over tid vore størst på Austlandet og minst i Nord-Noreg, det gjeld óg for delen bruk med tilleggsnæring som har omsetning større enn 20 000 kroner. Omsetnaden seier noko om kor høgt aktivitetsnivået i bedriftene er, men ikkje nødvendigvis noko om fortjeneste og inntekt. 73 pst. av bruka (664 bruk) hadde ein omsetnad på meir enn 20 000 kroner frå andre landbruksbaserte næringer. Gjennomsnittleg omsetnad på desse bruka var 301 500 kroner, og det er om lag det same som i 2021.

Figur 9.2 Gjennomsnittleg driftsoverskott for bruk med omsetnad over 20 000 kroner i andre landbruksbaserte næringar, 2020–2022 (i kroner per bruk)

Kjelde: Budsjettnemnda for jordbruket

Driftsoverskottet for alle bruk med andre landbruksbaserte næringar utgjorde i gjennomsnitt 126 700 kroner per bruk. Det er ein auke på 14 600 kroner frå 2021. Driftsoverskottet varierer mykje mellom dei ulike formene for anna landbruksbasert næring, jf. figur 9.2. Anna tenesteyting, som omfattar mellom anna Inn på tunet, klauvskjering og saueklipping, har hatt størst driftsoverskott per bruk av gruppene, 110 700 kroner per bruk i 2022. Stiftinga Norsk Mat rapporterer at talet godkjente Inn på tunet-tilbydarar ved utgangen av 2023 var til saman 386, ein nedgang på 18 tilbydarar frå året før. I 2023 har det komme til 35 nye tilbydarar.

Vareproduksjon, som omfattar mellom anna omsetnad av ved og vidareforedling av kjøtt, mjølk og frukt, hadde i snitt eit driftsoverskott for 2021 på 45 600 kroner. Utmarksnæring inkluderer til dømes utleige av jakt og fiske, sal av grus, sand og stein, utvikling og sal av tomter og småkraftverk. I 2022 blei driftsoverskottet for denne driftsforma i gjennomsnitt 32 800 kroner. Figur 9.2 viser ein nedgang frå åra før, noko som kjem av overskott frå sal av tomter i 2020 som bidrog til godt resultat for denne driftsforma. Det er få bruk som driv med «turisme» og «anna biologisk produksjon», som til dømes hunde- eller hesteoppdrett, så det blir ikkje presentert resultat for desse driftsformene i figur 9.2. Bruka som driv med turisme som tilleggsnæring blei råka av koronapandemien, men fekk eit godt resultat i 2022.

Driftsgranskingane viser at overskottet frå tilleggsnæring utgjorde i gjennomsnitt 8 pst. av samla nettoinntekt på alle (908) i 2022. Bidraget varierer med ulike regionar og ulike tilleggsnæringar. Stor variasjon i bidraget frå tilleggsnæring mellom år i ein region, kjem elles i stor grad av utskifting av bruk i driftsgranskingane. NIBIO viser til at ei av årsakene til at tilleggsnæringane ikkje betyr meir, kan vere at utvalet av bruk som er med i driftsgranskingane har relativt stor jordbruksaktivitet. På desse bruka kan det vere lita tid til, og mindre behov for, å byggje opp andre næringar. God tilgang på inntektsgivande arbeid utanfor landbruket kan vere ei anna forklaring. Tilleggsnæringane hadde i 2022 størst økonomisk innverknad på Austlandet, andre bygdar i Agder og Rogaland enn Jæren, og i flatbygdene i Trøndelag.

Vidareutvikle Noreg som matnasjon

Arbeidet med å vidareutvikle Noreg som matnasjon held fram. Visjonen for Matnasjonen Noreg famnar breitt, både mellom sektorar og langs heile verdikjeda for mat:

«I 2030 er mat ei kjelde til matglede, stoltheit, god helse og fellesskap i heile befolkninga, og eit synleg element i turistlandet Noreg. Noreg er internasjonalt kjend for ein spanande mat-

kultur, sin store sjømateksport og mat- og drikkeopplevingar i verdensklasse.».

Matnasjonen Noreg er ein måte å tenkje heilskap på. Sterke mat- og reiselivsregionar saman med innsatsen på andre område, byggjer opp under dei fire prioriterte innsatsområda i Matnasjonen Noreg-strategien:

1. Produksjon av og tilbod om, berekraftig, trygg og sunn mat av høg kvalitet.
2. Skape grunnlag for vekst og verdiskaping i heile landet.
3. Innovasjon og mangfald.
4. Kompetanse, rekruttering og omdømebygging.

Arbeidet med Noreg som matnasjon går føre seg i regi av mange aktørar, mellom anna i samarbeid med dei andre matdepartementa, i koplinga mellom blå og grøn sektor, gjennom å utvikle det tradisjonelle jordbruket og auke sjølvforsyninga. Auka verdiskaping i jordbruket gjennom mangfaldige, synlege og tilgjengelege norske produkt og matspesialitetar er vektlagt i arbeidet med Matnasjonen Noreg og mat og reiseliv. Det er eit mål å auke omsetjinga av lokalmat vesentleg i åra framover. Arbeidet på lokalmatområdet er difor ein viktig del av å utvikle matnasjonen. Dette arbeidet blir følgt opp både gjennom tiltak innanfor Utviklingsprogrammet og gjennom nasjonale og regionale samarbeidsarenaer og verkemiddel.

Dei regionale Matgledekorpsa har vore i funksjon i nokre år i kvar landsdel. I 2024 er det eit eige Arktisk matgledekorps i Troms, Finnmark og Nordland. Korpsa er òg eit tiltak for å byggje Noreg som ein matnasjon. Dette arbeidet har vore i gang over fleire år og viser gode resultat. Arbeidet har bidrege til auka matglede blant bebuarar på institusjonar og auka kompetanse blant dei som lagar maten på desse institusjonane. Reduksjon av matsvinn og bruk av lokale råvarer og oppskrifter, er òg ein del av arbeidet til Matgledekorpsa. Dette, saman med arbeidet for å byggje sterke mat- og reiselivsregionar, vil stå sentralt i det vidare arbeidet.

Regjeringa la i 2024 fram eit *Veikart for Reiseliv*, ei løypemelding for arbeidet til regjeringa med reiselivspolitikken. Regjeringa vil bidra til at Noreg blir blant dei fremste berekraftige reise-måla i verda.

Stiftinga Norsk Mat har ei sentral rolle i utviklinga av Noreg som matnasjon. Stiftinga administrerer og utviklar Kvalitetssystem i landbruket (KSL), merkeordningane Nyt Norge, Beskytta nemningar og Spesialitet, og har ansvar for fakta-

basert informasjon om økologisk mat. Utviklinga i merkeordningane kan gi nyttig informasjon om korleis Matnasjonen Noreg utviklar seg. Auka verdiskaping i landbruket gjennom mangfaldige, synlege og tilgjengelege norske produkt og matspesialitetar, er vektlagt i arbeidet med Matnasjonen Noreg og mat og reiseliv.

KSL ligg til grunn for alle merkeordningane Stiftinga Norsk Mat forvaltar. Norsk Mat har i 2023 vidareført utviklingsarbeidet med nytt KSL. I 2023 blei det gjennomført 5 509 KSL-revisjonar, og til saman 147 bedriftsrevisjonar fordelte på 33 for Nyt Norge, 75 for lokalmat.no, 30 for Spesialitet og 9 på frukt- og grøntpakkeri.

Ved utgangen av 2023 var 5 430 produkt frå til saman 132 ulike bedrifter godkjende for *Nyt Norge*-merket. Det er 610 fleire produkt enn i 2022. Norsk Mat har registrert tre feilmerkingar med Nyt-Norge-merket i 2023, og det blei innvilga ein dispensasjon. I 2023 blei det to nye kategoriar som kan nytte *Nyt Norge*-merket, joletre og viltkjøtt.

Kjennskapet til *Nyt Norge*-merket hos forbrukarane er framleis høg, med ein merkekjenenskap på 94 pst., noko som gjer merkeordninga til den mest kjende i Noreg. Det var 32 produkt godkjende i Beskytta nemningar i 2023. Vidare er 581 produkt godkjende som Spesialitet. Forbrukarkjennskapet til Spesialitet har auka frå 33 pst. til 37 pst. i målgruppa matinteressert, og Norsk mat lanserte i 2023 nye nettsider for Spesialitet.

Bransjeportalen lokalmat.no koplar saman produsentar av lokalmat og innkjøparar i daglegvare- og restaurantmarknaden. Ved utgangen av 2023 var det 537 bedrifter med til saman 2 810 produkt registrerte i databasen og 578 innkjøparar.

Leggje til rette for bonden sine inntektsmoglegheiter og evne til å investere i garden

Inntekts- og kostnadsutviklinga

Normaliserte rekneskap og budsjett for aktive jordbruksbedrifter frå Budsjettnemnda for jordbruket viser at frå 2022 til 2024 er bruttoinntektene i jordbruket berekna å auke med om lag 7,3 mrd. kroner til 64,4 mrd. kroner, mens kostnadene (inkl. nominelle renter) er estimert å auke med 5,3 mrd. kroner til 49,6 mrd. kroner. Det inneber at årsresultatet for jordbrukssektoren frå 2022 til 2024 er berekna til å auke med 2,0 mrd. kroner til 14,8 mrd. kroner, eller 15 pst. 2023 var derimot eit krevjande år med eit årsresultat som var 1,3 mrd. kroner eller 10 pst. lågare enn i 2022. Desse tala er oppdaterte etter jordbruksoppgjeret 2024, og anslag for ekstra auke i inntekt i 2024

som følgje av auka i målprisar og tilskott i jordbruksoppgjæret 2024, er rekna inn.

Prisvekst internasjonalt og i Noreg gav vesentlege utslag gjennom auka kostnader i jordbruket i 2022 og 2023. Budsjettnemnda budsjetterer med at kostnadene til ikkje-varige produksjonsmiddel går noko ned i 2024, mens leige-, kapital- og rentekostnadene aukar. Kostnadene vil i 2024 kunne bli noko høgare enn i 2023.

Jordbruksoppgjæra 2022 og 2023 bidrog til den sterke auken i bruttoinntekter gjennom direkte tilskott. Frå 2022 til 2024 aukar dei direkte tilskotta til jordbruket med 5 mrd. kroner, som tilsvarar 34 pst.

Det har òg vore inntektsvekst gjennom auka prisar og pristilskott. Målprisane blei auka i jordbruksoppgjæra i 2022, 2023 og 2024. Det har også vore vekst i prisane som ikkje blir avtalt i oppgjæret, i hovudsak for kjøtt og egg, og særleg då i 2022. Det har det siste året vore ubalansar i marknadene for fleire produkt, mellom anna overskott av storfekjøtt og underskott av egg.

Den inngåtte jordbruksavtalen for 2024–2025 har ei økonomisk ramme på 3 015 mill. kroner.

Med dette kan inntektsgapet til andre grupper bli redusert med 60 000 kroner per årsverk, på toppen av ei kronemessig lik utvikling som andre grupper.

Utvikling i produktivitet

Veksten i arbeidsproduktiviteten i jordbruket har vore høg i mange år. Dei siste ti åra var veksten i arbeidsproduktiviteten i gjennomsnitt 1,28 pst. årleg, ifølgje Budsjettnemnda, jf. tabell 9.1. Veksten i arbeidsproduktiviteten har vore klart fallande dei siste tiåra, mellom anna som følgje av at den lange trenden med reduksjon i tal bruk og at arbeidsforbruk har blitt svakare. Noko av veksten i arbeidsproduktivitet skuldast at arbeidskraft over tid blir bytta ut med kapital i produksjonen. Veksten i den samanvegne arbeids- og kapitalproduktiviteten, som gir uttrykk for kor mykje meir produktiv arbeidskrafta og kapitalen samla blir over tid, er rekna til i underkant av éin prosent i årleg gjennomsnitt i perioden 2013–2023.

Tabell 9.1 Produktivitetsutvikling 2013–2023 i jordbruket rekna på indeksar for bruttoprodukt

År	Arbeidsproduktivitet	Kapitalproduktivitet	Samanvegd arbeids- og kapitalproduktivitet
2013	100,0	100,0	100,0
2023	113,5	103,8	109,7
Årleg endring, pst.	1,28	0,37	0,93

Over lang tid har veksten i arbeidsproduktiviteten vore høgare i jordbruket enn for resten av økonomien. Gjennomsnittleg vekst i arbeidsproduktiviteten i Fastlands-Noreg dei siste ti åra var 0,8 pst., ifølgje Det tekniske berekningsutvalet for inntektsoppgjæra (TBU). Det er ein del metodiske utfordringar ved å rekne på produktivitet, og det fører til at berekningane ofte er svært usikre.

Investeringar i jordbruket

Førebelse rekneskapstal frå totalalkylen for jordbruket 2023 viser at dei samla bruttoinvesteringane i jordbruket var på nær 8,6 mrd. kroner. Av dette var 5,3 mrd. kroner investeringar i driftsbygningar. Målt i faste kroner utgjer dette 13 pst. nedgang i samla bruttoinvesteringar frå 2022.

Driftsgranskingane omfatta 908 bruk i 2022. Når ein ser på gjennomsnittlege bruttoinveste-

ringar per bruk regionvis, finn ein at dei største bruttoinvesteringane per bruk for 2022 var på Jæren, etterfølgt av andre bygder på Austlandet og i Trøndelag. Det er ikkje mange nok observasjonar per region i driftsgranskingane til å generalisere desse tala til heile jordbruket. Det er òg noko tilfeldig kva for år det blir investert på det enkelte bruk.

Berekraftig skogbruk og konkurransedyktige skog- og trebaserte verdikjeder

Skogbruk og trebasert industri er ei viktig verdikjede i Noreg. Denne næringa sysselset om lag 22 000 personar, og av desse er rundt 6 000 personar i skogbruket. Det blei i alt avverka rundt 11 mill. kubikkmeter tømmer for sal til industrien i 2023, ein nedgang på om lag 5 pst. frå året før. Det blei eksportert rundt 4 mill. kubikkmeter

tømmer, ein nedgang på om lag 7 pst. frå året før. Den årlege tilveksten i skogen er på om lag 24,5 mill. kubikkmeter.

I 2023 blei det sett ut rundt 47,5 mill. skogplanter og utført ungskogpleie på litt over 271 000 dekar, om lag på nivå med året før. Markrivinga var på 88 400 dekar i 2023, ein oppgang frå året før. Det blei bygd om lag 103 km nye skogsbilveggar og ombygd 188 km eldre skogsbilveggar i 2023, ein nedgang frå året før.

Det er utarbeidd skogbruksplanar med miljøregistreringar (MiS) for om lag 4,5 mill. dekar skog i 2023. Skogeigarane har frivillig sett til side

om lag 75 000 nøkkelbiotopar frå ordinært skogbruk – i hovudsak som ikkje-hogstområde. Stortinget har vedteke at det er klassifiseringssystemet Natur i Norge (NiN) som skal brukast ved offentleg kartlegging av natur, og dette systemet er teke i bruk og innarbeidd i MiS-kartlegginga. Departementet, Landbruksdirektoratet og MiS-prosjektet ved Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) skal framleis samarbeide om å følgje opp rapporten *Den eldste skogen og nøkkelbiotopene* og andre resultat og erfaringar frå forskinga og arbeidet med miljøregistreringane for å vidareutvikle og betre opplegget for registreringane.

10 Mål: Berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar

Norsk landbruk forvaltar store delar av norsk natur gjennom jordbruk, skogbruk, reindrift og anna aktivitet. Landbruket skaper økonomiske verdiar, mat, trevirke og miljøgode av ulike slag. Kulturlandskapet er eit resultat av eit aktivt landbruk. For å sikre at innbyggjarane i dag og framtidige generasjonar har tilgang til nok og trygg mat, tømmer og treprodukt, energi og andre varer og tenester, må landbruket ha eit langsiktig perspektiv for vern og berekraftig bruk av areal og ressursgrunnlag. Gjennom berekraftig produksjon skal landbruket bidra til redusert forureining og reduserte utslepp av klimagassar, leggje til rette for auka opptak av klimagassar og naudsynt tilpassing av produksjonen til klimaforholda i framtida.

Miljø- og klimasatsinga over jordbruksavtalen skal bidra til å halde ved lag kulturlandskapet og redusere miljøbelastninga frå jordbruket. Nasjonalt miljøprogram samlar verkemiddel til støtte for miljøomsyn i jordbruksdrifta. Noverande nasjonalt miljøprogram og regionale miljøprogram har sine programperiodar frå 2023–2026. Som oppfølging av Meld. St. 11 (2016–2017) *Endring og utvikling – En fremdriftsrettet jordbruksproduksjon* er klima og miljø i større grad vektlagt i jordbruksoppgjera. Intensjonsavtalen med organisasjonane i jordbruket om å arbeide for reduserte utslepp og auka opptak av karbon i jordbruket, med til saman 5 mill. tonn CO₂-ekvivalentar innan 2030, jf. Meld. St. 13 (2020–2021) *Klimaplan 2021–2030*, ligg til grunn for klimaarbeidet i sektoren framover. Det er etablert ei rekneskapsgruppe som skal halde rekneskap over progresjonen i arbeidet. Første hovudrapport for klimaavtalen blei lagt fram våren 2024. I jordbruksoppgjeret 2024 blei klima-, natur- og miljøinnsatsen ytterlegare styrkt. Regjeringa legg vekt på arbeidet med grøn omstilling og å vareta eit berekraftig landbruk, både knytt til sirkulær bioøkonomi, arbeid med miljøretta tiltak og reduksjon av klimagassar. Satsinga i år skal bidra til å følgje opp intensjonsavtalen om klima med organisasjonane i jordbruket med styrking av kunnskapsgrunnlaget om klimatiltak og tilskottsord-

ningar som bidreg til reduserte utslepp. Avtalen styrkjer ordningar som vil bidra til ein vesentleg auke i klima-, natur- og miljøinnsatsen i norsk jordbruk, både i form av målretta tiltak og forbetring av kunnskapsgrunnlaget, under dette vesentleg auke på ordningane Regionalt miljøprogram, SMIL-ordninga, tilskott til drenering, forskning og utvikling, Klimasmart landbruk og Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket. Vidare blei tiltak for å følgje opp *Helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden* og beitetilskotta òg prioriterte. Totalt blei avsetjinga til ordningar med klima- natur- og miljøverknad auka med 1 164 mill. kroner frå 2024 til 2025. Den totale avsetjinga til ordningar med klima-, natur- og miljøverknad for 2025 er 10 547 mill. kroner, jf. Prop. 105 S (2023–2024). Regjeringa har etablert Bionova som ein del av Innovasjon Norge. Bionova er eit verktøy for å nå Noreg sine klimamål for 2030 og målet om å vere eit lågutsleppssamfunn i 2050 ved å bidra til reduserte klimagassutslepp og auka karbonopptak og -lagring, jf. omtale av Bionova under kap. 1152, post 70.

Regjeringa sin klimastatus og -plan, vedlegg til Prop. 1 S (2024–2025), ligg til grunn for regjeringa si satsing på auka opptak og reduserte utslepp frå skog- og arealsektoren. Regjeringa vil vidareføre tiltaka i skog med tilskott til tettare planting etter hogst, gjødsling og skogplanteforedling, og styrkje aktiviteten når det gjeld ungskogpleie i den grad det er rom for det innanfor budsjettet for 2025.

Regjeringa sin klima- og miljøpolitikk byggjer på at alle samfunnssektorar har eit sjølvstendig ansvar for å leggje miljøomsyn til grunn for sine aktivitetar, og for å medverke til at dei nasjonale klima- og miljømåla kan bli nådde.

Meld. St. 26 (2022–2023) *Klima i endring – Sammen for et klimarobust samfunn* peikar på utfordringar og moglege løysingar som samfunnet, under dette landbruket, står overfor i møte med klimaendringane.

Regjeringa arbeider no med ei ny stortingsmelding om klima som er venta ferdig våren 2025. For nærare omtale av regjeringa sitt samla klima-

og miljørelevante arbeid, sjå Prop. 1 S (2024–2025) frå Klima- og miljødepartementet.

Redusert forureining frå landbruket

Tiltak for å avgrense forureininga

Reduksjon av vassforureininga frå avrenning av næringsstoff og plantevernmidde, er sentralt for at vatn skal oppnå ein god økologisk tilstand, jf. vassforskrifta. Konsentrasjonar og tap av næringsstoff frå jordbruksareal varierer mykje frå år til år på grunn av variasjonar i nedbør, temperatur og jordbruksdrift. Åkerareal utan vernande plantedecke haust og vinter gir større risiko for erosjon. Årlege tilskott til tiltak for redusert jordarbeiding om hausten er difor eitt av dei viktigaste tiltaka for å redusere vassforureininga frå jordbruket. Innsatsen er størst der vassførekomstane har eller har hatt ein dårleg tilstand. Det har gjennom fleire år vore lagt vekt på å rette innsatsen mot dei areala der det er mest naudsynt å gjennomføre målretta tiltak. Dette kan ha bidrege til at redusert jordarbeiding i mindre grad blir gjennomført på lite utsette areal.

Reduksjon av vassforureining frå mellom anna avrenning av jord, næringsstoff og plantevernmidde er ein viktig del av miljøarbeidet i landbruket. Samla gjennomføring av ulike jordarbeidingstiltak, grasdekte areal med meir i kornområda, har redusert erosjonsrisikoen på dyrka areal, men ikkje tilsvarende det som har vore forventet effekt av tiltaka. Resultata frå analyse av 25 år med overvåkingsdata i JOVA-programmet til Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO), viser at nedbør og temperatur er av dei avgjerande faktorene som avgjer jord- og fosfortap, og at det er effekt av jordarbeiding på fosfortap og fosforkonsentrasjonar. Effekten er størst når det er mykje nedbør, stor avrenning og store jordtap. NIBIO viser til at jord- og fosfortap i eit nedbørfelt blir påverka av mange faktorar som bidrege til å tilsløre effekten av jordarbeiding.

Jordbruksoppgjera i 2022 og 2023 innebar begge ei ytterlegare kraftfull satsing på vassmiljøtiltak i område som drenerer til Oslofjorden, «Oslofjordfylkene» (Oslo, Akershus, Buskerud, Østfold, Innlandet og Vestfold og Telemark). I tillegg er det frå 2023 innført forskrift om regionale miljøkrav for jordbruket i store delar av Akershus og Østfold. Tiltaket «Ingen jordarbeiding om høsten» blei gjennomført på om lag 1,8 mill. dekar hausten 2023. Dette var ein auke på 426 000 dekar frå 2022.

Tilskott til drenering blei innført frå 2013. Godt drenert jord reduserer faren for jord-

pakking og utslepp av lystgass frå jordbruksjord. Det blei innvilga om lag 90 mill. kroner til gjennomføring av dreneringstiltak i 2022. Auka tilskottssatsar frå 1. juli 2023 førte til ein vesentleg auka aktivitet frå midten av 2023. Basert på tilskottsdata blei om lag 56 000 dekar drenert i 2023, noko som er 17 000 dekar meir enn året før. Utbetring og oppgradering av hydrotekniske anlegg har vore ei prioritering over fleire år. Det bidrege til redusert avrenning og tilpassing av areala til eit klima med meir vatn og meir ekstrem nedbør. Sidan ordninga blei innført i 2013/2014, er det innvilga tilskott til drenering av meir enn 520 000 dekar jordbruksareal.

Nitrogengjødsel frå mineral- og husdyrgjødsel er avgjerande for plantevekst, men samstundes ei kjelde til skadelege utslepp av ammoniakk (NH₃), lystgass og nitrat. Rett spreiemengd, spreietidspunkt og spreimetode er difor sentralt for å få ned utsleppa. I 2023 blei det gjennomført tiltak på miljøvenleg spreieing av husdyrgjødsel på om lag 2,6 mill. dekar.

Salet av plantevernmidde varierer frå år til år mellom anna på grunn av klimatiske forhold. Det er difor vanskeleg å seie noko sikkert om risiko-utviklinga på kort sikt. Dei siste åra har det i hovudsak vore ei dreieing mot bruk av preparat med lågare helse- og miljørisiko. Basert på omsetnaden av plantevernmidde er berekna helse- og miljørisiko for 2023 redusert til 92 pst. av 1996/1997-nivået, mens berekna miljørisiko er redusert til 83 pst. av 1996/1997-nivået.

Reduserte utslepp av klimagassar, auka opptak av CO₂ og gode klimatilpassingar

Reduserte utslepp av klimagassar

I juni 2019 inngjekk regjeringa Solberg, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag ein intensjonsavtale om klimamål for jordbruket. Avtalen handlar om utsleppskutt og auka opptak, som samla skal utgjere 5 mill. tonn CO₂-ekvivalentar for perioden 2021–2030. Klimaavtalen mellom jordbruket og staten seier at partane òg skal følgje utsleppa av dei ulike klimagassane separat. Den viktigaste oppgåva for jordbruket i klimasamanheng er å redusere utsleppa frå jordbruket utan at klimaomstillinga fører til karbonlekkasje, det vil seie å redusere utsleppa per produserte eining. Klimaavtalen ligg til grunn for omtalen av jordbruk i Meld. St. 13 (2020–2021) *Klimaplan 2021–2030*, og vil også liggje til grunn for klimaarbeidet i sektoren framover. Regjeringa arbeider nå med ei ny stortingsmelding om klima, som er venta ferdig våren

2025. Det er etablert ei rekneskapsgruppe som følger opp klimaavtalen.

Utsleppet av klimagassar frå jordbruket var i 2023 på 4,5 mill. tonn CO₂-ekvivalentar, og utgjorde om lag 9,7 pst. av dei samla norske utsleppa⁴. Utsleppa frå jordbruket er reduserte med 10,4 pst. frå 1990 til 2023. Jordbruksaktivitetar og særleg husdyrhald er opphav til utslepp av klimagassar, hovudsakleg i form av metan (CH₄) og lystgass (N₂O). Om lag 97 pst. av klimagassutsleppa frå jordbrukssektoren i klimagassrekneskapskapen er metan frå naturlege prosessar hos husdyr som storfe og sau, og lystgass frå husdyrgjødsel. Færre storfe, på grunn av auka produktivitet i mjølkeproduksjonen, og redusert bruk av gjødsel er blant hovudårsakene til nedgangen i utsleppet frå jordbruket.

Ein stor del av utsleppa frå jordbruket er den kortliva gassen metan. Fordi metan er ein kortliva klimagass er det i hovudsak utsleppa dei siste tiåra som avgjer kor stor oppvarmingseffekten av gassen er. Stabile eller svakt fallande utslepp bidreg ikkje til ytterlegare oppvarming. Problemet med kortliva gassar er at dei har stor verknad den tida dei er i atmosfæren. Av den grunn har kvar auke i utslepp eller kutt i utslepp ein raskare, men samstundes meir forbigåande, verknad på temperaturen. Denne verknaden held seg difor berre så lenge auken i utsleppa eller kutt i utsleppa held fram. Dette til forskjell frå langliva gassar som til dømes CO₂. CO₂ blir ikkje brote ned, men hopar seg opp i atmosfæren til utsleppa blir tekne opp i havet eller på landjorda. Det inneber at CO₂-utslepp bidreg til ytterlegare oppvarming til utsleppa er redusert til netto null.

For å nå eit særskild temperaturmål kan det vere naudsynt å kutte utsleppa av kortliva gassar ned til eit nytt nivå, men vi treng ikkje nødvendigvis å redusere utsleppa til null. Modellberekningar frå FN's klimapanel peikar på at CO₂-utsleppa globalt må kuttast til netto null, mens utsleppa av metan må reduserast med minst 35 pst. for å nå 1,5-gradersmålet. Dei globale utsleppa av metan har dei siste ti åra auka raskt.

Når myr (organisk jord) blir dyrka, blir karbon- og nitrogenhaldig materiale gradvis brote ned og gir utslepp av klimagassar. Landbruks- og matdepartementet fastsette i 2020 i forskrift eit forbod mot nydyrking av myr, men slik at kommunen kan tillate dyrking av myr når særskilde vilkår er oppfylte. Gjennom Stortingets handsaming av eit representantforslag, Dokument 8: 288 L (2020–2021), vedtok Stortinget endringar i reglane i jord-

lova om nydyrking. Lovvedtaket blei sanksjonert 11. juni 2021, men reglane blei ikkje sette i kraft. Stortinget bad i vedtak nr. 928, 16. juni 2023 regjeringa om å leggje fram forslag om å oppheve det nemnte lovvedtaket. Slikt forslag blei lagt fram for Stortinget i Prop. 79 L (2023–2024), og forslaget blei vedteke, sjå lov 14. juni 2024 nr. 37.

Auka opptak av CO₂ og karbonlagring i skog og jord I 2022 stod norske skogar for eit nettoopptak på 17,9 mill. tonn CO₂ (National inventory report 2024). Når alt anna areal er teke med, blir nettoopptaket om lag 13,7 mill. tonn, noko som svarar til om lag ein tredjedel av dei samla norske utsleppa av klimagassar. Tala dei to siste åra viser ein vesentleg nedgang frå 2020, først og fremst på grunn av metodiske endringar i berekningane.

Netto karbonopptak i skog er eit resultat av differansen mellom brutto opptak i form av tilvekst og utslepp som følgje av hogst og naturleg avgang. Tømmerhogsten i Noreg har òg auka dei siste åra. Omfanget av skogforynging har mykje å seie for tilveksten i skogen i framtida, og såleis òg for karbonopptaket. Planteaktiviteten i Noreg har auka dei siste åra. Som følgje av generelt lågare investeringar i skogbruket dei siste tiåra, viser netto karbonopptak i eksisterande skog ein nedgåande trend.

Omfang av bruk av tre i varige konstruksjonar

Auka bruk av tre i varige konstruksjonar er eit grunnlag for landbasert industriutvikling i alle regionar, og er ei av løysingane for å redusere klimagassutslepp i byggjenæringa. Bioøkonomiordninga under Bionova kan støtte prosjekt som bidreg til reduserte klimagassutslepp og auka karbonopptak og -lagring, og som bidreg til verdiskaping gjennom overgang til ein meir sirkulær bioøkonomi basert på fornybare biologiske ressursar frå land og hav.

Resultatet frå arbeidet knytt til trebygg, er auka kompetanse om bruk av tre i store konstruksjonar i Noreg og vekst i marknadsselar for tre i fleire kategoriar bygg, som oppvekst- og undervisningsbygg, næring, helse og idrett og studentbustadar. Veksten i desse marknadene gir grunnlag for fleire industrialiseringsprosjekt, med vekt på effektivisering, digitalisering av produksjonsprosessar, ny eller betre utnytting av restråstoff, ombruk og gjenbruk av materiale og nye fabrikkar. Kompetansen og produkta frå dette arbeidet er etterspurde internasjonalt. Innovasjon Norge har starta opp eit større profilerings- og samspels-

⁴ Utslepp til luft (ssb.no) – førebelse tal 2023.

arbeid knytt til moglegheiter i fleire marknader basert på arkitektur, ingeniørkunnskap, digitale verktøy og produkt. Parallelt blir det bygd vidare på bedriftsnettverk og klynger innanfor skog- og trenæringa. Sidan 2020 er det blitt gitt eit ekstra tilskott til investering i landbruksbygg i tre over investerings- og bedriftsutviklingsordninga i landbruket for å premiere landbruksbygg som har tre som byggjemateriale. Denne ordninga blir avslutta i 2025. I 2023 blei det løyvd 140,4 mill. kroner til 52 utviklingsprosjekt i biobaserte verdikjeder.

Produksjon og bruk av bioenergi

Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket som Bionova forvaltar, gir mellom anna støtte til investering i gardsvarmeanlegg basert på bioråstoff og anlegg for sal av biovarme og kombinerte anlegg for bio- og solenergi, både kraft og varme. Eit anna mål for ordninga er å teste ut ny teknologi som kan gi reduserte klimagassutslepp og auka konkurransekraft for landbruket. Programmet bidreg til meir miljøvenlege energiløysingar både i landbruket og i andre sektorar. Breidda i programmet vil gjere det mogleg for gardsbruk å bli sjølvforsynte med energi framover. Dei siste åra har det vore ein sterk auke i talet på prosjekt. I 2023 blei det gitt støtte til 715 prosjekt over programmet, 338 fleire enn i 2022. Løyvinga til programmet auka sterkt i 2023 for å kunne tette eit stort gap mellom talet på søknader og innvilga prosjekt. I den tida programmet har eksistert, er det i alt etablert 3 238 gardsvarmeanlegg, 56 anlegg i veksthus, og 300 varmesalsanlegg med ein samla planlagd energiproduksjon på 712 GWh.

Utvikling av småskala biogassanlegg for gardsbruk er òg eit prioritert område innanfor programmet. Det er etablert fleire pilotanlegg for kombinert behandling av husdyrgjødsel og anna biologisk avfall. Utvikling av driftssikre løysingar, lågare etableringskostnader og betre driftsøkonomi gjer det no mogleg å oppnå tilstrekkeleg lønsemd for slike anlegg. Lønsemda for anlegg som involverer solceller (reine eller i kombinasjon med andre energikjelder) er blitt så god at tilskott til slike anlegg er avvikla. Det er likevel ei opning for å søkje støtte til nye konsept der solceller, batteri, styringssystem og andre fornybare energikjelder blir nytta i kombinasjon.

Målområdet for verdiskapingsprogrammet er utvida til å gi tilskott til investering i ny teknologi som skal gi ein meir klima- og miljøvenleg produksjon. Dette skal skje samordna med andre pro-

gram under Bionova. Det er eit mål å få til ei breiare tilnærming til teknologi enn berre «mobile einingar», og at ein skal få ta i bruk ny teknologi raskare for å redusere miljø- og klimabelastningar.

Produksjon av biokol som sideprodukt til bioenergi vil kunne gi ein klimagevinst i tillegg til utsleppsreduksjonen frå jordbruket knytt til energiproduksjonen. Det er estimert at fornybarprogrammet bidreg med ein samla årleg reduksjon i klimagassutsleppa på om lag 134 000 tonn CO₂.

Berekraftig bruk og eit sterkt vern av landbruket sitt areal- og ressursgrunnlag

Nydyrking og omdisponering av areal

Ny jordvernstrategi blei lagt fram for Stortinget i Prop. 121 S (2022–2023) *Endringer i statsbudsjettet 2023 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2023 m.m.)*. Strategien har eit nytt og skjerpa mål for omdisponering av matjord, som seier at omdisponeringa av dyrka mark skal vere maksimalt 2 000 dekar per år. Målet skal vere nådd innan 2030. Regjeringa vil følgje opp den nye strategien.

Jordvernstrategien inneheld ei rekkje nye tiltak, mellom anna å greie ut ein heimel i jordlova for vern av viktige jordbruksareal, å utvikle eit sentralt register for viktige jordbruksareal av nasjonal interesse, å utvikle ein jordbruksarealrekneskap, som kan bli ein del av ein nasjonal arealrekneskap og å etablere eit nytt kartlag for dyrkbar jord. Strategien inneheld òg fleire tiltak med sikte på å redusere landbruket si eiga nedbygging. For 2023 viser KOSTRA-tala frå SSB at det blei omdisponert 2 740 dekar dyrka jord til andre formål enn landbruk, noko som er den lågaste omdisponeringa sidan registreringa blei starta i 1967. Omdisponeringa av dyrkbar jord var på 3 955 dekar, noko som er den tredje lågaste omdisponeringa sidan denne KOSTRA-rapporteringa starta i 2005. I 2023 blei heile 505 dekar dyrka jord ført tilbake til landbruksformål, noko som er det høgaste talet sidan registreringa starta i 2019.

KOSTRA-tala viser nok ein vesentleg reduksjon i godkjent areal for nydyrking i 2023, og til det lågaste nivået sidan KOSTRA-rapporteringa starta i 2005. I 2023 blei det gitt løyve til å nydyrke 9 947 dekar, mot om lag 15 900 dekar i 2022, 18 100 dekar i 2021, 21 600 dekar i 2020 og heile 28 100 dekar i 2019. Frå og med 2014 har i gjennomsnitt om lag 20 000 dekar blitt godkjent nydyrka årleg.

Økologisk produksjon og forbruk

I økologisk produksjon blir det stilt ekstra krav til miljø og dyrevelferd i produksjonen. Økologiske driftsformer utan bruk av kjemisk-syntetiske plantevernmiddele og mineralgjødsel, i kombinasjon med vekstskifte, har positiv verknad for biologisk mangfald, jordkvalitet og jordstruktur. I tillegg kan erfaringar og kunnskap frå økologiske driftsformer overførast til det konvensjonelle jordbruket. Regjeringa si satsing på økologisk jordbruk tek utgangspunkt i *Nasjonale strategi for økologisk jordbruk*.

Delen føretak med økologisk produksjon har vore relativt stabil på 5 pst. dei siste åra. Det økologiske arealet utgjorde 410 922 dekar i 2023, om lag 4,7 pst. av det samla jordbruksarealet (medrekna areal under omlegging). Dette er på om lag same nivå som det har vore dei siste åra. Det var ein kraftig nedgang i produksjonen av økologisk korn, erter, oljefrø og åkerbønner samanlikna med sesongen året før. Dette kjem av tørke på forsommar og store nedbørmengder, noko som førte til svært låge avlingsnivå i både konvensjonell og økologisk kornproduksjon. Produksjonen av økologisk mjølk var på 41,8 liter i 2023, 6,5 pst. mindre enn året før. Delen som blei seld vidare som økologisk vare, auka med 8 prosentpoeng samanlikna med året før.

Omsetnaden av økologiske landbruksvarer i daglegvarehandelen var på 2,5 mrd. kroner i 2023⁵. Dei største varekategoriene i daglegvarehandelen er tørrvarer, meieriprodukt, fersk frukt og grønt og drikkevarer. Utviklinga i salet av økologiske varer i andre salskanalar enn daglegvare, har vore flat eller svak nedgang frå 2022 til 2023. Grunna den generelle prisauken på matvarer går Landbruksdirektoratet ut frå at det ikkje har vore nokon vekst målt i volum, men heller ein svak nedgang.

Genressursane i landbruket

Det genetiske mangfaldet i landbruket gir høve til å justere, forbetre og tilpasse produksjonen til endringar i klima, sjukdomstrykk, produksjonsvilkår og forbrukarpreferansar. FN's berekraftsmål 2.5 forpliktar Noreg til å sikre berekraftig bruk og bevaring av husdyrassar og plantesortar som eit av tiltaka for å utrydde svolt. I Noreg blir *Nasjonale*

strategi for bevaring og berekraftig bruk av genetiske ressursar for mat og landbruk, Forråd av gener – muligheter og beredskap for framtidens landbruk frå 2019, lagd til grunn for oppfølginga av berekraftsmålet.

Ein nasjonal tiltaksplan for bevaring og berekraftig bruk av genetiske ressursar for mat og landbruk for 2024–2028 operasjonaliserer den nasjonale strategien ved å avklare vårt nasjonale ansvar, gi prioriteringar for arbeidet og synleggjere rolla og oppgåvene til aktørane. Tiltaksplanen gjer greie for kva genressursar som er bevaringsverdige i Noreg og skisserer eit heilskapleg nasjonalt bevaringsprogram for desse. Planen identifiserer også tiltak for berekraftig bruk, auka kunnskap og formidling og samarbeid med andre land.

I Noreg er 37 av dei 49 nasjonale husdyrassane rekna som verneverdige. Den samla summen av avlsdyr innanfor dei verneverdige husdyra aukar jamt for kvart år. Det er sett i verk tiltak som skal sikre dei truga og kritisk truga rasane for framtida. I 2023 er det ikkje lenger nokon verneverdige husdyrassar som er karakterisert som kritisk truga. Også innanfor dei husdyrassane som ikkje er truga, blir det lagt vekt på berekraftig avl som sikrar det genetiske mangfaldet i populasjonane.

I 2023 var det i alt 27 klonarkiv og feltgenbankar som bevarte meir enn 6 000 aksesjonar av frukt, bær, grønsaker, potet, medisin- og krydderplanter, prydplanter og grøntanleggsplanter. I 2023 er 18 bevarings- og tradisjonssortar oppførte på den norske plantesortslista. Det er òg oppretta ein bruksgenbank for gamle sortar av korn og grønsaker der interesserte bønder kan få materiale til bruk og foredling. Gjennom drifta av Nordisk genressurssenter (NordGen), under Nordisk ministerråd, samarbeider Noreg med dei andre nordiske landa om bevaring av nordiske plantesortar som kan frøformeirast.

Om lag 30 artar av skogtre høyrer naturleg heime i Noreg. Genetiske ressursar hos skogtre blir tekne vare på in situ, det vil seie i sine naturlege vekseområde. For å nå målsetjinga om at genetisk variasjon i alle heimlege treslag skal bevarast i heile utbreiingsområdet, er det etablert 32 bevaringsområde for skogtregenetiske ressursar i Noreg. Dette omfattar 24 bevaringsområde etablert i utvalde verneområde nord til og med Nordland og 8 dynamiske bevaringsområde for tidlegare foredlingsmateriale av gran. Til no er det etablert bevaringsområde for treslaga alm, ask, barlind, bøk, kristtorn, lind, sommareik, vintereik, spisslønn, villeple og gran.

⁵ Landbruksdirektoratet publiserte fram til 2018 tal for omsetnad av økologiske varer i daglegvarehandelen, og har etter dette arbeidd med å få på plass eit nytt datagrunnlag. For dei siste åra har Landbruksdirektoratet innhenta tal frå daglegvarekjedene og handsama desse sjølve.

Svalbard globale frøhvelv er i dag det største sikkerhetslageret i verda for biologisk mangfald innanfor vekstar. Det er eit norsk tiltak av stor verdi for den globale matforsyninga. Dette spesialbygde fryselageret husar sikkerheitskopiar av frø frå nasjonale og internasjonale frøsamlingar. I 2023 sende 41 genbankar 71 895 nye frøprøver til frøkvelvet for langtids sikringslagring. Ved utgangen av 2023 sikrar kvelvet på Svalbard 1 267 127 sikkerheitskopiar av frø frå i alt 102 institusjonar verda over. Om lag halvparten av alt mangfald av matplanter som ifølgje FNs organisasjon for mat og landbruk (FAO) ligg lagra i frøsamlingar verda over, er med dette sikra i Svalbard globale frøhvelv. Noreg gir årleg eit bidrag tilsvarende 0,1 pst. av omsetnaden av såvarer i Noreg til Fondet for fordelssdeling under Den internasjonale traktaten for plantegenetiske ressursar for mat og landbruk, og støttar samstundes opp om arbeidet for bønder sine rettar med sikte på å styrkje lokal forvaltning av plantegenetisk mangfald.

God agronomi

God agronomi er viktig for å ta ut avlingspotensialet, heve kvaliteten i produksjonen og for å redusere klima- og miljøbelastninga frå landbruket. For å leggje til rette for berekraftig produksjon av nok og trygg mat over heile landet, trengs oppdatert kunnskap om agronomi, klimatilpassing og miljøomsyn både hos den enkelte bonden og i heile apparatet rundt norsk matproduksjon. Klimaendringane, med meir nedbør, flaum, tørke og truslar frå ulike skadegjerarar, forsterkar kravet til god agronomi. For å lukkast må vi tenkje nytt omkring driftsmetodar og utvikle plantemateriell som toler eit våtare klima, og som er meir robust mot sjukdom og skadegjerarar.

Forskning på klimatilpassa og berekraftig matproduksjon har høg prioritet i Landbruks- og matdepartementet. Dei seinare åra er det finansiert fleire forskingsprosjekt på området, til dømes Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) sitt prosjekt «*Mangfold i dyrkingssystemer for klimasmart bærekraft – springbrett i nordisk og baltisk landbruk*». Målet med prosjektet er å finne fram til fordelar og ulemper ved artsblandingar, slik som vårbygg, havre og belgvekstar, og om dette er nøkkelen til ein meir klimasmart og berekraftig måte å dyrke på. Nye måtar å kombinere kulturvekstar i nordisk landbruk skal prøvast ut i felt med tanke på avling, karbonlagring i jord, effektivitet i opptak av næringsstoff og artsmangfald i jorda. Kunnskap og praksis til beste for jordsmonn og jordhelse blir òg følgt opp gjennom

norsk deltaking i EUs samfunnsoppdrag om jordhelse (Mission soil).

I tillegg til kunnskap innan agronomi, jordhelse, og sortsutvikling, vil utvikling og bruk av ny teknologi vere sentralt for å møte dei utfordringane vi står framfor. Ved Senter for presisjonsjordbruk ved NIBIO Apelsvoll blir det utvikla og testa teknologiske løysingar for jordbruket i dag og i framtida. I prosjektet *PRESIS (Presisjonsjordbruk ut i praksis – forskningsbasert utvikling og kvalitetssikring av klimavennlige tjenester som er lønnsomme for bonden)*, finansiert over jordbruksavtalen, er hovudmålet å utvikle eit heilskapleg system som skal sørgje for at norske bønder får tilgang på brukarvenlege, teknologiske tenester som er godt testa og tilpassa norske forhold. Ein viktig del av prosjektet er å skreddarsy brukarstøtte og rådgiving for dei nye tenestene som blir tilbydde. Prosjektet blir gjennomført i samarbeid med Noregs Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norsk Landbruksrådgiving (NLR). NLR har rolla som fagleg bindeledd mellom forskning og landbruket med tanke på å utvikle god agronomi og auka kompetanse i næringa.

Vareta kulturlandskapet og naturmangfaldet

Det er eit mål å vareta og utvikle kulturlandskapet. Over jordbruksavtalen er det sett av midlar gjennom miljøprogramma, der mellom anna regionale prioriteringar ligg til grunn for tiltak for å ta vare på viktige miljøverdier. Tilskott til tiltak i utvalde kulturlandskap i jordbruket bidreg til å ta vare på særskilde landskap over heile landet, med stort biologisk mangfald i tillegg til kulturminne og kulturmiljø. Saman med midlar frå Klima- og miljødepartementet blir 51 ulike landskap tekne vare på gjennom ordninga. I 2024 er det 15 år sidan dei første 20 landskapa blei valde. Dei respektive kommunane er tett på forvaltninga ved mellom anna å administrere tilskott. For å støtte landbruket og oppretthalde kulturlandskapet i verdsarvområda Vegaøyan, Vestnorsk fjordlandskap og Røros Bergstad og Cirkumferensen inkludert buffersona, er det òg sett av særskilde midlar. Desse midlane kjem i tillegg til midlane frå Klima- og miljødepartementet.

Overvakingsprogrammet 3Q (Tilstandsovervåking og resultatkontroll i jordbruket sitt kulturlandskap) er ei nasjonal utvalskartlegging som dokumenterer arealbruk, kulturminne og kulturmiljø, biologisk mangfald og tilgjengelegheit i jordbrukslandskapet. Utvalet er sett saman av flater spreidde over heile landet. Programmet inkluderer feltarbeid på eit utval av flater for å

registrere fuglar, planter, humler og dagsommarfuglar, bygningsmiljø og kulturminne, og for å dokumentere landskapet sin utsjånad ved hjelp av fotografi.

3Q-registreringane har dokumentert endringar i jordbrukslandskapa i Noreg gjennom 25 år. Det er ei rekkje faktorar som påverkar jordbrukslandskapet. Kva for produksjonar som blir drivne og korleis det blir drivne har, saman med politikk og støtteordningar, stor innverknad på landskapets innhald og utforming. Det har igjen innverknad på ei rekkje andre forhold slik som til dømes artsmangfaldet.

Programmet viser at det dei siste 25 åra ikkje har skjedd store og dramatiske endringar på nasjonalt nivå, men det er synlege endringstendar regionalt. Overvakinga dokumenterer at nokre område er prega av nedlegging, mens andre blir forma av nydyrking og ny bruk. Resultata tydeleggjer ein tendens til aukande ulikskap mellom regionar i Noreg, mellom anna når det gjeld tap av jordbruksareal. Programmet sine nyaste tal viser at jordbrukslandskapet uansett er dynamisk, og det er teikn til redusert nedbyggingstakt i enkelte regionar. Det er framleis ein tendens til at jordstykkja blir større i mange delar av landet, noko som minkar variasjonen.

Overvakinga viser òg at jordbrukslandskapet i stor grad tek vare på mange av dei karakteristiske landskapselementa som til dømes steinrøyser, steingjerde og einslege tre. Samstundes skjer det ei nyopning av fleire grøfter og bekkar, og somme

stader kjem også nye dammar til, moglegvis som ei tilpassing til eit klima i endring.

For fleire av dei fuglane som har tilhald i jordbrukslandskapa er trenden ein tydeleg nedgang i tal par som hekkar. For fuglar, humler og dagsommarfuglar viser resultata at landskap med meir variasjon generelt har fleire artar.

Nasjonal pollinatorstrategi, blir følgt opp på fleire måtar i verkemiddelsystemet i jordbruket. Frå og med 2019 er det lagt til rette for tilskott for tilsåing og skjøtsel av soner med pollinatorvenlege frøblandingar på jordbruksareal gjennom dei regionale miljøprogramma. Element frå strategien blir òg følgde opp gjennom ordningane Utvalde kulturlandskap i jordbruket, Handlingsplan for plantevernmiddel, SMIL og Klima- og miljøprogrammet. Norsk Landbruksrådgiving formidlar kunnskap om gode tiltak for pollinerande insekt til bønder i heile landet. Tiltaksplan for ville pollinerande insekt (2021–2028) presenterer statens samla innsats innan og mellom sektorane. Tiltak i landbruket er tilskott til frøavl av norske villblømblandingar over jordbruksavtalen, overvaking av pollinatorar i jordbrukslandskap og auka kunnskap om verdien av skog for pollinerande insekt.

Regjeringa følgjer opp *Strategi for urbant landbruk (2021)*. At fleire i samfunnet får kunnskap om matproduksjon og at fleire areal i byar og tettstadar blir haldne i hevd, gir lokalt eigarskap til matjorda, og bidreg til matsikkerheit og beredskap.

11 Mål: Ei effektiv landbruks- og matforvaltning

Ein sterk og tillitsbasert offentleg sektor

Ei effektiv forvaltning ligg til grunn for departementet og dei underliggjande verksemdene sitt arbeid. Det viktigaste tiltaket for effektivisering er digitalisering av tenester og oppdatering av verktøy som blir nytta i løysinga av oppgåvene. Vidare ligg tillitsreforma til grunn for arbeidet. Som del av tillitsreforma har Mattilsynet og Landbruksdirektoratet mellom anna tiltak knytta til brukar-drive utviklingsarbeid, implementering av ny prosess knytt til planlegging, gjennomføring og oppfølging av den offentlege kontrollen og samhandling mellom direktorat og statsforvaltarane.

Digitalisering

Digitalisering av tenester og interne arbeidsprosessar er ein integrert del av regjeringa sitt arbeid med å fornye og utvikle offentleg sektor. Landbruks- og matsektoren skal halde fram med å tilby brukarvenlege digitale tenester. Digitale tenester skal bidra til å gi innbyggjarar og næringsdrivande ein enklare kvardag, samstundes som dei kan leggje til rette for at stat og kommune kan løyse oppgåvene sine meir effektivt. Digitale tenester kan òg leggje til rette for auka verdiskaping, kvalitet, tillit til offentlege tenester og demokratisk deltaking. Å leggje til rette for deling av offentlege data skal òg kunne danne grunnlag for ny næringsverksemd. Digitalisering av interne arbeidsprosessar kan gi innsparingar og betre utnytting av ressursane, i tillegg til å auke kvaliteten.

Digitalisering i Landbruksdirektoratet

Landbruksdirektoratet sitt mål er å vere ein effektiv og brukarretta organisasjon som leverer gode tenester til brukarane, har høg grad av tillit og finn nye løysingar på utfordringane i samarbeid med brukarane. Digitalisering er eit sentralt verkemiddel for å lukkast med dette.

Direktoratet utviklar kulturen og kompetansen for å lukkast med innovasjon, der ein har mot til å tenkje nytt, og søker nye former for sam-

arbeid både med offentlege og private aktørar. Direktoratet har i 2023 teke i bruk nye metodar og verktøy som involverer brukarene. Det er etablert læringsarenaer for ny arbeidsmetodikk, og det blir arbeidd med å forenkle og standardisere regelverk for å gjere det meir brukarvenleg og effektivisere digitaliseringa.

Landbruksdirektoratet har i 2024 lansert *ReinDig*, som er eit nytt digitalt system for reindriftsnæringa. Reindriftsnæringa kan no levere melding om reindrift og sende søknad om direkte tilskott digitalt, også frå mobiltelefon. Nye system vil bidra til å gjere reindriftsforvaltninga meir effektiv og sikre lik handsaming av like saker. Dette er eit stort framsteg i å leggje til rette for gode tenester for reindriftsnæringa.

Gjennom vidareutvikling av fagsystemet *Agros* har direktoratet fått på plass nye digitale tenester for erstatningsordningane etter offentleg pålegg i plante- og husdyrproduksjon. Ordninga tilskott ved produksjonssvikt blei utvikla for vekstgruppene frukt, grovfôr med husdyrproduksjon og dessutan korn og anna frø til modning. Dette var eit viktig grep for å sikre ei digital løysing for vekstgruppene som var ramma av tørke og store nedbørmengder i 2023. Med *Agros* har melding av skade og søknad om tilskott blitt forenkla. Gjennom tørke- og flaumkrisa i 2023 har dei nye løysingane vist seg å vere effektive og i stand til å handtere store søknadsmengder.

I 2022 fekk direktoratet i oppdrag å etablere ei ordning for å kompensere for auka straumutgifter i veksthusnæringa og jordbruket. Då det blei vedteke at ordninga skulle forlengjast ut 2024, blei det naudsynt å effektivisere løysinga for å forbetre brukaropplevinga og for å sørgje for raskare utbetaling av tilskott til 18 000 brukarar. Den nye løysinga blei sett i drift i november 2023.

Eit viktig verktøy for direktoratet sitt mål om å vere eit datadrive forvaltningsorgan, er etablering av ei skybasert plattform for datadeling i 2022. Datasetta som direktoratet legg ut på *data.norge.no* er eit av dei mest nytta opne datasetta i landet. I 2023 blei satsinga ført vidare og det blei tilgjengeleggjort ein demonstrator for atomberedskap som viser spreingsbanen av

atomutsleppet med visualisering av ramma landbrukseigedommar med grad av radioaktiv påverknad. I tillegg kan ein nå finne data og statistikk for utviklinga for norsk landbruksbasert næringsmiddelindustri, og dessutan visning av statistikk og historiske tidsseriar for produksjonstilskott.

I 2023 arbeidde direktoratet tett med Landbrukets Dataflyt (LDSA) med å klargjere for at LDSA kunne ta over generering av nye produsentnummer. Direktoratet og LDSA har laga nye «maskin-til-maskin»-tenester og samarbeidd om informasjon og kommunikasjon med både næring og forvaltninga. Arbeidet har vore ein suksess. 15. november 2023 overtok LDSA ansvaret for produsentnummeret frå Landbruksdirektoratet.

Overføringa av forvaltningsansvaret for haustbare viltressursar inneber overføring av ein omfattande IT-portefølje frå Miljødirektoratet til Landbruksdirektoratet. Ei vellukka overføring av IT-porteføljen er ein viktig suksessfaktor for overtakinga av fagområdet. Landbruksdirektoratet har i 2023 kartlagt heile IT-porteføljen på området i samarbeid med Miljødirektoratet. Det har gitt direktoratet eit solid grunnlag for å arbeide vidare med overtaking av IT-porteføljen i 2024.

Direktoratet har hausten 2023 delteke i konseptutgreiinga om nasjonalt skifteregister. Prosjektet er eit initiativ frå aktørane i OPS-landbruk. Arbeidet med eit nasjonalt skifteregister vil leggje premissar for korleis digitale karttenester retta mot landbruket bør utformast framover. Direktoratet bidreg aktivt i OPS-landbruk, og deltek både i styringsgruppa og ressursgruppa.

Digitalisering i Mattilsynet

Mattilsynet har i lang tid hatt merksemd på å effektivisere og forbetre drifta. Trygg og kostnads effektiv elektronisk datafangst og datadeling og god datakvalitet, er ein kritisk suksessfaktor for effektiviseringa av Mattilsynet dei neste åra. Digital teknologi bidreg til meir effektiv brukardialog og utvikling av nye effektive metodar som Mattilsynet kan nytte i det offentlege kontrollarbeidet.

For å få fortgang på digitaliseringsarbeidet har Mattilsynet etablert produktteam. Produktteama er tverrfaglege og har ansvaret for ulike fagdomene. Innanfor sitt område skal dei levere gode verktøy og betre tenester for interne og eksterne brukarar, i tillegg til å vere med på å endre måten Mattilsynet løyser samfunnsoppdraget på. Arbeidet har allereie ført til gode resultat. Å ha dedikerte utviklingsressursar med inngåande innsikt i fagområda er av stor verdi. Det er klare fordelar av å ha fleire eigne tilsette som løyser digitalise-

ringsoppgåvene, mellom anna blir kompetansen og kva ressursar Mattilsynet har tilgjengeleg meir føreseieleg.

Brukarretta digitale tenester er ein av grunnpilarane i den digitale utviklinga av Mattilsynet. Tidlegare har tenestene i hovudsak vore nettsidene og skjematenestene. Nå utviklar eller vidareutviklar Mattilsynet tenester der brukarane kan løyse utfordringar betre, mellom anna korleis dei melder inn bekymringsmeldingar, eller som direkte effektiviserer kvardagen deira, noko Mattilsynet har tilrettelagt for gjennom elektroniske eksportsertifikat.

I tillegg vil det bli arbeidd med avanserte analysar og datadriven automatisering for å hjelpe og effektivisere kvardagen til medarbeidarane i organisasjonen. Dette vil gi betre og meir effektiv kontroll, som òg vil komme næringslivet til gode gjennom moglegheita for mellom anna meir automatisert innhenting av data.

Digitalisering i Norsk institutt for bioøkonomi

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) tilbyr ei rekkje nettbaserte tenester som har sitt opphav i instituttet si forskning og kunnskapsutvikling. Dette er ulike digitale plattformer, nettløysingar og verktøy som skal forenkle kvardagen til aktørar innan næringsliv og forvaltning. I stor grad handlar tilboda om geografisk informasjon.

Digitale data frå NIBIO inngår òg i tenester som andre tenesteytarar leverer. Instituttet sine digitale tenester er av stor verdi for driftsplanlegging, dokumentasjon av tilskottsrettkomme areal, klimatilpassing, potensial for ulike sortar, miljø- og gjødselplanar på den enkelte eigedom og som støtteinformasjon i radiobjøllesystem. Ved å tilby informasjonen samla gjennom brukarvenlege tenester på internett, får næringsdrivande tilgang til oppdatert informasjon i ei døgnopen teneste. I tillegg gir eit einskapleg kartgrunnlag rett fordeling av tilskott på tvers av kommunar og fylke. Samstundes kan landbruksrådgivinga utføre sine oppgåver med høg kvalitet og effektivitet.

Kilden er hovudkartløyisinga til NIBIO. I 2023 blei *Kilden* plassert på ei ny plattform som gir auka fleksibilitet knytt til utvikling av ny funksjonalitet. Den nye versjonen er betre tilpassa universell utforming, og har eit forbetra design basert på erfaring og innspel frå brukarane.

Det nasjonale skogressurskartet *SR16*, som ligg på *Kilden*, er forbetra. Dekningsområdet er utvida til å omfatte all skog i heile landet. Eit betre tilbod har ført til ein sterk auke i bruken av *SR16* i

skognæringa, forskning og forvaltning. Betre skogressurskart reduserer kostnadene med å utarbeide skogbruksplanar vesentleg.

NIBIO har starta utvikling av eit *brukarstøtteverktøy innan nematologi* (læra om nematoder/rundormer). Dette blir gjort ved å tilpasse den internasjonale databasen Best4Soil til norske forhold, slik at norske dyrkarar får eit digitalt verktøy for planlegging av vekstskifte. I 2023 blei ein første versjon tilgjengeleg på norsk. I databasen blir det lenka direkte til Plantevernleksikonet for informasjon knytt til den enkelte nematode. Databasen blir tilgjengeleg på NIBIO sine temsider i løpet av 2024.

Skogskader.no er eit arkiv og rapporteringsverktøy for skogskadar som NIBIO har det nasjonale ansvaret for. Her finst informasjon om meir enn 200 ulike skadetypar og kartfesta førekomstar av skadar. Det kjem inn drygt 1000 rapportar om skogskadar årleg, og databasen inneheld nå over 16 000 rapportar totalt. Data frå verktøyet blir brukt i den årlege skogskader rapporten og i det internasjonale samarbeidet på fagfeltet. I 2023 starta eit naudsynt arbeid med oppgradering av sidene.

I 2023 har NIBIO utvikla ein *kartbasert klimagasskalkulator* for berekning av utslepp og opptak av klimagassar frå arealbruk og arealbruksendringar. Der er det mogleg å sende inn kommuneplanar eller reguleringsplanar for å berekne utsleppa ved realisering av planar. Det er også mogleg å teikne inn eit område. NIBIO har utvikla kalkulatoren i samarbeid med Vestfold og Telemark fylkeskommune og ei rekkje kommunar.

Digitalisering i Veterinærinstituttet

Veterinærinstituttet (VI) arbeider kontinuerleg for tenesteutvikling og digitalisering av verksemda, både for betre samhandling med kundar og oppdragsgivarar og for å betre instituttet sine egne kunnskapssystem.

Målet med digitaliseringa er å leggje til rette for auka verdiskaping og innovasjon, i tillegg til å medverke til auka samhandling og produktivitet, både internt og eksternt. Digitale verktøy kan bidra til at forvaltninga får raskare laboratorieresultat, saumlaus overføring av data, auka digital kunnskapsproduksjon og -formidling. Satsingsområdet digital transformasjon er høgt prioritert ved Veterinærinstituttet.

I 2023 blei digitaliseringsarbeidet ved instituttet organisert i eit program, *StratDigi*. Digitaliseringsprogrammet varer førebels fram til 2028. Programmet omfattar dei prioriterte satsings-

områda og prosjekta instituttet har. Programorganiseringa skal styrkje prosjekta med ressursar i form av leiing, prosjektmetodikk og tilsette med kritisk IT-kompetanse. Dei fire prosjekta som blei oppretta eller vidareførte i programmet var; *VIDAR* – innkjøp av nytt laboratorieinformasjonssystem, *DIGIFISK* – dataintegrasjonsplattform og modernisering av den blå prøvereisa, *HELSEDATA* – auke i tilgjengelegheit av data til analyse og tenesteproduksjon og *SIBYL* – sekvenseringsdata.

Digitaliseringssatsinga til instituttet bidreg til tenesteutvikling knytt til tema som beredskap, overvaking og forvaltning i tillegg til forskingsutvikling. Utviklinga gjeld store delar av det digitale systemet til instituttet, og det er behov for integrasjon av fleire interne system mot kvarandre og mot andre eksterne system.

Gode system for samfunnstryggleik og beredskap

Departementet har ansvar for samfunnstryggleik og beredskap i eigen sektor, og ansvaret er hovudsakleg knytt til matproduksjon og -sikkerheit. Ei sentral oppgåve i departementet sitt arbeid med samfunnstryggleik og beredskap er å oppretthalde og redusere risikoen for at det skjer uønskte hendingar i den kritiske samfunnsfunksjonen.

Sikkerheit og samfunnstryggleik i LMD

Våren 2023 blei felles IKT-plattform for departementa råka av eit dataangrep, og Landbruks- og matdepartementet blei som eit av 12 departement ramma av angrepet. Handteringa og etterarbeidet knytt til angrepet har vore tidkrevjande.

I styringsdialogen med underliggjande verksemder får arbeidet med samfunnstryggleik og beredskap systematisk merksemd, mellom anna gjennom formidling av krav i tildelingsbrev, i verksemdsinstruksane og i styringsdialogen. Departementet har i 2023 utarbeidd nye instruksar for underliggjande verksemder, som mellom anna omfattar revidering av krav og forventingar til sikkerheit og tryggingarbeidet.

Landbruksdirektoratet har viktige oppgåver opp mot sikkerheit og beredskap i landbruk og matforsyning. Oppgåvene omfattar handtering av hendingar og kriser innanfor matforsyning, skog, reindrift og natur- og avlingsskadar. Landbruksdirektoratet starta i 2021 eit arbeid med å etablere eit nytt styringssystem for informasjonssikkerheit, basert på råd og malar frå Digitaliserings-

direktoratet, som igjen byggjer på ISO 27001. Dette arbeidet har halde fram i 2023 og prioriterte prosjekt i 2023 var oppstart av arbeid med å etablere eit styringssystem for informasjonstryggleik, dokumentasjon av reindriftsforvaltninga, internkontroll, instruksar for leiinga og arbeid med innspel til styringa av statsforvaltaren. Landbruksdirektoratet har ansvaret for drift av Landbruks- og matCERT der Mattilsynet, Norsk institutt for bioøkonomi og Veterinærinstituttet inngår. Landbruks- og matCERT er registrert partner av Nasjonalt cybersikkerhetssenter (NCSC). Alle dei underliggjande verksemdene til departementet mottek, som ein deltakar i Landbruks- og matCERT, støtte og informasjon om informasjonssikkerheit fra NCSC. I 2023 er det i Landbruks- og matCERT gjennomført 2 øvingar med dei underliggjande verksemdene.

Mattilsynet har ei sentral rolle i arbeidet med å sikre forbrukarane tilgang til trygg mat. Mattilsynet har i 2023 arbeidd med informasjonstryggleik, personelltryggleik og fysisk tryggleik. Mattilsynet har i samarbeid med Netsecurity gjennomført ei analyse av informasjonstryggleikstilstanden, og arbeider med å følgje opp forbetringpunkt frå denne. Dette gjeld mellom anna arbeid med styringssystem for tryggleik, risikovurderingar og krise- og beredskapsplanar. Mattilsynet har stramma inn adgangskontrollen og etablert nye rutinar for personelltryggleik med sikte på å auke kunnskapen og merksemda til dei tilsette.

Veterinærinstituttet (VI) er eit beredskaps- og forskingsinstitutt, og er den viktigaste kunnskapsleverandøren for førebygging, oppklaring og handtering av zoonosar og alvorlege smittsame sjukdommar hos fisk og landdyr. VI har i 2023 mellom anna revidert sitt ugraderte styringssystem med særleg vekt på informasjonstryggleik, og har i 2023 starta eit systematisk arbeid for å etablere eit styringssystem i tråd med NS-ISO 27001.

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) er eit forskingsinstitutt som bidreg til matsikkerheit og mattryggleik, berekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping gjennom forskning og kunnskapsproduksjon. Instituttet har i 2023

arbeidd med problemstillingar knytte til tryggleik, og har innanfor fagområdet informasjonstryggleik mellom anna gjennomført ein haldningsskapande kampanje og gjennomført eit digitalt e-læringskurs for alle tilsette. Delar av leiinga i NIBIOs organisasjonsstab gjennomførte i tillegg eit sektortilpassa kurs i cybersikkerheit.

Oppfølging av tryggingslova

Formålet med lov om nasjonal sikkerheit (tryggingslova) er å tryggje dei nasjonale sikkerheitsinteressene og å førebyggje, avdekkje og motverke sikkerheitstrugande hendingar. Dei nasjonale sikkerheitsinteressene blir tryggja ved at departementa identifiserer grunnleggjande nasjonale funksjonar (GNF) innanfor sine ansvarsområde, verksemdar av avgjerande verdi for GNF blir underlagde tryggingslova, og naudsynte sikringstiltak for skjermingsverdige verdier blir gjennomførte. For å vareta formålet med lova, vil GNF-arbeidet vere ein kontinuerleg prosess. Denne prosessen kan føre til endringar når det gjeld identifiserte funksjonar og skjermingsverdige verdier, kva for verksemdar som er av vesentleg og avgjerande verdi, og i kva grad ei verksemd er avhengig av eksterne ressursar (andre verksemdar). Kva som vil krevjast for å oppnå eit forsvarleg tryggleiksnivå, kan òg bli endra.

Landbruks- og matdepartementet har identifisert følgjande GNF i eigen sektor: Landbruks- og matdepartementet si verksemd, handlingsfridom og avgjerdsdyktigheit. Denne omfattar departementet si rolle som fagleg sekretariat for politisk leiing, utøving av myndigheit og styring og oppfølging av underliggjande verksemdar.

Landbruks- og matdepartementet har òg eit delansvar for den tverrsektorielle GNFe *Matvareforsyning*, fastsett av næringsministeren. Ansvaret for GNFe *Matvareforsyning* er delt mellom Nærings- og fiskeridepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. Landbruks- og matdepartementets ansvar er knytt til nasjonal produksjon av landbruksprodukt og import av landbruksvarer.

12 Mål: Forsking, innovasjon og kompetanse skal bidra til å nå hovudmåla i landbruks- og matpolitikken

Forsking, innovasjon og kompetanse er viktig for å nå hovudmåla i landbruks- og matpolitikken: matsikkerheit og beredskap, landbruk over heile landet, auka verdiskaping og berekraftig landbruk med lågare utslapp av klimagassar (sjå programkategori 15.20). Denne rapporteringa viser korleis forskingsinnsatsen på utvalde område bidreg til å nå desse måla. Landbruks- og matdepartementets midlar til forsking og innovasjon støttar nærings- og forvaltingsretta forsking knytt til den landbruksbaserte verdikjeda – frå råvareproduksjon til forbrukar – og legg på den måten eit sentralt grunnlag for auka innovasjon og konkurransekraft i næringa. Forskingsmidlar frå departementet finansierer både nasjonal forsking og norsk deltaking i europeisk forskingssamarbeid.

Matsikkerheit og beredskap

Forsking på matområdet har høg prioritet i Landbruks- og matdepartementet. Ny kunnskap skal bidra til å sikre forbrukarane nok og trygg mat av god kvalitet. Det er avgjerande å sjå heile verdikjeda under eitt, og forskinga dekkjer difor breitt, frå husdyravl og sortsutvikling til metodar for å betre mattryggleiken i næringsmiddelindustrien. Prosjekt innanfor område som dyrehelse, dyrevelferd og antibiotikaresistens bidreg til å halde ved lag den gode posisjonen Noreg har når det gjeld mattryggleik. I tillegg er forsking på klimatilpassa produksjon, forbetra agronomisk praksis og teknologiutvikling sentralt for auka og meir berekraftig matproduksjon basert på norske ressursar.

Dyre- og plantehelse og dyrevelferd kan ha stor innverknad på mattryggleiken. Dei siste åra er det utvikla mykje ny kunnskap om god dyrehelse og -velferd i husdyrproduksjon. Til dømes har Veterinærinstituttet (VI) koordinert fleire forskingsprosjekt på kalvehelse og -velferd.

Problemstillingar knytte til matsikkerheit og beredskap kan ikkje berre handterast nasjonalt. Norske forskingsmiljø er godt representerte i internasjonalt forskingssamarbeid innanfor landbruk, matsikkerheit, mattryggleik, klimaforand-

Boks 12.1 Praktiske løysingar for samvær mellom ku og kalv

Prosjektet *SUCCEED* skal bidra til at mjølkekyr kan ha meir kontakt med kalven gjennom å utvikle kunnskapsbaserte og praktiske løysingar tilpassa fjøs og beitebruk. Prosjektet byggjer på fleire år med på forsking på samvær mellom ku og kalv, og har mellom anna utvikla og testa fleire system for korleis bonden praktisk kan løyse auka samvær, men også avvenning. Vidare er det utvikla ei handbok som gir råd og tips til dei som ønskjer å prøve ut meir samvær mellom ku og kalv i si besetning.

SUCCEED var finansiert av Forskingsmidlane for jordbruk og matindustri. Veterinærinstituttet var prosjektleiar i tett samarbeid med NMBU, NIBIO, Ruralis, NORSØK og fleire aktørar frå næringa.

ringar, dyrehelse og dyrevelferd, inkludert antibiotikaresistens.

Ulike spørsmål knytte til matsikkerheit er òg sentralt i EUs rammeprogram for forsking og innovasjon, der norske aktørar hevdar seg særskilt godt i konkurransen med andre land.

Landbruk over heile landet

For å møte kunnskapsbehova og løyse utfordringane der dei oppstår, er det avgjerande med forskingsmiljø som er til stades i ulike delar av landet og har kompetanse om lokale forhold. Stor geografisk spreiding av forskingsinstitutta er naudsynt for det nære samarbeidet med næringsliv og forvaltning. Det er òg sentralt at alle fylka tilbyr landbruksutdanning i vidaregåande opplæring, og fleire fylke har fagskuletilbod i ulike landbruksfag. På universitets- og høgskulenivå er det tilbod om landbruksutdanning på tre ulike stadar i lan-

Boks 12.2 Berekraftig beitesystem i boreal skog

Beite i skog har lang tradisjon i Noreg, men næringsa møter utfordringar i form av moderne driftsmetodar i skogbruket og førekomst av (store) rovdyr. Prosjektet «*Bærekraftige beitesystemer i boreal skog som ivaretar saueneiering, skogbruket og andre flerbruksverdier*» skal undersøkje nærare tilvekst, helse og beiteåtferd hos sau som beiter fritt i skogen og bak rovviltgjerde. Målet er å auka kunnskapen om korleis beitinga påverkar skogproduksjon og vegetasjon på hogstflater. Vidare skal prosjektet samle kunnskap frå sauebønder om erfaringar knytte til bruk av utmarksbeite, overvaking og kamp mot parasittar og sjukdommar.

Høgskolen i Innlandet er prosjektleiar, i samarbeid med NIBIO, NLR, Innlandet Fylkeskommune, Scotland's Rural College, Svenska Fåravelsförbundet og aktørar frå småfenæringa. Prosjektet er finansiert av Forskningsrådet.

det; Nord universitet, Høgskolen i Innlandet og Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU).

For å utnytte moglegheitene som ligg i eit langstrakt land med variert topografi og klima, er mellom anna auka kunnskap om bruk av jord- og beiteressursane sentralt. Det er tildelt midlar til fleire forskingsprosjekt på området dei seinare åra.

Auka verdiskaping

Landbruks- og matdepartementet er oppteke av å vidareutvikle ein kunnskapsbasert landbruks- og matsektor, og ønskjer å stimulere næringsa og dei tilhøyrande industriane til å forske meir og å gjere nytte av resultat frå både eiga og anna forskning. Departementet legg difor stor vekt på næringsretta verkemiddel i sine løyvingar til Forskningsrådet. I tillegg er Forskningsmidlar over jordbruksavtalen og Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukt, sentrale for næringsretta forskning i landbruks- og matnæringsa.

Digitalisering og robotisering av landbruket er i sterk utvikling og spelar ei stadig større rolle i Noregs framtidige matproduksjon og arealforvalt-

Boks 12.3 Kan biokol gi auka opptak av karbon i skog?

Prosjektet FORBIOCHAR skal undersøkje om biokol er løysinga for å få skogen til å vekse meir og auka opptaket av karbon. Biokol er biomasse, som treflis eller halm, brunne på høg temperatur med liten tilgang på oksygen. Ved å opprike det med nitrogen kan vi bruke det som gjødsel. Ei utfordring ved gjødsling av skog er at noko av nitrogenet forsvinn gjennom avrenning før skogen får teke det opp. Å kombinere biokol og nitrogen kan bidra til mindre avrenning og auka vekst, samstundes som biokolet gir karbon til jorda.

FORBIOCHAR er finansiert av Forskningsrådet. NIBIO er prosjektleiar i samarbeid med Norges Skogeierforbund, Norskog, Landbruksdirektoratet, Miljødirektoratet, Yara og Standard Bio.

ning. Sensorar, kamera og andre verktøy monterte på ein traktor eller ei drone, mogleggjer oppgåver og løysingar som tidlegare var utenkelege. Bruk av kunstig intelligens bidreg òg til nye teknologiske moglegheiter og løysingar, mellom anna til bruk ved presisjonssprøyting der sensorar kan skilje mellom nytteplanter og ugras, og såleis sprøyte berre ugraset.

Departementet sine løyvingar til Forskningsrådet har òg gitt viktige bidrag til ei kunnskapsbasert og innovativ skog- og trenæring.

Berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar

Regjeringa vil stimulere til auka produksjon samstundes som det skal takast omsyn til miljø og klima. Prosjekt på dette området har mellom anna omhandla biokol, berekraftig husdyrproduksjon, klimanøytrale veksthus, fangst av metan i fjøs og kunnskap innan sirkulær bioøkonomi. Landbruket sine mange fornybare ressursar spelar ei viktig rolle i overgangen til ein meir sirkulær og berekraftig økonomi. Bioressursane kan utnyttast betre i sirkulære krinsløp, og dei kan redusere bruken av, eller erstatte, ressursar med større klima- og miljøbelastning. Det målretta samfunnsoppdraget om berekraftig fôr vil, i tillegg til auka matsikkerheit, gi sentrale bidrag til berekraftig

Boks 12.4 Metan frå kufjøs, ein ressurs som kan gi store utsleppskutt

I prosjektet ZEC har Sintef og Nord universitet, i samarbeid med gardsbruk, arbeidd med løysingar for å samle opp metan frå luft i kufjøs og brenne den i ein forbrennar. Den nye løysinga kan nyttast til biogass, gjødsel og oppvarming av fjøs, gard og veksthus. Resultat frå prosjektet viser korleis systemet kan bidra til store kutt i utslepp. Forskarane estimerer at systemet kan gi kutt i utslepp på om lag 280 000 tonn CO₂, om berre 30 pst. av gardane i Noreg installerte det innan 2030.

ZEC blei finansiert av Forskingsrådet.

Boks 12.5 Kan tang og tare gi lågare metangassutslepp frå drøvtyggare?

Det internasjonale prosjektet «SEASOLUTIONS» utforska om fôring med tang og tare har innverknad på metangassutslepp frå drøvtyggarar, og korleis detta innverka på dyra si helse og fôrutnytting. Ifølgje resultata gav tang og tare vesentleg reduksjon i metangassutslepp, men at verknaden blei redusert noko over tid. Dyra fekk auka førekomst av jod, men fôropptak og tilvekst gjekk som normalt.

Prosjektet blei finansiert av EU og Forskingsrådet. Prosjektet var eit breidt samarbeid mellom mange internasjonale aktørar, deriblant NIBIO og Sintef frå Noreg.

landbruk med lågare utslepp, jf. omtale i programkategori 15.20. Det er dei seinare åra finansiert ei rekkje prosjekt på området.

13 Mål: Vareta norske interesser og sikre framgang i internasjonale prosessar

Handelsavtalar

Dei sentrale avtalane for handel med landbruksvarer er WTO-avtalen, EØS-avtalen og EFTAs frihandelsavtalar. I samsvar med artikkel 19 i EØS-avtalen skal Noreg og EU gjennomgå vilkåra for handelen med basisjordbruksvarer med sikte på ei gradvis liberalisering. Avtalen skal vere til fordel for begge partar og innanfor rammene av landbrukspolitikken til partane. Artikkel 19 har ført til auka gjensidig marknadstilgang for landbruksvarer, der ost og kjøtt er dei mest sentrale jordbruksvarene det blir forhandla om. Noreg og EU har inngått tre slike avtalar, den siste i 2018.

EFTA forhandlar med ei rekkje land om handelsavtalar. I august 2019 blei EFTA og Mercosur, som er eit økonomisk fellesskap mellom Argentina, Brasil, Paraguay og Uruguay, samde om ein frihandelsavtale. Avtalen er ikkje formelt godkjend, mellom anna fordi det framleis er uløyste spørsmål om berekraft. Ein handelsavtale mellom EFTA og India blei ferdigforhandla våren 2024. Avtalen inneber framleis vern av sensitive norske jordbruksprodukt. Det er ikkje gitt bilaterale importkvotar. India vil behalde sin status som GSP-land med noko redusert toll så lenge landet tilfredsstiller dei økonomiske krava for GSP-behandling. Ein avtale med Moldova blei signert ved EFTAs ministermøte i juni 2024, og vil bli lagt fram for Stortinget for samtykke til ratifisering i 2024.

Vidare forhandlar EFTA no om nye handelsavtalar med Kosovo, Malaysia, Thailand og Vietnam. Tidlegare handelsavtalar med mellom anna Ukraina og Det Palestinske Området blir reforhandla. Ei modernisering av avtalen med Chile blei signert ved EFTAs ministermøte i juni 2024.

Marknadstilgang på landbruksprodukt står sentralt i EFTA-forhandlingane. Forhandlingane vil òg framover ha høg prioritet for å sørgje for at avtalane ikkje trugar grunnleggjande norske landbruksinteresser, og at dei også varetek Noregs offensive interesser. For landbruksvarer er regjeringa sitt mål for forhandlingane at konsesjonar berre skal kunne gis der importen ikkje vil kunne komme til erstatning for norsk produksjon.

Noregs primære handelspolitiske interesse er å bevare og styrkje det multilaterale handelssystemet. Dei siste åra har det vore lite framgang i WTO-forhandlingane. På ministermøtet i WTO i Abu Dhabi i februar 2024 blei det inga semje om eit arbeidsprogram opp mot neste WTO-ministermøte. Det blei ikkje fatta vedtak på ministermøtet som endrar pliktene medlemslanda har knytte til landbruksstøtte og tollvern. Neste ministermøte i WTO skal haldast i 2026 i Kamerun.

I sum utgjer dei internasjonale avtalane for handel eit omfattande sett av plikter som Noreg må halde når det gjeld importvern og omfang og innretting av landbruksstøtta. Verkemiddelbruken i landbrukspolitikken må tilpassast slik at Noreg held seg innanfor gjeldande avgrensingar for bruk av støtte. Pliktene inneber òg ei omfattande årleg rapportering til WTO. Både forhandlingane og oppfølginga av WTO-pliktene krev aktiv deltaking i WTO for å sikre norske interesser.

Noreg deltek i 2024 som gjesteland i G20 under Brasil sitt leiarskap. Brasils hovudprioriteringar er kampen mot svolt og fattigdom, berekraftig utvikling og reform av globale institusjonar. Desse prioriteringane står sentralt i dei ulike arbeidsgruppene som følgjer G20-arbeidet. Landbruks- og matdepartementet leier norsk deltaking i arbeidsgruppa på landbruk, som er eit godt høve for å medverke til politikken i G20, og å synleggjere den norske landbruksmodellen og dei ambisiøse målsetjingane regjeringa har for norsk landbruk. Noreg støttar aktivt opp under ein av Brasils hovudprioriteringar som er fremjing av familie-landbruket. Mange landbrukseksporterande land deltek i G20, og det er også viktig å fremje våre handelspolitiske posisjonar saman med likesinna land.

Matsikkerheit

Eit stort omfang av handel med innsatsvarer, planter, dyr og mat over landegrensene krev eit sterkt internasjonalt samarbeid om regelverk og tilsyn. Dette er naudsynt for å sikre trygg mat som opp-

fyller krava forbrukarane stiller, og for å kunne fremje god plante- og dyrehelse. Aktiv deltaking i internasjonalt arbeid er naudsynt for å påverke utviklinga av standardar og regelverk for å vareta norske synspunkt, og for å bidra til utvikling og utveksling av kunnskap.

Krava på matområdet blir i stor grad utforma i samsvar med internasjonal utvikling. Hovuddelen av det norske regelverket på matområdet er EØS-basert. Ifølgje NOU 2012: 2 *Utenfor og innenfor. Norges avtaler med EU*, så er matområdet det kvantitativt største området under EØS-avtalen med om lag 40 pst. av rettsaktene. Regjeringa legg vekt på ein aktiv Europa-politikk. Som del av oppfølginga utarbeider Nærings- og fiskeridepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet, som alle har fagansvar på matområdet, sams prioriteringar for arbeidet retta mot EU.

Regjeringa legg vekt på å vareta norske interesser ved å medverke tidleg i prosessar og politikktutforming i EU. Dette kan vere løysingar som er tilpassa våre naturgitte forhold eller andre nasjonale behov, og som trengst for å kunne oppfylle dei ulike måla for landbruks- og matpolitikken.

Noreg tek aktivt del i internasjonalt arbeid mellom anna i Codex Alimentarius Commission, ein organisasjon for matvarestandardar som ligg under FN's organisasjon for mat og landbruk (FAO) og Verdshelegeorganisasjonen (WHO), Verdsdyrehelseorganisasjonen (WOAH) og Verdsplantehelegeorganisasjonen (IPPC). Desse organisasjonane utviklar standardar som blir lagde til grunn i WTO/SPS-avtalen for handel, og som legg premisser for regelverket i EU. Noreg vil følgje og påverke det internasjonale arbeidet mot antibiotikaresistens innanfor rammeverket for *ei-helse*.

Koronapandemien, regionale konflikter, krigen i Ukraina og klimautfordringane har bidrege til at over 120 millionar fleire menneske no står overfor svolt globalt, samanlikna med 2019. Prisaukingar og tilbodssvikt frå sentrale eksportørar av matvarer og innsatsvarer, har komme på toppen av lokale og globale kriser. Samstundes har det blitt meir utfordrande for bønder over heile verda å produsere mat, fordi prisane på drivstoff, energi og kunstgjødsel har vore høge. Vilråa for jordbruket blir vidare endra som følgje av klimaendringar og manglande tilgang på jord og vatn i mange område. Plantesjukdommar og skadedyr på planter er òg ein aukande trussel som fører til store økonomiske tap. Det er òg aukande merksemd på sjukdommar som kan overførast mellom

dyr og menneske (zoonosar). Summen av utfordringar er ein aukande trussel for mange import-avhengige og politisk ustabile land – humanitært, sosialt og sikkerheitspolitisk.

Ifølgje FAO har om lag 2,4 milliardar menneske i 2023 ikkje tilstrekkeleg tilgang til mat, her målt ved førekomsten av moderat eller alvorleg matmangel. Om lag 900 millionar opplever alvorleg utryggleik og opplever svolt og underernæring. Afrika er framleis den hardast råka regionen, der ein av fem personar står overfor svolt og underernæring. Det finst lyspunkt, enkelte regionar er på veg mot å nå nokre av ernæringsmåla for 2030. Det er likevel eit stort behov for auka innsats, auka investeringar, og styrkt samarbeid på tvers av sektorar og landegrensar for å sikre ein trygg, berekraftig og rettferdig matsikkerheit for alle. Same FN-rapport ser òg på den aukande urbaniseringa som ein trend, som vil påverke korleis og kva folk et. I 2050 er det venta at sju av ti menneske bur i byar, men svolt og underernæring vil påverke fleire menneske i rurale område enn urbane. Underernæring blant barn viser òg at førekomsten av veksthemming er høgare i rurale område enn i urbane område, mens overvekt er meir utbreidd i urbane område.

Aktiv deltaking i internasjonalt arbeid er naudsynt for å møte dei store utfordringane globalt. FAOs mandat er breitt og omfattar mellom anna mattryggleik, reduksjon av fattigdom og berekraftig bruk og forvaltning av naturressursar, inkludert land, skog, vatn, luft og genetiske ressursar. FAO spelar ei viktig rolle for å utvikle teknisk kunnskap, standardar og normer innan mat og landbruk. Det er ei prioritering for Noreg at FAO følgjer opp sitt mandat som kunnskapsorganisasjon og fremjer løysingar som bidreg til både sosial, økonomisk og miljømessig berekraft, mellom anna gjennom innsats for å styrkje familie-landbruket. Antibiotikaresistens, klima og biologisk mangfald, er andre prioriterte arbeidsområde for Noreg i FAO. Noreg vil òg støtte opp om initiativ i FAO for å avhjelpe dei direkte matutfordringane.

Innsatsen for varetaking, berekraftig bruk og rettferdig deling av genetiske ressursar er sentral prioritering for Noreg. Dette er følgt opp i FAOs kommisjon for genetiske ressursar og i den internasjonale plantetraktaten for mat og landbruk. Noreg vil framleis vere eit aktivt medlem i desse organa, med særskild merksemd på mellom anna rettane til bønder. Noreg vil òg aktivt følgje opp arbeidet i Komiteen for matsikkerheit (CFS), som utarbeider planar for matsikkerheit og samlar ekspertar på området.

Matsikkerheit står sentralt på 2030-agendaen som eitt av dei 17 berekraftsmåla FN vedtok i 2015. FN's berekraftsmål er ambisiøse mål for arbeidet med økonomisk, sosial og miljømessig utvikling fram mot år 2030. Toppmøtet om berekraftige matsystem i 2021 la fram ei lang rekkje løysingar og initiativ som skal medverke til ei berekraftig utvikling og synleggjere det tiåret der verda skal nå berekraftsmåla. I oktober 2023 arrangerte Noreg ein nasjonal dialog om berekraftige matsystem som eit ledd i oppfølginga av FN-toppmøtet om berekraftige matsystem. Noreg vil aktivt følgje opp FN's berekraftsmål, sjå òg eiga rapportering om FN's berekraftsmål i denne proposisjonen. Noreg deltek her aktivt i ei rekkje internasjonale fora på landbruks- og matområdet, både innanfor og utanfor FN-systemet.

Internasjonalt skogsamarbeid

Landa i Europa samarbeider om berekraftig skogforvaltning gjennom FOREST EUROPE og vil utvikle dette samarbeidet vidare. Sidan 2021 har Tyskland hatt leiarskapen. Sentrale arbeidsområde under den tyske leiarskapen vil vere europeisk samarbeid for å hindre og handtere skogskadar, grøne arbeidsplassar og berekraftig skogforvaltning for å møte samfunnsutfordringar. Tyskland avsluttar sin leiarskapsperiode med ministerkonferansen i Bonn i oktober 2024.

FN's skogforum (UNFF) er ein sentral arena i arbeidet med å fremje forståinga av berekraftig skogforvaltning globalt. I dei siste åra er det arbeid med å implementere den strategiske planen for arbeidet med skog i FN som blei vedteken i 2017. Den strategiske planen skal sikre ei heilskapleg tilnærming til berekraftig skogforvaltning i FN for å nå dei globale skogmåla. Det regionale skogsamarbeidet i FN-regi skjer gjennom FN's økonomiske kommisjon for Europa (UNECE) og FAOs europeiske skogkommisjon. Noreg deltek òg her.

I tillegg til arbeidet med matsikkerheit er FAO ein sentral aktør for å fremje berekraftig skogforvaltning, og har ei sentral rolle i samarbeidet med land om ressuroversikter og kartlegging av utviklinga i forvaltning av skogressursane. FAO fremjer kunnskap om den rolla skogen spelar innanfor matsikkerheit. FAO leiar og koordinerer samarbeidet mellom dei ulike organa i FN og andre institusjonar som er engasjerte i skogspørsmål, det såkalla Collaborative Partnership on Forests (CPF).

Noreg støttar opp om arbeidet i European Forest Institute (EFI), som er eit forskingsnett-

verk basert på ein mellomstatleg konvensjon der Noreg er part. Instituttet forskar mellom anna på utviklinga av skognæringa i Europa, og gjer eit omfattande arbeid knytt til rammevilkår for sektoren. EFI produserer eit sentralt kunnskapsgrunnlag for europeiske styresmakter innanfor økonomi, klima, andre rammevilkår og internasjonal konkurranse i skognæringa.

Noreg er òg medlem i to andre regionale skogsamarbeid; arbeidsgruppa Working Group on Barents Forest Sector innanfor Barents-samarbeidet, og eit sirkumborealt samarbeid der òg Canada og USA deltek.

Nordisk samarbeid

Ministerrådet for fiskeri, jordbruk, næringsmiddel og skogbruk (MR-FJLS) arbeider for berekraftig og konkurransedyktig bruk av naturressursar. Det er eit mål å skape meirverdi og nordisk nytte for dei enkelte landa og innbyggjarane gjennom sams nordisk innsats. Statsministrane sin visjon om at Norden skal bli verdas mest berekraftige og integrerte region, og dei strategiske prioriteringane for eit grønt, konkurransedyktig og inkluderande Norden, ligg til grunn for arbeidet.

Aktiviteten i MR-FJLS fell naturleg inn under visjon og prioriteringar, og under Ministerråds-møtet i Karlstad i Sverige juni 2024 vedtok Ministerrådet eit eige tverrsektorielt samarbeidsprogram for perioden 2025–2030. Målet med programmet er å styrkje motstandskrafta i FJLS-sektorane fiskeri, jordbruk, næringsmiddel og skogbruk, og vidare å syne korleis bioøkonomien kan bidra til auka verdiskaping og omstilling i rurale område. Samarbeidet omkring berekraftig proteinproduksjon i Norden vil halde fram. Som følgje av dei usikre tidene etter Russland sitt angrep på Ukraina, vedtok Ministerrådet òg ein deklarasjon om sikkerheit og beredskap for FJLS-sektorane fiskeri, jordbruk, næringsmiddel og skogbruk.

Ministerrådet fører vidare arbeidet med karbonbinding og karbonlagring i jord som eit viktig og positivt bidrag frå landbrukssektoren til å løyse klimautfordringane.

Ministerrådet vil framover ta tak i konflikhtar knytte til bruken av matjordressursane. Ministerrådet tok tilsvarande opp behovet for gode fellesløysingar knytte til aktivitet på havet. MR-FJLS vidarefører arbeidet for å avgrense matsvinn. Samarbeidet om bevaring og bruk av genressursar gjennom NordGen er godt, og vil halde fram.

14 Likestilling

Overordna om departementet sitt arbeid med å fremje likestilling og hindre diskriminering

Arbeidet med likestilling i departementet er basert på dei krava og rettleingar som er gitte i likestillings- og diskrimineringslova. Aktivitets- og forklaringsplikta i likestillings- og diskrimineringslova blei styrkt med verknad frå 1. januar 2020. Departementet har utarbeidd ein eigen policy for likestillingsarbeidet:

Landbruks- og matdepartementet skal arbeide for å fremme likestilling og hindre diskriminering. Vi og våre underliggende virksomheter forvalter en rekke økonomiske og juridiske virkemidler på områder som berører mange, enten de er privatpersoner, næringsdrivende eller ansatte innen næringene. Prinsippet om å fremme likestilling og hindre diskriminering skal være godt forankret i hele departementets virksomhet og være en integrert del av våre arbeidsprosesser, etatsstyring og rutiner, og vi skal besitte kunnskap om likestilling og risiko for diskriminering innenfor alle områder vi jobber.

Vi skal bidra til å fremme likestilling og hindre diskriminering når vi jobber sammen innenfor LMDs ansvarsområder.

Dette skal gi retning for alt arbeid innan verksemda og i alt arbeid og tenesteyting på myndighetsområdet til departementet.

Likestilling og mangfald i underliggjande etatar

Departementet sine underliggjande verksemdar er Mattilsynet, Landbruksdirektoratet, Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) og Veterinærinstituttet (VI). For informasjon om status på likestillings- og mangfaldsarbeidet i desse verksemdene, viser departementet til dei respektive årsrapportane med vedlegg. Av dei underliggjande verksemdene er det Landbruksdirektoratet og Mattilsynet som utøver myndigheit etter § 24 i Likestillings- og diskrimineringslova. VI og NIBIO har ikkje slike oppgaver.

Likestilling i jordbruket

Det følgjer av likestillings- og diskrimineringslova at alle uansett kjønn, alder, etnisitet, religion m.m. skal ha dei same moglegheitene til å drive næringsverksemd innanfor landbruk og landbruksbaserte næringar. Haldningsskapande arbeid, utdanning, rådgiving, økonomiske veremiddel og gode, funksjonelle velferdsordningar er vesentlege for å bidra til likestilling og rekruttering til landbruket over heile landet. Satsing på berekraftig landbruk, sirkulær- og bioøkonomi og teknologiutvikling i, og i tilknytning til landbruket, vil vere viktig i framtida og krevje ny type kompetanse utover den tradisjonelt landbruksfaglege. Regjeringa vil skape interesse og gode forhold for alle som kan støtte opp om ei positiv utvikling i landbruket og reindrifta.

Landbruks- og matdepartementet har dei seinare åra hatt god tilgang på statistikk for kjønnsbalanse og likestilling innanfor landbruket og reindrifta. Det er stort sett under dei ulike velferdsordningane at det ligg føre flest opplysningar om kjønn, alder, geografisk fordeling m.m.

Resultatkontrollen for gjennomføringa av landbrukspolitikken er ei årleg utgreiing og publikasjon frå Budsjettnemnda for jordbruket. Resultatkontrollen viser utviklinga i jordbruket i forhold til dei mål og retningslinjer Stortinget har trekt opp. Resultatkontrollen inneheld statistikk for mellom anna kjønns- og aldersfordelinga innan landbruket, og viser i tillegg historisk utvikling for kjønn, alder og utdanning på dette området.

Dei siste åra har talet på kvinnelege eigarar av landbrukseigedommar auka noko. I følgje tal frå SSB ved utgangen av 2023, var det 182 526 landbrukseigedommar med minst 5 dekar eigd jordbruksareal og/eller minst 25 dekar produktivt skogareal. På 66 pst. av eigedommane er det mannleg eigar, mens kvinner eigde 26 pst. av eigedommane. For dei resterande eigedommane er eigaren til dømes eit aksjeselskap, anna selskap, ein utanlandsk eigar eller at eigaren ikkje er oppgitt.

Statistikk frå søknad om produksjonstilskott viser at det i 2023 var nær 35 449 enkeltpersonføretak (verksemdar med personleg brukar) i jordbruket. Over tid har delen jordbruksføretak drivne av kvinner auka, og i 2023 var 17,4 pst. kvinner. I 2022 var talet på 17,1 pst., mens det var høvesvis på 12,9 pst. i 1999 og 14,4 pst. i 2010. Denne statistikken gir likevel ikkje eit fullstendig bilete av kvinnene si samla deltaking i drifta av norske jordbruksføretak. Ei årsak til dette er at det berre er éin person som kan stå oppført som søkjar per enkeltpersonføretak. Det er òg mange kvinner som deltek i drifta på gardsbruk som ikkje er drivne som enkeltpersonføretak. For slike verksemdar har ein ikkje informasjon om det er menn eller kvinner som deltek i drifta.

Arbeidstid i jordbruket går ned både for kvinner og menn, men reduksjonen er størst for kvinner. I 2023 utførte kvinner 24 pst. av arbeidet på garden, mot 26 pst. i 1990.

Tal frå 2022 viser at gjennomsnittsalderen for kvinnelege eigarar er litt høgare enn for menn, høvesvis 60,5 år og 58,7 år. Gjennomsnittsalderen for kvinner som driv jordbruksverksemdar er gjennomgåande litt lågare enn for menn. Gjennomsnittsalderen for aktive kvinnelege brukarar er i 2023 på 49,6 år, noko som er 3,5 år lågare enn for menn. Det kan over tid sjå ut til at kvinner i mindre grad tek over jordbruksbedrifter for å drive jordbruk sjølve. Det er i mange samanhengar òg peika på at gardsoverdragingar til kvinner ofte gjeld enker som eig garden i ein overgangperiode.

Tal for 2022 viser at høg utdanning blant nye eigarar er meir vanleg blant kvinner enn blant menn, og det er størst del kvinner med lang utdanning blant dei yngste. Blant kvinnene i den yngste aldersgruppa (under 39 år) har 59,8 pst. utdanning på universitets- og høgskulenivå. Hos menn har 20,5 pst. i den yngste aldersgruppa høgare utdanning. Når det gjeld den eldste aldersgruppa som overtok gard i 2022, har 25,1 pst. av mennene høgare utdanning, og 26,2 pst. av kvinnene.

Innanfor det tradisjonelle jordbruket er kvinne delen høgast blant bønder med hestar og/eller geiter og innanfor saueproduksjon. Kvinne delen er lågast blant storfeproducentar. Kvinner driv generelt jordbruksverksemdar med mindre areal enn menn, men delen kvinner har auka for alle arealgruppene.

Dei siste 10–20 åra har utviklinga av andre landbruksbaserte næringar generelt vore god. Andre landbruksbaserte næringar er til dømes lokalmat, reiseliv, velferdstenestetilbod med garden som arena innanfor skule, omsorg og arbeid,

til dømes gjennom *Inn på tunet*, og serviceyting. Utvikling av entreprenørskapsverksemdar på desse områda krev ofte anna kompetanse enn den tradisjonelle landbruksfaglege kompetansen. Kvinner er særleg aktive innan desse næringane.

Landbrukssektoren har over tid arbeidd målretta med å få fleire kvinner til å etablere seg i næringa. Fleire verkemiddel i jordbruksavtalen er innretta slik at dei skal stimulere til rekruttering, næringsutvikling, fleire nyetableringar og vekstbedrifter.

Midlar til investering og bedriftsutvikling i landbruket (IBU-midlar) er eit særleg viktig økonomisk verkemiddel for å nå målet om næringsutvikling i, og i tilknytning til, landbruket. Formålet er å leggje til rette for langsiktig og lønsam verdiskaping, i tillegg til å bidra til sysselsetjing, busetjing og eit variert landbruk i alle delar av landet med utgangspunkt i landbruket sine ressursar generelt og landbrukseigedommen spesielt. Dei siste åra har i snitt halvparten av tilskottsmidlane over investerings- og bedriftsutviklingsordninga (IBU-ordninga) i landbruket blitt tildelt kvinner. For tildelingar innan andre landbruksbaserte næringar har tilskottsdelen til kvinner vore på om lag 75 pst.

Gode velferdsordningar i landbruket er grunnleggjande for å bidra til rekruttering og landbruk over heile landet. Til jordbruksoppgjæret 2024 gjekk ei partssamansett arbeidsgruppe gjennom fleire av velferdsordningane. Jordbruksavtalen inneber blant anna å auke dagsatsen for avløysartilskott ved sjukdom og fødsel mv. frå 2 450 kroner til 2 600 kroner. Avløysartilskott ved ferie og fritid aukar frå 126 580 kroner til 134 175 kroner per føretak. Heving av satsane for avløysartilskotta vil gi produsentane auka moglegheit til å nytte avløysartenestene. Dette vil gi auka økonomisk tryggleik ved sjukdom og skade, og gi betre moglegheit for å ta ut ferie og meir fritid gjennom året.

Likestilling i skogbruket

Det er framleis fleire menn enn kvinner som arbeider innan skog- og trenæringa. Sektoren har behov for best mogleg kompetanse og det blir arbeidd for å rekruttere og leggje til rette for å behalde fleire kvinner. Sentralt i dette arbeidet er mellom anna å synleggjere mangfaldet i bransjen og tiltak for å gjere arbeidsplassar og arbeidsoppgåver meir attraktive for kvinner.

Kvinner i skogbruket er ein uavhengig, landsomfattande organisasjon som har til formål å motiverer kvinner til deltaking og engasjement på alle plan innanfor skogbruket, og leggje vekt på sam-

hald og samarbeid. Organisasjonen har etablert kontakt og deltek i nordiske og internasjonale forum på området. Landbruks- og matdepartementet har løyvd midlar til Kvinner i skogbruket over kap. 1138, post 70, *Støtte til organisasjonar* over fleire år.

Velg Skog arbeider med rekruttering, kompetanse og omdømmebygging for skognæringa. Næringa sitt behov for betre likestilling er ein del av dette arbeidet. *Velg Skog* blir mellom anna finansiert over jordbruksavtalen kap. 1150, post 50, Landbrukets utviklingsfond.

Likestilling i reindrifta

Arbeidet med likestilling i reindrifta i Noreg krev ein samla innsats frå fleire aktørar, både frå det offentlege, frå næringa sjølv og frå organisasjonar i næringa.

I 2023 var 89 kvinner eigar av siidaandel, noko som utgjer 16,5 pst. av alle siidaandelar. Dette er ein auke frå 2022. Det var i 2023 101 siidaandelar som er eigd av ektefelle/sambuar i fellesskap, ein auke frå 97 siidaandelar i 2022.

264 årsverk blei utførte av kvinner i 2022. Dette utgjer 27 pst. av alle årsverk i reindrifta i 2022. I 2023 hadde kvinner 27 pst. av det samla reintalet i Noreg, og det er det same nivået som i 2022.

I reindrifftsavtalen 2019/2020 blei det etablert eit særskild driftstilskott til kvinner som er leiar av

siidaandel, og som har reindrift som hovudnæring. I reindrifftsavtalen 2023/2024 blei tilskottet auka frå 25 000 kroner til 40 000 kroner. I tillegg kan kvinneretta tiltak få støtte over Reindriffts utviklingsfond. Norske Reindrifftsamers Landsforbund (NRL) kan òg søkje om midlar til utviklingsprosjekt for å fremje likestilling. Det kan vidare søkjast om tilskott for å støtte opp om den familiebaserte reindriffta, ektefelle-/sambuartillegg, for felles siidaandelar.

NRL skal ta omsyn til kjønnsfordeling ved val av styre og lokallag. Avtalepartane er òg samde om at styra for reinbeitedistrikta, så langt det er mogleg, bør ha kjønnsbalanse.

Likestilling og mangfald i Landbruks- og matdepartementet

Ved utgangen av 2023 var det 131 tilsette i departementet, der 61,8 pst. av desse var kvinner. Kvinnene er i fleirtal i sakshandsamargruppa og blant leiarane. Kvinnene utgjer 83,3 pst. av toppleiarane, 50 pst. av mellomleiarane og 60 pst. av leiarane samla sett. Det er omtrent like mange menn og kvinner i mellomleiarposisjonar med personalansvar.

Per 31. desember 2023 var gjennomsnittsalderen i departementet 50,9 år. Gjennomsnittsalderen er omtrent lik for både kvinner og menn, og har vore stabil dei siste fire åra.

Tabell 14.1 Relativ og absolutt kjønnsfordeling i dei ulike stillingsgruppene per 31. desember 2023:

Stillingsgruppe	Relative		Absolutte		Totalt
	Andel kvinner (pst.)	Andel menn (pst.)	Tal på kvinner	Tal på menn	
Departementsråd	100	0	1	0	1
Ekspedisjonssjef	75	25	3	1	4
Kommunikasjonssjef	0	100	0	1	1
Avdelingsdirektør	50	50	8	8	16
Underdirektør	50	50	1	1	2
Fagdirektør	44	56	11	14	25
Spesialrådgivar	33	67	1	2	3
Prosjektleiar	100	0	5	0	5
Seniorrådgivar	69	31	34	15	49
Rådgivar	74	26	17	6	23
Førstekonsulent	0	100	0	2	2
Totalt			81	50	131

Gjennomsnittsløn etter kjønn

Når ein ser på løn mellom kjønna og i dei ulike stillingskategoriene, finst det ein skilnad mellom kjønna til fordel for menn. Dette kan truleg skuldast at dei fleste tilsette med vidaregåande utdanning eller ein bachelorgrad i motsetnad til ein mastergrad, er kvinner. Ein analyse av samanhengen mellom kjønn og lønsnivå kan tyde på at årsaka til lønsforskjellane ikkje primært er kjønn, men heller andre faktorar knytt til dei tilsette.

Ved utgangen av 2023 var delen av kvinner si løn i forhold til menn si løn 98,1 pst., noko som er ein auke frå 97,2 pst. i 2022.

Mellombelse tilsetjingar

Mellombelse tilsetjingar blir i hovudsak brukt der det er behov for å ta inn vikar for å løyse oppgåver ved permisjonar og anna fråvær. Til saman 3,8 pst. av kvinnene og 1,5 pst. av mennene var mellombelse tilsette ved utgangen av 2023. Bruken av mellombelse stillingar blir drøfta med dei tilitsvalde årleg.

Rekruttering

Departementet har gjennomført analysar av rekrutterings- og tilsetjingspraksis i departementet og kva som påverkar desse. Analysane blir nytta til å vurdere mangfaldet i departementet, identifisere risikoar, finne årsaker til eventuell diskriminering og avdekkje hinder for likestilling. På bakgrunn av mellom anna dette vil det bli vurdert tiltak som kan vere eigna til å fremje likestilling og mangfald, og motverke diskriminering.

Sjukefråvær

I 2023 var sjukefråværet 5 pst., noko som er ein nedgang frå tidlegare år (6,6 pst. i 2022). Sjukefråværet blant kvinner er framleis høgt samanlikna med sjukefråværet blant menn. Sjukefråværet er eit fast tema i arbeidsmiljøutvalet i departementet og i dialogen med Bedriftshelsetenesta for å vurdere relevante tiltak.

Permisjonar

Tabell 14.2 Fordeling permisjonar etter kjønn, sett som gjennomsnittleg tal veker på dei ulike permisjonstypene i 2023:

	Kvinner	Menn
Foreldrepermisjon 100 pst.	15	17
Foreldrepermisjon 80 pst.	27	19

Tabell 14.3 Den relative og absolutte fordelinga av permisjonar både totalt og mellom kjønna

	Kvinner	Menn
Antall permisjonar	89	20
	Andel kvinner (pst.)	Andel menn (pst.)
Foreldrepermisjon 100 pst.	69,4	30,6
Foreldrepermisjon 80 pst.	58,6	41,4
Omsorgspermisjon utan løn	100	0
Velferdspermisjon med løn	75,7	24,3

Overtid

Totalt blei det registrert 4 485 timar med overtid i departementet i 2023. Dette utgjør 1,8 pst. av den avtalte arbeidsinnsatsen. Menn stod for 50,9 pst. av overtidsarbeidet i 2023, sjølv om det er færre menn enn kvinner i departementet. Overtid knytt til gjennomføringa av dei årlege jordbruksforhandlingane utgjør ein vesentleg del av den totale overtida.

Deltid

Alle som blei tilsette fast i departementet i 2023 hadde fulltidsarbeid. 5,9 pst. av dei tilsette har fått

reduisert arbeidstid etter eige ønskje, og det er fleire kvinner enn menn.

Inkludering og mangfald

Departementet og sektoren har utarbeidd handlingsplanar for inkludering og mangfald.

Rekrutteringsstatistikken viser at det i 2023 blei tilsett 11 personar i departementet, 2 menn og 9 kvinner. Av dei mellombels tilsette er det 3 kvinner og ingen menn. Tala viser at yngste tilsette var 27 år og eldste 63 år.

Tabellen nedanfor gir ein oversikt over nytilsette innan stillingsgruppene og kjønna i ordinære tilsettingsprosessar i 2023:

Tabell 14.4 Nytilsette

	Kvinner	Menn	Totalt
1364 Seniorrådgivar	3	0	3
1436 Rådgivar	6	2	8

Når det gjeld personar med hol i CV-en, funksjonsnedsetjingar og innvandrarbakgrunn, blei

det ikkje tilsett nokon som oppgav dette i 2023. Det blei i 2023 ikkje tilsett nokon frå NAV-tiltak.

Mobbing og trakassering

Arbeidet med haldningar for å motarbeide mobbing og diskriminering har stor merksemd i departementet. Eigne varslingsrutinar har blitt utarbeidde og departementet har system for å vareta varslarar.

I medarbeidarundersøkinga gjennomført hausten 2023 kom det fram at Landbruks- og matdepartementet skårar betre (lågare skår) på mobbing enn gjennomsnittet for andre statlege organisasjonar som har gjennomført tilsvarende undersøking.

15 Oppfølging av FNs berekraftsmål

Berekraftsagendaen set ambisiøse mål for arbeidet med økonomisk, sosial og miljømessig utvikling fram mot 2030. Meld. St. 40 (2020–2021) *Mål med mening – Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innan 2030* slår fast at berekraftsmåla er det politiske hovudsporet for å ta tak i dei største utfordringane i vår tid. Berekraftsmåla er på denne måten ei overbygning for regjeringa sin politikk nasjonalt og internasjonalt.

Dei fire hovudmåla for landbruks- og matpolitikken; matsikkerheit og beredskap, landbruk over heile landet, auka verdiskaping og berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar, skal bidra til å nå fleire av berekraftsagendaen sine målsetjingar. I tillegg til at landbruks- og matpolitikken skal sikre eiga befolkning nok og trygg mat med tydelege miljø- og klimaambisjonar, omfattar måla òg ambisjonar knytte til eit berekraftig skogbruk, arealbruk, varetaking av kulturlandskap, og busetting og sysselsetjing med utgangspunkt i landbruket sine ressursar. Målbiletet speglar med andre ord eit multifunksjonelt landbruk.

Mål 2 Utrydde svolt

Landbruks- og matdepartementet har ansvaret for å koordinere det nasjonale arbeidet med berekraftsmål 2 om å utrydde svolt. Berekraftsmål 2 har fleire dimensjonar, mellom anna å oppnå matsikkerheit og betre ernæring og berekraftig matproduksjon. Status i Noreg for Berekraftsmål 2 *Utrydde svolt* er i all hovudsak god, men det er utfordringar knytte til overvekt og for lite fysisk aktivitet i delar av befolkninga. Det er generelt for høgt inntak av salt, tilsett sukker og metta feitt, og for lite inntak av frukt, bær, fullkorn og fisk. Å auke berekrafta i landbruket nasjonalt er òg sentralt for å nå mål 2, og der jordbruksavtalen er det sentrale verkemiddelet.

Delmål 2.1) Innan 2030 utrydde svolt og sikre alle menneske, særleg fattige og personar i utsette situasjonar, spesielt spedbarn, tilgang til nok, trygg og sunn mat heile året

I ein situasjon med uro i internasjonale marknader for mat og energi, har regjeringa lagt vekt på å sikre nasjonal matproduksjon. Dette omsynet ligg også til grunn for jordbruksavtalen i 2024, med ei tydeleg prioritering av matproduksjon, matsikkerheit og klima og miljø. Sjå omtale av prioriteringar i landbruks- og matpolitikken i del 1. Våren 2024 la regjeringa fram Meld. St. 11 (2023–2024) som omfattar ein strategi for å nå målet om at sjølvforsyningsgraden, korrigert for import av fôr, skal aukast til 50 pst. på energibasis. Regjeringa sin hovudstrategi er å forbetre og auke produksjonen av planteprodukt, både til mat og fôr, på ein måte som styrkjer konkurransekraft mot import, slik at etterspørselen etter norske jordbruksvarer aukar.

Noreg har høg sjølvforsyning av husdyrprodukt og relativt låg sjølvforsyning for energirike plantevekstar til mat. Regjeringa held vidare fram arbeidet med å etablere beredskapslagring for korn, der målet er at det innan 2029 skal vere på plass eit beredskapslager tilsvarande 3 månaders forbruk av matkorn.

Delmål 2.2) Innan 2030 utrydde alle former for feilernæring, og innan 2025 nå dei internasjonalt avtalte måla som gjeld veksthemjing og avmagring hos barn under fem år, og skjøtte ernæringsbehova til unge jenter, gravide, ammande kvinner og eldre personar

Det blir arbeidd på fleire måtar for å auke kunnskapen og kompetansen om sunt kosthald, bruk av råvarer, mat og matkultur i befolkninga generelt og målretta mot born, unge og eldre spesielt. Organisasjonsstøtte til stiftinga Geitmyra Matkultursenter for born og Norges Bygdekvinnelag bidreg til å støtte opp om dette. Prosjekta *Gylne måltidsøyeblikk* og *Matgledekorpsa* har bidrege til å stimulere til sunt kosthald og matkultur på institusjonar for eldre. Med bakgrunn i Opplysningskontoret for frukt og grønt si sentrale rolle i arbei-

det med å fremje forbruk av norsk frukt og grønt, sunt og berekraftig kosthald til born og unge, er støtta til Opplysningskontoret for frukt og grønt styrkt over jordbruksavtalen for 2025, og det er gitt støtte til igangsetjing av prosjektet «*Det store norske Grøntløftet*», som har som mål å leggje til rette for auka ettersørsel etter norsk frukt, grønt, bær og poteter. Auka ettersørsel på dette området vil både gi høgare norskdel og høgare sjølvforsyningsgrad, og bidra til betre folkehelse. Landbruks- og matdepartementets bidrag til delmål 2.2, er nærare omtalt under overskrifta *Sunt kosthald og gode matopplevingar* i programkategori 15.10 Matpolitikk.

Delmål 2.3) Innan 2030 doble produktiviteten og inntektene til småskala matprodusentar, særleg kvinner, urfolk, familiebruk, husdyrnomadar og fiskarar, mellom anna gjennom sikker og lik tilgang til jord, andre produksjonsressursar og innsatsmiddel, kunnskap, finansielle tenester, marknader og moglegheiter for verdiauke og for sysselsetjing utanfor landbruket.

Dei årlege jordbruksforhandlingane mellom staten og næringsorganisasjonane i jordbruket skal sikre medverking og moglegheiter for å utforme rammevilkåra for jordbruket i fellesskap. Verkemiddel og løyvingar skal bidra til at måla for landbrukspolitikken blir nådde. Omsynet til økonomisk og sosial berekraft ligg til grunn òg for jordbruksavtalen i 2024, med ei tydeleg prioritering av matproduksjon, matsikkerheit og klima og miljø. Ein vesentleg del av avtalen er avsett til utviklings- og omstillingstiltak i landbruket gjennom Landbrukets utviklingsfond. Prioriterte tiltak er knytte til omstilling og utvikling i primærproduksjon og innanfor tilleggsnæringar i landbruket, verkemiddel knytt til rekruttering og kompetanseheving, forskning, òg miljø- og klimarettatiltak. Investeringsverkemidla er eitt av dei mest sentrale verktyøya for å stimulere til omstilling og rekruttering i landbruket. Den samla auken for investeringsverkemidla hittil i denne regjeringsperioden har vore på over 87 pst. Innovasjon Norge si rapportering på verkemiddelbruken for dei bedriftsretta tiltaka syner at kvinner mottok ein stor del av tilskotta som blir løyvd innanfor utvikling av tilleggsnæringar i landbruket, med nærare 66 pst. av tilskotta. Sjå elles omtale av prioriteringar for landbruks- og matpolitikken i del I.

Dei årlege forhandlingane mellom staten og Norske Reindriftsamers Landsforbund skal leggje til rette for ei utvikling av reindriftsnæringa innanfor dei måla som er sette for reindriftspoli-

tikken. Hovudmålet for reindriftspolitikken er ei berekraftig reindrift, med delmåla økologisk, økonomisk og kulturell berekraft. Gjennom reindriftsavtalen blir dei økonomiske verkemidla for å nå måla vidareutvikla. Sjå omtale av prioriteringar for reindriftspolitikken i del II.

Delmål 2.4) Innan 2030 sikre at det finst berekraftige system for matproduksjon, og innføre robuste metodar som gir auka produktivitet og produksjon, som bidreg til å halde oppe økosystema, som styrkjer evna til å tilpasse seg til klimaendringar, ekstremvær, tørke, flaummar og andre katastrofar, og som gradvis fører til betre kvalitet på areal og jord

Det blir arbeidd på fleire måtar for å bidra til eit meir berekraftig system for matproduksjon. Dei årlege næringsavtalane med jordbruket og reindrifta er dei meste sentrale verktyøya frå regjeringa si side knytt til den landbaserte matproduksjonen, og der dialog og samarbeid med næringa står sentralt. Dialog og samarbeid med heile verdikjeda for mat er naudsynt for å gjere matsystemet meir berekraftig. Som ei oppfølging av FN's toppmøte for matsystem i 2021, og statusmøtet i 2023, inviterte Landbruks- og matdepartementet, i samarbeid med seks andre departement til nasjonalt dialogmøte om berekraftige matsystem. Rapporten *Bærekraften i det norske matsystemet*⁶, samanfatar nokre hovudliner i regjeringa sitt arbeid på området. Rapporten summerer innspel frå nasjonal dialog hausten 2023 der aktørar frå 73 ulike organisasjonar i det norske matsystemet deltok.

Klimaendringane og andre miljømessige utfordringar vil påverke norsk matproduksjon. Regjeringa har difor lagt til rette for berekraftig og langsiktig forvaltning av naturressursane gjennom ein heilskapleg landbruks- og matpolitikk. Intensjonsavtalen som er inngått mellom staten og organisasjonane i jordbruket er eit konkret døme på korleis det blir arbeidd systematisk og i fellesskap for å nå måla. Målet i intensjonsavtalen er å arbeide for å redusere utslepp og auke opptaka knytte til jordbruket tilsvarande 5 mill. tonn CO₂-ekvivalen-tar samla for perioden 2021 til 2030

Ein aktiv bruk av og eit sterkt vern om arealressursane er ein føresetnad for å nå måla i landbruket. Regjeringa har vedteke ein ny jordvernstrategi med eit nytt langsiktig jordvern mål om maksimal omdisponering på 2 000 dekar dyrka mark årleg. Det er òg arbeidd systematisk med å halde den gode statusen for dyrehelse og dyrevelferd ved lag, og det kjem snart ei stortingsmel-

⁶ Bærekraft i det norske matsystemet – regjeringen.no

ding om dyrevelferd. Det er også arbeidd med å vareta arealgrunnlaget for reindrifta, og leggje til rette for auka produksjon og lønsemd i næringa, mellom anna gjennom reindriftsavtalen. Ved å leggje til rette for urbant landbruk i samsvar med den Nasjonale strategien frå 2021, kan dyrkbare areal som er ueigna for storskala jordbruk haldast i hevd, og kunnskapen om dyrking vil haldast oppe i ein større del av befolkninga.

Nasjonalt miljøprogram for jordbruket er innretta for å følgje opp målet om eit berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar. I nytt nasjonalt miljøprogram for 2022 er jord og jordhelse inkludert som eit miljøtema. Det er eit mål å utvikle gode løysingar for jord som er eigna i praktisk jordbruk. Den nasjonale pollinatorstrategien er følgd opp med *Tiltaksplan for ville pollinerande insekt* (2021). Dei siste års jordbruksoppgjær har lagt vekt på å styrkje miljø- og klimaarbeidet i jordbruket, med ei særskild satsing retta mot tiltak som skal betre situasjonen i Oslofjorden.

Regjeringa har følgt opp Hurdalsplattforma sine ambisjonar og oppretta Bionova i 2023 som ei eining under Innovasjon Norge. Bionova er eit verktøy for å nå Noreg sine klimamål for 2030 og målet om å vere eit lågutsleppssamfunn i 2050 ved å bidra til reduserte klimagassutslepp og auka karbonopptak og -lagring. Bionova skal òg bidra til auka verdiskaping gjennom overgang til ein meir sirkulær bioøkonomi basert på fornybare ressursar frå hav og land.

Tiltaket vil vere eit grep for å målrette innsatsen innan berekraftig utvikling i dei biobaserte næringane. Satsingsområde som redusert matsvinn, utvikling innan bioøkonomi og sirkulær økonomi, styrkjer jordbruket sitt bidrag til gjenvinning av restråstoff og sidestrømmer frå næringa og frå andre delar av samfunnet, som eit ledd i det grønne skiftet.

Delmål 2.5) Innan 2020 halde oppe det genetiske mangfaldet av frø, kulturplanter, husdyr og ville artar som er i slekt med dei, mellom anna gjennom veldrivne og rikhaldige frø- og plantesamlingar nasjonalt, regionalt og internasjonalt, og fremje tilgang til og ei rettferdig og likeverdig fordeling av dei goda som følgjer av bruk av genressursar og tilhøyrande tradisjonell kunnskap, i tråd med internasjonal semje.

Bevaring og berekraftig bruk av genetiske ressursar for mat og landbruk er avgjerande for å tilpasse matproduksjonen til eit endra klima, nye

plantesjukdommar og skadegjerarar. I 2019 fastsette Landbruks- og matdepartementet strategien *Forråd av gener – muligheter og beredskap for framtidens landbruk*. Ein tiltaksplan for å setje i verk strategien ved å gjere greie for kva for genressursar som er bevaringsverdige i Noreg, etablere eit heilskapleg nasjonalt bevaringsprogram for desse, og dessutan identifisere tiltak for berekraftig bruk, auka kunnskap og formidling og samarbeid med andre land, starta opp i 2024.

Svalbard globale frøhvelv som blei etablert av den norske regjeringa i 2008, bidreg til global matsikkerheit gjennom å sikre mangfaldet av frø innan matplanter. Totalt blei 71 895 sikkerhetskopiar av frø frå 41 innskytarar lagde til samlinga i frøkvelvet i 2023. Ved utgangen av året hadde 102 genbankar verda over totalt sikra 1 267 127 frøprøver i Svalbard globale frøhvelv.

Mål 12 Ansvarleg forbruk og produksjon

Delmål 12.3) Innan 2030 halvere matsvinn per innbyggjar på verdsbasis, både i detaljhandelen og blant forbrukarane, og redusere svinn i produksjons- og forsyningskjeda, inkludert svinn etter innhausting.

I 2017 signerte staten ein bransjeavtale med aktørane i verdikjeda for mat, der målet er å halvere matsvinn innan 2030. Første hovudrapportering frå partane til avtalen viser at matsvinnet blei redusert med om lag 10 pst. i perioden 2015–2020. Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet nedsette i februar 2023 eit utval som skulle utgreie tiltaks- og verkemiddelbruk for å nå målet om halvering av matsvinnet innan 2030, og vurdere korleis ein matkastelov skal inngå i ein samla verkemiddelbruk. Utvalet leverte utgreiinga 3. januar 2024, og regjeringa vurderer no denne og legg opp ein vidare prosess for arbeidet med å hindre at spiseleg mat blir kasta.

Matsvinn i jordbrukssektoren kjem ofte av at produkta ikkje held høg nok kvalitet, feil, skadar, sjukdommar med meir. Det blir arbeidd kontinuerleg med mellom anna forskning og utvikling, dyrehelse, plantehelse og mattryggleik i dei ulike sektorane, som òg i stor grad gir høg kvalitet på produksjonane og lågt matsvinn.

Landbruksdirektoratet har levert eit kunnskapsgrunnlag om årsaker til matsvinn og føreslått tiltak for å redusere matsvinnet i primærleddet i grøntsektoren. Rapporten blei levert til jordbruksoppgjæret 2024.

Mål 15 Livet på land

Landbruks- og matdepartement har medansvar for å følgje opp delmål under mål 15 Livet på land.

Delmål 15.2) Innan 2020 fremje innføringa av ei berekraftig forvaltning av all slags skog, stanse avskoging, byggje opp att forringa skogar, og i vesentleg grad auke atterreising og nyplanting av skog på globalt nivå.

Om lag 40 pst. av Noreg sitt landareal er dekt av skog. Det er eit krav at det skal leggjast til rette for at det kjem opp ny skog etter hogst, slik at skogarealet si produksjonsevne kan bli utnytta i eit langsiktig perspektiv. Skogen er òg viktig for å binde karbon. Skog i vekst tek opp CO₂, og aktiv skogskjøtsel, med hogst, planting, gjødsling og ungsogspleie, bidreg til ein vesentleg klimagevinst. Jordbruksavtalen bidreg til å styrkje innsatsen på dette området. Kommunane kontrollerer skogeigarane sin innsats for forynging årleg. Det blir gjort miljøregistreringar av skogareal i drift for å skaffe eit godt kunnskapsgrunnlag om livsmiljø for artar og andre miljøverdiar. Gode avvegingar mellom aktivitet og miljøomsyn, mellom natur og klima og mellom bruk og vern står sentralt i ein berekraftig skogpolitikk.

Delmål 15.3) Innan 2030 motarbeide ørkenspreiing, restaurere forringa land og matjord, inkludert landområde som er ramma av ørkenspreiing, tørke og flaum, og arbeide for ei verd utan landforringing.

I nytt nasjonalt miljøprogram for 2022 er jord og jordhelse inkludert som eit miljøtema. Innsatsen

omtalt under mål 2 skal òg medverke til å oppnå delmål 15.3.

Delmål 15.4) Innan 2030 bevare økosystem i fjellområde, inkludert det biologiske mangfaldet der, slik at dei skal bli betre i stand til å yte viktige bidrag til ei berekraftig utvikling.

Arealgrunnlaget for reindrifta har hatt stor merksemd i dei årlege forhandlingane om reindriftsavtalen, og er også eit prioritert område i reindriftsavtalen 2024/2025. Varetaking av areal i reinbeiteområde er ei prioritert oppgåve på alle nivå i reindriftsforvaltninga, og det blir arbeidd med å gjere kommunane meir bevisste på omsynet til reindrift i arealplanlegginga. Regjeringa la i 2023 fram ei tiltakspakke for reindrift og energi som skal leggje til rette for å nå måla om auka utbygging av fornybar energi og berekraftig reindrift. Sjå nærare omtale i del I.

Delmål 15.6) Fremje ei rettferdig og likeverdig deling av goda som er knytte til bruk av genressursar, og fremje formålstenleg tilgang til slike ressursar i tråd med internasjonal semje.

Noreg gir årlege bidrag til fondet til plantetraktaten for fordelsdeling og gir tilgang til plante-genetiske ressursar for mat og landbruk i tråd med føresegnene til traktaten.

16 Oversikt over lønsvilkåra til leiarar i heileigde statlege verksemder

Tabell 16.1 Statskog SF

Utgifter 2023	kroner
Løn, adm. direktør	2 089 000
Pensjonsutgifter	157 000
Anna godtgjersle	10 000

Landbruks- og matdepartementet

t i l r å r :

I Prop. 1 S (2024–2025) om statsbudsjettet for år 2025 blir dei forslag til vedtak førde opp som er nemnde i eit framlagt forslag.

Forslag

Under Landbruks- og matdepartementet blir i Prop. 1 S (2024–2025) statsbudsjettet for budsjettåret 2025 dei forslag til vedtak som følger førde opp:

Kapitla 1100–1161, 4100–4150, 5576, 5652

I

Utgifter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner
Administrasjon m.m.			
1100	Landbruks- og matdepartementet		
	01 Driftsutgifter	184 546 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overførast</i>	20 111 000	
	45 Større utstyrskjøp og vedlikehald – ordinære forvaltningsorgan, <i>kan overførast, kan nyttast under post 50</i>	3 026 000	
	50 Større utstyrskjøp og vedlikehald – forvaltningsorgan med særskilde fullmakter	310 000	207 993 000
	Sum Administrasjon m.m.		207 993 000
Matpolitikk			
1112	Veterinærinstituttet		
	50 Kunnskapsutvikling, formidling og beredskap	115 994 000	115 994 000
1115	Mattilsynet		
	01 Driftsutgifter	1 630 585 000	
	22 Reguleringspremie til kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser	14 517 000	
	71 Tilskott til erstatningar, <i>overslagsløyving</i>	4 193 000	1 649 295 000
	Sum Matpolitikk		1 765 289 000
Forskning, innovasjon og kunnskapsutvikling			
1136	Norsk institutt for bioøkonomi		
	50 Kunnskapsutvikling, formidling og beredskap	278 450 000	278 450 000
1137	Forskning og innovasjon		
	54 Næringsretta matforskning m.m.	240 000 000	
	70 Innovasjonsaktivitet m.m., <i>kan overførast</i>	2 997 000	
	71 Forskingsaktivitet – Noregs forskingsråd, <i>kan overførast</i>	204 327 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	
	72	Grunnløyvingar til forskingsinstitutt. – Noregs forskingsråd	213 016 000	660 340 000
		Sum Forsking, innovasjon og kunnskapsutvikling		938 790 000
		Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak		
1138		Støtte til organisasjonar m.m.		
	70	Støtte til organisasjonar	53 751 000	
	71	Internasjonalt skogpolitisk samarbeid – organisasjonar og prosessar, <i>kan overførast</i>	1 453 000	
	72	Stiftinga Norsk senter for økologisk landbruk	9 972 000	
	73	Nasjonalt senter for fjellandbruk	4 358 000	
	75	Dyrsku'n	3 000 000	72 534 000
1139		Genressursar, miljø- og ressursregistreringar		
	21	Spesielle driftsutgifter – Svalbard globale frøhvelv	12 249 000	
	50	Miljøregistreringar i skog	4 951 000	
	70	Tilskott til bevaring og berekraftig bruk av husdyr-, plante og skogtregenetiske ressursar	7 654 000	
	71	Tilskott til genressursforvaltning og miljøtiltak, <i>kan overførast</i>	9 681 000	34 535 000
1140		Haustbare viltressursar – forvaltning og tilskott til viltformål (Viltfondet) m.m.		
	01	Driftsutgifter	14 129 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overførast</i>	33 183 000	
	71	Tilskott til viltformål, <i>kan overførast</i>	38 578 000	85 890 000
1141		Haustbare viltressursar – jegerprøve, tilskott til organisasjonar m.m.		
	23	Jegerprøve m.m., <i>kan overførast</i>	4 680 000	
	75	Organisasjonar – haustbare viltressursar	8 626 000	13 306 000
1142		Landbruksdirektoratet		
	01	Driftsutgifter	298 230 000	
	21	Spesielle driftsutgifter – Beredskapslagring av korn	70 935 000	
	45	Større utstyrskjøp og vedlikehald, <i>kan overførast</i>	12 760 000	
	50	Arealressurskart	8 251 000	
	60	Tilskott til veterinærdekning	201 779 000	
	70	Tilskott til fjellstuer	885 000	
	71	Tiltak for berekraftig reindrift, <i>kan overførast</i>	5 926 000	
	72	Erstatningar ved ekspropriasjon og leige av rett til reinbeite, <i>overslagsløyving</i>	630 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	
	73	Tilskott til erstatningar m.m. etter offentlege pålegg i plante- og husdyrproduksjon, <i>overslagsløyving</i>	55 610 000	
	74	Kompensasjon til dyreeigarar som blir pålagt beitenekt	1 000 000	
	75	Stønad til jordbruks- og veksthusnæringa for ekstraordinære straumutgifter, <i>overslagsløyving</i>	59 544 000	
	77	Tilskott til kompensasjon ved avvikling av pelsdyrhald, <i>kan overførast</i>	150 000 000	
	79	Tilskott til reindrifta for del av verdiskaping frå vindkraft	6 000 000	
	80	Beredskapslager matmjøl	1 000 000	
	81	Tilskott til næringsmiddelbedrifter i Troms og Finnmark	14 000 000	886 550 000
1148		Naturskade – erstatningar		
	71	Naturskade – erstatningar, <i>overslagsløyving</i>	136 300 000	136 300 000
1149		Verdiskapings- og utviklingstiltak i landbruket		
	51	Tilskott til Utviklingsfondet for skogbruket	3 666 000	
	71	Tilskott til verdiskapingstiltak i skogbruket, <i>kan overførast</i>	53 603 000	
	73	Tilskott til skog-, klima- og energitiltak, <i>kan overførast</i>	55 775 000	113 044 000
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overførast</i>	29 500 000	
	50	Tilskott til Landbrukets utviklingsfond	2 548 553 000	
	70	Marknadstiltak, <i>kan overførast</i>	410 500 000	
	71	Tilskott ved produksjonssvikt, <i>overslagsløyving</i>	104 400 000	
	73	Pristilskott, <i>overslagsløyving</i>	5 792 194 000	
	74	Direkte tilskott, <i>kan overførast</i>	17 566 323 000	
	77	Utviklingstiltak, <i>kan overførast</i>	397 391 000	
	78	Velferdsordningar, <i>kan overførast</i>	1 965 007 000	28 813 868 000
1151		Til gjennomføring av reindrifftsavtalen		
	51	Tilskott til Reindrifftsens utviklingsfond	73 900 000	
	72	Tilskott til organisasjonsarbeid	8 600 000	
	75	Kostnadssenkande og direkte tilskott, <i>kan overførast</i>	138 400 000	
	79	Velferdsordningar, <i>kan overførast</i>	4 100 000	225 000 000

Kap.	Post		Kroner	Kroner
1152	Bionova			
	70	Tilskott til bioøkonomi og klimatiltak i jordbruket	173 247 000	173 247 000
1161	Myndighetsoppgåver og sektorpolitiske oppgåver på statsgrunn			
	70	Tilskott til Statskog SFs myndighetsoppgåver og sektorpolitiske oppgåver	16 250 000	
	75	Oppsyn i statsallmenningar	18 443 000	34 693 000
		Sum Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak		30 588 967 000
		Sum departementets utgifter		33 501 039 000

Inntekter:

Kap.	Post		Kroner	Kroner
		Administrasjon m.m.		
4100	Landbruks- og matdepartementet			
	01	Refusjonar m.m.	146 000	146 000
		Sum Administrasjon m.m.		146 000
		Matpolitikk		
4115	Mattilsynet			
	01	Gebyr m.m.	225 795 000	
	02	Driftsinntekter og refusjonar m.m.	6 651 000	
	85	Gebyr og tvangsmulkt m.m.	7 000 000	239 446 000
		Sum Matpolitikk		239 446 000
		Forsking, innovasjon og kunnskapsutvikling		
4136	Norsk institutt for bioøkonomi			
	30	Husleige	21 437 000	21 437 000
		Sum Forsking, innovasjon og kunnskapsutvikling		21 437 000
		Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak		
4141	Haustbare viltressursar – jegerprøve, tilskott til organisasjonar m.m.			
	01	Jegerprøve, gebyr m.m.	4 680 000	4 680 000
4142	Landbruksdirektoratet			
	01	Driftsinntekter, refusjonar m.m.	52 381 000	52 381 000
4150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.			
	85	Marknadsordninga for korn	50 000	50 000

Kap.	Post		Kroner	Kroner
5576		Sektoravgifter under Landbruks- og matdepartementet		
	70	Forskingsavgift på landbruksprodukt	240 000 000	
	72	Jeger- og fellingsavgifter	97 500 000	337 500 000
		Sum Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak		394 611 000
		Forretningsdrift		
4162		Statskog SF – forvaltning av statleg eigarskap		
	90	Avdrag på lån	10 000 000	10 000 000
5652		Statskog SF – renter og utbytte		
	80	Renter	14 800 000	
	85	Utbytte	29 000 000	43 800 000
		Sum Forretningsdrift		53 800 000
		Sum departementets inntekter		709 440 000

Fullmakter til å overskride gitte løyvingar

II

Meirinntektsfullmakter

Stortinget samtykkjer i at Landbruks- og matdepartementet i 2025 kan:

1.

overskride løyvinga under	mot tilsvarende meirinntekter under
kap. 1115 post 01	kap. 4115 post 02
kap. 1137 post 54	kap. 5576 post 70
kap. 1141 post 23	kap. 4141 post 01
kap. 1142 post 01	kap. 4142 post 01

Meirinntekt som gir grunnlag for overskriding, skal òg dekkje meirverdiavgift knytt til overskridinga, og får difor òg verknad for kap. 1633, post 01 for dei statlege forvaltningsorgana som inngår i nettoordninga for meirverdiavgift.

Meirinntekter og eventuelle mindreinntekter blir tekne med i berekninga av overføring av ubrukt løyving til neste år.

2. overskride løyvinga under kap. 1100 Landbruks- og matdepartementet, post 45 Større utstyrskjøp og vedlikehald – ordinære forvaltningsorgan, med eit beløp som svarer til meirinntektene frå sal av eigedom avgrensa opp til 25 mill. kroner. Unytta meirinntekter frå sal av eigedom kan reknast med ved utrekning av overførbart beløp under løyvinga.

III

Forskottering av utgifter til tvangsflytting av rein

Stortinget samtykkjer i at Landbruks- og matdepartementet i 2025 kan overskride løyvinga under kap. 1142 Landbruksdirektoratet, post 01 Driftsutgifter, opp til 500 000 kroner i samband med forskottering av utgifter til tvangsflytting av rein.

Fullmakter til å pådra staten forpliktingar utover gitte løyvingar

IV

Tilsegnfullmakter

Stortinget samtykkjer i at Landbruks- og matdepartementet i 2025 kan gi tilsegn om tilskott ut over gitte løyvingar, men slik at samla ramme for nye tilsegner og gammalt ansvar ikkje overstig følgjande beløp:

Kap.	Post	Nemning	Samla ramme
1137		Forsking og innovasjon	
	71	Forskningsaktivitet – Noregs forskingsråd	556,7 mill. kroner
1139		Genressursar, miljø- og ressursregistreringar	
	70	Tilskott til bevaring og berekraftig bruk av husdyr-, plante- og skogtregenetiske ressursar	8,0 mill. kroner
1142		Landbruksdirektoratet	
	77	Tilskott til kompensasjon ved avvikling av pelsdyrhald	92,7 mill. kroner
1148		Naturskade – erstatningar	
	71	Naturskade – erstatningar	159,1 mill. kroner
1149		Verdiskapings- og utviklingstiltak i landbruket	
	71	Tilskott til verdiskapingstiltak i skogbruket	59,1 mill. kroner
1152		Bionova	
	70	Tilskott til bioøkonomi og klimatiltak i jordbruket	309,0 mill. kroner

V

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykkjer i at Landbruks- og matdepartementet i 2025 kan gi Landbruksdirektoratet fullmakt til å forplikte staten for framtidige budsjettår utover gitt løyving under kap. 1142 Landbruksdirektoratet, post 21 spesielle driftsutgifter – Beredskapslagring av korn, med samla ramme for gamle og nye forpliktingar på inntil 1 800,0 mill. kroner.

Andre fullmakter

VI

Fullmakter egedom

Stortinget samtykkjer i at Landbruks- og matdepartementet i 2025 kan:

1. Selje statseigedom for inntil 25,0 mill. kroner. Departementet kan trekkje utgifter ved salet frå salsinntektene før desse blir inntektsførte.
2. Inngå festekontraktar på dei eigedommane departementet forvaltar.

VII

Fullmakt til postering mot mellomværende med statskassen

Stortinget samtykkjer i at Landbruks- og matdepartementet i 2025 kan gi Landbruksdirektoratet fullmakt til rekneskapsføring av a konto forskott til slakteri og meieri, og til forskingsavgift, omsetningsavgift og overproduksjonsavgift, mot mellomværende med statskassen.

Vedlegg 1**Standardiserte nøkkeltal for forvaltningsorgan med særskilte fullmakter**

I dette vedlegget presenterast standardiserte nøkkeltal for forvaltningsorgan med særskilte fullmakter (nettobudsjetterte verksemder) som departementet har ansvaret for (Veterinærinstituttet og Norsk institutt for bioøkonomi).

Formålet med nøkkeltala er i første rekkje å forbetre kontroll og innsyn, ved å presentere same type informasjon som blir gitt for dei bruttobudsjetterte verksemdene i dei ordinære oppstillingane i statsbudsjettet og statsrekneskapen. Framstillinga er basert på kontantprinsippet for gjeldande budsjettår og rekneskapstala for dei tre siste åra. Nærare omtale av status for den enkelte verksemd går fram av kap. 1112, 1136 og kap. 1137, post 51.

Kort gjennomgang av tabellmaterialet

Den første tabellen under kvar enkel verksemd gir ei oversikt over utgifter og inntekter etter art. Formålet med tabellen er å vise brutto utgifter og inntekter for verksemda basert på kontantprinsippet og artsinndelt etter same prinsipp som gjeld for dei bruttobudsjetterte verksemdene.

Den andre tabellen under kvar enkel verksemd gir ei oversikt over inntekter etter inntektskjelde. Dei fleste nettobudsjetterte verksemder har fleire inntektskjelder og formålet med den andre tabellen er å gi ei oversikt over dei ulike inntektskjeldene.

Den tredje tabellen under kvar enkel verksemd gir ei oversikt over kontantbeholdninga til verksemda per 31. desember med spesifikasjon av dei formål kontantbeholdningane skal nyttast til. Formålet med tabellane er å vise dei samla overføringane til neste budsjettår og samansetjinga av overføringane.

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO)

Tabell 1.1 Norsk institutt for bioøkonomi – utgifter og inntekter fordelte etter art

Utgifter/inntekter	(i 1000 kroner)			
	2021	2022	2023	Budsjett 2024
<i>Utgifter</i>				
Driftsutgifter				
Lønsutgifter	353 338	393 176	395 214	400 000
Varer og tenester	357 602	398 423	487 320	515 000
<i>Sum driftsutgifter</i>	<i>710 941</i>	<i>791 598</i>	<i>882 534</i>	<i>915 000</i>
Investeringsutgifter				
Investeringar, større utstyrskjøp og vedlikehald	60 350	53 862	62 216	60 000
<i>Sum investeringsutgifter</i>	<i>60 350</i>	<i>53 862</i>	<i>62 216</i>	<i>60 000</i>
Overføringar frå verksemda				

Tabell 1.1 Norsk institutt for bioøkonomi – utgifter og inntekter fordelt etter art

Utgifter/inntekter	(i 1000 kroner)			
	2021	2022	2023	Budsjett 2024
Utbetalinger til andre statlege rekneskap	0	0	0	0
Andre utbetalinger	0	0	0	0
<i>Sum overføringsutgifter</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Finansielle aktivitetar				
Kjøp av aksjar og andelar	0	0	0	0
Andre finansielle utgifter	0	8	9	0
<i>Sum finansielle utgifter</i>	<i>0</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>0</i>
<i>Sum utgifter</i>	<i>771 290</i>	<i>845 469</i>	<i>944 758</i>	<i>975 000</i>
<i>Inntekter</i>				
Driftsinntekter				
Inntekter frå sal av varer og tenester	17 938	27 755	22 282	25 000
Inntekter frå avgifter, gebyr og lisensar	0	0	0	0
Refusjonar	0	0	0	0
Andre driftsinntekter	139 701	203 475	214 624	220 000
<i>Sum driftsinntekter</i>	<i>157 638</i>	<i>231 230</i>	<i>236 906</i>	<i>245 000</i>
Investeringsinntekter				
Sal av varige driftsmiddel	0	647	193	0
<i>Sum investeringsinntekter</i>	<i>0</i>	<i>647</i>	<i>193</i>	<i>0</i>
Overføringar til verksemda				
Inntekter frå statlege løyvingar	429 959	407 675	442 722	455 000
Andre innbetalinger	209 118	218 356	251 355	275 000
<i>Sum overføringsinntekter</i>	<i>639 077</i>	<i>626 031</i>	<i>694 076</i>	<i>730 000</i>
Finansielle aktivitetar				
Innbetalinger ved sal av aksjar og andelar	0	22 600	0	0
Andre finansielle inntekter	0	0	0	0
<i>Sum finansielle inntekter</i>	<i>0</i>	<i>22 600</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Sum inntekter</i>	<i>796 715</i>	<i>880 508</i>	<i>931 175</i>	<i>975 000</i>
<i>3. Netto endring i kontantbeholdninga (2–1)</i>	<i>25 425</i>	<i>35 039</i>	<i>-13 583</i>	<i>0</i>

Tabell 1.2 Norsk institutt for bioøkonomi – inntekter etter inntektskjelde

Inntektskjelde	(i 1 000 kroner)			
	2021	2022	2023	Budsjett 2024
Løyvingar til finansiering av statsopdraget				
Løyvingar frå fagdepartement	269 959	254 952	280 554	281 000
Løyvingar frå andre departement	0	0	0	0
Løyvingar frå andre statlege forvaltningsorgan	0	0	0	0
Tildelingar frå Noregs forskingsråd	160 000	152 723	162 168	174 000
<i>Sum løyvingar</i>	<i>429 959</i>	<i>407 675</i>	<i>442 722</i>	<i>455 000</i>
Offentlege og private bidrag				
Bidrag frå kommunar og fylkeskommunar	19 151	12 932	29 450	30 000
Bidrag frå private	64 829	47 357	71 850	70 000
Tildelingar frå internasjonale organisasjonar	17 632	27 296	53 536	55 000
<i>Sum bidrag</i>	<i>101 611</i>	<i>87 585</i>	<i>154 836</i>	<i>155 000</i>
Oppdragsinntekter mv.				
Oppdrag frå statlege verksemder	19 842	29 275	35 084	35 000
Oppdrag frå kommunale og fylkeskommunale verksemder	8 970	10 009	8 521	10 000
Oppdrag frå private	63 617	74 869	89 353	95 000
Andre inntekter	172 717	271 094	200 660	225 000
<i>Sum oppdragsinntekter mv.</i>	<i>265 145</i>	<i>385 247</i>	<i>333 617</i>	<i>365 000</i>
<i>Sum inntekter</i>	<i>796 715</i>	<i>880 508</i>	<i>931 175</i>	<i>975 000</i>

Tabell 1.3 Norsk institutt for bioøkonomi – forholdet mellom kontantbeholdning, oppsamla kostnader og avsetjingar pr. 31. desember

Rekneskapspost	(i 1 000 kroner)			
	2021	2022	2023	Endring 2022 til 2023
Kontantbeholdning				
Behaldning på oppgjerskonto i Noregs Bank	405 645	414 023	400 311	-13 712
Behaldning på andre bankkonti	12 330	38 983	39 137	154
Andre kontantbeholdningar	40	48	23	-25
<i>Sum kontantar og kontantekvivalentar</i>	<i>418 015</i>	<i>453 054</i>	<i>439 471</i>	<i>-13 583</i>

Tabell 1.3 Norsk institutt for bioøkonomi – forholdet mellom kontantbeholdning, oppsamla kostnader og avsetjingar pr. 31. desember

Rekneskapspost	(i 1 000 kroner)			
	2021	2022	2023	Endring 2022 til 2023
Avsetjingar til dekning av oppsamla kostnader som har forfall i neste budsjettår				
Feriepengar mv.	47 681	50 872	57 459	6 587
Skattetrekk og offentlege avgifter	40 153	43 206	48 698	5 492
Gjeld til leverandørar	54 316	56 320	51 980	-4 340
Gjeld til oppdragsgevarar	-52 035	-29 165	-3 272	25 893
Anna netto gjeld/fordring som har forfall i neste budsjettår	39 458	37 053	54 498	17 445
<i>Sum til dekning av oppsamla kostnader som har forfall i neste budsjettår</i>	<i>129 573</i>	<i>158 286</i>	<i>209 363</i>	<i>51 077</i>
Avsetjingar til dekning av planlagde tiltak der kostnadene heilt eller delvis vil bli dekte i framtidige budsjettår				
Prosjekt finansiert av Noregs forskingsråd	25 523	16 138	7 231	-8 906
Større påbyrja, fleirårige investeringsprosjekt av grunnløyvinga frå fagdepartement	56 075	38 675	45 807	7 132
Konkrete påbyrja, ikkje fullførte prosjekt finansiert av grunnløyvinga frå fagdepartementet	46 203	39 816	31 418	-8 398
Andre avsetjingar til vedtekne formål, som ikkje er sett i gang	108 335	119 520	78 566	-40 954
Konkrete påbyrja, ikkje fullførte prosjekt finansiert av løyvingar frå andre departement	0	0	0	0
<i>Sum avsetjingar til planlagde tiltak i framtidige budsjettår</i>	<i>236 136</i>	<i>214 148</i>	<i>163 022</i>	<i>-51 126</i>
Andre avsetjingar				
Avsetjingar til andre formål/ikkje spesifiserte formål	17 630	14 097	4 626	-9 471
Fri verksemdskapital	34 622	66 486	62 423	-4 064
<i>Sum andre avsetjingar</i>	<i>52 252</i>	<i>80 583</i>	<i>67 049</i>	<i>-13 534</i>
Langsiktig gjeld (netto)				
Langsiktig forplikting knytt til anleggsmidlar	0	0	0	0
Anna langsiktig gjeld	54	36	36	0
<i>Sum langsiktig gjeld</i>	<i>54</i>	<i>36</i>	<i>36</i>	<i>0</i>
<i>Sum nettogjeld og forpliktingar</i>	<i>418 015</i>	<i>453 054</i>	<i>439 471</i>	<i>-13 583</i>

Veterinærinstituttet (VI)

Tabell 1.4 Veterinærinstituttet – utgifter og inntekter fordelt etter art

Utgifter/inntekter (i 1 000 kroner)	Rekneskap			Budsjett
	2021	2022	2023	2024
<i>Utgifter</i>				
Driftsutgifter				
Lønsutgifter	256 261	264 686	294 962	326 104
Varer og tenester	123 343	175 761	199 138	182 090
<i>Sum driftsutgifter</i>	<i>379 604</i>	<i>440 447</i>	<i>494 099</i>	<i>508 194</i>
Investeringsutgifter				
Investeringar, større utstyrskjøp og vedlikehold	4 814	3 079	6 963	10 000
<i>Sum investeringsutgifter</i>	<i>4 814</i>	<i>3 079</i>	<i>6 963</i>	<i>10 000</i>
Overføringer frå verksemda				
Utbetalningar til andre statlege rekneskap	0	0	0	0
Andre utbetalningar	0	0	0	0
<i>Sum overføringsutgifter</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Finansielle aktivitetar				
Kjøp av aksjar og andelar	0	0	0	0
Andre finansielle utgifter	91	43	105	0
<i>Sum finansielle utgifter</i>	<i>91</i>	<i>43</i>	<i>105</i>	<i>0</i>
<i>Sum utgifter</i>	<i>384 509</i>	<i>443 569</i>	<i>501 168</i>	<i>518 194</i>
<i>Inntekter</i>				
Driftsinntekter				
Inntekter frå sal av varer og tenester	134 987	171 352	171 490	175 358
Inntekter frå avgifter, gebyrer og lisensar	0	0	0	0
Refusjonar	40 580	0	0	7000
Andre driftsinntekter	17	4	796	0
<i>Sum driftsinntekter</i>	<i>135 004</i>	<i>171 356</i>	<i>172 286</i>	<i>182 358</i>
Investeringsinntekter				
Sal av varige driftsmiddel	0	0	0	0
<i>Sum investeringsinntekter</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>

Tabell 1.4 Veterinærinstituttet – utgifter og inntekter fordelt etter art

Utgifter/inntekter (i 1 000 kroner)	Rekneskap			Budsjett
	2021	2022	2023	2024
Overføringer til verksemda				
Inntekter frå statlege løyvingar	210 574	213 537	224 214	229 208
Andre innbetalingar	98 736	100 739	93 859	108 384
<i>Sum overføringsinntekter</i>	<i>309 311</i>	<i>314 276</i>	<i>318 073</i>	<i>337 592</i>
Finansielle aktivitetar				
Innbetalningar ved sal av aksjar og andelar	0	0	0	0
Andre finansielle innbetalingar	144	2 398	0	0
<i>Sum finansielle inntekter</i>	<i>144</i>	<i>2 398</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Sum inntekter</i>	<i>444 459</i>	<i>488 029</i>	<i>490 359</i>	<i>519 950</i>
<i>3. Netto endring i kontantbeholdninga (2–1)</i>	<i>59 950</i>	<i>44 460</i>	<i>-10 809</i>	<i>1 756</i>

Tabell 1.5 Veterinærinstituttet – inntekter etter inntektskjelde

Inntektskilde (i 1 000 kr)	Rekneskap			Budsjett
	2021	2022	2023	2024
Løyvingar til finansiering av statsopdraget				
Løyvingar frå fagdepartementet	103 049	104 355	109 386	113 008
Løyvingar frå andre departement	69 134	70 550	74 423	77 200
Løyvingar frå andre statlege forvaltningsorgan	0	0	0	0
Tildelingar frå Norges forskningsråd	38 391	38 632	40 405	39 000
<i>Sum løyvingar</i>	<i>210 574</i>	<i>213 537</i>	<i>224 214</i>	<i>229 208</i>
Offentlige og private bidrag				
Bidrag andre statlege verksemdar	64 882	72 174	69 120	99 384
Bidrag frå kommunar og fylkeskommunar	199	0	0	0
Bidrag frå private	21 028	22 000	17 312	15 000
Tildelingar frå internasjonale organisasjonar	6 144	6 565	6 127	10 000
<i>Sum bidrag</i>	<i>92 253</i>	<i>100 739</i>	<i>92 616</i>	<i>124 384</i>

Tabell 1.5 Veterinærinstituttet – inntekter etter inntektskjelde

Inntektskilde (i 1 000 kr)	Rekneskap			Budsjett
	2021	2022	2023	2024
Oppdragsinntekter m.v.				
Oppdrag frå statlege verksemder	89 128	106 937	121 973	107 000
Oppdrag frå kommunale og fylkeskommunale verksemder	218	1 294	1 116	1 300
Oppdrag frå private	49 596	51 574	44 039	52 858
Andre inntekter	2 689	13 947	6 401	5 200
<i>Sum oppdragsinntekter m.v.</i>	<i>141 631</i>	<i>173 753</i>	<i>173 529</i>	<i>166 358</i>
<i>Sum inntekter</i>	<i>444 458</i>	<i>488 029</i>	<i>490 359</i>	<i>519 950</i>

Tabell 1.6 Veterinærinstituttet – forholdet mellom kontantbeholdning, oppsamla kostnader og avsetjingar per 31. desember

Balanse 31. desember (beløp i 1 000 kroner)	2021	2022	2023	Endring
				2022 til 2023
Kontantbeholdning				
Behaldning på oppgjerskonto i Norges Bank	249 274	293 734	282 925	-10 809
Behaldning på andre bankkonti	0	0	0	0
Andre kontantbeholdningar	0	0	0	0
<i>Sum kontantar og kontantekvivalentar</i>	<i>249 274</i>	<i>293 734</i>	<i>282 925</i>	<i>-10 809</i>
Avsetjingar til dekning av oppsamla kostnader som forfell i neste budsjettår				
Feriepengar m.v.	21 746	22 534	25 852	3 318
Skattetrekk og offentlege avgifter	26 567	25 982	21 213	-4 769
Gjeld til leverandørar	17 580	28 635	18 228	-10 407
Gjeld til oppdragsgivarar	15 220	19 077	18 582	-495
Anna gjeld som forfell i neste budsjettår	13 448	18 123	35 439	17 316
<i>Sum til dekning av påløpte kostnader som forfell i neste budsjettår</i>	<i>94 561</i>	<i>114 351</i>	<i>119 313</i>	<i>4 962</i>

Tabell 1.6 Veterinærinstituttet – forholdet mellom kontantbeholdning, oppsamla kostnader og avsetjingar per 31. desember

Balanse 31. desember (beløp i 1 000 kroner)	2021	2022	2023	Endring 2022 til 2023
Avsetjingar til dekning av planlagte tiltak der kostnadene heilt eller delvis vil bli dekte i framtidige budsjettår				
Prosjekt finansiert av Noregs forskingsråd	10 980	11 795	7 121	-4 674
Større påbyrja, fleirårige investeringsprosjekt finansiert av grunnløyvinga frå fagdepartementet	0	61 777	45 453	-16 324
Konkrete påbyrja, ikkje fullførte prosjekt finansiert av grunnløyvinga frå fagdepartementet	55 989	39 591	42 667	3 076
Andre avsetjingar til vedtekne, formål som ikkje er sett i gang	43 461	17 524	15 245	-2 279
Konkrete påbyrja, ikkje fullførte prosjekt finansiert av løyvingar frå andre departement	13 632	10 089	10 289	200
<i>Sum avsetnjingar til planlagte tiltak i framtidige budsjettår</i>	<i>124 062</i>	<i>140 776</i>	<i>120 775</i>	<i>-20 001</i>
Andre avsetjingar				
Avsetjingar til andre formål/ikkje spesifiserte formål	0	0	0	0
Fri verksemdskapital	30 700	30 700	38 607	7 907
<i>Sum andre avsetjingar</i>	<i>19 314</i>	<i>38 607</i>	<i>42 837</i>	<i>4 230</i>
Langsiktige forpliktingar (netto)				
Langsiktig forplikting knytt til anleggsmidlar	0	0	0	0
Anna langsiktig forplikting	-50	0	0	0
<i>Sum langsiktige forpliktingar</i>	<i>-50</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Sum netto gjeld og forpliktingar</i>	<i>249 273</i>	<i>293 734</i>	<i>282 925</i>	<i>-10 809</i>

Vedlegg 2**Oversikt over fullmakter som gjeld meir enn eitt budsjettår****Fullmakter**

Oversikta under viser dei fullmakter som departementet har fått og som gjeld for meir enn eitt budsjettår. Fullmaktene gjeld næringsavtalane.

Fullmakter som gjeld næringsavtalene

Heimel	Innhald
Prop. 105 S (2023–2024) / Innst. 448 S (2023–2024) Jf. vedtak 849 den 21. juni 2024.	Landbruks- og matdepartementet gis fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til det framlagte forslag til jordbruksoppgjør, herunder tiltak som er knyttet til bevilgninger i 2025.
Prop. 98 S (2023–2024) / Innst. 437 S (2023–2024) Jf. vedtak 818 den 19. juni 2024.	Landbruks- og matdepartementet gis fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den foreslåtte reindriftsavtalen, og som er knyttet til bevilgninger i 2025.

Bestilling av publikasjonar

Tryggings- og serviceorganisasjonen til departementa
publikasjoner.dep.no
Telefon: 22 24 00 00

Publikasjonane er også tilgjengelege på
www.regjeringen.no

Trykk: Aksell AS – 10/2024

